NOORD-HOLLANDSCHE OUDHEDEN

BESCHREVEN EN AFGEBEELD

DOOR

G. VAN ARKEL EN A. W. WEISSMAN.

UITGEGEVEN VAN WEGE HET

Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

TE

AMSTERDAM.

ZEVENDE STUK

MET 91 AFBEELDINGEN.

AMSTERDAM,
TEN BRINK & DE VRIES.
1905.

NOORD-HOLLANDSCHE OUDHEDEN

BESCHREVEN EN AFGEBEELD

DOOR

G. VAN ARKEL EN A. W. WEISSMAN.

UITGEGEVEN VAN WEGE HET

Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

TE

AMSTERDAM.

ZEVENDE STUK

MET 91 AFBEELDINGEN.

AMSTERDAM,
TEN BRINK & DE VRIES.
1905.

AMSTERDAM.

Portaal der Walekerk in de Oude Hoogstraat.

Gemeente **AMSTERDAM.**

De WALEKERK is een basiliek; de middenbeuk eindigt in een *koor* dat door drie zijden van den achthoek wordt gesloten. De beuken worden door *zuilen* met *lijstkapiteelen* en achtkante *basementen* gescheiden.

Voor zooveel zichtbaar bestaat het gebouw uit gebakken en gehouwen steen. De westelijke gevel met het daaraansluitend *portaal* is in 1891 vernieuwd, doch met behoud der oude details. Dit portaal, dat door een *fronton* gedekt wordt, heeft drie *ingangen.* Naast den westelijken ziet men draperiën uitgehouwen; het volgend opschrift staat in de fries:

Genèse XXVIII, *vs.* XVII
C'est ici la Maison de Dieu et la porte des cieux.
ANNO MDCXLVII.

Boven de ingangen aan de noord- en zuidzijde bevinden zich rijke cartouches en de opschriften:

MAT. XXI, *vs.* XIII
Ma maison est la maison d'oraison.
Pseaume V, *vs.* VIII
J' entrerai en ta Maison avec Révérence.

De topgevels van den zuidelijken beuk zijn in den trant van omstreeks 1660 versierd.

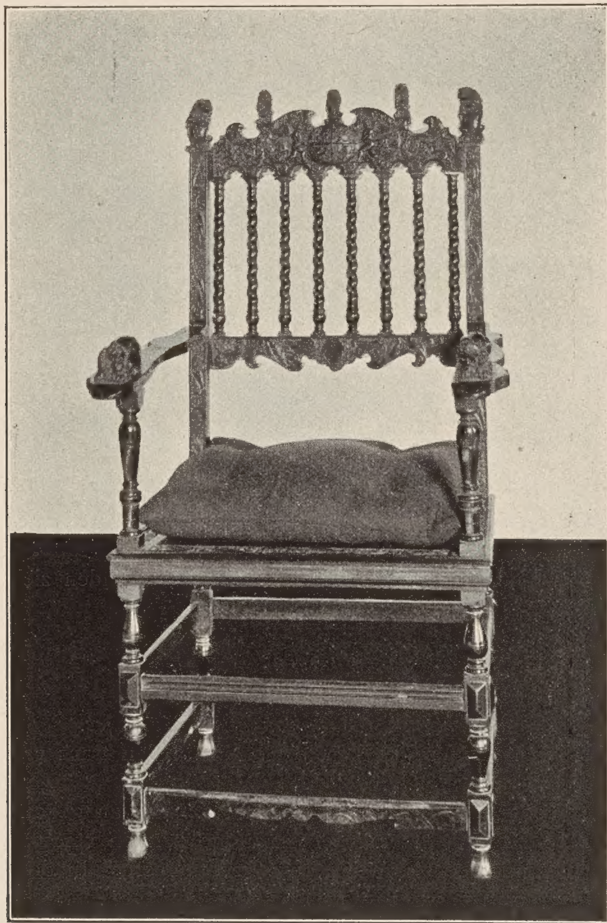
In de Oude Hoogstraat heeft de kerk een *portaal* van gehouwen steen in den trant van Hendrik de Keyser, dat zeer eigenaardige vormen vertoont. De *kapiteelen* der *pilasters* zijn niet naar een bepaalde orde gedetailleerd. In de *fries* prijken drie leliën, als toespeling op het wapen der Fransche koningen. Het gebroken *fronton* is met het wapen van Amsterdam in een cartouche versierd.

De kerk heeft houten *gewelven.*

Van de kerkmeubelen is alleen het *orgel* met de *galerij* waarop het rust als een fraai werkstuk uit het laatst der 17e eeuw, dat in de 18e eeuw vergroot werd, merkwaardig.

Een *zerk* is versierd met een huismerk, en heeft als opschrift:
IACQUES PROVOST en SUSANNE DUPLOUIS.

De OUDE LUTHERSCHE KERK is een gebouw van gebakken en gehouwen steen in den trant van omstreeks 1630. De steunbeeren worden door vazen bekroond, doch overigens zijn de details zeer eenvoudig. De kerk heeft drie omgaande *galerijen* van hout boven elkander, die door Toskaansche, Dorische en Jonische *zuilen* en *hermen*, welke ten deele gekoppeld zijn, gedragen worden. De *gewelven* zijn van hout.

Stoel in de Oude Luthersche kerk.

De fraaie eikenhouten *predikstoel* rust op Jonische kolonnetten, en is met Korinthische kolonnetten, wapens, een pelikaan en ornamenteel snijwerk versierd. Het klankbord wordt gedragen door geel koperen *zuilen*. Voor den predikstoel staat een

buitengewoon fraaie *stoel* van ebbenhout. De leuningen prijken met twee liggende leeuwen, de rug is versierd met een wapen, dat door twee engelen gehouden wordt, en vijf zittende leeuwen. De linksche houdt een schild met een huismerk, de rechtsche een met 1638.

Ouwelschaal in de Oude Luthersche kerk.

De *orgelgalerij* is een fraai werk uit het laatst der 17e eeuw, gebeeldhouwd en van acht paneelen, in grauw geschilderd, voorzien.

De moderne vertrekken aan de oostzijde der kerk bevatten verscheidene kunstwerken, als een 18e eeuwsche *staande klok* met smidsattributen versierd, een *schilderij*, Luther voorstellend, vier *schilderijen*, Luther en drie zijner familieleden verbeeldend,

een *schilderij* Christus en de overspelige vrouw, een 18e eeuwsch *uurwerk* en een *opschriftbord* met:

Jeremia 48.

Verbloeckt · sij · degheene · die · des · Heeren · werck · traeghlick · doet ·
Door · stille · syn · ende · hopen · sult · ghy · sterck · syn.

Esaias 30.

Ouwelschaal in de Oude Luthersche kerk.

Ook twee zeer rijk gesneden eikenhouten *lijsten* zijn daar aanwezig. Zij hebben

den stijl van omstreeks 1700. De eerste vertoont Luther, een lam, de tafelen der wet, een zwaan en andere attributen. De tweede geeft vruchten te zien.

De kerk bezit fraai *avondmaalzilverwerk*. Twee ouwelschalen van verguld zilver zijn met drijfwerk en graveerwerk in den trant van het begin der 17e eeuw versierd. Op den voet der eene schaal zijn Juno, Venus en Minerva, op dien der andere Bacchus, Ceres en Diana zeer fraai gedreven, zoodat zij oorspronkelijk niet voor kerkelijk gebruik bestemd zijn geweest. Ook de vogels, bloemen en arabesken op het platte gedeelte moeten uit het begin der 17e eeuw zijn. Op de onderzijde staat: *Door den Heer Anthoni Grill en Mejuffrouw Elizabet Grill, In Amsterdam den 21 January 1720 vereert.* In dien tijd zal het graveerwerk in het midden van het platte gedeelte gemaakt zijn. Op de eene schaal vertoont dit de wonderbare spijziging, met omschrift:

QVINQVE · MODO · PANES · CHRISTO · VIM · SVPPEDITANTE · PISCVLIQVE · DVO · EXPLENT · MILLIA · QVINQVE · VIRORVM. *Marc.* 6.

De andere schaal is versierd met een voorstelling der Bruiloft te Cana, met het omschrift:

CONNVBY · AD · FESTVM · CHRISTVS · CVM · MATRE · VOCATVS · E · LYMPHA · PROMIT · GENIALIS · DONA · LYAEI. *Joan.* 2.

Twee ouweltrommels van verguld zilver zijn uit het laatst der 17e eeuw. Op de deksels staat:

Hier wort het Broodt des Levens in geleydt,
en
T welck Jesus Christus Ons heeft Bereydt.

Aan de binnenzijde der deksels zijn telkens twee kaarsen op kandelaars, een zwaan en een monogram gegraveerd. Daarby staat.

O Eeuwigh Light
Wilt met u stralen
en
In mijn duyster
Herte dalen.

Vier avondmaalsbekers en twee ouwelschalen op voet van verguld zilver zijn, blijkens de daarop voorkomende opschriften, *Vereert door d'Heer Jacob Oortman en Mejuffrouw Alida Muller, In Amsterdam den 21 Janu.* 1720; *d'Heer Piter Calckberner en Mejuffrouw Cornelia Rademaker, In Amsterdam den 21 Janue* 1720.

Verder ziet men een verguld zilveren *kelk* met *patena*, waarop CHRISTI REGNVM, in 18e eeuwschen trant.

Nog is aanwezig een zilveren troffel met het opschrift:

A. di 24 October 1668 is door mij Hendrick
van Riet den eersten Steen geleijt onder de
Tweede Pilaer in de Luyterse kerck In
Amsterdam.

Daar de NIEUWE LUTHERSCHE KERK waarvoor deze troffel gediend heeft in 1822 door brand verwoest werd, zoodat alleen het muurwerk bleef staan, bepalen wij ons tot de vermelding, dat het gebouw uit gebakken en gehouwen steen is opgetrokken en met Dorische pilasters prijkt.

De HERSTELD LUTHERSCHE KERK heeft een gevel van gebakken en gehouwen steen, die met Jonische pilasters versierd is. In het fronton is een voorstelling van de Liefde aanwezig, terwijl in de fries staat:

EN ZY BLEVEN VOLSTANDIG IN DE LEERE DER APOSTELEN.

Hand. 2 vs. 42.

In den gevel zijn twee Jonische *portieken* aangebracht.

De kerk heeft drie omloopende *galerijen* boven elkander, die door houten Toskaansche zuilen worden gedragen.

In den noordelijken muur staat een *steen* met het volgend opschrift:

OP DEN 5 IULY
DES IAARS 1792 IS DE
EERSTE STEEN TOT DEEZE
KERK VOOR DE HER-
STELDE LUTHERSCHE
GEMEENTE GELEGD
DOOR ANTHONY
EBELING ZOON VAN
WILLEM EBELING
EN OP WOENSDAG
DEN 28 AUGUSTUS
EN DEN DAAR OP
VOLGENDEN ZONDAG
DEN 1 SEPTEMBER
DES IAARS 1793
ZYN IN DEEZE
BINNEN 13 MAAN-
DEN GEHEEL
VOLBOUWDE KERK
DE EERSTE OF
INWYDINGS
LEERREDENEN
GEHOUDEN.

De eikenhouten *predikstoel* is met de beelden der Evangelisten versierd.

Het *orgel* prijkt met de beelden van David en bazuinende engelen. Op een cartouche staat:

VAN T GEEN
JAN BOUWMAN GAF
TOT OPBOUW DESER KERK
STAAT OOK, TOT EER VAN GOD,
DIT SIERLYK ORGELWERK.

Tegenover het orgel ziet men een *uurwerk*, welks wijzerplaat versierd is met twee engeltjes, die zeis en zandlooper houden. Het opschrift is: F. V. C. DONATOR 1793.

De ENGELSCHE KERK is de voormalige kerk van het Begijnhof. Aan haar vroegere bestemming herinnert nog de *poort* van gebakken en gehouwen steen, in wier

16e eeuwsche sluitsteen de H. Ursula en haar gezellinnen zijn uitgehouwen. Daarboven staat een fraaie cartouche met ANNO 1574. De kerk bestaat uit een *beuk*, die aan de oostzijde in een *koor*, met drie zijden van den achthoek gesloten, overgaat. Aan de westzijde staat een *toren* door een houten spits gedekt. Aan de zuidzijde van den hoofdbeuk bevindt zich een *zijbeuk*, die blijkbaar in de 17e eeuw aan de middeleeuwsche kerk werd toegevoegd en door vierkante steenen pijlers er van is afgescheiden. De geheele kerk is gepleisterd, doch schijnt hoofdzakelijk uit gebakken steen te zijn opgetrokken. De tegenwoordige *kamer der Diakenen*, aan de zuidzijde van het koor, is misschien een overblijfsel der voormalige sacristie. Daaronder bevindt zich een *kelder*, die tot knekelhuis schijnt te hebben gediend.

De *vensters* der kerk zijn niet meer de oorspronkelijke; het *gewelf* is van hout. Aan de zuidzijde, in het koor, trekt een *kraagsteen* door zijn fraai Laatgothisch bladwerk de aandacht.

Poort bij de Engelsche kerk.

De eikenhouten *predikstoel*, die van moderne gesneden paneelen voorzien is en het *doophek* hebben het karakter van het laatst der 17e eeuw.

Een eikenhouten *gestoelte*, met Jonische kolonnetten onder de overhuiving, is uit het laatst der 18e eeuw afkomstig. Ook het *orgel* en de *orgelgalerij* behooren tot dien tijd.

De koperen *voorzangerslezenaar*, die nu op den predikstoel geplaatst is, prijkt met een leeuw, waaronder de letters M, W en R, gedekt door een koningskroon en in een olijfkrans geplaatst, aan Willem III van Engeland en zijn gemalin Maria herinneren. Men leest op den lezenaar ook het jaartal A° 1689.

In de kamer der Diakenen bevinden zich vier *lijsten* van Diakenen, een 17e eeuwsche *tafel* en een oude *geldkist*. De consistoriekamer bevat drie *lijsten* van Predikanten en Ouderlingen, acht 18e eeuwsche *stoelen* en een daarbij behoorende *leuningstoel*. Bovendien ziet men in het doophuis vierentwintig 18e eeuwsche *stoelen*.

De *steunbeeren* der kerk zijn zeer eenvoudig; die, aan de noordzijde van den hoofdbeuk geplaatst, hebben ongemeen zware afmetingen.

De REMONSTRANTSCHE KERK is een vierkant gebouw, dat aan drie zijden door *galerijen* omgeven wordt. Deze galerijen worden gesteund door houten *zuilen,* die de Toskaansche, Dorische en Jonische orde boven elkander vertoonen. Aan de oostzijde heeft een verbouwing plaats gevonden in 1876. Toen is ook het bovenlicht gemaakt en zijn de vensters in den westelijken muur gesloten.

De eikenhouten *predikstoel* is met snijwerk en herm-vormige pilasters versierd. De *gestoelten* naast den predikstoel prijken met fijn gesneden consoles, alles in den

Zaal onder de voormalige R. K. Kerk van den H. Nicolaas.

trant van het midden der 17e eeuw. Het fraaie *orgel* schijnt in het laatst der 17e eeuw gemaakt. Bovenop ziet men het wapen van Amsterdam en twee vrouwenfiguren. Op het rugpositief zijn twee muziekmakende kinderen geplaatst. Verscheidene 17e eeuwsche eikenhouten *banken* zijn aanwezig. Het *koperwerk* der kerk bestaat uit een predikstoellezenaar en een doopbekkenhouder. Een 17e eeuwsche *trap* leidt naar de galerijen.

De DOOPSGEZINDE KERK heeft van haar oorspronkelijke bouwvormen slechts de Toskaansche zuilen der galerijen bewaard. Het *orgel* is uit het laatst der 18e eeuw.

De ROOMSCH KATHOLIEKE KERK VAN DEN H. NICOLAAS is een modern gebouw.

Zij bevat een *reliekhouder* van gesneden hout, die verguld is, en den stijl der tweede helft van de 18e eeuw vertoont.

Van het *zilverwerk* noemen wij: een gedreven schaal, met de werktuigen der

De voormalige R. K. Kerk van den H. Nicolaas.

passie, de marteling van den H. Laurentius en der H. Catharina, de verrijzenis van Christus, Maria Magdalena bij Christus en de voetwassching versierd; twee ampullen, waarvan een met de Bruiloft te Cana, Christus bij de wijnpers, de Verspieders uit

Kanäan en de arbeiders in den wijngaard, de letters I H S en V, benevens engelen en bladwerk versierd, terwijl de andere Christus aan het kruis met Longinus, de krijgslieden van Gideon, de letters MAR en A benevens engelen en bladwerk versierd is. De figuren van Christus en Maria, ook op deze ampullen voorkomende, zijn door het poetsen onduidelijk geworden. Het drijfwerk schijnt omstreeks 1630 vervaardigd. Verder is aanwezig een ciborium in den trant van het midden der 17e eeuw, met de vier evangelisten, de letters IHS en MRI, benevens vruchten in drijfwerk versierd. Het opschrift luidt: *Bidt voor die dewelcke dese kop aen de kerck van Legmeer gegeven Heeft.* Een monstrans, met het Lam Gods, de symbolen der evangelisten, vier heiligen, een pelikaan, een duif, God den Vader en twee engelen versierd, heeft deelen, die uit het laatst der 18e eeuw afkomstig zijn.

De VOORMALIGE R. K. KERK VAN DEN H. NICOLAAS is nu het MUSEUM VAN DEN AMSTELKRING. De zeer eenvoudige gevels hebben het karakter van het midden der 17e eeuw. Zij vertoonen geen andere merkwaardigheden dan twee houten *puien*, waarvan een nog haar oorspronkelijke *deur* met beslag bezit.

In de vestibule bevindt zich een eikenhouten *pui*, met Korinthische pilasters, uit het midden der 17e eeuw.

Een *zaal* is van een *betimmering* uit het midden der 17e eeuw voorzien, die in notenhout is uitgevoerd. De *schouw* rust op gedraaide Toskaansche zuilen van marmer. De *muurkasten* tot de betimmering behoorend zijn van Korinthische pilasters voorzien. De *zoldering* vertoont *caissons*, die met gouden ornament op bruinen grond zijn beschilderd.

De daarboven gelegen voormalige *kerk* heeft *galerijen* uit de 17e eeuw. Het *altaar*, in Korinthischen stijl, schijnt uit de 18e eeuw afkomstig. In de bekroning is de figuur van God den Vader uitgehouwen. Het *altaarstuk* verbeeldt den Doop van Christus. Een fraai geborduurd 18e eeuwsch *antependium* is voor de tombe geplaatst. De *tabernakel* is uit het laatst der 18e eeuw, en waarschijnlijk gelijktijdig gemaakt met het *orgel*, waarop het jaartal 1794 staat.

Het bestek van dit werk laat niet toe een opsomming van den belangrijken inhoud van het museum te geven; hiervoor wordt naar den catalogus verwezen.

De R. K. KERK VAN DE H. ANNA, voorheen de KERK DE POOL is een modern gebouw. Zij bevat twee wit marmeren levensgroote *beelden* uit de 18e eeuw, die Christus en Longinus voorstellen. De eikenhouten *communiebank* is een zeer fraai houtsnijwerk van omstreeks 1700, met korenaren, druiven, benevens medaillons met figuren uit het Oude en Nieuwe Testament versierd. Ook het *orgel*, dat met cherubynkopjes prijkt, is uit dien tijd afkomstig. Daarop stond voorheen een houten *beeld*, den H. Nicolaas voorstellend, dat nu elders in de kerk bewaard wordt. De *doopvont* heeft een 18e eeuwsche gesneden houten voet, met het medaillonportret van Paus Adriaan.

Het *zilverwerk* bestaat uit: een vergulde miskelk met drijfwerk, gemerkt *Bogaert*, uit het midden der 17e eeuw; het beslag van een missaal, vertoonend St. Anna met Maria en de kruisiging, benevens het opschrift: *Ter gedagtenis van de vijf en twintig jaare trouw op* 17 *Juny* 1761 *geviert van Arnold Hooghart en Jacoba de Raven;* het beslag van een missaal, met engeltjes versierd, uit het midden der 17e eeuw; het beslag van een missaal in Rococostijl, met doodshoofden versierd; een gedreven beeld van een engel met vlammend zwaard, uit het begin der 18e eeuw; een groote godslamp,

gemerkt: *Joannes Baptista Verberckt Antverpiensis invenit et fecit* 27 *Junii* 1766, en voorzien van het opschrift: *Ter gedagtenis opgedragen aan de H. Anna door Jan Ewald en Agnes Italiaander op haar vijftigjaarige trouwdag de* 15 *Juni* 1765 *vereert in de Roomsche kerk de Pool;* een altaarlezenaar, met het borstbeeld van St. Anna en het opschrift: *Margaretha Kappelhof* 1783 en *Hermanus Smits* 1783; een altaarschel uit het laatst der 17e eeuw, met eenige latere bijvoegselen en het opschrift: *Der kerke ten geschenke* gegeven door *Grietje Cornelis cum sociis* 15 *Augustus* 1684, *hernieuwd* 13 *Juny* 1822; vier 18e eeuwsche vazen; een 18e eeuwsch wierookvat; een vergulde monstrans, 17e eeuwsch, op den voet met bloemen versierd en bekroond door beeldjes van Maria, den H. Antonius, Johannes de Dooper en den H. Gregorius; een monstrans versierd met het Lam Gods en engeltjes, alles gegoten en op den voet versierd met beeldjes voorstellende, in drijfwerk, St. Agatha, Maria, Christus en St. Anna, in medaillons, en prijkende met het opschrift: *Agatha Spoorenburgh* 1726 *den* 10 *Maart;* acht kandelaars uit het laatst der 18e eeuw, met een opschrift uit 1822.

De R. K. KERK VAN DEN H. WILLEBRORDUS BINNEN DE VESTE of de KERK DE DUIF is een modern gebouw en bevat geen merkwaardigheden.

De R. K. KERK VAN DEN H. ANTONIUS VAN PADUA of MOZES EN AARONSKERK is in de 19e eeuw gebouwd. In den achtergevel zijn twee 17e eeuwsche *steenen*, waarop Mozes en Aaron uitgehouwen werden, met: MOYSES en AARON, aanwezig.

Achter het *hoofdaltaar* zijn de Korinthische zuilen, de beelden en medaillons van heiligen benevens ander lofwerk, in eikenhout gesneden en den stijl van de 18e eeuw vertoonend, die in de vroegere kerk prijkten, opgesteld. Dit houtwerk is bij wijze van marmer geschilderd. Ook het een en ander van de omlijsting der *zijaltaren* is in dien trant.

De *tabernakel* van het hoofdaltaar is in 18e eeuwsche manier met schildpad en koper ingelegd. Ieder der drie altaren is voorzien van een *antependium*, dat op dezelfde wijs werd behandeld.

De *tabernakels* der zijaltaren zijn, wat het bovendeel betreft, 18e eeuwsch en van kostbare houtsoorten vervaardigd.

Op de altaren staan veertien *kandelaars* van verguld koper, in Barokstijl.

In de *sacristie* bevindt zich een fraaie *kast* uit het laatst der 17e eeuw, met crucifix, Jonische kolonnetten en verguld koperen engelenkopjes versierd.

De *doopkapel* bevat een marmeren *doopvont* uit het laatst der 18e eeuw, met een omgeving in Barokstijl.

Van het *zilverwerk* noemen wij: twee gedreven crucifixen; een gedreven missaallezenaar van omstreeks 1730; een gedreven band om een missaal, in Rococostijl, versierd met de figuren der H. Johanna en Catharina; een wandluchter in Rococostijl; een vergulde monstrans, met een engel versierd, uit het midden der 18e eeuw; zes en twintig altaarkandelaars, uit het laatst der 18e eeuw; vier vazen voor altaren, in Rococostijl; een wierookscheepje in Rococostijl, met een adelaar versierd; een wierookvat uit de 18e eeuw; een bol voor een crucifix.

In de *pastorie* is een der zalen versierd met op doek geschilderde *paneelen*, in de manier van J. de Wit. Zij verbeelden Mozes, Aaron, Salomo, David en verschillende profeten. In denzelfden trant is het *schoorsteenstuk*, dat den verrezen Christus voorstelt, en het middenveld der *zoldering*, waar engeltjes zijn geschilderd.

Dit vertrek bevat een staande *klok*, met koper, schildpad en zilver ingelegd, in den geest der reeds genoemde antependia, en vervaardigd door Andries Vermeulen te Amsterdam. Ook een *console* onder een crucifix is op deze wijze behandeld. Verder zijn aanwezig een *leunstoel* en twaalf *stoelen* uit het laatst der 18e eeuw.

In een andere zaal is een 18e eeuwsche *klok* van Hermanus Huisland te Amsterdam aanwezig, benevens een groot ivoren *crucifix* uit denzelfden tijd. Boven de deuren van dit vertrek zijn geschilderde *paneelen*, door J. de Wit, die profeten voorstellen, aangebracht. Verder ziet men hier twee en twintig *stoelen* en drie *leunstoelen*, allen uit de 18e eeuw.

De *bibliotheek* heeft hare 18e eeuwsche *betimmering* behouden. Tusschen de balken der zoldering zijn geschilderde *paneelen*, door J. de Wit aanwezig. Zij verbeelden zes kerkvaders, die door decoratieve omlijstingen met medaillons, enz. worden omgeven. Boven de deuren van dit vertrek zijn *paneelen* met de symbolen en het wapen van St. Franciscus aanwezig.

Op den zolder bevinden zich vier met koper en schildpad ingelegde *reliekhouders*, in den vorm van piramiden.

De R. K. KERK VAN DEN H. FRANCISCUS VAN ASSISI of KERK HET BOOMPJE heeft, aan de zijde der Kalverstraat, een *gevel* van gebakken en gehouwen steen, die twee *gevelsteenen* vertoont waarop A° 1651 wordt gelezen. Bij een latere verbouwing zijn de kapiteelen en basementen der *pilasters* verdwenen. De *festoenen* tusschen de vensters bleven echter bewaard. De houten *pui* heeft, wat haar zuidelijk gedeelte betreft het karakter van het laatst der 18e eeuw; een deur is met een palmboom versierd.

Het *inwendige* van het gebouw is in de 18e eeuw gemaakt. De *galerijen* rusten op Toskaansche *zuilen* van hout. De *zoldering*, die een cooflijst met *caryatiden*, *medaillons* met de evangelisten en de andere symbolen in relief vertoont, is beschilderd in den trant van omstreeks 1775. Men ziet daar den H. Franciscus, die de stigmata ontvangt.

Het *orgel* is versierd in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd.

De drie *altaren* vertoonen den stijl van de eerste helft der 18e eeuw, en prijken met sierlijk snijwerk in hout. Ook de vier *deuromlijstingen* in den wand, waartegen de altaren staan, zijn op deze wijze behandeld. De houten *communiebank* is met verschillende zinnebeelden, op den altaardienst betrekkelijk en met medaillons van S. Jacobus a Marchia, S. Franciscus, S. Antonius a Padua en S. Franciscus versierd en in den stijl van het overige behandeld.

Op de altaren staan zes kleine koperen *kandelaars* en vier groote, waarop men leest: LAMB · ET · JOS · EYMAEL · FRATRES · FECERUNT · TRAJECTI · AD · MOSAM · ANNO · DNI · 1785.

In de *sacristie* bevindt zich een *kast* uit het midden der 18e eeuw, met beschilderde paneelen.

Het *zilverwerk* is uit de 18e eeuw afkomstig, en bestaat uit een vergulde monstrans met twee bazuinende engelen, een dergelijke met twee engelen en de symbolen der evangelisten, een kelk van 1761, een hostiedoos in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, en een madonnabeeld van 1643.

Bovendien zijn nog aanwezig: twee gedreven reliekhouders met den H. Franciscus en den H. Antonius, uit het begin der 18e eeuw; zes kandelaars uit de tweede helft

der 18e eeuw; vier kandelaars uit het laatst der 17e eeuw, met het opschrift: *Int College van Ste Cecilia gheoffert ter Eeren van het He. Amsterdamsche Miraeckel;* drie omlijstingen uit het midden der 18e eeuw; vier en twintig kandelaars, waaronder twee zeer groote, allen in Barokstijl; een groot 18e eeuwsch crucifix; een voet voor een crucifix waarop in drijfwerk de geboorte van Christus is voorgesteld; een godslamp uit het laatst der 18e eeuw, met St. Franciscus; acht vazen in Louis XVI stijl; een lezenaar in Louis XV stijl; twee kaarsenplaten in Louis XIV stijl; een 18e eeuwsche altaartroon; een 18e eeuwsche monstrans.

De pastorie bevat drie 18e eeuwsche *hoekkasten* en een 18e eeuwsche *zoldering* in stuc.

Op de binnenplaats bevinden zich vier 17e eeuwsche *beelden*, die Maria, St. Antonius, St. Franciscus en St. Bonaventura voorstellen.

De R. K. KERK VAN DEN H. AUGUSTINUS of de KERK DE STER is een modern gebouw.

De sacristie bevat een *tabernakel* uit het laatst der 17e eeuw, van kostbare houtsoorten, met schroefvormig gewonden zuilen, een klein *staand horloge* van Jan Hendrik Spiering te Amsterdam en een 17e eeuwschen *leunstoel*. Het *zilverwerk* bestaat uit: twee zeer groote 18e eeuwsche kandelaars; twee tabernakelversierselen in 18e eeuwschen stijl met druiven en korenaren; een hostiedoos uit het laatst der 17e eeuw, met het H. Avondmaal en korenaren versierd; vier kandelaars uit het begin der 18e eeuw; vier kandelaars uit het laatst der 18e eeuw; acht kandelaars in Barokstijl; zes groote kandelaars in Barokstijl; een 18e eeuwsch ebbenhouten crucifix met zilveren corpus; een omlijsting in Rococostijl; een groot 18e eeuwsch crucifix; een wierookvat in Louis XVI stijl; twee 18e eeuwsche wierookvaten; een ebbenhouten voordraagkruis met zilveren corpus; een 18e eeuwsche monstrans, met God den Vader, twee engelen, de werktuigen der passie, een pelikaan en twee cherubynen versierd; twee ampullen uit het laatst der 18e eeuw; een kroes uit de 17e eeuw, met graveerwerk, dat profane figuurtjes voorstelt; drie 18e eeuwsche wierookscheepjes; twee hangblakers uit de 18e eeuw; een altaarschel in Rococostijl met de symbolen der evangelisten; drie 18e eeuwsche godslampen; zes altaarvoorzetsels uit de 18e eeuw; een godslamp van omstreeks 1700, met fraai drijfwerk; een godslamp uit het laatst der 18e eeuw; een band om een missaal, gemerkt: *Joannes Timans Wed. H. Cramer* 1753; een band om een missaal, waarop de zeer fraai gedreven figuren, in 18e eeuwschen stijl, van de H. Augustinus en zijne moeder de H. Monica; een dergelijke band, in 17e eeuwschen trant, met dezelfde figuren; een band om een missaal, in Rococostijl, versierd met de zinnebeelden der evangelisten in drijfwerk alsmede met de figuren der reeds genoemde heiligen, die echter later zijn aangebracht.

De R. K. KERK VAN DE H. CATHARINA of de KERK GELOOF, HOOP EN LIEFDE is een gebouw van 1820, doch bevat oud *zilverwerk*, als: een gedreven voetstuk in Rococostijl, waarop de letters M, A en R door elkander; zes kandelaars wier voet versierd is met twee wapens, en de borstbeelden van Christus en Maria, alles in den trant van het laatst der 17e eeuw; twee altaarschellen, met de zinnebeelden der evangelisten, in de 18e eeuwschen stijl; twee bijzonder fraai gedreven beeldjes van Melchisedek en Aaron, in 17e eeuwschen stijl; een vergulde miskelk, met reliefs, voorstellende de H. Drie Koningen, St. Stephanus en de H. Drievuldigheid, terwijl

het voetstuk gevormd wordt door een engel, met de zinnebeelden der Evangelisten daaronder, alles in 18e eeuwschen stijl; een soortgelijke vergulde miskelk, met reliefs voorstellende de H. Maagd, St. Ignatius en St. Franciscus Xaverius, terwijl het voetstuk gevormd wordt door de figuren van Geloof, Hoop en Liefde, met de zinnebeelden der Evangelisten daaronder; een vergulde miskelk met reliefs versierd, verbeeldend verschillende tafereelen uit het leven van heiligen, in 17e eeuwschen trant; een vergulde miskelk in laat 18e eeuwschen stijl, versierd met de Toonbrooden, het Alziend Oog en de Spijziging van Elia; een vergulde monstrans met God den Vader, aanbiddende engelen, het Lam Gods, de Toonbrooden en de Spijziging van Elia, laat 17e eeuwsch.

Deze zilverwerken zijn grootendeels zonder opschriften. Alleen op den voet der miskelk, die met de figuren van Geloof, Hoop en Liefde prijkt leest men: *Jan Anth. De Vries, alias Dedalus inv. fec. Antw.* A° 1714.

Verder bezit de kerk een laat 17e eeuwsch *Mariabeeld* van hout, en een 18e eeuwsch *Mariabeeld* van marmer boven het altaar.

De R. K. KERK VAN DE H. H. JOHANNES EN URSULA of de KERK OP HET BEGIJNHOF heeft, van binnen, het karakter der 18e eeuw. De *galerijen* rusten op Toskaansche *zuilen* van hout.

De drie *altaren* zijn in Barokstijl uitgevoerd. Op een ziet men acht *kandelaars* uit het laatst der 18e eeuw, op een ander bevindt zich een *kastje* uit de tweede helft der 17e eeuw, van ebbenhout, met zilver, schildpad en parelmoer ingelegd, dat een zilveren Mariabeeldje bevat.

De *predikstoel* is van mahoniehout en in Rococostijl bewerkt. De paneelen vertoonen reliefs, met voorstellingen van Christus sprekende tot de Apostelen, van de Bergrede en van de Verheerlijking op Thabor.

Het *orgel*, van 1772, wordt door een zwevende engelfiguur gedragen.

Achttiende eeuwsche houten *beelden* van den H. Petrus, de H. Maria, den H. Jozef, de H. Ursula en den H. Nicolaas staan op consoles tegen de muren der kerk. Het wapen van Amsterdam is op de console van het laatste beeld aangebracht. Een andere houten *beeldgroep*, uit het begin der 16e eeuw, stelt de H. Ursula en haar gezellinnen met een paus en een koning voor. Daaronder zijn twee 16e eeuwsche houten *beelden* aanwezig van een man en een vrouw, die de wonderbare Hostie aanbidden. Verder bevat de kerk drie koperen *armluchters* uit het laatst der 17e eeuw.

In de *sacristie* staat een 18e eeuwsch *altaar*, in Barokstijl, waarvan de tabernakel met ebbenhout versierd is en van binnen met geborduurde zijde is bekleed. Naast de middenpartij zijn twee in grauw geschilderde *paneelen*, de H.H. Johannes en Ursula voorstellende, aanwezig. Verder ziet men daar een in eikenhout gesneden *crucifix* uit het begin der 16e eeuw. Waar zich op het kruis vroeger de zinnebeelden der evangelisten bevonden zijn later tafereelen uit de passie geschilderd.

Van het *zilverwerk* noemen wij: een wierookhouder in den vorm van een schip uit de 17e eeuw, gedreven; een boekband met drijfwerk, dat Simeon in den Tempel en Maria Presentatie benevens het Mirakel van Amsterdam voorstelt, terwijl op de gouden sloten staat: *Maria Cloots d'* 21 *November* 1719; een gedreven lezenaar met: *M. Cloots d'* 21 *January* 1721; een gedreven lezenaar, met tulpen versierd, uit het midden der 17e eeuw een wierookvat, met de zinnebeelden der passie, uit het midden der 17e eeuw; twee reliekhouders, versierd met engeltjes, een borstbeeld van Christus

en een van Maria, gedreven, en met het opschrift: *Joanna Blesen heeft dit vereert ant Bagijnhoff tot Amsterdam. Anno* 1693; een fraaie zilveren gedreven schaal, met in het midden Christus en de kinderen, en aan den rand acht kinderfiguurtjes met de zinnebeelden der elementen, vruchten enz., uit het midden der 17e eeuw; een verguld zilveren voordraagkruis uit het begin der 16e eeuw, met zilveren corpus, de symbolen der evangelisten en aan de achterzijde de pelikaan, Christus in heerlijkheid, Maria,

De R. K. Kerk van den H. Nicolaas buiten de veste, van binnen.

Johannes en de Verrijzenis, alles deels met blauw email; een gedreven godslamp, met: MARIA JANS RYCKE VEREERT DESE GIFT AENT BAGYNHOFF VAN AMSTERDAM INT JAER 1650; een crucifix met schildpad ingelegd, uit het laatst der 17e eeuw; een zeer fraai wijwatervat, gemerkt: MOORMANS 1642; een boekband in drijfwerk versierd met de kruisiging, vier kerkvaders, het avondmaal en de vier evangelisten, terwijl de rug het Mirakel van Amsterdam vertoont, en de sloten het Lam Gods op het Boek met de zeven Zegelen, met het bijschrift: *Monumentum Joannae Blesen Obiit 23 Juny 1699. Requiescat in Pace;* een 17e eeuwsche kroon

voor een Mariabeeld; vier kandelaars en twee kleinere, alles uit het midden der 18e eeuw; een slang met appel in den bek, uit de 18e eeuw, afgebeeld in het werk, dat in 1895 bij C. L. van Langenhuysen uitkwam. Verder zijn aanwezig vier 15e eeuwsche geborduurde *kussens* voorstellende het Mirakel van Amsterdam.

De R. K. KERK VAN DEN H. NICOLAAS BUITEN DE VESTE of de KERK DE LIEFDE is een eenvoudig gebouw van gebakken steen uit het laatst der 18e eeuw. Het heeft drie *beuken* die door Toskaansche *zuilen* gescheiden worden. Tegen de muren staan Jonische *pilasters*. Ook de *koornis* is met Jonische *pilasters* versierd. De gewelfde *zoldering* van stuc is, wat de koornis betreft versierd met het zinnebeeld der Liefde, en die van Geloof en Hoop daarnaast. In het schip is tegen die zoldering het Alziend Oog aangebracht.

De *communiebank* is sierlijk in den stijl van het laatst der 18e eeuw in hout gesneden. Behalve druiven en korenaren ziet men hier drie *reliefs*, die Mozes met de toonbrooden, de Emmausgangers en Aaron met het wierookvat voorstellen. De zeer fraaie in hout bewerkte *predikstoel* is naar de nieuwe kerk der H.H. Nicolaas en Barbara overgebracht. Ook dit meubel vertoont den stijl van het laatst der 18e eeuw. De kuip is versierd met *reliefs*, die Christus, Mozes en Elia voorstellen. Op het klankbord prijkt de fraaie groep der Liefde, gevormd door een jonge vrouw met twee kinderen. Het *orgel*, naar de reeds genoemde kerk overgebracht, is bewerkt in den stijl van het laatst der 18e eeuw. De *doopvont*, van wit marmer, is ook uit dien tijd afkomstig. Op het houten deksel is een *crucifix*, bijzonder fraai gesneden, geplaatst.

Het *zilverwerk* bestaat uit: een altaarschel, in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, met het opschrift: *Uyt Liefde D. v. Vuuren en huysvrou A. v. Tricht aan De kerk D' Liefde, anno* 1786 *den 28sten July;* een wierookvat, in denzelfden stijl; een wierookscheepje, daarbij behoorend en in drijfwerk versierd met de figuur van St. Nicolaas, met het opschrift: *Present gedaan aan de kerk De Liefde door Antonie Kerkestryer en deszelfs huisvrou Johanna Lijman den* 28 *July* 1786; twee ampullen in vaasvorm, met bijbehoorend blad, alles in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, en versierd met druiven en waterplanten; een wierookvat met gedreven rozen uit de 18e eeuw; een wijwaterketel en kwast uit denzelfden tijd.

De R. K. KERK VAN DEN H. IGNATIUS of de KERK DE ZAAIER bevat geen merkwaardigheden.

De R. K. KERK VAN DEN H. THOMAS AQUINAS of de KERK DE TOREN is een modern gebouw. Van het *zilverwerk* noemen wij: een band in Rococostijl om een missaal, versierd met medaillons, die tafereelen uit het leven van den H. Thomas Aquinas voorstellen; een altaarlezenaar in Rococostijl, versierd met het wapen der Dominicanen en de symbolen der Evangelisten en gemerkt: *Joan Baptista Verberckt Inventor Antverpia* 1763; een wierookvat in denzelfden stijl, met medaillons van den H. Dominicus en twee andere heiligen; een daarbij behoorend wierookscheepje met medaillon van den H. Dominicus; twee ampullen uit de 17e eeuw op een fraaie schaal, met druiven en engelkopjes versierd, gemerkt: P. FRANCISCUS WYNTS MISSIONARIS ORD. PRAEDIC. D D. 1762; een gedreven lijst uit de 18e eeuw; een boekbeslag met de kruisiging en Maria, uit het laatst der 17e eeuw; een godslamp in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, versierd met medaillons die den H. Dominicus, den H. Thomas Aquinas en de H. Catharina van Siena voorstellen; een vergulde miskelk,

op wier cuppa de H. Dominicus, de H. Thomas Aquinas, de H. Petrus Martyr en de H. Catharina van Siena zijn voorgesteld, terwijl de voet het beeld des Geloofs, boven de symbolen der evangelisten, de kruisiging, de koperen slang, het Laatste Avondmaal benevens Mozes en Aaron te zien geeft met het jaartal 1742; een altaarschel van ongeveer 1700; een beslag van een missaal uit het laatst der 18e eeuw; vier kandelaars met voorstellingen van de bovengenoemde heiligen, omstreeks 1760; acht grootere kandelaars in denzelfden trant; een reliekhouder in den vorm van een kruis op wolken, gemerkt: *Joannes Baptista Verberckt inventor et fecit* 1763; een hostiedoos, versierd met een voorstelling der Emmausgangers, van omstreeks 1700.

De R. K. KERK VAN DEN H. WILLEBRORDUS BUITEN DE VESTE is een nieuw gebouw. Van het *zilverwerk* noemen wij: een 18e eeuwsche altaarschel; vier 18e eeuwsche kandelaars, versierd met de beeltenis van den H. Willebrordus; een vergulde miskelk van omstreeks 1700, waarvan de voet met Christus geboorte, het Laatste Avondmaal en Christus Verrijzenis benevens de werktuigen der Passie prijkt; een miskelk en een oliebus, beiden in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd; een 17e eeuwsch missaalbeslag, versierd met reliëfs, die de H.H. Willebrordus en Nicolaas voorstellen; twee 17e eeuwsche ampullen op een met druiven en korenaren versierd blad.

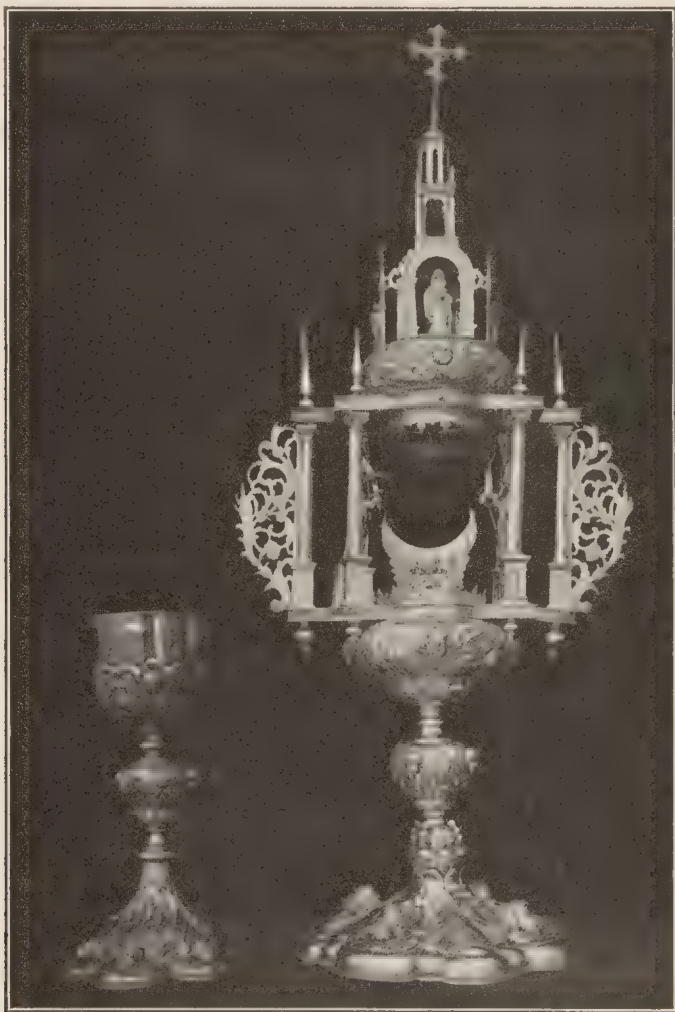
De R. K. KERK VAN DEN H. DOMINICUS of de KERK HET STADHUIS VAN HOORN is een modern gebouw. In den zuidwestelijken gevel staat nog een *steen*, uit de achttiende eeuw, waarop een gebouw is voorgesteld, met het onderschrift: T STADHUYS VAN HOORN. In de *pastorie* bevinden zich twee fraaie *staande klokken*, de eene van *Laurens Rupert Amsteldam*, de andere van *Willem van Daedelbeeck Utrecht*.

Van het *zilverwerk* noemen wij: een vergulde monstrans uit de 18e eeuw, waarvan de voet versierd is met het H. Avondmaal en de wonderbare Spijziging (?) terwijl er verder engelen, een duif en een pelikaan op zijn aangebracht, benevens het opschrift: *Memoria r. p. Jacobi Janssens ord. praed. missi. Amsteld.* 1752, op welken gever de St. Jacobsschelpen, op den knoop aanwezig, betrekking schijnen te hebben; een zeer fraaie vergulde miskelk, in den stijl naar Lodewijk XIV genoemd, met op den voet de liggende figuren van Geloof, Hoop en Liefde, met daartusschen het Mirakel van Amsterdam, het Laatste Avondmaal en David die de toonbrooden eet (?), hooger engeltjes met druiven en korenaren, en, op de cuppa, Abels offerande, Abrahams offerande, de kruisiging en medaillons, die St. Dominicus, St. Thomas Aquinas en St. Ambrosius voorstellen, terwijl de voet het opschrift heeft: *Jan Antho. de Vries, alias Dedalus inven. et fec.* 1723; twee ampullen in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, op blad; een lijst met gedreven druiven, korenaren en de symbolen der evangelisten, uit de 17e eeuw; twee lijsten met vruchten en andere ornamenten, uit de 17e eeuw.

De pastoors der R. K. KERKEN VAN O. L. V. ONBEVLEKTE ONTVANGENIS, DEN H. FRANCISCUS XAVERIUS, DE H.H. PETRUS EN PAULUS EN DEN H. JOSEPH lieten het verzoek, hunne gebouwen te mogen bezichtigen, onbeantwoord. Wij maken daaruit op, dat die kerken geen merkwaardigheden bevatten.

De OUD-KATHOLIEKE KERK VAN DE H. H. PETRUS EN PAULUS, in de Barndesteeg, vertoont van buiten geen merkwaardigheden. Het *interieur* heeft het karakter van het begin der 18e eeuw. Het *altaar* is zeer rijk in den stijl naar Lodewijk XIV genoemd, behandeld. De bekroning wordt gevormd door het Lam Gods, liggende op het Boek der Openbaring.

Naast het altaar staan levensgroote houten *beelden* van de H.H. Petrus en Paulus, uit het begin der 18e eeuw. De *tabernakel,* die van bijzonder kunstig snijwerk is voorzien, vertoont den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd. Onder de orgelgalerij ziet men twee

Miskelk en monstrans in de Oud-Katholieke Kerk der H.H. Petrus en Paulus.

kraagsteenen met maskers, uit de 17e eeuw. Het *orgel* is in den stijl, naar Lodewijk XIV genoemd behandeld. De *doopvont* rust op een voet uit het laatst der 18e eeuw. De

communiebank is een fraai werk in den stijl naar Lodewijk XIV genoemd, en met het Lam Gods, druiven, korenaren enz., besneden. Een tweede *afscheiding*, in denzelfden geest, doch eenvoudiger, staat onder het orgel.

Bijzonder rijk is de *predikstoel*, die een der sierlijkste houtsnijwerken uit de eerste jaren der 18e eeuw, hier te lande bewaard, mag worden genoemd. Op de kuip ziet men de borstbeelden van Mozes, Christus en Aaron; de voet prijkt met de zinnebeelden der evangelisten. Het klankbord is versierd met vazen, festoenen en drie borstbeelden van heiligen.

Een tweede *altaar* vertoont *houtsnijwerk* uit de 18e eeuw.

In de *sacristie* bevindt zich een 17e eeuwsche *tabernakel*, rijk besneden met engelkopjes, een pelikaan, een miskelk en het opschrift: SIET HET BROOT DER ENGELEN.

Een *muurkast*, van omstreeks 1700, is rijk besneden, een andere *muurkast*, uit denzelfden tijd, heeft gedraaide Toskaansche muurzuiltjes, terwijl onder het fronton staat: DRAAGT MYN HEILIGDOM ONTZAG TOE. *Levit* XXVI: 6. Het vertrek bevat ook een 18e eeuwsche *leunstoel*.

Van het *zilverwerk* noemen wij: een monstrans uit het begin der 17e eeuw, versierd op den voet met drijfwerk, dat Maria, de H. Anna, de H. Catharina en de H. Geertruida voorstelt, terwijl in het torenvormig bovendeel beelden van St. Willebrordus, St. Bonifacius, St. Maarten en St. Pontianus (?) geplaatst zijn en op den top een crucifix; een miskelk, verguld, gemerkt *Thomas Bogart* m. f. 1644, met op den voet voorstellingen van Christus' geboorte, kruisiging en opstanding; een 17e eeuwsche godslamp; het beslag van een misboek, 17e eeuwsch, voorstellend St. Willebrordus, St. Bonifacius, het Lam Gods en het Boek der Openbaring.

Verder zijn aanwezig twee 18e eeuwsche geborduurde *koorkappen* en een *antependium* met een rand van Venetiaansch kant, alles 18e eeuwsch, benevens vier houten en twee koperen *kandelaars* uit denzelfden tijd.

De OUD-KATHOLIEKE KERK DER H. H. WILLEBRORDUS EN JOHANNES, op de Brouwersgracht, is uit de 17e eeuw afkomstig en heeft *galerijen* die op Toskaansche *zuilen* van witten steen rusten.

Het *altaar*, uit de 18e eeuw, is met Korinthische *zuilen* versierd, wier schachten schroefvormig gewonden zijn. Het houtsnijwerk, dat geen zeer bedreven hand verraadt, geeft, in de bekroning, een beeld en reliëf van Christus te zien. Naast het hoofdaltaar bevinden zich twee *omlijstingen* in denzelfden stijl. In de westelijke bevindt zich een *crucifix* met ivoren corpus, zonder veel kunstwaarde, in de oostelijke een bijzonder fraai *Mariabeeld* van albast uit het laatst der 16e eeuw, dat echter hier en daar beschadigd is. Maria draagt een kroon en scepter van zilver. Ook het Christus-figuurtje heeft een zilveren kroon op het hoofd. Tusschen deze omlijstingen en het altaar staan 18e eeuwsche houten *beelden* van den H. Johannes en den H. Willebrordus.

De *communiebank*, van hout, is rijk besneden en vertoont den stijl van de eerste helft der 18e eeuw. Aan de zuidzijde ziet men, als hermen, de vier Evangelisten, de Arke des Verbonds, het Laatste Avondmaal en de Toonbrooden. Aan de noordzijde vertoont zich de Duif des H. Geestes.

Bij de doopvont bevindt zich een *kastje* van eikenhout met ebbenhout ingelegd, in den trant van het begin der 17e eeuw. Daarop staat een *crucifix* van ebbenhout,

in den trant van ± 1680 met schildpad ingelegd en van een zeer fraai palmhouten corpus voorzien.

De *predikstoel* is van notenhout, en wat de kuip betreft, die door een adelaar gedragen wordt, van omstreeks 1680. De trap, met rijke leuning in den stijl van Lodewijk XIV, is wellicht iets later gemaakt, gelijk ook het klankbord, waarop een zeer fraaie engel met bazuin is geplaatst. Onder tegen het klankbord is de Duif des H. Geestes aangebracht.

Bij het altaar staat een zeer fraaie *leunstoel* uit de tweede helft der 17e eeuw, met oud trijp bekleed.

In de sacristie bevindt zich een *muurkast* van eikenhout met ebbenhout ingelegd, in den trant van het begin der 17e eeuw. Zij bevat een *tabouret* van ± 1700, en een *pelikaan* uit de 18e eeuw, van hout en verguld.

De sacristie bevat verden een *staand horloge* van *Adriaan Baghijn Amsterdam.*

Twee *antependiën* van gebloemde zijde zijn met zeer fraaie 18e eeuwsche kant omzet. Een *kazuifel* met toebehooren is van 17e eeuwsch zilverbrokaat vervaardigd en van goudborduursel voorzien.

Van het *zilverwerk* noemen wij het volgende. Een vergulde miskelk van ± 1640 is gemerkt: T. BOGAERT ME FECIT. De kelk is rijk gedreven. Op den voet ziet men, behalve de werktuigen der Passie, Christus doop, Christus en de Samaritaansche vrouw, en het Laatste Avondmaal. Op de kelk zijn voorgesteld de H. Bonifacius, de H. Maagd en de H. Geertruida (?). Een vergulde pyxis heeft zeer groote afmetingen en is van gedreven bloemen, in den trant van 1660 voorzien. In denzelfden trant is een zilveren hostiedoos bewerkt, die de initialen J. H. S. draagt. Een andere hostiedoos is met een zon versierd. Men leest er op: *Antonia Tijmens Vereert aan het Godtshuys om Altijd te Blijven. Anno* 1700. Zes groote zilveren kandelaars zijn op den voet met heiligen versierd. Een communiebeker van ± 1600 heeft een sierlijken voet. Een altaarschel van ± 1650, is met dubbele adelaars in drijfwerk voorzien. Een missaal vertoont een band met zilver beslagen, dat den H. Johannes en Christus als herder voorstelt.

In de kerk hangen twee 17e eeuwsche koperen *kronen* van 12 blakers elk.

De VOORMALIGE ARMENISCHE KERK is thans tot school verbouwd. Het *portiek,* in Rococostijl, vertoont in zijn bekroning het Lam Gods, liggende op het Boek met Zeven Zegelen. Daarnaast is, met koperen karakters, die echter ten deele verdwenen, ANNO 1714 in den steen geplaatst. In het voorhuis vindt men ook een *portiek* met een omlijsting van gekleurd marmer, dat het jaartal 1749 te zien geeft. Beide portieken hebben een *opschrift,* dat misschien in Armenische taal gesteld is. Het eerste onderscheidt zich door een rijk bewerkt *bovenlicht.*

De PORTUGEESCHE SYNAGOGE is een vierkant gebouw, grootendeels van gebakken steen opgetrokken, doch van een *balustrade,* met *vazen,* alles van gehouwen steen langs het dak voorzien, terwijl ook de *kroonlijst* uit dit materiaal bestaat.

Aan de westzijde bevindt zich een *portiek* in Dorischen stijl, met een Hebreeuwsch opschrift, Psalm 5, vers 8, in de fries.

De houten *gewelven* worden gedragen door vier Jonische *zuilen* van gehouwen steen. Aan de noord- en zuidzijde bevinden zich *galerijen,* die door twaalf Jonische *zuilen* van gehouwen steen ondersteund worden.

Aan de oostzijde ziet men de *kas*, waar de wetsrollen bewaard worden. Zij is van Braziliaansch hout vervaardigd, met Jonische muurzuilen en frontons versierd, en wordt bekroond door een afbeelding van de tafelen der wet, die door Korinthische pilasters geflankeerd worden. Op het hoofdgestel staan obelisken, en hier en daar zijn rijk gesneden festoenen aangebracht. Voor deze kas bevindt zich een *balustrade* van Braziliaansch hout. Alles is in den trant van omstreeks 1670 bewerkt.

Ook aan de westzijde is zulk een *balustrade* aanwezig. Daarbij ziet men het verheven *gestoelte* van den voorlezer, van verschillende kostbare houtsoorten gemaakt en door een *balustrade* omgeven. Dit gestoelte schijnt eenigszins ouder te zijn, dan de reeds genoemde kas.

Tegen den noordelijken muur staat een *bank*, welke overhuiving door Jonische pilasters wordt gedragen terwijl de rug met snijwerk versierd is.

De overige *banken* van het gebouw, in welker zittingen zich kastjes bevinden, vertoonen de vormen van de eerste helft der 17e eeuw.

Het *koperwerk* bestaat uit 3 kronen van 30 blakers, 8 kronen van 12 blakers, 13 kronen van 6 blakers, 12 staande kandelaars, 68 wandarmen en 192 blakers op de banken en twee offerbussen.

Voor de beschrijving der *kostbaarheden* verwijzen wij naar het werk over deze Synagoge, door D. H. de Castro Mz., 's Gravenhage, Gebroeders Belinfante 1875, daar men ons niet in de gelegenheid wilde stellen ze te bezichtigen.

De HOOGDUITSCHE SYNAGOGE bestaat uit twee gebouwen. Het westelijke is zeer eenvoudig en grootendeels van gebakken steen opgetrokken. Het *portiek* aan de westzijde heeft Toskaansche muurzuilen. Het houten gewelf der kerk wordt door vier Toskaansche *zuilen* van gehouwen steen gedragen. Tegen den oostelijken muur wordt de *kas* waar de wetsrollen bewaard worden, omgeven door een marmeren omlijsting in Jonischen stijl, uit het begin der 18e eeuw. Het *koperwerk* bestaat uit veertien kandelaars en een offerbus.

Het oostelijke gebouw vertoont den stijl van het midden der 18e eeuw; de gevel prijkt met een *portiek* in Jonischen stijl, en wordt door een koepelvormig dak bekroond. Tegen den oostelijken muur bevindt zich de in Rococostijl zeer rijk bewerkte *kas* voor de wetsrollen van kostbaar hout vervaardigd, met een *balustrade* daarvoor. Het *koperwerk* bestaat uit zeven kandelaars en een offerbus.

Van het VOORMALIG STADHUIS bestaan tal van beschrijvingen, die echter op den toestand van het gebouw in de 17e en 18e eeuw betrekking hebben. Sinds het Raadhuis tot KONINKLIJK PALEIS werd ingericht zijn echter vele veranderingen gemaakt, waarom het gewenscht scheen, hier op te nemen, wat er van werk, uit de 17e en 18e eeuw afkomstig, nog over is.

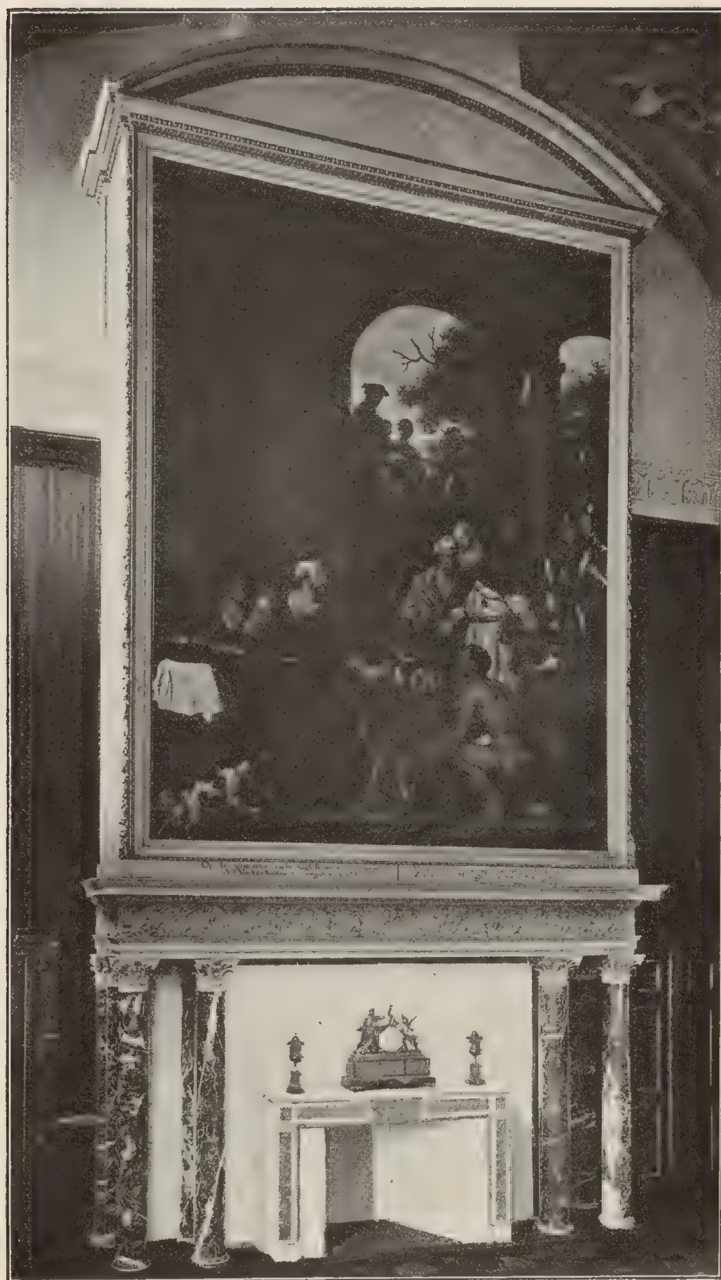
Het *uitwendige*, geheel van gehouwen steen, met Composiete en Korinthische *pilasters*, *festoenen*, de twee groote *frontispiesen* van Quellijn, de zes *beelden* van brons, de *adelaars* met keizerskronen, ook van brons, op de hoekpaviljoenen en den *koepeltoren*, door het koperen *koggeschip* gekroond, versierd, heeft geen groote wijzigingen ondergaan. Alleen werden het balkon aangebracht, sommige hekken uit de vensters gelijkstraats verwijderd, andere vensters gelijkstraats in deuren veranderd, de doorgang aan den voorgevel gesloten, en alle kruiskozijnen verwijderd. Ook zijn hier en daar modillons van de kroonlijsten door verweeren omlaag gevallen.

Schoorsteen in de Burgemeesterskamer van het voormalig Stadhuis.

Schoorsteen der kamer van Thesaurieren Ordinaris in het voormalig Stadhuis.

Zuidelijke schoorsteen in het Burgemeestersvertrek van het voormalig Stadhuis.

Noordelijke schoorsteen in het Burgemeestervertrek van het voormalig Stadhuis.

Van de *hoofdtrap* is het noordelijk gedeelte niet meer toegankelijk, daar hier het verblijf der militaire wacht werd ingericht. De *vierschaar* met haar prachtige marmeren versieringen, is nog in den oorspronkelijken toestand. Een gedeelte van het gewelf is echter onzichtbaar wegens een daarin later getimmerd vertrek.

De openingen tusschen pui en vierschaar zijn thans met spiegelglas gevuld. De kleine bronzen *hekken* van de vierschaar zijn achter deuren verborgen, doch de groote zichtbaar als van ouds.

De zoldering der *pui* is voorzien van drie *caissons*, waarvan de middenste beschilderd is met de figuur van den Tijd, de zuidelijke met de figuur van de Goede Faam en de noordelijke met de figuur van de Kwade Faam. De *lijsten* tusschen de caissons zijn in relief versierd. De zuidelijke vertoont bazuinen met lelietakken, waardoor de Goede Faam verzinnelijkt wordt terwijl de noordelijke, om de Kwade Faam te verzinnelijken, bazuinen met hulsttakken vertoont.

Aan de zuidzijde grenst aan de pui de *burgemeesterskamer*, wier wanden met Korinthische *pilasters* van wit marmer versierd zijn. De *schouw* heeft wit marmeren Korinthische zuilen, en een fraai gebeeldhouwd wit marmeren *fries*, dat de zegetocht van een Romeinsch keizer voorstelt. Het *schoorsteenstuk* geeft een afbeelding van Fabius, die door zijn zoon gelast wordt van het paard te stijgen. Daaronder staat geschilderd:

De Zoon van Fabius gebied zijn eigen Vader Vant paerd te stijgen voor Stads eer en aghtbaarheid,
Die kent geen bloed en eischt dat hij eerbiedig nader. Dus eert een man van Staet het ampt hem opgeleid.

De *zoldering* heeft *caissons*, waarop twee tafereelen geschilderd zijn. Het eene verbeeldt de stedemaagd met sleutels in de hand, op wolken zwevend, omgeven door kinderen met zinnebeelden van oorlog en vrede. Het tweede stelt kinderen voor, zwevende tusschen wolken en dragende de keizerskroon, een lictorenstaf, de roede der gerechtigheid, en een bazuin.

Dit vertrek heeft door een *venster* uitzicht in de vierschaar. De wit marmeren omlijsting van dit venster prijkt met *reliëfs*, die aan de westzijde het zwaard der gerechtigheid, met slangen, een spiegel en een weegschaal, aan de oostzijde een krans, vruchten, korenaren en sleutels te zien geven, terwijl de soffiet met een hand, die een speer houdt, versierd is.

Aan deze kamer grenst ten zuiden het *burgemeestersvertrek*, een overwelfde zaal, die twee *schouwen* heeft, welke door rood marmeren *zuilen* van de Korinthische orde, met wit marmeren kapiteelen en basementen, gedragen worden. In de zuidelijke schouw is een *schoorsteenmantel* van wit en geel marmer, uit het laatst der 18e eeuw opgesteld. De noordelijke *fries* verbeeldt kinderen en zeedieren, benevens het zegel der stad, terwijl de zuidelijke kinderen met verschillende zinnebeelden en het stadswapen voorstelt, alles in wit marmer uitgevoerd.

Onder het noordelijke *schoorsteenstuk* staat geschilderd:

Fabricius houdt stant in Pyrrhus' legertenten. Het gout verzet hem niet, door schandelijke zucht,
Noch elefants gebriesch en felle dreigementen. Zoo zwicht geen man van Staet voor gaven noch gerucht.

Schoorsteen van de kamer der Commissarissen van kleine zaken in het voormalig Stadhuis.

Onder het zuidelijke leest men:

Op 's Burgermeesters wacht magh Rome veiligh slaepen, Als Markus Kurius het aengeboden gout
Versmaende, zich genoeght met een gerecht van raepen. Zoo wort door Maetigheit en Trouw de Stadt gebout.

Het *gewelf* dezer zaal is versierd met *caissons*. Die in de vier hoeken, in reliëf bewerkt, vertoonen *schilden*, waarvan het eerste de vrijheidshoed als blazoen heeft, met een lictorenstaf, een bazuin en de slang der eeuwigheid er om heen; het tweede een zon als blazoen toont, door vier wassende manen omgeven, met daaromheen een lictorenstaf, de roede der gerechtigheid en vredespalmen; het derde als blazoen een scheepskroon bevat, met een scheepsroer, een lictorenstaf en biezen er omheen; het vierde als blazoen een Medusahoofd bezit en door eikenloof, een lictorenstaf en een fakkel wordt omgeven. Blijkbaar zijn dus zinnebeelden van vrijheid, gerechtigheid, scheepvaart en krijg bedoeld. De *bogen* van het gewelf zijn in reliëf versierd met schelpen, palmen en eikenloof, benevens het zwaard en de roede der gerechtigheid. Op twee linten leest men: LENE CONSILIUM DATIS en STET CAPITOLIUM FULGENS. De overige *caissons* zijn beschilderd met zwevende kinderen tusschen wolken en van velerlei attributen voorzien. De *tympans* aan de westzijde onder het gewelf aanwezig zijn gevuld met lictorenstaven en wapenschilden ten getale van twaalf, wier blazoenen verdwenen zijn. Deze vullingen komen in reliëf naar voren.

Zuidelijk van deze zaal ligt die der *thesaurie ordinaris*. De *schouw* wordt door wit marmeren Jonische *zuilen* gedragen, wier schachten met verschillend bladwerk prijken. Aan de zijden van deze schouw bevinden zich twee *wapenschilden* zonder blazoen. De *fries*, van wit marmer, is met verschillende groenten en bloemen in reliëf versierd. Het *schoorsteenstuk* verbeeldt Jozef in Egypte. Onder deze schouw is een *schoorsteenmantel* van wit marmer geplaatst, die uit het laatst der 18e eeuw afkomstig is en met een kinderfries en twee medaillons is versierd. De *zoldering* heeft *caissons*, waartusschen, in relief, ossenkoppen, rozen, korenaren, korenbloemen en klaprozen zijn aangebracht. De caissons zijn met zwevende kinderen, die de attributen van den landbouw houden, beschilderd.

Aan dit vertrek grenst, westelijk, de *secretarie*, die in het begin der 19e eeuw door een muur in tweeën is gescheiden, en toen in haar tegenwoordigen staat werd gebracht. Hier bevindt zich een *schoorsteenmantel* uit het laatst der 18e eeuw, van wit en groen marmer en met een Medusahoofd versierd.

Tusschen de thesaurie en de secretarie leidt een trap naár de onder de eerstgenoemde gelegen *kamer van commissarissen der wisselbank*. Hier is een *schouw* van groen marmer aanwezig, terwijl de bogen van het *gewelf* gedragen worden door rijk gebeeldhouwde *pilasters*, die vruchten, bloemen en festoenen vertoonen. De *muurkasten*, in dit vertrek aanwezig, zijn met gouden ornamenten op bruinen grond, in den trant van omstreeks 1660, beschilderd.

Aan de secretarie sluit zich, naar het westen, de *thesaurie extraordinaris*, die een steenen *schouw* heeft met Jonische zuilen en gebeeldhouwd wit marmeren fries, dat lauwertakken vertoont. Het schoorsteenstuk is niet meer aanwezig, doch door een stuc-versiering uit het begin der 19e eeuw vervangen. In deze schouw staat een *schoorsteenmantel* uit het laatst der 18e eeuw, die van een kinderfries, uit wit marmer

Noordelijke wand der kamer van Commissarissen der Wisselbank in het voormalig Stadhuis.

Schoorsteen der kamer van Schepenen Extraordinaris in het voormalig Stadhuis.

Schoorsteen in de Rekenkamer van het voormalig Stadhuis.

gehouwen, voorzien is. De zoldering heeft *caissons*, waarin echter geen beschilderingen meer zichtbaar zijn.

Noordwaarts gaande bereikt men de *kamer der commissarissen van kleine zaken*, die geheel als de vorige is ingericht. De 18e eeuwsche *schoorsteenmantel* is hier echter met druiven versierd.

Meer noordelijk ligt de *schepenskamer*, wier fraaie *schouw*, door rood marmeren Korinthische zuilen, met wit marmeren kapiteelen en basementen, benevens rijk gebeeldhouwd fries, door den daarvoor geplaatsten troon bijna geheel aan het oog wordt onttrokken. De zaal bestaat uit een hoog overwelfd gedeelte aan de zuidzijde en uit een lager deel aan de noordzijde, dat een vlakke zoldering heeft. De beide deelen worden gescheiden door een *arcade* in Korinthischen stijl, waarvan de schachten met bladwerk zijn versierd. De fries heeft cherubijnen.

De *caissons* van het *gewelf* prijken met *wapenschilden* van D. TULP, W. BACKER, I. MUNTER, F. REAEL, R. ERNST, D. V. VAN OUDSHOORN, G. VALCKENIER, I. HULFT en L. REYNST. In het middenvak is de gerechtigheid geschilderd, omgeven door vier kleinere vakken, waarop zwevende kinderen tusschen wolken met attributen zijn aangebracht.

Het lagere gedeelte der zaal bevat een wit marmeren *schoorsteennis*, in den stijl van omstreeks 1760 met rococo-ornament versierd.

De *kamer van schepenen extraordinaris*, die meer noordwaarts gevonden wordt, bevat een *schouw* welke op wit marmeren Jonische zuilen rust. De fries, ook van wit marmer, is met planten versierd. Een 18e eeuwsche *schoorsteenmantel* van wit en geel marmer is onder de schouw geplaatst. Het *schoorsteenstuk* verbeeldt de Gerechtigheid. De *zoldering* heeft *caissons*, zonder beschildering.

Noordelijk van dit vertrek wordt de *rekenkamer* gevonden, die een *schouw* heeft met wit marmeren Jonische zuilen, en een fries van wit marmer met bloemen versierd. De *schoorsteenmantel* uit de 18e eeuw bestaat uit wit en blauw marmer en prijkt met een reliëf, dat een vrouw met twee kinderen, benevens twee maskers voorstelt. De *zoldering* heeft *caissons* zonder beschildering.

Naar het oosten volgt nu de *desolate boedelkamer*, die een *schouw* bevat, van marmer, door consoles gedragen en van een geornamenteerde fries voorzien. Onder deze schouw staat een *schoorsteenmantel* uit de 18e eeuw, van blauw en wit marmer. Het *schoorsteenstuk* verbeeldt Odysseus' aankomst bij Nausikaa. De *zoldering* heeft *caissons* zonder beschildering, de schouw vijf *wapenschilden* zonder blazoen.

Meer oostelijk ligt de *assurantiekamer*, wier *schouw* gelijk is aan de vorige. Het *schoorsteenstuk* verbeeldt Theseus, en is gemerkt: *Willem Brassemary* 1657. Onder de schouw staat een 18e eeuwsche *schoorsteenmantel* van blauw en wit marmer. De *zoldering* heeft *caissons* zonder beschildering, de schouw drie *wapenschilden* zonder blazoen.

Oostelijk van deze kamer treffen wij de *weeskamer* aan. Hier wordt de *schouw* door Jonischc zuilen van zwart marmer gedragen, waarboven zich een sierlijk gebeeldhouwde fries met kinderkopjes, hagedissen en bloemen bevindt. Het *schoorsteenstuk* verbeeldt Lycurgus. Onder de schouw staat een wit marmeren *schoorsteenmantel* uit de 18e eeuw. De *zoldering* is voorzien van *caissons*, die ten deele gevuld zijn door zonnebloemen, planten en koppen in relief, doch waarvan de middenste beschilderd zijn; de schilder heeft hier de Gerechtigheid vertoond, welke kinderen onder

Detail aan de westzijde van den schoorsteen der Schepenskamer in het voormalig Stadhuis.

Schoorsteen in de Desolate Boedelkamer van het voormalig Stadhuis.

Schoorsteen in de Assurantiekamer van het voormalig Stadhuis.

haar hoede neemt en omgeven wordt door vier paneelen met zwevende kinderen, die attributen houden. De schouw heeft een *boezem* met festoenen versierd, die nog overblijfselen van vroegere wapenschilden vertoonen.

Meer zuidelijk ligt de *raadsaal*, die van twee *schouwen* voorzien is, welke door rood marmeren Composietzuilen, met wit marmeren kapiteelen en basementen, worden gedragen. De friezen zijn met kinderen, dieren, sfinxen en dergelijken behakt. Het zuidelijke *schoorsteenstuk* verbeeldt Jethro, het noordelijke Salomo's gebed om wijsheid, met het onderschrift:

Daer Salomons gebedt en offer Godt behagen Wort hem de wijsheit 's nachts belooft uit 's hemels troon.
Meteenen Rijkdom, Eer en veel gewenschte dagen. Waer wijsheit raeden magh, daer spant de Staet de kroon.

Onder de zuidelijke schouw staat een 18e eeuwsche *schoorsteenmantel*, van wit en geel marmer, met lauwerbladen versierd.

De westelijke wand wordt ingenomen door een groote *schilderij* van J. de Wit, Mozes met de oudsten voorstellend. *Grauwtjes*, gemerkt: *De Wit* F. 1737, en voorstellend kinderfriezen, Jozef, Abraham, Abraham's offer, Mozes en Minerva worden boven de deuren en tusschen de vensters aangetroffen.

Het *gewelf* dezer zaal is versierd met *caissons*. Die in de hoeken vertoonen eikentakken, kinderen met gravenkroon en scepter, de tafelen der wet, de roede der Justitie, honden, leeuwenkoppen en lauwerkransen, alles in reliëf.

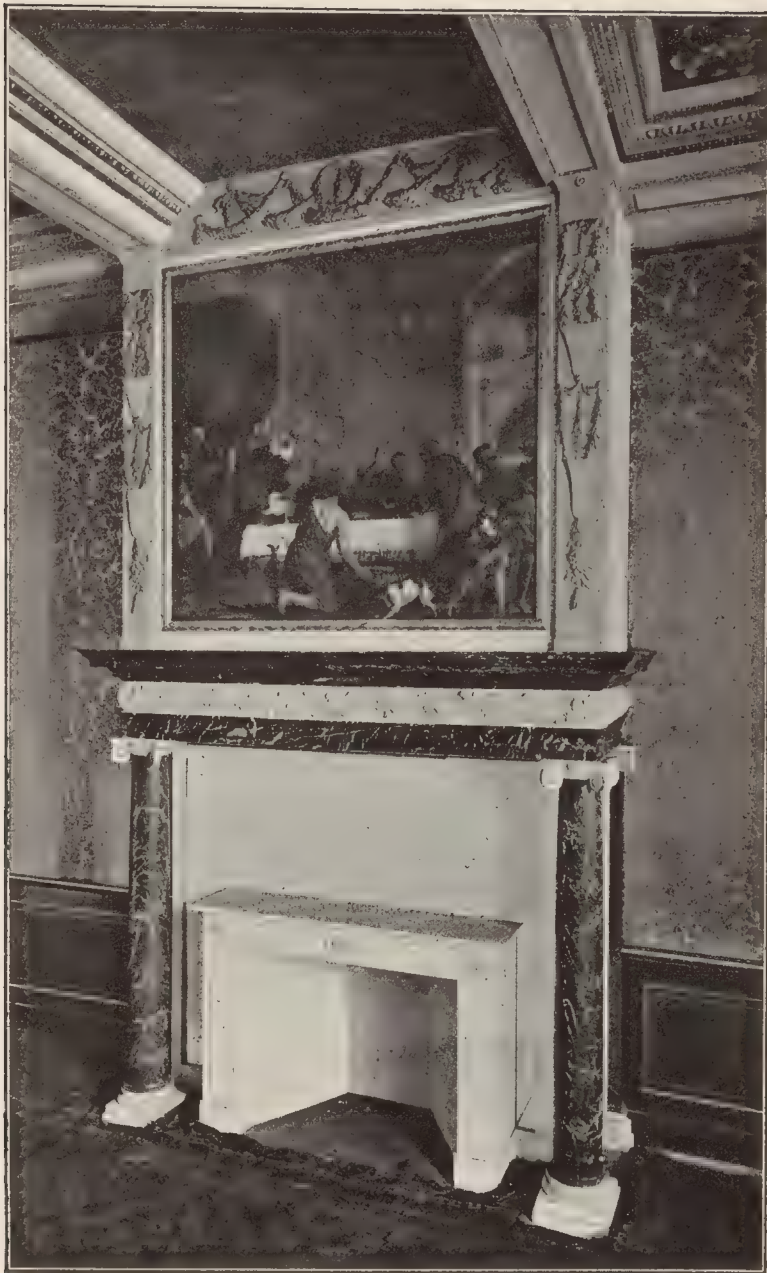
Het *middenvak* is beschilderd met een mythologische voorstelling, gemerkt: ERASMVS QVELLINVS INVENIT ET FECIT A°. 1656.

De *tympans* aan de westzijde onder het gewelf zijn gevuld met verschillende voorstellingen in reliëf, als een bijbel met een lamp, omgeven door een slang, een kraanvogel en een haan; een anker met een spiegel, omgeven door een slang; een leeuw die een keizerskroon draagt en een lictorenstaf en oorkonden bij zich heeft; een altaar met lictorenstaf, waarop een hand, die uit wolken komt, vlammen ontsteekt.

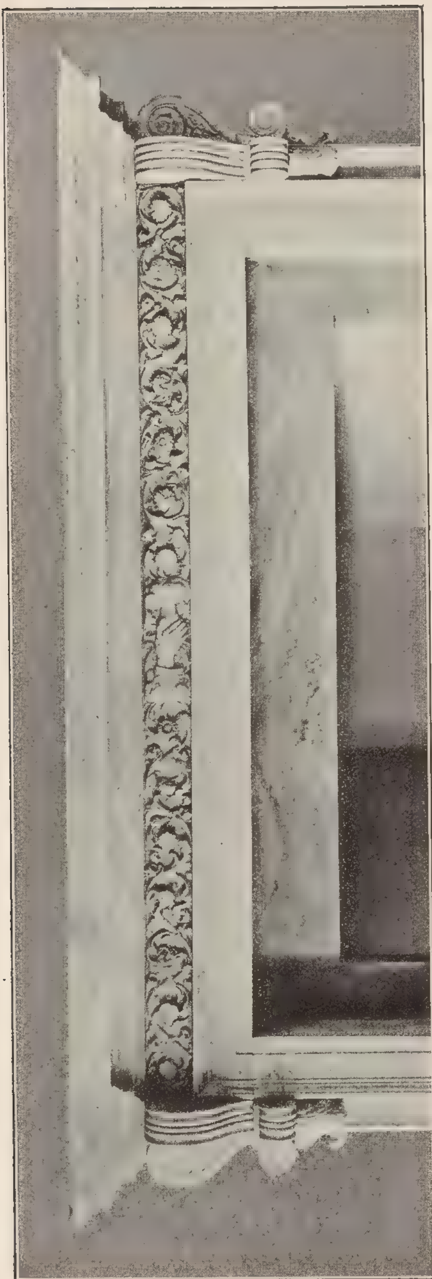
Naar het zuiden toe volgt op dit vertrek de *justitiekamer*, die van marmeren Korinthische pilasters voorzien is. De *schoorsteenmantel*, van wit marmer, uit het laatst der 18e eeuw, vertoont een gebeeldhouwde fries, die de fabel van den vos en den ooievaar voorstelt.

De *zoldering* vertoont groote *caissons*, ten deele gevuld met versierselen in reliëf, die lictorenstaven, harpijen en vazen met agaves verbeelden. Drie der vakken zijn met *schilderwerk* gevuld. Het westelijke verbeeldt een vrouw, die insecten wegjaagt, terwijl kinderen onder haar kleed vluchten; het middenste stelt voor de stedemaagd, door godinnen omgeven, die, op wolken tronend, twee naakte mannen omlaag werpen, waar zij door harpijen worden opgevangen, terwijl bovenaan zwevende kinderen de keizerskroon houden. Dit stuk is gemerkt *N. de Helt Stockade* A° 1655. Het oostelijke paneel geeft een vrouw te zien, die een leeuwenhuid en een knods draagt; een kind is bij haar geplaatst.

Het verdient opmerking, dat de schouwen in deze zalen, voor zoover zij met schoorsteenstukken prijken, blijkbaar niet met het oog daarop zijn gemaakt, omdat de

Schoorsteen in de Weeskamer van het voormalig Stadhuis.

Detail van den schoorsteen der Trouwkamer in het voormalig Stadhuis.

overgang in de zolderingen er op wijst, dat een andere ordonnantie in de bedoeling van den ontwerper heeft gelegen.

De vertrekken der eerste tusschenverdieping zijn over het algemeen zonder versierselen. In die aan de zuidzijde ziet men het *gewelf*, dat oorspronkelijk de secretarie dekte, en dat door fraai gebeeldhouwde *kraagsteenen* wordt gedragen. Daaruit blijkt, dat vroeger dit vertrek dezelfde hoogte gehad heeft als de twee zalen aan de oostzijde. Waarschijnlijk is de vloer, die nu het gewelf van de zaal scheidt, in het begin der 19e eeuw, toen de zaal ook in twee deelen werd gescheiden, gemaakt.

De *trouwkamer* is aan de noordzijde in de eerste tusschenverdieping gelegen. Hier bevindt zich een fraaie wit marmeren *schouw*, die met *consoles* versierd is. In de rijk gebeeldhouwde *fries* ziet men twee rechterhanden, die elkander drukken en waardoor de bestemming van het vertrek duidelijk wordt gemaakt.

Van de vertrekken op de tweede verdieping heeft alleen de *groote krijgsraadskamer* eenig belang wegens haar groote afmetingen en de *overwelving* van eikenhout, die tot in de kap van het gebouw reikt. Versierselen worden hier evenwel niet aangetroffen, daar de zaal hare decoratie, waarvoor Pieter Post het ontwerp maakte, nimmer heeft gekregen.

De *koepeltoren* rust op vier steenen *consoles*. Het *uurwerk* is gemerkt: MR. I. SPRAKEL FECIT 1663. Het staat in een eikenhouten *betimmering*, die op een eigenaardig gevormden voet rust. Het *carillon* bestaat uit 37 klokken, waarvan 35 door F. en P. Hemony gegoten zijn in 1664.

Zuidelijke schoorsteen in de Raadszaal van het voormalig Stadhuis.

De grootste klok heeft 1.56 M. middellijn. Het randschrift luidt: DUM · CAMPANA · SONAT · RUIT · HORA · F: ET · P: HEMONY · ME · FEC: AMSTELODAMI · ANNO · DOMINI · 1664.

Een klok van 0.22 M. middellijn heeft als randschrift: CLAES · NOORDEN · ME · FECIT · AMSTELODAMI · ANNO · 1699 · CATHARINA · TEN · WEGE · WED: VAN · CLAUDY · FREMY.

Op een klok van 0.21 M. middellijn staat: CLAUDY · FREMY · ME · FECIT · AMSTELODAMI · ANNO · 1699.

Voor de beschrijving en de afbeelding der andere deelen van het bouwwerk verwijzen wij inzonderheid naar „Het Koninklijk Paleis te Amsterdam, door C. T. J. Louis Rieber" te Leiden bij E. J. Brill verschenen.

Het VOORMALIG PRINSENHOF, daarna de ZETEL DER ADMIRALITEIT en nu het RAADHUIS bestaat uit verschillende gebouwen, om een binnenplaats gelegen, waarop men een 18e eeuwsche *pomp* van hardsteen, door een lantaarn bekroond, ziet.

Op het dak van den noordelijken vleugel, die geheel gemoderniseerd is, staat een met lood bekleed *torentje*, uit het begin der 17e eeuw, welks windwijzer den vorm van een meerman heeft. In dit torentje hangen twee *klokken*. De eene van 0.60 M. middellijn, is versierd met het wapen der Admiraliteit en heeft als randschrift: ADMIRALITEIT · RESIDERENDE · T · AMSTELREDAM · ANNO · 1612. De andere, van 0.37 M. middellijn, is op dezelfde wijze versierd, en heeft als randschrift: PIETER · SEEST · ME · FECIT · AMSTELODAMI · ANNO · 1758.

De zuidelijke vleugel heeft een *gevel* van gebakken en gehouwen steen in Palladiaanschen trant. De ordonnantie vertoont, op een basement, Jonische *pilasters* over de volle hoogte, met *festoenen* daartusschen. De *kroonlijst* heeft in het midden een *fronton*, dat met beeldhouwwerk, zonder groote waarde, hetwelk betrekking heeft op de vroegere bestemming van het gebouw als zetel der Admiraliteit, versierd is.

Deze vleugel is omstreeks 1870 van binnen grootendeels verbouwd. In de bovenvestibule ziet men een 17e eeuwsch *portiek*, hetwelk een Korinthische ordonnantie vertoont. De bekroning wordt gevormd door twee *zeegoden*, waartusschen het wapen der Admiraliteit geplaatst is. De Jonische *ordonnantie* aan de twee zijden van dit vertrek is nog ten deele uit de 17e eeuw afkomstig.

De *raadszaal*, ofschoon gemoderniseerd, heeft nog een *schouw* van ± 1660, met een composiet-orde versierd. Zij bevat 13 eenvoudige 18e eeuwsche *stoelen*, waarvan 10 met het wapen der stad op de rugleuning.

In de *voorzaal* bevinden zich verscheidene *wapenborden* met rijk versierde lijsten, waarvan die, uit het Aalmoezeniersweeshuis afkomstig, de fraaiste zijn. Een van de twee draagt het jaartal 1689, de andere lijst heeft er geen, doch is blijkbaar uit denzelfden tijd. Het snijwerk vertoont wapens, festoenen vruchten, kinderfiguurtjes en dergelijken. Een ander *wapenbord*, uit het Leprozenhuis afkomstig, is in Louis XVI stijl versierd. Eindelijk bevat deze voorzaal nog een gesneden houten *spiegellijst*, versierd met kinderbeeldjes in reliëf, die de vier elementen voorstellen, en in den trant van ± 1650 zijn behandeld.

De *burgemeesterskamer*, geheel gemoderniseerd, bevat vier zeer fraaie vroeg 17e eeuwsche *leunstoelen*, en een dergelijke *leunstoel*, waarvan de rug met twee leeuwen prijkt, die het wapen van Amsterdam houden.

In de *wachtkamer* bij de raadszaal bevindt zich een *schoorsteenmantel* in Louis XVI stijl, van wit en grijs marmer.

De westelijke vleugel van het raadhuis bevat een *hoofdtrap* uit het midden der 17e eeuw, met Jonisch *portiek*. In dien vleugel ligt de *kamer van den secretaris*, die in den trant van het begin der 18e eeuw eeuw is versierd. Om de deur is een fraai gesneden houten omlijsting, met de wapens van Amsterdam, IN. LEPELTAK, MR. N. V. VLIET, WILLEM SWART, PR. VAN LOON, C. N. VAN WESTERHOFF, LODW. DE BAS, DR. CS. COMMELIN en ABR. VERMERE.

Stoel in de Burgemeesterskamer van het Raadhuis.

Het vertrek bevat verder acht stoelen en een leunstoel, gelijk aan die der raadszaal.

De oostelijke vleugel bevat de drie voormalige *admiralenkamers*, in Rococostijl gedecoreerd, en van marmeren schoorsteenmantels in dien trant voorzien. Verscheidene 18e eeuwsche stoelen, gelijk aan die der raadszaal zijn hier aanwezig.

Ook een *kamer* aan de O. Z. Achterburgwal is op dezelfde wijze als de drie vorige gedecoreerd.

De MUIDERPOORT is van gebakken en gehouwen steen opgetrokken en vertoont zoowel aan de buitenzijde als aan de binnenzijde een Dorische *ordonnantie* van drie traveeën, door een *fronton* bekroond. Tusschen de buitenste pilasters bevinden zich telkens *nissen*, met *festoenen* daarboven. In het buitenste fronton ziet men het *wapen* der stad, door de keizerskroon gedekt en door twee leeuwen gehouden. Het binnenste is met het *stadszegel* versierd. Onder het wapen staat: MDCCLXX.

In den *doorgang* der poort, die door twee *kruisgewelven* en een *koepelgewelf* gedekt wordt, bevinden zich twee *portieken* van gehouwen steen, die den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, vertoonen.

De poort wordt bekroond door een *toren* van hout, met lood en leien bekleed. Daarin hangt een *klok* van 1.05 M. middellijn, die als randschrift heeft: TEMPORIS · EXTREMITUM · MEMOR · ESTO · TUI · F · ET · P · HEMONY · ME · FEC · AMSTELODAMI · ANNO · 1664.

De VOORMALIGE ST. ANTHONIESPOORT, die in het begin der 17e eeuw voor WAAG, met gildekamers daarboven, werd ingericht, is nu het GEMEENTE-ARCHIEF.

Kamer van het Metselaarsgild in de voormalige St. Anthoniespoort.

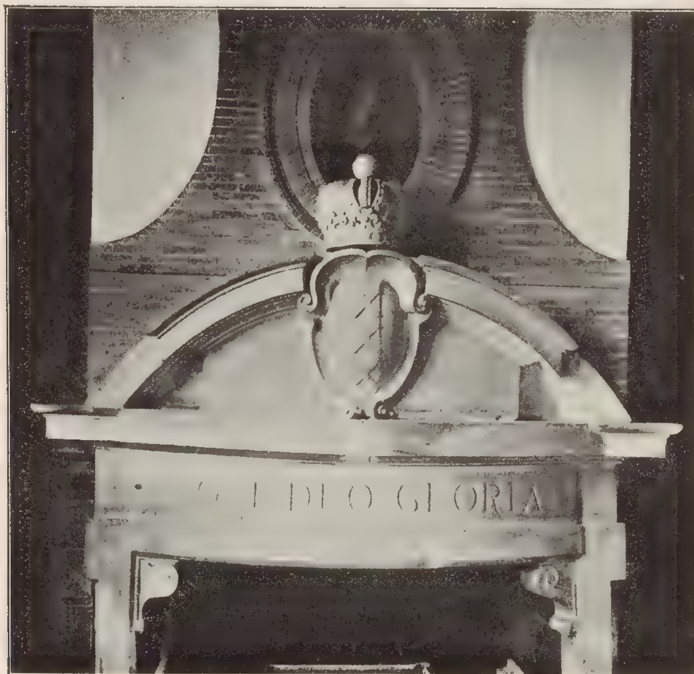
Het gebouw is in hoofdzaak uit het laatst der 15e eeuw afkomstig. Een steen aan de noordwestzijde, heeft als opschrift: **M · cccc · lxxviii · de · xxviii · dach · i · april · wart · de · eerste · steen · vā · dese · poert · gheleit.**

Men ziet nog de oude *voorpoort*, die door twee *torens* geflankeerd wordt. Deze torens zijn van onderen rond, doch van boven achtkant. De overgang wordt gevormd door gebeeldhouwde *mansfiguren* als kraagsteenen, in 15e eeuwschen trant. De torens bestaan uit gebakken en gehouwen steen, en hebben hier en daar nog de oorspronkelijke *schietgaten*. De kroonlijsten en de daken zijn uit het begin der 17e eeuw. In den

muur, die deze beide torens verbindt, zijn nog de *openingen* te zien, waardoor de kettingen van de valbrug gingen. De *deuropening* is 17^e^ eeuwsch. De noordoostelijke toren heeft een *ingang* van gehouwen steen, in den trant van Hendrik de Keyser. Men leest, in de architraaf, THEATRUM ANATOMICUM.

Het *vertrek*, thans boven de voorpoort aanwezig, is in het begin der 17^e^ eeuw gemaakt.

Het eigenlijk poortgebouw wordt geflankeerd door twee zware ronde *torens*,

Detail van de schouw der kamer van het Metselaarsgild in de voormalige St. Anthoniespoort.

waarvan de noordelijke de steenen *hoofdtrap* bevat. In den zuidelijken toren is een achthoekig *vertrek* aanwezig, dat weleer de kamer van het Smidsgild was. De deur, die van de straat tot dit vertrek toegang gaf, heeft een *omlijsting* van gehouwen steen, waarop het wapen van het Smidsgild is uitgehouwen. Boven de deur van den noordelijken toren staat 1617. Ook deze torens zijn van gebakken en gehouwen steen opgehaald, en wat hun kroonlijsten en daken aangaat 17^e^ eeuwsch, ofschoon de 15^e^ eeuwsche muren nog aanwezig zijn.

Aan de westzijde heeft het eigenlijk poortgebouw twee achtkante *torens*, beiden met trappen, en van *ingangen* voorzien in den trant van het begin der 17^e^ eeuw. Boven den zuidelijken ingang is een *reliëf* geplaatst, dat den evangelist Lucas met de

os naast zich verbeeldt. Boven den noordelijken *ingang* is een metselaar, die een troffel in de hand heeft, als borstbeeld uitgehouwen. Boven en onder het fronton is

Trapportaal bij de Metselaarsgildekamer in de voormalige St. Anthoniespoort.

velerlei gereedschap tot het bedrijf der metselaars, steenhouwers en loodgieters behoorende, weergegeven. Deze poorten zijn afgebeeld in »Amsterdam in de 17e eeuw, 's Gravenhage W. P. van Stockum & Zoon.«

De omlijstingen van de drie *deuren*, in gehouwen steen uitgevoerd, die zich aan de zuid-, west- en noordzijde van het eigenlijk poortgebouw bevinden, werden in het begin der 17^{e} eeuw gemaakt.

Na 1650 werden de fraaie *omlijstingen* van gebakken steen uitgevoerd, die om de vensters aan de noord- en westzijde voorkomen, De bekroning van den westelijken gevel is modern, de daken der torens hebben het karakter der 17^{e} eeuw. In het laatst der 17^{e} eeuw werd de *middentoren* gebouwd, die van een *windvaan*, met de kruisen uit het Amsterdamsche wapen versierd, voorzien is.

In de kamer boven de voorpoort bevinden zich een *tafel*, een *leunstoel* met leeuwenmaskers, en tien *leunstoelen*, deels met oud trijp bekleed, en afkomstig uit het begin der 17^{e} eeuw.

Aan de muren prijken vier *wapens* van hout gesneden, van: I. BAS DIRCX, G. REYNST, H. ROETERS en P. TRIP. Deze wapens, door velerlei lofwerk omgeven, waren voorheen in de wisselbank op het stadhuis geplaatst. Verder ziet men hier verschillende *wapens* in hout gesneden en afkomstig uit onderscheiden godshuizen, twee 18^{e} eeuwsche *spiegellijsten*, waarvan een met het wapen van Amsterdam en een soortgelijke *lijst* van eenvoudiger vormen.

De *kamer* van het Metselaarsgild heeft een *schouw* van gehouwen steen, in den trant van ± 1620, versierd met het wapen van Amsterdam, waaronder de spreuk: SOLI DEO GLORIA. Boven deze schouw is een *paneel* geplaatst, waarop de H. Barbara, met een engeltje, in een nis staande, geschilderd is. Zij wordt omgeven door de attributen van het gild. Het onderschrift is: STE BARBERA.

De wanden zijn deels met *marmer* bekleed, deels van gemetselde *omlijstingen* voorzien. Boven de westelijke deur is, in een ommetseling, een door F. van der Elst geschilderde *afbeelding* van vijf overlieden en een gildeknecht geplaatst. Daaronder staat:

Hendrick Woutersz. Van der Spelt, Jan Jansen Nes, Claes Barentsz. Bouman, Jacobus Hoeck Geest, Dirck Harmensz. Muller hebben desen haere conterfeytsel aen het Metselaers, Steenhouwers, Laydeckers en Lootgieters Gilt vereert op den 1sten November Ao 1659.

In de reeds genoemde omlijstingen zijn verder een drietal *opschriften* geplaatst, die luiden:

Roemde Egipten op haar Naalden,
Door de Konst te zaem Gebragt
En van veele hoog Geacht,
Toense Alomme zegepraalden:
Soo mag de amstel meerder roemen
Dan de Aloudheyd Immer dee,
't Geen getoond word hier ter Stee,
Dat nog nijt, nog tijt kan doemen
Soo lang als Regeerders Gonsten
Tot het Nut vant Algemeen
Het gebruyk vant lood en steen
Queeken tot het Lof der konsten.

En te meer, als keurders oogen
Tot voortplantingh van die Konst
Niemant helpen door haar gonst
Of uyt eenig Meededogen;
Maar alleen door Vlijt en Oordeel
Komt een Leerling op de Trap
Vant gesogte Meesterschap
Tot zijn eygen Eer en Voordeel.
Steets zal dan de bouwkonst bloeyen
Als der Burgervadren Gonst
Niet en mindert tot dees Konst,
Maar Gestadig aan blijft groeyen.

Oud Roome Roem' vrij op haar hoofd en praalgebouwen,
Laat memphis praalen op haar graven, waard te aanschouwen,
Ephesen Pronken op Diana's Marmre kerk:
Ons magtig Amsteldam, dat 't agste Wonderwerk
In haare schoot omvat, doet Ider sien int Noorden,
Daarvan oud Roome, Ephese en memphis Nimmer hoorden.
J. Voordaagh.
1703.

De *trap* en het *portaal*, die tot het vertrek van het Metselaarsgild toegang geven, zijn kunstig bemetseld met schroefvormig gewonden zuilen, nissen, frontons, architraven, enz. Om de trap loopt een *balustrade* van gehouwen steen, die met een in marmer uitgehouwen gevulde geldzak versierd is. De *zoldering*, in stuc bewerkt, wordt door Jonische kolonnetten ondersteund en is versierd met reliëfs, die op het ambacht der metselaars, steenhouwers, leidekkers en loodgieters betrekking hebben.

Op het portaal bevindt zich het volgend opschrift:

Hier is de Toets en proeff der Lofflycker bouwkonst,
Gesticht en opgerecht door Burgerheeren Gonst.
T is tot ontlastingh van het Rechthuys ende Rechten,
Alsoo door tusschenspraeck men hier veel twist kan slechten;
Der Armenhuysen last verlichtingh int gemeen,
Omdat men als de Bey een penningh brenght byeen,
En tot gerief der Amsterdamsche Burgerye
Terwyl men die hier soeckt van BRODDERS te bevrye̅.
H. W. VAN DER SPELT.

De *koepelzaal*, waar voorheen het Theatrum Anatomicum gevestigd was, heeft op de galerij de volgende spreuken:

Auditor te disce et dum per singula vadis.
Crede vel in minima parte latere Deum.

Qui vivi nocuere mali, post funera prosunt.
Et petit ex ipsa commoda morte salus.
Exuviae sine voce docent et mortua quam vis.
Frusta vetant ista nos ratione mori.
Frons, digitus, ren, lingua, caput, cor, pulmo, cerebrum.
Ossa, manus vivo dant documenta tibi.

Voorportaal der Metselaarsgildekamer in de voormalige St. Anthoniespoort.

Bovendien zijn in den koepel en op de galerij de wapens geschilderd van: *Fredericus Ruysch, M. D., Anatom. ac. Botani. Professor; Pieter Oosdorp; Simon Kelle; Pieter Adriaanzen; Dirk Kloes; Jan Coenerding; Pieter Muijser; Ant. van Paemburg; Abel Horst; Adam de Voogt; Roelof Roelvinck; Theod. van Brederode;*

Emanuel le Doux; Antoni Milaan; Dirk Smidt; Isaac Hartman; Gerrit Corver; Adrian Coenerding; Nicolaas Herms; Hendrik Smekes; Jan Coenerding; Hans Hartman; Bernardus van Vijven; Daniël Germershuise; Jean D. Milly; Adr. Boekelman; Jan Six; Corn. Boekelman; Harms Strijker; Adriaan Verduyn; Claas Kiesz; Benj. van Tongeren; Helling van Velsen; Pieter Plaatman; Elias Huyzer.

Deze wapens staan op het gewelf, waar men ook een afbeelding van het zegel van het Chirurgijnsgild vindt met het jaartal 1732.

Op de galerij zijn geschilderd de wapens van: *Loth Lothz* 1747; *Hendrik Sak* 1743; *Otto Ruysch* 1730; *Johannes Lakeman* 1737; *Hermannus Meyer* 1733; *Nicolaas Craanmeester* 1733; *Leonard Coster* 1732; *Willem Monnikhof* 1732; *Wichard van Wesik* 1732; *Abr. Titsingh* 1731; *W. Roell, Anat. et Chir. Prof.*; *Barth. Vermey* 1732; *Johannes de Bruin* 1732; *Cornelis v. d. Swet* 1732; *Tadeus van Velsen* 1732; *Augustinus Graver* 1733; *Jan Becker* 1735; *Hendrik van der Ven* 1738; *Johannes van Gorssel* 1742; *Jan Front* 1745; *Pieter Jas* 1747; *Johannes van Doorum* 1750; *Nicolaas van der Meulen* 1750; *Coenraad Nelson* 1748; *A. L. Pothoff* 1788; *Jan de Bree* 1787; *Jan van Weeninge* 1790; *Hk. Wm. Krieger* 1776; *Hs. Pr. van der Hulst* 1770; *Jacobus Latterman* 1770; *Volkert Snip M. D. Anat. et Chir. Professor*; *Joannes Stijger* 1761; *Pieter Oudendijk* 1753; *Abraham Richard* 1752; *Petrus Theobaldus Curtenius* 1754; *Nicolaas Lakeman* 1765; *Albertus Titsing* 1766; *Martinus Berkman* 1770; *Bs. Hussem* 1781; *A. Bonn, M. D. et Prof.* 1771; *J. Martens* 1781; *A. C. de Beer* 1784; *Hendrik Labee* 1782; *D. van Gesscher* 1784; *J. F. Rijninks* 1791; *J. Tillekes* 1791; *J. Keuper* 1792.

De SCHREIERSTOREN is een gebouw van gebakken steen, aan de oostzijde rond, aan de westzijde met een rechten gevel afgesloten. Van boven is een *boogfries* aanwezig, waaruit de zeer veranderde vroegere kanteelen als een veelhoek oprijzen. De toren is door een hoog leien *dak* gedekt, dat door een *windwijzer*, die een schip verbeeldt, wordt bekroond.

De *gevelsteen* verbeeldt een schip, waarbij een vrouw in antiek costuum staat. Op een cartouche daarboven leest men SCRAYER — HOVCK, 1569. Aan de zuidzijde bevindt zich een latere aanbouw, zonder kunstwaarde.

In de WATERKEERING BIJ DEN SCHREIERSTOREN staat een marmeren *plaat*, waarop men leest:

OP DEN TIENDEN DAG VAN WIEDMAANT 'S JAARS MDCLXXXII IS DEN (sic) EERSTEN STEEN VAN DESE BRUG GELEGT DOOR LUKAS TRIP EN WILLEM GERRET DEDEL BEYDE NEVEN DER HEEREN IOAN MUNTER EN IOHANNES HUDDE REGERENDE BURGERMEESTEREN.

De REGULIERSTOREN is, wat zijn benedendeel betreft, van gebakken en gehouwen steen opgetrokken; de vorm van het middeleeuwsch versterkingswerk is er nog in te herkennen. Het bovendeel, achtkant, is van hout en met lood en leien bekleed. In een der vier *frontons*, onder het doorluchtig gedeelte, staat het jaartal 1620. De toren bevat 29 *klokken*, waarvan de grootste 1.40 M., de kleinste 0.24 M. middellijn heeft. Acht daarvan, waaronder de vier grootste, zijn in 1668 door Petrus Hemony te Amsterdam gegoten, één in 1659 door Franciscus Hemony te Amsterdam, negentien in 1651 door Franciscus en Petrus Hemony te Zutphen, één werd in 1728 te Amsterdam gegoten door een meester, die zijn naam niet genoemd heeft. Op het ijzeren *raamwerk* om de ton van het klokkenspel staat: FRANS ALBERTS FEC. 1669.

De MONTALBAANSTOREN is beneden van gebakken en gehouwen steen opgetrokken, en blijkbaar een overblijfsel van een middeneeuwsch versterkingswerk. De achtkante *spits* is van hout en met lood en leien bekleed. De *windwijzer* verbeeldt een meerman. In den toren hangt een *klok* van 1.20 M. middellijn, waarop als randschrift:

Gevel van de voormalige St. Pietershal.

D · UUREN · LEER · ONS · TELLEN · HEER · ONSER · DAGEN · OM · DY · MET · EEN · WYS · HERTE · TE · BEHAGEN · CORNELIUS · AMMEROY · ME · FECIT · ANNO · 1606.

De VOORMALIGE ST. PIETERSHAL heeft een *gevel* in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, grootendeels in gebakken steen uitgevoerd. De twee *ingangen* zijn door

frontons bekroond. Boven den noordelijken staat MDCCLXXIX. De top is met ossenkoppen versierd.

Een der *kamers* is in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, betimmerd. Boven den schoorsteenmantel, die het jaartal MDCCLXXX draagt, is fraai snijwerk aanwezig, dat bladwerk, het wapen van Amsterdam en andere attributen vertoont.

Poortje van den voormaligen Handboogsdoelen.

Op den daarboven gelegen *zolder* is het *fornuis* aanwezig, dat voorheen bij de examens der apothekers gebruikt placht te worden. Het houtwerk is door de examinandi met hunne namen beschilderd of besneden.

De VOORMALIGE HANDBOOGSDOELEN is nu UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK. De zeer eenvoudige 18e eeuwsche gevel heeft in de bekroning het *wapen* der stad, terwijl onder het middenvenster vijf andere *wapens* zijn aangebracht. Van binnen verdient alleen een in stuc uitgevoerde *zoldering* van omstreeks 1760 vermelding.

Achter het gebouw bevindt zich een *poortje* van gehouwen steen, in Dorischen

stijl en door een fronton bekroond. In de metopen zijn handbogen, pijlkokers en een lauwerkrans te zien.

Gevel van het voormalig Tuighuis.

Het VOORMALIG TUIGHUIS is nu de Militiezaal, en van binnen geheel vernieuwd.

De *gevel* is gepleisterd; de top prijkt met een zeer grillige ornamentatie, waarin men vier leeuwenmaskers en het jaartal 1606 onderscheidt.

Het VOORMALIG STAALHOF heeft een *gevel* van gebakken en gehouwen steen, die nu gepleisterd is. Langs den top zijn geplooide stukken laken in steen uitgehouwen, die schijnbaar ook om de bekroningen zijn gebonden.

Gevel van het voormalig Staalhof.

Geheel bovenaan prijkt het wapen van Amsterdam in een cartouche. Daaronder staat, ook in een cartouche: ANNO : CIƆ · IƆC · XXXXI.

Boven drie der vensters zijn *frontons* aangebracht. Van binnen bevat het gebouw geen merkwaardigheden.

Het VOORMALIG OOST-INDISCH HUIS heeft aan de Hoogstraat een *gevel* van gebakken en gehouwen steen, die met Dorische en Jonische *pilasters*, welke zeer eigenaardige *kroonlijsten* dragen, versierd is. Een *poort* in Toskaanschen stijl, door een

Poort van het voormalig Oost-Indische Huis.

Barok fronton bekroond, geeft toegang naar de *binnenplaats*, wier zuidelijke, westelijke en noordelijke gevels uit het begin der 17e eeuw afkomstig zijn, terwijl de oostelijke modern is. Deze *gevels* bestaan uit gebakken en gehouwen steen. De boogvelden

der vensters zijn met *maskers* versierd. De zuidelijke gevel wordt door een zeer grillige *top* bekroond, en heeft een *portiek* van gehouwen steen, dat van fijn rustiekwerk voorzien is, en met maskers, het monogram der Oost-Indische Compagnie en schelpen prijkt. Het opschrift is A$^{\underline{o}}$ 1606.

Westelijke vleugel van het voormalig Oost-Indisch Huis.

De westelijke vleugel is op de zelfde wijze behandeld. Hier is echter de bekroning van een 19^{e} eeuwsche restauratie afkomstig, en heeft het *portiek,* dat door een fronton gedekt wordt en met festoenen versierd is, het karakter van het midden der 17^{e} eeuw.

De noordelijke gevel is wel in den stijl der beide andere, doch kan toch niet

vóór 1658 gemaakt zijn, daar toen pas deze vleugel gebouwd is, die in de plaats van burgerhuizen kwam. Ook het noordelijke deel van den westelijken vleugel is uit dien tijd.

Van binnen ziet men twee wit marmeren *schoorsteenmantels*, in den stijl naar Lodewijk XVI genoemd, en een 18e eeuwsche Japansche *wandversiering*, grootendeels in goudlak uitgevoerd, met gekleurde houtsneden in de paneelen. In den noordelijken vleugel bleven hier en daar de 17e eeuwsche *zolderingen*, uit moer- en kinderbalken bestaande en door kraagsteenen gesteund, in wezen.

In de voormalige kamer der scheepskapiteins bevindt zich een *wijzerplaat*,

Zuidelijke vleugel van het voormalig Oost-Indisch Huis.

gemerkt: J. M. KLEEMAN, AMSTERDAM, waarop een windwijzer vroeger de windrichting aangaf.

De VOORMALIGE PAKHUIZEN DER WEST-INDISCHE COMPAGNIE zijn van gebakken en gehouwen steen opgetrokken. De gevel aan het 's Gravenhekje vertoont twee *toppen* en een *fronton*. In de toppen staat, op cartouches: ANNO 1642. Men ziet daar ook *nissen*, door cartouches omgeven. In het fronton staat een *cartouche*, met het monogram G W C, door festoenen geflankeerd. Van de oude pui is nog twee derde aanwezig.

De gevel aan de Prins Hendrikkade heeft een *top*, als de vorige behandeld, doch door een gebogen *fronton* gedekt en met het jaartal 1641. Midden op dezen gevel ziet men een cartouche met het monogram G W C. De achtergevel heeft twee *toppen* in den geest van de vorige.

Van binnen is niets merkwaardigs aanwezig.

Voormalige Pakhuizen der West-Indische Compagnie.

In het benedendeel van den MOLEN DE GOOIJER staat een steen met: *De Molen De Gooijer.*

Het KORENMETERSHUIS is een gebouw van gebakken en gehouwen steen, dat, in 1889 gerestaureerd, omstreeks 1620 gebouwd moet zijn.

Boven den ingang aan de zuidzijde ziet men een *steen*, waarop verschillende werktuigen, die door de korenmeters gebruikt worden, zijn uitgehouwen. Hooger bevindt zich een *top*, die door het wapen van Amsterdam wordt bekroond, dat in een cartouche geplaatst is.

Aan den gevel ten noorden bevindt zich geen andere merkwaardigheid dan een 17e eeuwsche *deuromlijsting*.

In een der vertrekken is een gegoten ijzeren *schoorsteenplaat*, met een zinnebeeldige voorstelling der liefde versierd en met het jaartal 16.. aanwezig. Verder ziet men een *kast*, wier pilasters met festoenen en attributen der korenmeters, in den trant van omstreeks 1650, prijken.

Op de zolderverdieping treft men twee *muurkastjes* aan, welker deuren met korenmeters bij hun arbeid beschilderd zijn. De opschriften luiden: D: COOREN: SETTERS en D: COORE: MEETERS.

Verder bevindt zich hier een sierlijke houten *lijst* in Rococostijl, waar, tusschen het ornement, de attributen der korenmeters en het wapen van Amsterdam zijn aangebracht.

Merkwaardig is ook een eikenhouten *kistje*, waarin voorheen de oorkonden van het gild, die met 1388 beginnen, en nu in een trommel berusten, bewaard werden.

Op het deksel is het wapen van Amsterdam geschilderd, en op de voorzijde: **ghemaeckt bij dē neverlundē van S josten gilde.**

Lager ziet men het wapen van Prins Willem I, met 1580 en **Jan Jansē, Martē Jansen, Arian Lynes, Claes Arians.**

De VOORMALIGE STADSGRAANPAKHUIZEN hebben onlangs, aan de zijde der Brouwersgracht, nieuwe gevels gekregen. In de gevels aan de Lijnbaansgracht prijkt nog het wapen der stad.

Het BURGERWEESHUIS is grootendeels ombouwd, zoodat alleen de *gevel* aan den N. Z. Voorburgwal, die hoogst eenvoudig van gebakken steen is opgetrokken, in het gezicht komt. Deze gevel is versierd met het *wapen* der stad, in gehouwen steen uitgevoerd.

De toegang uit de Kalverstraat wordt gevormd door een fraaie *poort*, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd. Deze poort vertoont beneden een rustieke ordonnantie van de Toskaansche orde, die vroeger waarschijnlijk deel van een grooter geheel heeft uitgemaakt, daar aan de beide zijden het begin van bogen te zien is. Hooger ziet men twee *consoles*, met gehoornde leeuwenmaskers versierd, die een rijk versierd *reliëf* dragen. Dit reliëf wordt geflankeerd door twee *nissen*, met ANNO 1581 daaronder, en verbeeldt de Duif des H. Geestes, als symbool van het gesticht, omgeven door vier weesjongens en vier weesmeisjes in verschillende houdingen. Onder deze voorstelling is geschilderd:

Wij groeien vast in tal en last, ons tweede Vaders klagen:
Ay ga niet voort door deze poort of help een luttel dragen.

Boven dit reliëf ziet men een *sluitsteen*, gelijk aan de vroeger genoemde consoles, een Dorische *lijst* met triglyphen en een gebroken *fronton*.

De muur boven deze poort wordt gedekt door een *frontispies*, waarin zich een *cartouche* bevindt in den stijl van omstreeks 1645. Die muur is versierd met een groot *wapen* van Amsterdam, door festoenen omgeven.

In de muren van de huizen, die het pleintje aan de Kalverstraat begrenzen, zijn twee *reliëfs* van gehouwen steen aangebracht. Het zuidelijke verbeeldt een weesjongen in een *nis,* door een *fronton* gedekt, met een opschriftbord, dat blijkbaar in de 18e eeuw aan het

Poort in de Kalverstraat van het Burgerweeshuis.

overige, uit het laatst der 16e eeuw dagteekenende, is toegevoegd. Men leest daarop:

Hier treurt het Weeskint, met gedult,
Dat arm is sonder zijne schult,
En in zijn armoë moet vergaan,
Indien gij 't weigert bij te staan.
Zo gij gezegend zijt van Godt
Vertroost ons met uw overschot.

Het noordelijke reliëf, dat een weesmeisje voorstelt, doch overigens gelijk aan het andere is, moet in zijn geheel uit het laatst der 16e eeuw dagteekenen. Terwijl echter het noordelijke opschrift geschilderd is, werd het zuidelijke in den steen gehakt.

Poort in de St. Luciënsteeg van het Burgerweeshuis.

Men leest aan de noordzijde:

Geen armer Wees op aarde zwerft,
Dan die der Weezen Vader derft.
Der Weezen Vader derft hij niet,
Die Weezen troost in haar Verdriet.
Dies sla uw oogen op ons neer,
Ons aller Vader troost u weer.

De toegang uit de St. Luciënsteeg geschiedt door een *poort* van gehouwen steen, die een zeer eigenaardige rustieke ordonnantie uit het laatst der 16e eeuw vertoont. Het jaartal 1634, in de bekroning geplaatst, heeft betrekking op de overbrenging naar het weeshuis.

De westelijke *binnenplaats* heeft gevels in Palladiaanschen stijl, die in gebakken

en gehouwen steen zijn uitgevoerd. De *pilasters,* over de volle hoogte, zijn van de Jonische orde, terwijl de kroonlijst de mutulen vertoont, die Palladio aan deze orde placht toe te voegen.

In de oostelijke, zuidelijke en westelijke gevels der binnenplaats ziet men *poorten,* wier omlijsting in gehouwen steen is uitgevoerd en met festoenen, cartouches en de Duif des H. Geestes versierd is. De noordelijke gevel van den oostelijken vleugel

Westelijke binnenplaats van het Burgerweeshuis.

heeft een *poort* met Jonische pilasters, waarboven het wapen van Amsterdam, door festoenen omgeven, is aangebracht. Zulk een *poort,* doch zonder het wapen, bevindt zich ook aan de noordoostzijde en in den zuidelijken gevel van den noordelijken vleugel. Naast de noordoostelijke poort is een fraaie *pomp* van hardsteen in den stijl van Lodewijk XV geplaatst. Een tweede *pomp,* tegen den westelijken vleugel, is met een in lood gedreven leeuwenkop versierd.

Op de zuidelijke *binnenplaats* staat een 18[e] eeuwsch ijzeren *hek,* terwijl aan de

Poort op de westelijke binnenplaats van het Burgerweeshuis.

zuidzijde een gedeelte van een gevel, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, met het jaartal 1606 en drie fraai gesmede ankers, bewaard bleef.

De oostelijke *binnenplaats* heeft aan de noordzijde een *kolonnade* in Toskaanschen stijl. De *zuilen* zijn van gehouwen steen en dragen gemetselde bogen. Daarboven is, op *consoles*, een Toskaansche *pilasterorde* aanwezig.

De westelijke *gevel*, aan deze binnenplaats grenzende, is voorzien van een *ingang*, die een steenen omlijsting in Rococostijl vertoont.

Ingang naar de oostelijke binnenplaats van het Burgerweeshuis.

In het *voorhuis* aan de westzijde bevinden zich vier fraaie *deuren* met omlijsting, van omstreeks 1645. Een dergelijke *deur*, met fronton, is ook op het bordes van de gemoderniseerde trap te zien.

Het voorhuis bevat ook aan de noord- en zuidzijde *raamopeningen*, met een fronton en een festoen versierd, en gevuld met bijzonder kunstig gesmeede *hekken* van ijzer, alles in den stijl van omstreeks 1645. *Deuromlijstingen* als in het voorhuis komen ook voor in de *eetzaal* der meisjes, en in de *school*. In dit laatste vertrek vindt

men ook een *portiek* van gebakken en gehouwen steen, door een Tudorboog gedekt, waarop het jaartal 1598 wordt gelezen.

In de *regentessenkamer* is een 18e eeuwsche marmeren *schouw*, met een *spiegel* in lijst daarboven, aanwezig. In een vertrek, nu als *museum* gebruikt, staan 9 stoelen uit de 18e eeuw.

Het *voorvertrek* bij de regentenkamer bevat twee omlijste *teekeningen* uit het

Oostelijke binnenplaats van het Burgerweeshuis.

begin der 17e eeuw, die het St. Luciënklooster en het Karthuizersklooster, beiden in vogelvlucht, voorstellen.

De *regentenkamer* heeft een grijs marmeren *schouw*, die door wit marmeren Jonische zuilen wordt gedragen. Het *schoorsteenstuk* is een 17e eeuwsch zeegezicht. De zoldering is beschilderd in bruin en goud, gelijk dit in de tweede helft der 17e eeuw placht te geschieden. Drie medaillons, in kleuren uitgevoerd, zijn tusschen het ornament aanwezig. Het westelijke verbeeldt gevleugelde kinderen, die aan andere kinderen, op wolken gezeten, de kleeding van het gesticht schenken. Daarbij staat: »*Wij Sijn Barmhartich*«. Het middenste medaillon geeft een allegorie op de liefde te zien, met: »*Liefde Ist Fondament*«. Het oostelijke medaillon stelt voor gevleugende kinderen, die

kostbaarheden aandragen, met het bijschrift: »*Weest mildadich*«. Tusschen het ornament zijn de wapens geschilderd van A. Alewijn, W. van Erpecum, F. Roeters, J. Trip, H. Vastrick en W. Kieft. Ook op de *deuren* van dit vertrek is een beschildering in bruin en goud aangebracht.

Het vertrek bevat een *leunstoel*, twintig *stoelen*, een *tafel* en een *kast*, alles uit de tweede helft der 17e eeuw. Uit de 18e eeuw afkomstig zijn twee bronzen *wandluchters*, een zeer fraaie *klok* en een *speeltafeltje*. Tegen den zuidelijken wand hangen

Vertrek in den westelijken vleugel van het Burgerweeshuis.

de in eikenhout gesneden wapens van: GERARD ROGGE, PHILIPS VAN DER GHIESSEN, BALTHAZAR HUYDEKOPER, JEAN DE WOLF en MR. WIGBOLT SLICHER.

De *naamlijst* der regenten is in rijk 18e eeuwsch snijwerk gevat, dat de wapens van Gerard Rogge, Mr. Wigbold Slicher, Mr. Gerrit Hooft, Philips van der Ghiessen, Abraham Pijll en Mr. François de Witt omsluit.

Twee *wapenborden* van regenten zijn van 1716, en met het wapen van Amsterdam benevens de Duif des H. Geestes versierd.

Het *vertrek*, westelijk van de regentenkamer, is van een *zoldering*, in bruin en goud beschilderd, voorzien.

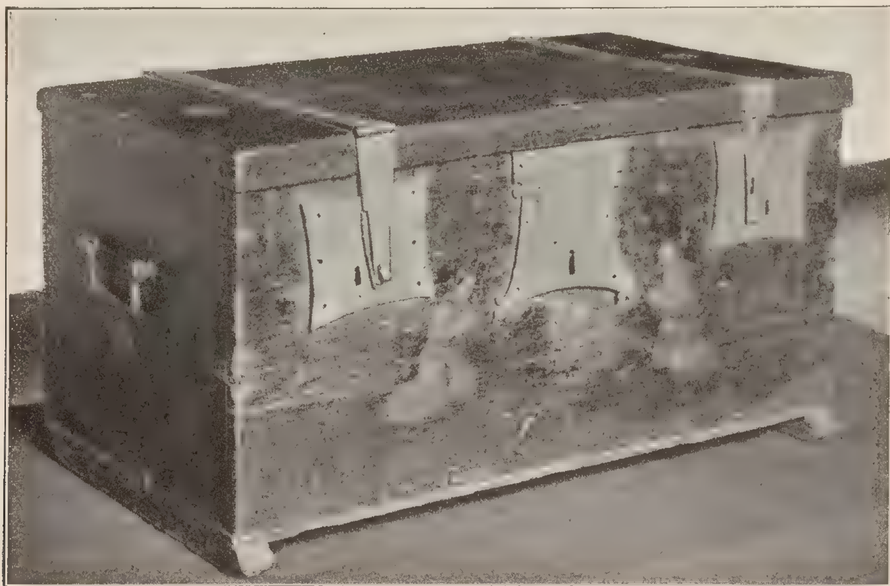

Zaal in den westelijken vleugel van het Burgerweeshuis.

In de *spreekkamer* bevindt zich een 17^e eeuwsche *kast.*

Het *kantoor* bevat een *staande klok*, door Clarke & Dunster in de 18^e eeuw vervaardigd, en een geel koperen *vijzel* uit de 17^e eeuw, waarop AMOR · VINCIT · OMNIA wordt gelezen.

Op het *archief* wordt de zoogenaamde *Mirakelkist* bewaard, die van eikenhout vervaardigd is, en die ten deele nog haar oud ijzeren beslag heeft. De wonderbare hostie, door vlammen omgeven, is op ieder der zijden en driemaal op het deksel geschilderd. Op de voorzijde is andermaal de hostie geschilderd, met twee aanbiddende engelen daarbij. De kist schijnt uit het midden der 16^e eeuw afkomstig.

De zoogenaamde Mirakelkist van het Burgerweeshuis.

Bij den ingang in de Kalverstraat staat een 17^e eeuwsche metalen *offerbus* op voet.

Het gesticht is in het bezit van een fraaie verzameling oud *zilver*, *glas* en *porselein*. Het zilverwerk is uit de 18^e eeuw, en met de Duif des H. Geestes versierd. Het bestaat uit een olie- en azijnstel, twee peperbussen, acht kandelaars, twee vischlepels, twee groentelepels, 36 stel vorken, lepels en messen, en vier presenteerbladen.

Bovendien is aanwezig een presenteerblad, na het overlijden van den heer C. H. Vaillant in 1888 door zijn erven aan het Burgerweeshuis geschonken, met het volgend opschrift:

Aan MR. CHRISTIAAN EVERHARD VAILLANT
Lieutenant Colonel en Capitein van de Schutterije
der stad Amsterdam
Uit erkentenis voor zijn voorzichtig beleid, getrouwen

Bijstand en ijverige pogingen ter handhaving van der
Burgeren rechten, ten Geschenk aangeboden door de
Officieren, Onderofficieren en wakende Manschappen
Van zijn Compagnie der wijk No. 58 bij zijn afscheid
Van deselve den 2 November des jaars
MDCCLXXXVII.

Regentessenkamer van het Burgerweeshuis.

Op een 18e eeuwsch wijnglas is geëtst, behalve het wapen van Amsterdam en de Duif des H. Geestes: HET WELWEESEN VAN HET BURGERWEESHUYS.

Twee bokalen met deksels, waarop kronen zijn aangebracht zijn met geëtst ornament versierd, waarin minnegoodjes voorkomen.

Op een 18e eeuwsch wijnglas is de Duif des H. Geestes geëtst, met een weesjongen en een weesmeisje daarnaast.

Regentenkamer van het Burgerweeshuis.

Op een 18e eeuwschen roemer is geëtst: L'UNION.

Onder het porselein komen voor 10 Japansche kopjes, 2 Japansche fruitschalen en een Chineesche schotel, benevens 6 kopjes van Amstelporselein.

De *keuken* bevat veel tinnen *tafelgereedschap* uit de 17e eeuw.

Keuken van het Burgerweeshuis.

Het WALENWEESHUIS is een zeer eenvoudig gebouw, dat, grootendeels uit gebakken steen opgetrokken, twee deuromlijstingen en een kroonlijst van gehouwen steen vertoont. Nabij den hoofdingang hangt, in een gang, een *doek* waarop geschilderd is:

Bede voor het WAALEWEESHUIS
't Amsterdam aen alle Christenen.

Och laet uw mededogen straelen
Op dees van elk vergeten schaer,

Op 't arme Weeshuis van de Waelen,
Wiens last nog aengroeit jaer op jaer.
Wanneer 't ontfangt met open armen
Die arm sijn sonder hunne schuld,
De Weeskens, die om nooddruft karmen,
En voedt hen op met groot gedult
In Tucht en Eerelyke Seeden.
Wie sietze sonder Schrijen aen?
Heeft Christus arm voor ons geleden,
Wie kan voorbij dees kribbe gaen
En stalle, sonder met de Wijzen
Te offeren een luttel gout,
Om 't naekt en hongerig kint te spijzen
Dat in dit Bethlehem verkout?
Ay! zorgt niet, dat de schatten mindren,
Die gij aen Godt op woeker geeft
Voor vreemde en ouderlooze kindren.
Gedenkt dat Godt, hun Vader, leeft,
Die in uw weldaet wordt geprezen,
En 't goet, dat nimmer zal vergaen.
De zuivre Godtsdienst is den weezen
In hun ellende bij te staen.

I: V: VONDEL.

In de *regentessenkamer* ziet men een staand *horloge* van Gerrit Tervoren, Amsteldam en twee *spiegels* uit het laatst der 18e eeuw.

De *ontvangkamer* bevat *meubelen* uit de tweede helft der 18e eeuw, als een *spiegel*, vier *wandluchters*, een *klok*, een *hoekkast*, een *tafel*, twaalf *stoelen*, en een *leunstoel*.

In de *regentenkamer* ziet men een *schouw*, in welks wit marmeren fries twee wapens zijn aangebracht met het opschrift: L'AN MDCLXIX LE XXIX D'OCTOBRE, LES DEVX PREMIERES PIERRES DE CESTE MAISON ONT ESTÉ MISES L'VNE PAR PAVL GODIN FILS ET L'AVTRE PAR SARA VAN RAEY.

Dit vertrek bevat een staand *horloge* van Fromantle & Clarke en, op een *lijst* om een schilderij van Thomas de Keyzer, welke den stijl van zijn broeder Pieter vertoont, het opschrift: ANO 1631 *le 29 de May, jour de l'Ascension, fust la première Assemblée & Session des Regents pour les Orphelins de nostre Nation & Religion.*

Het LUTHERSCHE DIACONIEHUIS is een zeer eenvoudig gebouw van gebakken steen, dat door bijzonder goede verhoudingen uitmunt. De voorgevel wordt bekroond door een *fronton*, waarin een *wijzerplaat* in Rococo-omlijsting met het jaartal 1770 te zien is.

De *middendeur* van de *groote zaal* heeft een rijke omlijsting van grijs en wit marmer, die een Dorische pilasterordonnantie vertoont. Tegen de pilasters zijn vier wapens met lictoren-staven en festoenen aangebracht. De bekroning wordt gevormd door het wapen van Amsterdam, waarbij een zwaan, een adelaar, een leeuw, een vrijheidshoed, een mercuriusstaf en het opschrift: LIBERTAS zijn aangebracht.

Men leest boven de deur:

TER EERE DER ED. GR. ACHTB. HEEREN BURGEMEESTEREN VAN AMSTERDAM WILLEM HUYGHENS, GUALTERUS PETRUS BOUDAEN, EGBERT DE VRY TEMMINCK EN JAN CLIFFORD, DIE, MET BEWILLIGING VAN DEN

Middendeur in de groote zaal van het Luthersche Diaconiehuis.

ED. ACHTB. RAAD, DEN GROND TOT DIT GODSHUIS EN DEN VRYDOM VAN DE STADSLASTEN DEN 30STEN VAN DECEMBER DES JAARS 1768 AAN DE DIACONIE DER LUTHERSCHE GEMEENTE GESCHONKEN HEBBEN, HEEFT

DEEZE DIT GEDENKTEEKEN VAN DAT GUNSTBEWYS EN TEVENS VAN HAAR DANKBAARHEID HIER GEPLAATST.

De twee *zijdeuren* hebben soortgelijke *omlijstingen* in hout gesneden, doch eenvoudiger, met moderne opschriften.

Zijdeur in de groote zaal van het Luthersche Diaconiehuis.

In een *gang* bij deze zaal ziet men een in Rococo-stijl behakten *steen* met het opschrift: DE HEER JAN GILDEMEESTER JANSZ. HEEFT DEN ZESDEN VAN HERFSTMAAND 1769 AAN DIT GEBOUW DEN EERSTEN STEEN GELEGD.

De *regentenkamer* heeft een *betimmering* in den stijl, naar Lodewijk XV genoemd, waartusschen groen Utrechtsch *trijp* is gespannen. Het *stuc-plafond* is in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, uitgevoerd. Boven de twee deuren bevinden zich in grauw en kleur uitgevoerde *schilderstukken*. De *schoorsteen* en *spiegel* hebben Rococo-vormen.

Het vertrek bevat een ongemeen fraaien *leunstoel* in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, van eikenhout vervaardigd. De rug is versierd met festoenen, een borstbeeld van Luther, een medaillon met de figuren van twee verpleegden, die naar stralend licht opzien, het jaartal 1779 en het opschrift: GODTS WOORT EN LUTHERS LEER STERFT NU NOG (sic) NIMMERMEER.

Stoel in de Regentenkamer van het Luthersche Diaconiehuis.

Verder zijn aanwezig een fraaie *klok* op console, in Rococostijl, van: *Frédéric Duval à Paris*, een *lijst* in denzelfden trant om een portret van Luther, een *fonteintje* uit het laatst der 18e eeuw, met twee zwanen versierd, en een *wapenbord* in Rococo-lijst met het opschrift: TER DANKBARE GEDAGTENISSE VOOR DE GROOTE LIEFDEGAVEN AAN ONS LUTHERSCHE WEESHUIS BEWEEZEN DOOR DE WEL ED. GEBOREN VROUWE JOHANNA MARIA KROMHUYZEN, VROUWE VAN DEN BOSCH, WEDUWE VAN DEN WEL ED. GEBOREN HEER MR. MELCHIOR TEN HOVE, HEERE VAN RHYNAUWEN, SLEEBURG, ENZ. ENZ. ENZ. HEBBEN REGENTEN DIT WAPENSCHILD DOEN VERVAARDIGEN EN ALHIER GEPLAATST. OBIIT 31 OCTOBER ANNO 1763. AMSTERDAM 1 MAY ANNO 1764.

De *regentessenkamer* is in denzelfden trant behandeld als de regentenkamer, doch het trijp is niet meer aanwezig. Hier ziet men een *staand horloge* van *Pieter Swaan Amsterdam*, een Rococo *naamlijst* van regentessen en een *speeltafeltje* in denzelfden stijl.

Het WEESHUIS DER DOOPSGEZINDEN heeft een *gevel* met top van gebakken en gehouwen steen uit de eerste helft der 17e eeuw. Op de *binnenplaats* ziet men een rijkere architectuur uit dien tijd, met Jonische *pilasters* en eenige *sluitsteenen* met

maskers, die echter door het overwitten veel van hun scherpte hebben verloren. Op twee *gevelsteenen* staat hier ANNO 1638.

Behalve een paar 18e eeuwsche *schoorsteenmantels*, waarvan een met een relief in den stijl naar Lodewijk XVI genoemd, dat drie naakte kinderen verbeeldt die zich warmen, en verder een *kozijn* van omstreeks 1640 met snijwerk, bevat het gebouw niets, wat uit een architectonisch oogpunt merkwaardig kan worden geacht.

Van de *meubelen* noemen wij: drie leunstoelen en twaalf stoelen uit de 18e eeuw, een fraai gebeeldhouwde palissanderhouten kast uit de 17e eeuw, een ingelegd buffet uit de 18e eeuw, een spiegel uit de 18e eeuw, een eikenhouten kist uit de 17e eeuw, een zeer fraaie doch beschadigde linnenpers uit de 17e eeuw en twee rijk gesneden banken uit de 18e eeuw.

Het R. K. MAAGDENHUIS is een zeer eenvoudig gebouw, hoofdzakelijk van gebakken steen opgetrokken. De voorgevel is versierd met een *fronton* van gehouwen steen, waarin een reliëf, voorstellende Christus met de kinderen, geflankeerd door twee weesmeisjes en attributen is uitgehouwen.

Een der gevels van de binnenplaats prijkt met een *uurwerk*, waarbij het jaartal 1787 is aangebracht. Op een *steen* in de muren van een *hal*, die met de binnenplaats in verbinding staat, ingemetseld, wordt gelezen: D. O. M. DE EERSTE GROND-STEEN VAN DIT GODSHUIS IS GELEGD DOOR DE REGENTEN ADRIAAN IOAN CLOETING VAN WESTENAPPEL, DENIS ADRIEN ROEST VAN ALKE-MADE, IAN FRANÇOIS VAN LILAAR HEER VAN STOUTENBURCH EN ARNOUT IAN VAN BRIENEN HEER VAN DE GROOTE LINDT EN DORTS-MONDE DEN XVI IUNIJ MDCCLXXXIV.

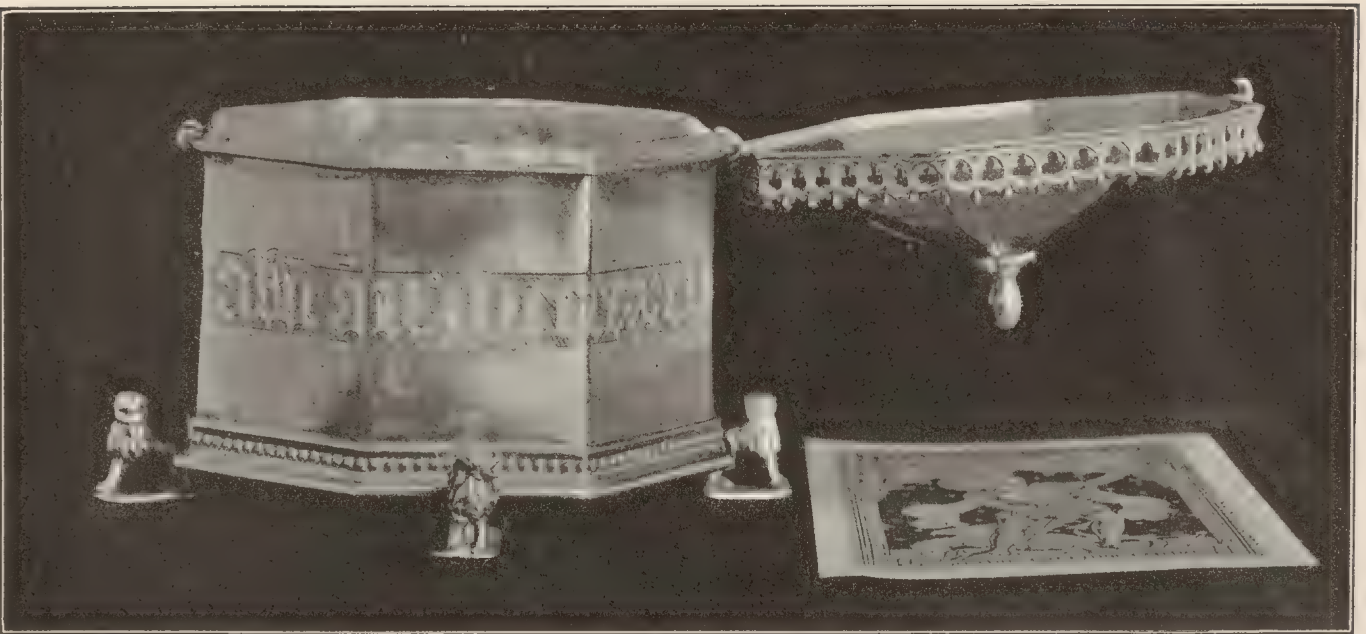
De *kapel* is in de 19e eeuw verbouwd. Alleen de *koornis* met haar omgeving, benevens het wit marmeren *altaar* met Korinthische *zuilen*, de daarnaast gelegen *deuren* met medaillons, die Maria en Jozef voorstellen, als bekroning, en het *orgel* dragen nog het karakter van den tijd der stichting.

De *sacristie* bevat een fraai *huisaltaar* uit de 18e eeuw, een ivoren *crucifix* in omlijsting van ebbenhout en schildpad van omstreeks 1700, benevens een fraaie *lijst* met wapen om een op koper geschilderd miniatuurportret van Paus Pius VI, door dezen blijkens een Latijnsch opschrift, in het zesde jaar zijner regeering, aan den priester Cramer geschonken. De lijst is met het wapen van den Paus versierd.

Van het *zilverwerk* noemen wij: een achtkante hostiedoos, rustende op vier leeuwen, versierd met graveerwerk. Het omschrift luidt: **hic · est · servatū · corpus · de · virgn̄ · natū · anº · Mccccxcv.**

Verder is aanwezig een verguld zilveren monstrans, uit het laatst der 16e eeuw, welks voet versierd is met vier Oud-Testamentische tafereelen, en die bekroond wordt door de beeldjes der H.H. Franciscus en Antonius van Padua; een monstrans uit het laatst der 18e eeuw, welks voet een engel verbeeldt; een miskelk, pateen, doopschelp en oliebusje uit het laatst der 18e eeuw, gevat in een kastje uit denzelfden tijd.

De *regentenkamer* bevat een *schoorsteen* van grijs marmer in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd. Daarboven is een steen, met hetzelfde opschrift, als wij reeds vermeldden, geplaatst. Hooger ziet men een *grauwtje* voorstellende Ruth en Boaz door vier weesmeisjes omgeven. De omlijsting geeft de wapens der vier eerste regenten te zien.

Hostiedoos in het R. K. Maagdenhuis, geopend.

Het vertrek bevat verder een mahoniehouten *baliebetimmering* uit het laatst der 18e eeuw en twee *wapenborden* der regenten in Rococo-omlijsting.

De *regentessenkamer* heeft een zelfden *schoorsteen*. Hier zijn de wapens echter die van: HA. MA. STAATS, HUYSV. VAN BRENTANO; MA. AA. MICHEL,

Hostiedoos in het R. K. Maagdenhuis.

HUYSV. VAN GILLES; HA. MA. DE IONGE, HUYSV. VAN CASAS en van: AA. CA. DOMMER, HUYSV. VAN GREVEN.

Het vertrek bevat 12 *stoelen* uit het laatst der 18e eeuw en twee *wapenborden* van regentessen in Rococo-omlijsting.

In een der zalen ziet men een *model* van het gebouw, in eikenhout uitgevoerd, in een andere drie houten *beelden* uit het laatst der 18e eeuw, voorstellend Christus, Maria en St. Vincentius à Paulo.

Het ROOMSCH KATHOLIEKE JONGENSWEESHUIS is, wat zijn oostelijke, zuidelijke en westelijke vleugels betreft, uit de 18e eeuw afkomstig. Boven de deur aan de zuidzijde staat: HAEC STAT CarItate DoMVs. De gevels aan de binnenplaats zijn uiterst eenvoudig. In den vloer dier binnenplaats is een *windroos* ingelegd. De *kapel* is uit de 19e eeuw afkomstig, doch van een *orgelfront* uit de tweede helft der 18e eeuw voorzien, dat als opschrift heeft: LAUDATE EUM IN CHORIS ET ORGANO. PS. CL. De *sacristie* bevat een *tabernakel* van ebbenhout en schildpad, in den trant van ± 1700, met koper gemonteerd en voorzien van beeldjes, die de HH. Paulus, Petrus, Andreas en Johannes voorstellen. Verder ziet men daar eenig *koperwerk*, als een 17e eeuwsche altaarschel, met 18e eeuwsche bijvoegselen en vier 18e eeuwsche kandelaars.

Van het *zilverwerk* noemen wij: een monstrans van ongeveer 1725, versierd met God den Vader, engelen en een pelikaan, benevens borstbeelden van Maria en Jozef; een monstrans uit de 18e eeuw, versierd met het Lam Gods, cherubijnen en engelen; een hostiedoos in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd; een crucifix uit de 18e eeuw, met een medaillon, dat St. Jozef voorstelt; een 17e eeuwsche altaarschel; een 18e eeuwsch wierookvat met bijbehoorend wierookscheepje.

Het ROOMSCH KATHOLIEKE ARMENKANTOOR wordt bereikt door een *portiek* in Jonischen stijl van gehouwen steen. Dit portiek heeft drie traveën, waarvan de middenste door een *fronton* met een cartouche daarin wordt bekroond.

De *gevel* is zeer eenvoudig van gebakken steen opgetrokken. Op de binnenplaats bevindt zich een *deuromlijsting* in Dorischen stijl, waarboven men leest:

besChoVW op nIeVW een hVIs Waar nog het LVstIg kroost
Van IJVer D'oVDen stok In zIJne eLenDe troost.

In den gevel daartegenover staat:

t WeLeer VerWoest tooneeL, t paLeIs Der poëzIJ
strekt V, behoeftIg MensCh! hIer tot een bakkerIJ.

In het voorhuis staat op een *steen:*

JEAN BAPTISTE BARBOU, ZOON VAN OCTAVIO LEON BARBOU HEEFT DEN 24STEN VAN WIJNMAAND 1772 AAN DIT GEBOUW DEN EERSTEN STEEN GELEGD.

In de vertrekken gelijkstraats bevinden zich: een grijs marmeren *schoorsteen* uit het laatst der 18e eeuw, met een *spiegel* uit het begin der 18e eeuw daarboven, zeven *stoelen* van omstreeks 1770, een *buffetkast* en een *spiegel*, ook uit dien tijd.

De *regentenkamer* is zeer fraai in den stijl van omstreeks 1770 versierd. Boven den *schoorsteen* staat de tekst van Marcus XII, vs. 41—44 geschilderd, met daaronder een medaillon dat, in grisaille en kleuren, een voorstelling geeft van »Het penningske der Weduwe".

De *zoldering* in stuc versierd, vertoont in de hoeken de wapens van O. L. Barbou, J. Schade, J. F. Delsing en L. P. Occo.

Boven de *deuren* zijn twee in kleuren geschilderde kindergroepen aangebracht. In een *nis* is een fraai *fonteintje*, dat den Rococo-stijl vertoont, geplaatst. Daarboven staat:

Daar Godsdienst, biddende opgetogen,
Het Offer van 't Geloof beschouwt,
Hetwelk eerbiedig nêer gebogen

Op Jesus heilrijk kruis vertrouwt,
Doen Hoop en Liefde een eerzuil stichten
En leeren uit Gods Wet haar pligten.

In een rijke omgeving zijn een *klok* uit het laatst en twee *wapenborden* uit het begin der 18e eeuw aangebracht. Daarbij staat, in een medaillon: DE EERSTE ZITTING GEHOUDEN DOOR DE REGENTEN MR. LUCAS POMPEJUS OCCO,

Regentenkamer in het R. K. Armenkantoor.

OCTAVIO LEO BARBOU, IOAN SCHADE EN IOANNES FRANCISCUS DELSING DEN 5DEN MEY 1775.

Verder bevat het vertrek 4 *stoelen* uit den tijd der stichting.

Het R. K. GESTICHT VAN LIEFDADIGHEID is gevestigd in het huis, dat de koopman Van Brienen in 1772 deed bouwen door den architect L. F. Druck, wiens oorspronkelijke *teekeningen* nog in het gebouw bewaard worden. De *gevel* is geheel in zandsteen uitgevoerd en vertoont den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd. In de fries staat: MDCCLXXII.

De stoep en de vroegere bekroning zijn verdwenen. Ook het zeer fraaie tuinhuis

bestaat niet meer. Boven het middenvenster is een *zon* uitgehouwen, als toespeling op den vroegeren naam van het huis, »de Zonnewijzer".

De *linkerzijkamer* is fraai in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd betimmerd, en vertoont een marmeren *schoorsteenmantel* benevens twee *grauwtjes* boven de deuren.

In de *rechterzijkamer* vindt men twee *schoorsteenmantels* van wit en rood

Poort van het St. Pieters- of Binnen-Gasthuis.

marmer, met een ramskop versierd en van een zeer fraaie spiegelomlijsting voorzien, alles in denzelfden stijl als het overige.

Het *trapportaal*, dat den cirkel als plattegrond heeft, prijkt met prachtig marmer en wordt door een koepel gedekt. Het *voorhuis*, dat voorheen dit trapportaal met den stoep verbond, is later gedeeltelijk als kamer ingericht; van de stucversierselen zijn nog eenige Korinthische *pilasters* en *reliëfs* met engeltjes aanwezig.

De groote *zaal*, thans als kapel in gebruik, vertoont denzelfden stijl als de

beide voorkamers. Boven de *deur* naar deze zaal zijn engeltjes van stuc aangebracht. Ook de zoldering is op dergelijke wijze versierd.

Het ST. PIETERS- OF BINNEN-GASTHUIS is grootendeels gesloopt, en door moderne gebouwen vervangen. Alleen aan den O. Z. Achterburgwal bevinden zich nog eenige gedeelten uit de 18e eeuw. Men ziet daar een *poort* van gehouwen steen, bekroond

Poort aan de westzijde van het voormalig Oude Mannenhuis.

door het wapen der stad met de keizerskroon, dat gevat is in een omlijsting, die den stijl van Lodewijk XIV vertoont. Daaronder staat: *Gast Huys.* Op de poort zijn twee beelden geplaatst, die een zieken man en een zieke vrouw voorstellen.

De *regentenkamer* is in den stijl van het laatst der 18e eeuw betimmerd. Om de spiegellijst boven de schouw ziet men de wapens van Ns VAN BUREN, Is Pr GILLES, Mr Ms TEMMINCK, Mr Ms ROMSWINCKEL, Jn Fs BENTINK en Rr Gt MARTENS.

De kamer is voorzien van 18e eeuwsch geschilderd *behangsel,* dat Italiaansche landschappen verbeeldt.

Boven twee der deuren zijn *grauwtjes* geschilderd, die Esculapius en Hippokrates, in medaillons, als borstbeelden, door engeltjes gehouden en door verschillende attributen omgeven, voorstellen.

Poort aan de oostzijde van het voormalig Oude Mannenhuis.

In het midden van den westelijken wand is een ander *grauwtje* aanwezig, gemerkt J. Andriessen. Het geeft, in een nis, het levensgroote beeld van St. Pieter te aanschouwen.

Het vertrek bevat een bijzonder fraaie 18e eeuwsche *klok,* van J. Michau à Paris, en een eikenhouten besneden *kistje,* met twee figuren van St. Pieter op de voorzijde, en op het deksel: BEDENKT DE ARMEN.

Het VOORMALIG OUDE MANNENHUIS is thans de zetel der Universiteit. Aan de westzijde heeft het een *poort* van gehouwen steen, in den trant van het midden der 18e eeuw met Jonische pilasters versierd. In de bekroning is zoowel aan de binnen-

Binnenplaats van het voormalig Oude Mannenhuis.

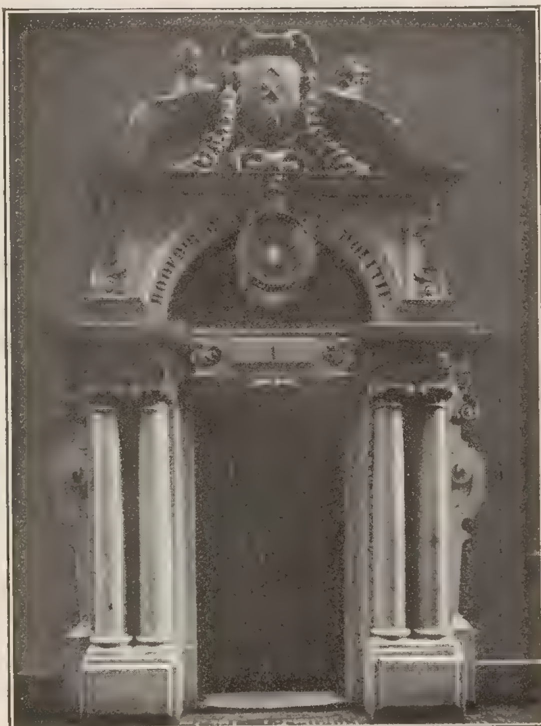

Binnenplaats van het Buitengasthuis.

als aan de buitenzijde een bril uitgehouwen. Ook aan de oostzijde is een *poort* aanwezig, insgelijks van gehouwen steen en van de Dorische orde. De bekroning wordt gevormd door een groep van drie personen; op het voetstuk staat: A. ZIESENIS. FEC. 1786.

De *binnenplaats* vertoont gevels van gebakken en gehouwen steen, die den stijl van het midden der 18e eeuw te zien geven. In het noordelijk fronton staat het wapen van Amsterdam, met ANNO MCCLIIII. De zuidelijke bekroning bevat een wijzerplaat.

Het BUITENGASTHUIS is een gebouw van gebakken steen, dat in zeer vervallen toestand verkeert en uit de 17e eeuw afkomstig is. Het wordt bereikt door een fraai *hek* uit de 18e eeuw. In twee vertrekken van het 18e eeuwsche voorgedeelte bevinden zich marmeren *schoorsteenmantels* van omstreeks 1750. Een dezer vertrekken heeft ook een boezembetimmering in den stijl, naar Lodewijk XIV genoemd.

Poort van het voormalig Spinhuis.

Van het VOORMALIG RASPHUIS is alleen nog de *poort* van gehouwen steen over. Zij is versierd met Dorische *muurzuilen*, waarboven *consoles* het *hoofdgestel* dragen. Tusschen de consoles bevindt zich een *fries*, waarop men, in relief, een wagen met hout ziet voorgesteld, die getrokken wordt door leeuwen, leeuwinnen, een zwijn en een wolf, welke door een man met een zweep gekastijd worden. In het hoofdgestel zijn tusschen de triglyphen *festoenen* en de spreuk: VIRTVTIS EST DOMARE QVAE CVNCTI PAVENT.

De poort, uit het begin der 17e eeuw, wordt gekroond door een *groep* van omstreeks 1660, bestaande uit drie figuren, verbeeldende de Stedemaagd met het wapen van Amsterdam bij zich, die twee naakte misdadigers kastijdt. Daaronder staat: CASTIGATIO.

Het VOORMALIG SPINHUIS dient thans als HOOFDBUREAU VAN POLITIE. De *gevel* aan den O. Z. Achterburgwal is van gebakken en gehouwen steen gebouwd, wordt door een *fronton* gedekt, en heeft tusschen de vensters, *festoenen* van schelpen, in den trant van het midden der 17e eeuw.

De *gevel* in de Spinhuissteeg is grootendeels vernieuwd, doch de oude *festoenen*, bestaande uit vruchten en doeken, bleven bewaard. Zij zijn blijkbaar uit het midden der 17e eeuw afkomstig. Deze gevel heeft een fraaie *poort* uit het begin der 17e eeuw,

in den trant van Hendrik de Keyser. Deze poort wordt versierd door gekoppelde Jonische *muurzuilen* en eigenaardige *klauwstukken* daarnaast. Hij is in gehouwen steen uitgevoerd en wordt bekroond door een gebroken *fronton* naar Florentijnschen trant, waarin het wapen van Amsterdam door festoenen omgeven, geplaatst is. Twee *leeuwen* rusten op dit fronton.

Van binnen bevat het gebouw niets merkwaardigs.

Het WERKHUIS heeft een voorgevel van gebakken steen, met deur- en venster-

Voormalige gehoorzaal in het Werkhuis.

omlijstingen van gehouwen steen, die den stijl naar Lodewijk XVI genoemd vertoonen. In het bekronend *fronton* is in hoog reliëf eene zinnebeeldige voorstelling aangebracht.

Op het bordes van de hoofdtrap, boven een daar aanwezige deur is een *gedenksteen* geplaatst, met het volgend opschrift:

VOLGENS BESLUIT VAN DEN AGTBAREN RAAD VAN DEN V JANUARY MDCCLXXIX IS DIT HUIS GEBOUWD TERWIJL REGENTEN WAREN: NICOLAAS KONAUW, MR GULIELMUS TITSINGH, JAN ALSTORPHIUS, HENDRIK DE NEYS, MR NICOLAUS BONDT, MR NICOLAAS TERSMITTEN EN VERVOLGENS MEDE JAN HENDRIK BAGMAN.

DE EERSTE STEEN IS GELEGD DEN 11 JULY MDCCLXXIX EN HET HUIS WAS TER BEWOONINGE VOLTOOID IN NOVEMBER MDCCLXXXII.

In den muur aan de noordzijde van het gebouw is een *ingang* met een leeuw daarboven, die het wapen van Amsterdam houdt. In het boogveld vond het wit marmeren *reliëf*, door Hendrik de Keyser voor het Spinhuis vervaardigd, een plaats.

Daaronder is uitgehakt:

Schrik niet, ik wreek geen kwaad,
maar dwingt tot goed.
Straf is mijn hand, maar lieflijk
mijn gemoed.

De vroegere *gehoorzaal* is geheel in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd betimmerd. Zij bevat een fraaie wit marmeren schoorsteenmantel, terwijl de wanden met Jonische pilasters prijken. Boven de deuren en op den schoorsteenboezem zijn medaillons met tropheeën en attributen in hout uitgesneden, boven den hoofdingang het wapen van Amsterdam. Een balie, waarop het Alziend Oog, het zwaard der gerechtigheid en een vredespalm zijn uitgehouwen, scheidt het vertrek in twee deelen. De *meubelen* bestaan uit een fraaie tafel uit de 17e eeuw, en een tafel, zes stoelen met modern leder, een gebeeldhouwde stoel, een leuningstoel en een linnenkast, alles uit het laatst der 18e eeuw.

Poort bij het Werkhuis.

De voormalige *regentenkamer* is eenvoudiger, doch in denzelfden trant versierd. Boven den schoorsteen bevindt zich een medaillon met een beeldje. De *meubelen*, allen uit de tweede helft der 18e eeuw, bestaan uit: tien leunstoelen, ten deele met oud trijp, zes stoelen, twee tafeltjes een latafel en een zeer fraaie klok op console van Henry Deval à Paris.

De *regentessenkamer* is in denzelfden trant. Hier vindt men zeven *stoelen*, een

naamlijst van regentessen en een *kast*, beschilderd met vazen, festoenen en attributen der muziek, alles in den stijl van de tweede helft der 18e eeuw.

In de vrouwenslaapzaal is een eikenhouten *afscheiding*, met Toskaansche kolon-

Poort van het voormalig Leprozenhuis.

netten aanwezig, die blijkbaar uit een gebouw, dat in het begin der 17e eeuw werd gesticht, afkomstig moet zijn.

Van het VOORMALIG LEPROZENHUIS is alleen nog een *poortje* over, dat, in gehouwen steen uitgevoerd, een rustieke ordonnantie vertoont. In de twee bekronende

nissen zijn de zeer beschadigde als reliëf behandelde beeldjes van een man en een vrouw zichtbaar. Bovenaan is het wapen van Amsterdam met de keizerskroon aanwezig, dat van een 18e eeuwsche herstelling of verandering afkomstig schijnt, terwijl het overige den stijl van het begin der 17e eeuw vertoont.

Het DIACONIE OUDE VROUWENHUIS is een zeer eenvoudig gebouw, grootendeels van gebakken steen opgehaald. Alleen de *ingangen* zijn van omlijstingen in gehouwen steen voorzien. De middenste heeft Jonische, de andere hebben Toskaansche pilasters. Het opschrift boven de hoofddeur luidt: DIACONIE OUDE VROUWENHUYS ANNO 1681.

De *regentenkamer* heeft een moderne schoorsteennis, met zeven *wapens* uit den tijd der stichting, en het opschrift:

HEBT DANK, GODVRUCHTIGEN, DOOR WIEN DIT HUYS HIER STAAT,
VOORT RUYM GESCHONKEN ERV' D'HOOGACHTBRE MAGISTRAAT,
VOORT GELDT VEEL GEVEREN EN HELLMAN, DIE, DOOR STERVEN,
DE KAS GEEN KLEINE STUT TER RECHTERTYD DEED ERVEN,
DE BROEDREN VOOR HUN ZORG, HUN TYDSVERZUYM EN VLYT:
ELK WACHT' VAN ZYN TALENT DE RENTEN T' ZYNER TYD.
ANNO 1680. D. SCHETH.

Op een kast staat een fraaie *groep* uit het midden der 18e eeuw, die vier kinderen vertoont, welke het wapen van HELLEMAN houden.

Merkwaardig is een *knipsel* van papier, in een lijst achter glas. Het vertoont Marlborough op een zegewagen, en JOHNN CHURCHIL PRINCE OF THE HOLY EMPIRE, ETC., DUKE OF MARLBOROUG.

Celsissimo S. R. I. Principi ac Duci de Marlborough,
Seculi nostri heroi, felicissimo Gallorum Bavarorum que
Victori propter caecos fugatos sumersos laptos
communis imperii hostes sacrum.
Sie daar Held Marlboroug op sijne Staat Zijwagen (sic)
Hij rijd Zeeghaftig voort, beschaduwt van de Faam
Die Seine en Loire, reeds verbijsterd en verslagen,
Dreigd met de donder van syn heerelyke Naam.
Ja, Vranckrijk, zaagt gy oyt de Brit u overheeren
So bleef, als Marlboroug met hem sal wederkeeren.

Het vertrek bevat een 18e eeuwsche *leunstoel* met: DIA. O. V. H, en veertien dergelijke *stoelen*, benevens een *staand horloge* van *Pieter Swaan, Amsterdam.*

De *regentessenkamer* heeft een moderne schoorsteennis met tien *wapens* uit den tijd der stichting, een fraaie 17e eeuwsche *tafel*, twee *leunstoelen* uit de 18e eeuw met: DIA. O. V. H, twee dergelijke met: DIA. B. H, zes en dertig daarbij behoorende *stoelen* en een *staand horloge* van *Jan Breukelaar, Amsterdam.*

In de *huismeesterskamer* bevindt zich een *staand horloge* van *Allan Walker, Amsterdam.*

Het *lijkenhuis* heeft een fraai gesneden *bovenlicht* in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd, met het jaartal 1777, een zandlooper, een lauwerkrans, een zeis en rosmarijn versierd. Een dergelijk *bovenlicht* is ook aan de *kistenmakerij* te zien; daar zijn de

versierselen een medaillonportret en verschillend timmermansgereedschap, met het jaartal 1777.

Het VOORMALIGE OUDE ZIJDS HUISZITTENHUIS is een eenvoudig gebouw, grootendeels van gebakken steen in den trant van de tweede helft der 17e eeuw opgetrokken. In het *fronton* van den achtergevel is het Amsterdamsche koggeschip uitgehouwen.

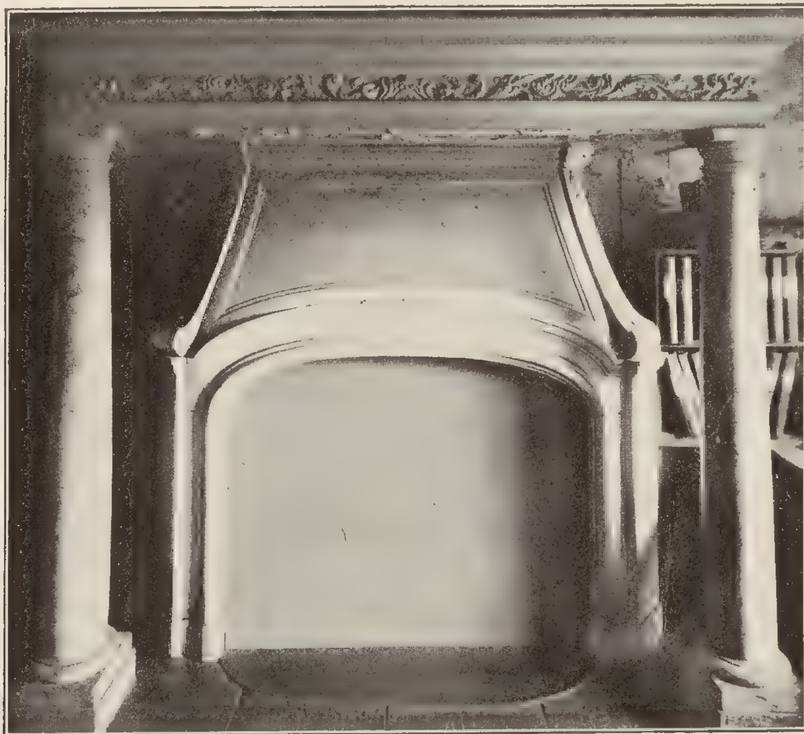
Poort van het voormalig Oude Zijds Huiszittenhuis.

Achter het gebouw is, om een tuin een *galerij* aanwezig, die zeer eenvoudige vormen vertoont en door een houten *gewelf* gedekt wordt. De toegang tot deze galerij aan de Nieuwe Amstelstraat wordt gevormd door een fijn gedetailleerde Dorische *poort* uit het begin der 17e eeuw, in welker *fronton* zich een cartouche met het wapen der stad bevindt. Tusschen de triglyphen ziet men fijne ornamenten.

De galerij moet later tegen het gebouw zijn aangebracht, althans de *pilasters* met festoenen en wapens van regenten, in gehouwen steen uitgevoerd, welke aan de

tuinzijde voorkomen, zijn nog maar voor een deel zichtbaar. Men onderscheidt nog de namen: *P. Doe....*, *C. Commelijn* en *M. Cen.....*

Het *voorhuis* heeft een houten zoldering, met lofwerk in bruin en goud waarschijnlijk omstreeks 1670 beschilderd, doch door oververven ontsierd. In de nissen der wanden ziet men zeer beschadigde op doek geschilderde *paneelen* in grisaille, die festoenen en antieke borstbeelden voorstellen.

Schouw in de Regentenkamer van het voormalige Oude Zijds Huiszittenhuis.

De *regentenkamer* wordt thans door een schotwerk in tweeën gescheiden. De *zoldering* heeft caissons, die gevuld zijn met geschilderde *paneelen* in den trant van omstreeks 1670. Het middenste paneel, in kleuren uitgevoerd, verbeeldt zwevende kinderen met korenschoven, brooden, enz.; de andere paneelen zijn in grisaille gehouden en stellen festoenen voor.

De *schouw* heeft marmeren Toskaansche zuilen, en is met in eikenhout gesneden ornamenten en festoenen van omstreeks 1670 versierd. In den schouw is een tweede, van wit marmer geplaatst, die, evenals het soffiet, den Rococo-stijl vertoont.

De *kamer* aan de andere zijde van het voorhuis heeft een *zoldering* in stucwerk en een marmeren *schoorsteenmantel,* beide uit de 18e eeuw.

De *hoofdtrap* vertoont den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd.

Op de verdieping bevindt zich een *schouw,* die met Jonische pilasters en festoenen, in den trant van omstreeks 1670, versierd is.

Poort van de voormalige Latijnsche School.

Naast dit gebouw staan de voormalige TURFPAKHUIZEN, die, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, den stijl van het begin der 17e eeuw vertoonen. De gevel aan de zijde der Nieuwe Amstelstraat is met fraaie leeuwenmaskers versierd.

Van het VOORMALIG ST. JORISHOF is de westelijke vleugel uit de 18e eeuw afkomstig. De *ingang* aan de Spinhuissteeg heeft een omlijsting in Rococostijl. Ook die op de binnenplaats is zoo omlijst en heeft het jaartal MDCCXLVII in de fries. Het *koepeltorentje* bevat een *klok* van 0.64 M. middellijn, waarop als randschrift: **in · die · ere · goeds · ende · sint · peter · ben · ic · gemaect · m · cccc · l · iii · butendiic · ende · sloterdiic · fect.**

Een der vertrekken is voorzien van een 18e eeuwsche *schoorsteenmantel* en *plafond.*

Van de VOORMALIGE LATIJNSCHE SCHOOL is de *gevel* gepleisterd, doch blijkbaar uit gebakken en gehouwen steen samengesteld. De *topgevel* heeft eigenaardige *bekroningen* en *klauwstukken.* Daarin bevindt zich een *cartouche* met het wapen der stad, door de keizerskroon gedekt, en twee *cartouches* met: ANNO MDCXVIII. Het *portiek* is van gehouwen steen en heeft een *sluitsteen* met een vrouwemasker versierd. Daarboven is het *wapen* van Amsterdam, met de keizerskroon, en door twee leeuwen gehouden, aanwezig.

Het gebouw bevat van binnen niets merkwaardigs.

Voor het VOORMALIG ATHENEUM ILLUSTRE staat een *poort* van gebakken en gehouwen steen, die met *pilasters* prijkt op welker *bossages* leeuwenkoppen en verschillende figuren zijn uitgehouwen. In de zeer rijke *bekroning* prijkt het wapen van Amsterdam, met het jaartal 1631. Dat het *gebouw* nog uit de middeleeuwen afkomstig is bewijst de profileering der *kapspanten,* die nu echter grootendeels achter een betimmering is verborgen. Op den nu gepleisterden gevel staat een *windwijzer* met het stadswapen.

Poort van het voormalig Atheneum Illustre.

De HORTUS BOTANICUS heeft een *poort*, versierd met het wapen en het zegel van Amsterdam, en uit de 18e eeuw afkomstig.

De BANK VAN LEENING bestaat uit twee gebouwen, waarvan het noordelijke het oudste is. De *gevel* aan de Lombardsteeg heeft door latere veranderingen zijn oorspron-

Gevel van de Bank van Leening in de Lombardsteeg.

kelijk karakter vrijwel verloren. Men ziet daar een *poortje*, van gehouwen steen, in den trant van Hendrik de Keyser. Het bovendeel, dat bekroond wordt door twee horens van overvloed, waaruit geld rolt, omsluit een *reliëf*, dat drie vrouwen verbeeldt, die voor de balie van de Bank van Leening staan, waarachter twee mannen zitten.

Daaronder wordt gelezen:

Tot behulp voor den noodtdruftigen is hier gestelt
DE BANCK VAN LEENINGE *voor een cleyn gelt.*

Het venster daarboven wordt omgeven door een *omlijsting* van gehouwen steen in den trant van omstreeks 1650, bestaande uit twee horens van overvloed, waaruit kostbaarheden rollen. De bekroning is een zandlooper.

De oostelijke *gevel* van dezen noordelijken vleugel, aan den O. Z. Voorburgwal, bestaat uit gebakken en gehouwen steen. Hij heeft twee *toppen*, die echter niet de

Reliëf boven de poort der Bank van Leening in de Lombardsteeg.

oorspronkelijke vormen meer bezitten. De kozijnen worden allen door gehouwen steen omgeven. Op een sluitsteen staat:

Int jaer ō heren
1550.

De westelijke *gevel* van dezen noordelijken vleugel, in de Nes, is in hoofdzaak gelijk aan den vorigen. Een dichtgemetseld *deurkozijn* is hier van een steenen Laat-Gothische omlijsting voorzien, met een *nis* daarnaast, die waarschijnlijk vroeger een venster geweest is.

Poort van de Bank van Leening aan den O. Z. Voorburgwal.

Op een sierlijke steenen *cartouche* in dezen gevel staat:

A^NO CIↃIↃCXIV DEN XXIX
APRIL GESCHIEDEN HIER
DE EERSTE BELEENINGHE.

Het zuidelijke gebouw heeft aan den O. Z. Voorburgwal een gevel van gebakken steen, in den trant van het midden der 17^e eeuw. De daar aanwezige *poort* van gehouwen steen is in den trant van Hendrik de Keyser, en blijkbaar omstreeks 1614 gemaakt.

Het *venster* met omlijsting, fronton en festoenen boven deze poort geplaatst, is van ± 1650.

De poort vertoont een Florentijnsch-rustieke ordonnantie, met het wapen van Amsterdam in den sluitsteen. In de *bekroning* is geschilderd:

Hebt gij noch geld, noch goed, gaa deeze deur voorbij,
Hebt gij het laatste en mist gij 't eerste, kom bij mij.
Geef pand, ik geef u geld, waarom zoude ik u borgen,
Of is het niet genoeg dat gij vant mijnen teert
Maer eyst gey (sic) *u pand terug, zo dient ge in tijds te zorgen*
Dat mij mijn hoofdsom met de renten wederkeert.
Zo help ik u en mij en toon, aan de onderzoekers
Van mijn geheymen 't graf der eervergeeten woekers.

De *regentenkamer* is grootendeels modern betimmerd. Boven den schoorsteen staat:

QVI STATVIT ALIQVIT PARTE INAVDITA ALTERA
ÆQVVM LICET STATVERIT HAVD ÆQVVS FVIT.
Hoort gij die klaagt, niet die verweert,
Al spreekt gij recht, gij doet verkeert.

In de moderne omlijsting is een *vrouwenborstbeeld* geplaatst, in een schelp, omgeven door geldstukken en kostbaarheden, in den trant van ± 1700.

Het vertrek bevat een prachtige 18^e eeuwsche *klok* op console, in de oorspronkelijke glazen *kast*, en zes fraaie 17^e eeuwsche *leunstoelen*, met groen laken bekleed.

In het voorhuis hangt een *opschriftbord*, met de oorspronkelijke ordonnantie van de oppercommissarissen.

Op een der zolders hangt een *klok*, van 0.47 M. middellijn, waarop, als randschrift:

F · ET · P · HEMONY · ME · FEC · ZVTPHANIAE · A^O MDCLI.

Het MILITAIR LOGEMENT aan de Lauriergracht, was voorheen het LUTHERSCHE WEESHUIS. Aan die bestemming herinnert nog de zwaan die men in het *fronton* van den overigens zeer eenvoudigen gevel, die in gebakken steen is uitgevoerd, ziet. Daarbij staat: ANNO 1784. De *hoofdingang* heeft rijk bewerkte *deuren*, die den stijl naar Lodewijk XVI genoemd vertoonen.

De LANDSWERF heeft, aan de Kattenburgerstraat, een *portiek* van gebakken en gehouwen steen, dat de Dorische orde vertoont en blijkbaar omstreeks 1660 gemaakt is. De metopen zijn gevuld met beeldhouwwerk, dat verschillende bij den scheepsbouw

gebruikelijke gereedschappen voorstelt. In het *fronton* ziet men het wapen der Admiraliteit, omgeven door kanonnen, touwwerk, scheepstuig en vredespalmen.

In een der gebouwen naast dit portiek bevindt zich een *kamer* in den trant van het laatst der 18e eeuw. Het *plafond* bestaat uit stuc, de *schoorsteen* is van grijs en wit marmer, en met Jonische zuilen benevens eene fraai gebeeldhouwde fries, die de stedemaagd en kinderen met de attributen van koophandel en zeevaart voorstelt, versierd. Ook een *trap* in dien stijl wordt hier aangetroffen. De modelloods bevat een houten *kalf*, met snijwerk, dat een ruiter en het jaartal 1637 in een omlijsting te zien geeft.

Poort van de Landswerf.

Het *zeemagazijn* is een groot gebouw, grootendeels van gebakken steen opgetrokken, doch gepleisterd. Aan de noordzijde bevindt zich een rijk gebeeldhouwd *fronton* waar Neptunus, Amphitrite, de stedemaagd, Tritons en Najaden met velerlei attributen zijn afgebeeld. Lager is op drie *steenen* het wapen der Admiraliteit uitgehouwen, met de opschriften: SLANTS MAGAZYN GEBOUWT INT IAER 1656 en TOT GEBRUYCK GEBRAGT IN NEGEN MAENDEN. In het daaronder gelegen *portiek* zijn twee rijk gebeeldhouwde *steenen* aangebracht; de oostelijke vertoont, behalve twee wapens en festoenen, het opschrift: DIRCK HERBERTS, REINIER V. CUICK, FONDATEURS VAN DE EERSTE STEEN, de westelijke is evenzoo versierd, met het opschrift: JONAS WITSEN, P. JACOBSZ. BUTTING, FONDATEURS VAN DE EERSTE STEEN.

De zuidelijke gevel heeft ook een *fronton*, dat de Nederlandsche Maagd, met een scheepskroon op het hoofd en het model van een oorlogschip in de hand, benevens Tritons en Najaden voorstelt. Lager is op een *steen* het wapen der Admiraliteit uitgehouwen.

Een der vertrekken in dit gebouw heeft een *schoorsteen* uit het laatst der 18e eeuw, met oorlogstuig wat den boezem betreft, versierd.

In twee der vensters op de *binnenplaats* zijn sierlijke *hekken* aanwezig, die ankers, pijlen en rozetten, in ijzer gesmeed, vertoonen.

De voormalige LIJNBAAN DER ADMIRALITEIT heeft een gevel van gebakken steen, met festoenen en het wapen der Admiraliteit in den trant van omstreeks 1660 versierd.

Gevel van de voormalige Lijnbaan der Admiraliteit.

Van de voormalige LIJNBAAN DER O. I. COMPAGNIE bestaat alleen nog het voorgebouw, welks noordelijke helft vernieuwd is. De gevel, van gebakken steen, vertoont in het *fronton* het merk der Compagnie in een cartouche. Daaronder bevinden zich oude *kozijnen* terwijl de *omlijsting* van den hoofdingang met een krans in steen uitgehouwen, versierd is.

In het gebouw bevindt zich een voorhuis, waar men twee sierlijk gehouwen *cartouches* om vensters ziet. In een der vertrekken wordt een 18e eeuwschen *schoorsteen* aangetroffen, met een schoorsteenstuk, dat handelaars in een Oostersch landschap voorstelt. In een andere kamer is boven een 18e eeuwschen *schoorsteen* een schilderij, voor-

stellende het groot Magazijn der O. I. Compagnie, geplaatst. Ook een eenvoudige *schouw* van omstreeks 1660 is in een der vertrekken aanwezig.

Het TRIPPENHUIS heeft een *voorgevel* van gehouwen steen, die met gecanneleerde Korinthische *pilasters* en een *fronton* versierd is. Boven twee vensters bevinden zich

Gevel van het Trippenhuis.

eveneens *frontons*. Overal zijn *festoenen* aangebracht, terwijl de fries met *arabesken* en ANNO 1662 prijkt. In het fronton ziet men de wapens van Trip en De Geer. De *schoorsteenen* hebben den vorm van mortieren.

De *achtergevel*, van gebakken steen, vertoont het wapen van Trip in het *fronton*.

In een der benedenvertrekken is, boven een moderne schouw, een wit marmeren reliëf aangebracht, dat Orpheus en Eurydice voorstelt. Het is gemerkt J: B: XAVERY.

De vertrekken op de voornaamste verdieping hebben nog de oude *zolderingen* met *caissons*, die ten deele beschilderd zijn. In de noordelijke zaal aan den voorgevel zijn deze beschilderingen van Nicolaas de Helt Stockade en vertoonen zij, behalve allegorische voorstellingen, de wapens van Trip en De Geer.

Ook in de zuidelijke kamer aan den achtergevel zijn zulke beschilderingen aanwezig, die in het midden een allegorische voorstelling, daaromheen ornamenten te zien geven. Dergelijke geschilderde ornamenten bevinden zich ook in de bibliotheekzaal, die aan dit vertrek grenst. Hier zijn de meeste echter van een latere herstelling afkomstig.

De vertrekken bevatten twee ingelegde *penningkasten* en twintig *stoelen* uit het laatst der 18e eeuw.

Het HUIS ONDER HET ZEIL, op den Dam, heeft een gevel van gebakken en gehouwen steen uit de tweede helft der 18e eeuw die met vier Dorische *pilasters* en een *fronton*, waarin het wapen der stad met attributen, versierd is. In den achtergevel, van de vroegere groote Vischmarkt afkomstig, staat een steen met: ANNO M · D · XC · IX.

Van binnen is niets aanwezig dan twee *spiegels* uit de tweede helft der 18e eeuw, met mythologische reliëfs daarboven.

Het GEBOUW TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN heeft een *gevel* van gehouwen steen in den stijl naar Lodewijk XVI genoemd. Twee *zalen* zijn in dienzelfden stijl met *composiet pilasters* betimmerd, en van rijke *plafonds* voorzien. Zij bevatten een 18e eeuwsche *klok* op console, een andere in den vorm van een zon, en het *model* van een monument, dat met verschillende zinnebeelden op de wiskunde betrekkelijk is versierd. Op den voet staat:

EEN ONVERMOEIDE ARBEID KOMT ALLES TE BOVEN. 1779.
ARN. BASTIAAN STRABBE
IAN BOLTEN
HERMANUS RAKERS
PIETER HEYNIS
OPRIGTERS VANT WISKUNDIG GENOOTSCHAP.

Het gebouw FELIX MERITIS heeft een *gevel* van gehouwen steen, die met vier Korinthische *muurzuilen* en een *fronton* prijkt. In de fries staat: FELIX MERITIS, terwijl in het fronton een bijenkorf met verschillende attributen is uitgehouwen. Om de *deur*, waarop *medaillons* met Mercurius, Pallas, Apollo en Urania zijn aangebracht, slingeren zich festoenen in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd. Tusschen de vensters zijn *reliëfs* aanwezig, die op de schilderkunst, de dichtkunst, den handel, de wetenschap en de muziek zinspelen.

De voormalige *concertzaal* is ovaal en met gekoppelde Korinthische *pilasters* versierd. De vroegere *gehoorzaal* prijkt met acht Jonische zuilen. Boven den ingang naar de vroegere *zaal voor natuurkunde* is een toepasselijk *reliëf* aangebracht.

Het CORVERSHOF heeft een gevel in den stijl, naar Lodewijk XIV genoemd. Boven den ingang bevindt zich een rijk versierd venster met de wapens van Corver en Trip, door een kroon gedekt.

Lager staat:

Zo weldoen dank verdiend en Armenzorg belooning
Druipt CORVER'S *naam en* TRIP'S *op yeders tong als honing*
Door wiens geschenk en wil dit Godshuis is gebouwt
Dat met hun Wapenpronk hun Naam onsterflijk houd.

N. St.

Regentenkamer van het Corvershof.

De gevel wordt bekroond door een groot segmentvormig *fronton*, waarin een allegorische voorstelling der weldadigheid in hoog reliëf is uitgehouwen. In het midden zweeft een adelaar, die met bek en klauwen de ontwerpteekening van den gevel vasthoudt. Jonische *pilasters* zonder basementen dragen dit fronton.

Boven een der *deuren* op de binnenplaats staat ANNO 1723, boven de tweede zijn de wapens van Corver en Trip aangebracht en boven de derde leest men:

HAD CORVERS RYKE SORGE EN TRIPS DIT HUYS GESTIGT
VROUW HOOGELANDES GIFT HEEFT IN DIT ARMEN-STIFT
TOT EEN GEDAGTENIS DRIE HUTTEN OPGERIGT. 1723.

De *regentenkamer* prijkt met een *schoorsteen,* die met een voorstelling van het gevelfronton versierd is. Men ziet daar ook de wapens van Corver en Trip, benevens die van Jan de Meulenaar, Isaac Warnsinck, Frans Overzee, Hendrik Voorbeecq, A. van Sypesteyn, P. Sluyters, A. de Bruyn, J. Hermans, J. Pekstok en J. Dusart.

Verder zijn in het vertrek aanwezig vier fraaie *lijsten* van 1723, een *bank* met lofwerk en de wapens van Corver en Trip, een *staand horloge* van Pieter Swaan te

Gevel van het Deutzenhofje.

Amsterdam, drie *lijsten* uit het laatst der 18^{e} eeuw, een *commode* in Rococostijl, benevens 18 *stoelen* van omstreeks 1780, wier ruggen met de wapens der stichters zijn versierd.

Het DIACONIE BESTEDELINGENHUIS is een eenvoudig gebouw uit het laatst der 18^{e} eeuw. In den gevel staat:

DE MILDE LIEFDE VAN JOHANNA BONTEKONING:
GAF JESUS ARME LEEN DIT NUTTIG HUYS TER WOONING:

DIE DRIEWERF HUN TEN DIENST ALS MOEDER ZICH VERBOND:
EN IN DER ARMEN HEIL EN TROOST HAAR BLYDSCHAP VOND:
NU RUST ZY VAN HAAR WERK, ZY ZIET HAAR LIEFDE LOONEN:
HAAR ARBEID UYT GENAA MET EEUWIG HEIL BEKROONEN:
VAN MEKEREN, MET HAAR VERBONDEN IN DEN ECHT:
HEEFT, MET VEEL TEDERHEID, DEN EERSTEN STEEN GELEGT:
DEN 9 DECEMBER A^o^ 1789.

Binnenplaats van het Deutzenhofje.

Het DEUTZENHOFJE (Prinsengracht bij de Vijzelstraat) heeft een eenvoudigen gevel, die in hoofdzaak uit gebakken steen is opgetrokken. De *ingang* vertoont een omlijsting van gehouwen steen, met twee wit marmeren kinderbeeldjes er op, die van verschillende attributen, als vredespalmen, een duif, een wierookvat en vruchten voorzien zijn.

Daaronder wordt op een wit marmeren *plaat* gelezen: DEUTZENHOFJE en:
AGNETA DEUTZ LAAT HIER HAAR LIEFDE EN GODS-DIENST BLYKEN:
DEN ARMEN TOT EEN TROOST, TOT VOORBEELD AAN DEN RYKEN.
ANNO 1695.

Hooger ziet men festoenen en drie wapens.

Aan de noordzijde van de binnenplaats bevindt zich een open *hal* in Dorischen

stijl. In het attiek is een wijzerplaat aangebracht, die geflankeerd wordt door twee gebeeldhouwde paneelen. Het linksche vertoont een boek, een weegschaal, vredespalmen, een slang en een vlammende zon; het rechtsche geeft, om een brandend en gevleugeld hart, een palmtak, een olijftak en bloemkransen te zien.

Open hal op de binnenplaats van het Deutzenhofje.

Op deze hal staat een gemoderniseerd torentje.

De *regentenkamer* heeft een eenvoudigen *schoorsteen* van eikenhout, dat, ten deele, als marmer geschilderd is. Het schoorsteenstuk verbeeldt Agneta Deutz, geplaatst in een landschap, dat met een kakatoe en vruchten gestoffeerd is. Het vertrek bevat

Regentenkamer van het Deutzenhofje.

een *tafel* en acht *stoelen,* benevens twee *leunstoelen,* alles uit het laatst der 17e eeuw. De stoelen en leunstoelen zijn bekleed met tapijtwerk, dat bloemen op donkerblauwen

Gedreven zilveren kandelaar van het Deutzenhofje.

grond vertoont. Ook een daarbij behoorend *tafelkleed* is aanwezig. De vloer wordt gedekt door een Oud-Perzisch *karpet.* Aan de zoldering hangt een koperen *kaarskroon*

van zes blakers, die versierd is met drie schilden, welke het wapen van Amsterdam, het wapen van Deutz en een koe vertoonen. Verder bestaat het gemeubelte in het vertrek uit elf *stoelen* uit het laatst der 17e eeuw, met trijpen zittingen en rieten ruggen, een *schrijftafel* uit denzelfden tijd, een Zeeuwsche *kast* (pijzel), een *cilinder-bureau* uit het laatst der 18e eeuw, een *stoof* en een *spiegel*, wiens lijst met gesneden rozen, een kroon en de initialen van Agneta Deutz versierd is.

Het *zilverwerk* bestaat uit vier gedreven kandelaars, waarvan drie de wapens

Gedreven zilveren schotel van het Deutzenhofje.

van Meerman en een vrouweschild zonder blazoen vertoonen, waarin blijkbaar later het blazoen van Deutz is gegraveerd. Verder zijn aanwezig een gedreven schotel en kan, beiden met het wapen van Meerman en een vrouweschild zonder blazoen, alles uit de 2e helft der 17e eeuw. Tot dezelfde periode behoort ook een zilveren plaquette, waarop een schild, met een engeltje en twee geraamten gedreven is. Het opschrift luidt: *Ter nagedachtenis van* AGNETA DEUTZ, *wijlen Vrouw van Hofdijk obiit* 13 *Februarii* 1692.

Achter deze plaquette is een tweede bevestigd, waarop Agneta Deutz, liggende op haar doodsbed in drijfwerk is voorgesteld. Boven haar zweven engeltjes met een lint, waarop men leest: *Ziet de doot is een inganck ten leven.* Lager staat:

Mevrouw Agneta Deutz beval haar geest aan God
Aan 't graf haar afgemat ligchamelijk overschot,
Maar haar gedagtenis en dese zilvre kunst
Aan die in dank ontfangt dit teeken van haar gunst.

Gedreven zilveren kan van het Deutzenhofje.

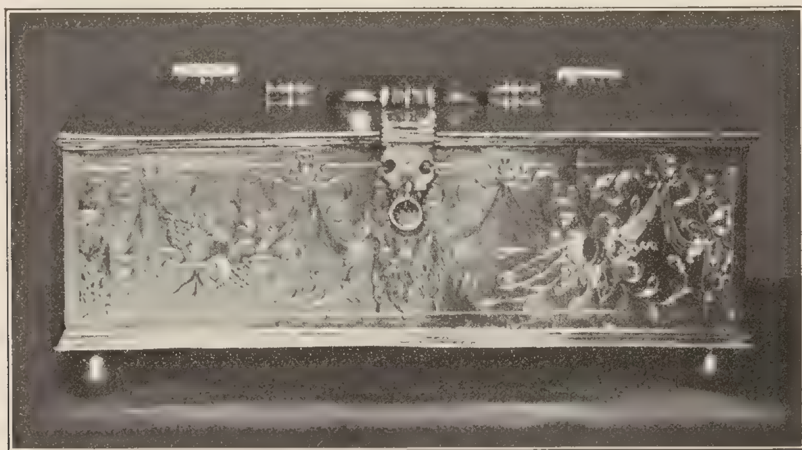
Uit het begin der 17e eeuw is afkomstig een zilveren specerijdoos, die twee oude lepels bevat, en door drijfwerk, dat festoenen in Vlaamschen stijl vertoont, versierd is. Ook de wapens van Meerman en Deutz zijn er op gegraveerd.

Laat 17e eeuwsch zijn twee kaarssnuiters, op een zilveren blad. In deze zilveren snuiters zijn de wapens en initialen van Meerman en Deutz gegraveerd.

Ook oud *glaswerk* is aanwezig, als een roemer met geëtste wijnbladen, zeven en dertig kleinere roemers, vier fluitglazen met versierden voet, zeven glazen op platten

voet, een beker, waarop nimfen en saters zijn geëtst, een met Neptunus en tritons, een dergelijke met gebroken voet, een beker waarop Arion, en een waarop een bacchische voorstelling is geëtst. Verder noemen wij een glas met gebroken voet, waarop een portret van Willem III en: *Vive le Prince d'orange* is geëtst, een klein bekertje van zilver waarop een zwaan en: *Hoffdijck*, benevens twee vingerglazen, alles uit het laatst der 17e eeuw.

Opmerking verdient ook een lederen *kokertje*, met ingesneden ornament in goud en kleuren, een Japansche *theepot* met goud gemonteerd, een Japansche *koffiekan*, met zilver gemonteerd, een op zilver geschilderd *miniatuur-mansportret* in lederen koker, vier koperen *kandelaars*, een tinnen *tabaksdoos*, met een rookend man versierd, uit de 18e eeuw, twee groote tinnen *lepels*, waarvan een gebroken, en een triktrakbord. Voor

Gedreven zilveren specerijdoos van het Deutzenhofje.

zoover geen andere dagteekening werd opgegeven zijn al deze voorwerpen uit de tweede helft der 17e eeuw.

Op het *portaal* hangt een geschilderd wapenbord van: *Mr. Zacharias Beresteyn van Hoffdijck, Heere van Middelharnis, Oostmoer, etc. onlancx Gecommiteerde Raad van Hollant, nu Borgemr. van Delfft, getrout met Vrouwe Agneta Deutz, Anno* 1677.

In het *kabinet* naast de regentenkamer bevinden zich een *tafel*, twee *stoelen* met tapijtwerk bekleed, twee *spiegels* met zilveren lijst, waarvan een het wapen van Godin in graveerwerk vertoont, een *wapenbord* en een *kast*, die oud *porselein* en een gelakt Japansch *blad* bevat.

Het *porselein* bestaat uit: elf kopjes en schoteltjes met twee spoelkommen, een koffiekan, een theepot, zeven kopjes en schoteltjes van ander model dan de vorige, een soepterrine, vier dekschalen, een mosterdpotje, twee sauskommen, alles Japansch, een Chineesch zoutvat, tien Japansche platte schotels, zes dergelijk, die gekramd zijn, zeven groote Japansche schotels, en borden in vijf dessins.

Verder ziet men hier een *goudschaaltje* in kistje, waarop gelezen wordt: *Guilliam de Neve maeckt deese goutgewichten in de Goutschael in de Warmoestraet 't Amsterdam* 1647.

Het WEDUWENHOF, in de Karthuizerstraat, is om een ruime binnenplaats gebouwd.

Binnenplaats van het Weduwenhof.

De *gevels* bestaan in hoofdzaak uit gebakken steen. In het *fronton,* dat den voorgevel bekroont zijn zes *wapenschilden* in reliëf uitgehouwen. Een daarvan heeft als blazoen een schepel; de blazoenen der anderen zijn weggehakt.

Boven den hoofdingang is een *fronton* aangebracht, met het jaartal 1650. Daaronder staat, in de fries: HUISZITTEN WEDUWENHOFF.

De gevels aan de binnenplaats zijn bekroond door twee *frontons*, waarvan het noordelijke met het zegel, het zuidelijke met het wapen der stad Amsterdam prijkt.

Twee *pompen* op die binnenplaats aanwezig, hebben fraaie koperen *kranen* in den vorm van dolfijnen.

In de voormalige *regentenkamer* bevindt zich een fraaie *schouw* met rijke Jonische kolonnetten en consoles, die echter door een kastbetimmering aan het oog wordt onttrokken.

Binnenplaats van het Brants-Rus-Hofje.

De *schouw* van een der woningen is versierd met Delftsche tegels, die kolonnetten en twee vrouwefiguren verbeelden, ook ziet men daar een *vuurplaat*.

Van het GASTHUISHOF, op de Oude Turfmarkt, bestaat nog een *poortje*, dat in gehouwen steen is uitgevoerd, doch waarvan de bekroning modern moet zijn. De fries heeft als opschrift: T GASTHVISHOF.

Boven de *poort* van het SUYKERHOFJE, aan de Lindengracht, staat een steen met

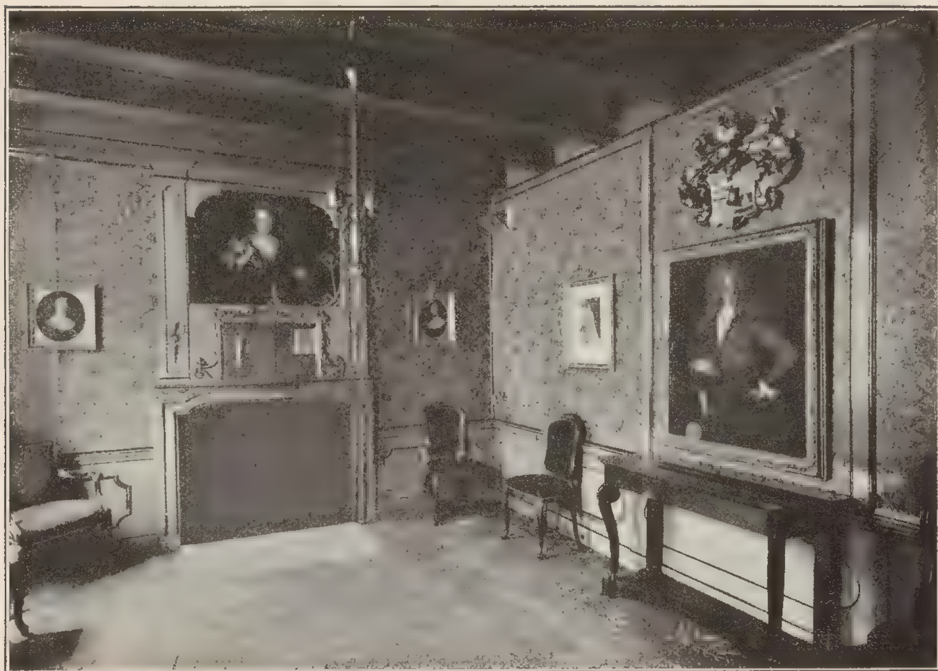
. . BERALITATIS SUAE MONUMENTU. . .
HOC PONI CURAVIT PETRUS
IOANNIS SUYCKERHOF.

In de *regentenkamer* bevindt zich een *schouw* met een *schoorsteenstuk*, dat de ontmoeting van Abraham en Abimelech voorstelt en gemerkt is: *Micker fecit.*

Het RIJPENHOFJE, op de Rozengracht, bevat geen andere merkwaardigheden dan een paar eenvoudige 17e eeuwsche *balksleutels* in de voormalige *regentenkamer*.

Het ZWAARDVEGERSHOFJE, in de Tuinstraat, vertoont niets merkwaardigs.

Het BRANTS-RUS-HOFJE, op de Nieuwe Keizersgracht, heeft een *gevel* van omstreeks 1730, in gebakken steen uitgevoerd. De zeer rijke middenpartij, die uit gehouwen steen bestaat, vertoont, van boven een zinnebeeldig *reliëf*, dat de weldadigheid voorstelt, met

Regentenkamer van het Brants-Rus-Hofje.

daaronder een *wapen*. Boven de deur staat: VAN BRANTS RUS HOFIE, en

Brants, door de koopmanschap tot Rijkdom en tot Eer
Geklommen, heeft mij in de Naa-nacht van sijn Leven
Den Ouden tot hun Troost ter Wooningen gegeven.
Aanschouwer! is uw doen gezeegent van den Heer
Volg Brants in Deugden, in zijn Liefde tot den Armen:
Godt gaff hem, dat hij mild zig hunner kon Erbarmen.
A° 1734.

De *gevels* van de binnenplaats zijn in denzelfden stijl behandeld. In den noorde-

lijken staat: MDCCXXXIII, in den zuidelijken zijn drie *wapens* uitgehouwen met: HK. BLANKENHAGEN, IOH. EVERH. MEYER en WM. BLANKENHAGEN. Men ziet hier ook twee fraaie *pompen* in Rococostijl.

De *regentenkamer* is in den stijl van omstreeks 1730 betimmerd. In den zuidelijken muur ziet men een *steen* met: *Dese Steen gelegt door de Wel Ed. Hr. Rsd. C: V: B, den* 20 *May* 1732.

Achtergevel van het Brants-Rus-Hofje.

Het vertrek bevat een *schoorsteen* in den stijl, naar Lodewijk XIV genoemd, met fraaie spiegellijst. Het schoorsteenstuk verbeeldt een jonge vrouw. Daarnaast zijn twee *luchters* uit het laatst der 18e eeuw aanwezig.

Tegenover den schoorsteen is boven de deur een *schilderstuk* in de betimmering bevestigd. Het verbeeldt een jongen en een jonge vrouw.

Verder hangen aan de muren twee *lijsten* van regenten en het fraai gesneden *wapen* van den stichter.

De meubelen bestaan uit een *pendule* uit het laatst der 18e eeuw, een *tafel*, een *leunstoel* en tien *stoelen* in den stijl, naar Lodewijk XV genoemd.

Het *tuinhuis* bevat een *tafeltje* uit de 17e eeuw, een *tafeltje* uit de 18e eeuw, een *leunstoel* en acht *stoelen* in den stijl naar Lodewijk XVI genoemd.

In den tuin staat een 18e eeuwsche marmeren groep.

Het GRILLSHOFJE, in de 1e Weteringdwarsstraat, vertoont van buiten geen merkwaardigheden.

Op de binnenplaats bevindt zich een *staand horloge* uit het laatst der 18e eeuw, dat met korenaren, een lauwerkrans, een masker, een fakkel, een bazuin en festoenen versierd is.

De *regentenkamer* bevat een zeer fraaien schoorsteen in den stijl, naar Lodewijk XIV genoemd. Op het *schoorsteenstuk* zijn twee wapens geschilderd, met: OBIIT 5 NOVEMBER 1727 en OBIIT 7 JUNY 1725. Lager staat:

ANTHONIE EN ELIZABETH GRILL
in den Echt vereenigd den 20 October 1693.
ANTHONIE GRILL *die met zijn* ECHTGENOOT
Mij heeft gesticht leert ons nog na hun Doodt
Hoe ieder Lidt der Christelijke kerke
Dient zijn Geloof te toonen door zijn werke.
F. R.

Om het portret van den stichter door Quinkhard bevindt zich een prachtige *lijst* met wapen.

Het vertrek bevat een fraaien Venetiaanschen *spiegel*, acht *stoelen* uit de 18e eeuw, een porceleinen *koffieservies* met het wapen van Grill op alle stukken, twee *kwispeldoors*, zeven *fluitglazen*, zeven *roemers*, zes Chineesche porseleinen *kopjes*, drie Japansche verlakte *bladen* en twee op zijde geborduurde *vuurschermen*, alles uit de 18e eeuw.

Het KONIJNENHOFJE, in de Konijnenstraat, heeft in den zuidelijken vleugel vier *gevelsteenen*, die het jaartal 1720 vertoonen en voorts: D'OPREGTIGHEYD, D'WAERHEYD, D'STANTVASTIGH, en D'OVERWINNING.

In den westelijken vleugel staat een *gevelsteen* met:
GELOOV · EN · HOOP · DOEN · HIER · HAAR · MILDE · GAAVEN · BLYKEN.
DE · LIEVDE · VOED · DE · VREUGDE · EN · KOESTERT · ARREMOE.
OPREGTIGHEYD · BLINKT · UYT · DE · WAARHYD · TUYGT · ONS · TOE.
SOO · KAN · STANTVASTIGHYD · MET · OVERWINNING · PRYKEN.

Het HOFJE VENETIAE, in de Elandstraat, heeft, wat zijn oostelijken vleugel aangaat, een *gevel* van gebakken en gehouwen steen uit het laatst der 17e eeuw.

Het LINDENHOFJE, op de Lindengracht, heeft niets merkwaardigs.

Het ANSLO'S HOFJE, in de Egelantierstraat, is onlangs, wat zijn gevel betreft, vernieuwd, waarbij echter de oude *gevelsteen*, met een wapen in Rococo-omlijsting en het opschrift: ANSLO'S HOFJE weer werd ingemetseld.

Het TROMPETTERS-HOFJE, in de Anjelierstraat, levert geen merkwaardigheden op.

Het RAPENHOFJE, op de Palmgracht, heeft nog, ten deele, zijn 17e eeuwschen *gevel*, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, behouden. De *sluitsteen* boven de deur vertoont een raap, met de letters P. A. Daarboven ziet men een *gevelsteen* met een wapen en het jaartal 1648.

Op het oogenblik wordt een regentenkamer ingericht met oud houtwerk, tegelwerk, enz., van elders afkomstig.

Het BOSSCHE HOFJE, op de Palmgracht, vertoont een 17e eeuwschen *trapgevel*, doch heeft overigens geen merkwaardigheden.

Het ROZENHOFJE, op de Rozengracht, heeft niets merkwaardigs.

In den gevel van het FONTAINEHOFJE, Keizersgracht bij de Brouwersgracht, is een *steen* geplaatst, waarop twee wapens zijn uitgehouwen, met het bijschrift: FONTAINE HOFFIE GESTIGT DOOR VROUWE PETRONELLA CALKOEN WED. DE ED. HEER MR. IOAN FONTAINE IN SYN ED. LEVEN SCHEPEN EN RAAD DESER STAD ANNO 1754.

Op de binnenplaats ziet men een fraai 18^e eeuwsche pomp.

In den gevel van den noordelijken vleugel van het ZONSHOFJE, op de Prinsen-

Gevelsteen met bekroning in het Zonshofje.

gracht bij de Prinsenstraat, staat een 18^e eeuwsche *steen* met een voorstelling van de dieren, die in de ark gaan en: DE ARKE NOACH. Daarboven leest men:

't Geloof heeft hier Gods Woord ontvouwd,
De Liefde ons dit verblijf gebouwd,
De Hoop blijve ons geduurig noopen
Om op der zielen Zon te zien,
Den tijd zorgvuldig uit te koopen
En dus tot de Ark des Heils te vlien.

In de *regentenkamer* bevinden zich een *spiegel* en vier *stoelen* uit het laatst der 18^e eeuw.

Het HOFJE onder den naam van GEBOUW VAN BARMHARTIGHEID bekend, op de Nieuwe Keizersgracht, heeft een *gevel* van gebakken en gehouwen steen in den stijl, naar Lodewijk XVI genoemd. Boven den ingang leest men: T GEBOUW VAN BARMHARTIGHEID, en MDCCLXXIV. Het *fronton* hetwelk den gevel bekroont prijkt met het wapen der familie Occo.

Regentenkamer van het Gebouw van Barmhartigheid.

Op den achtergevel staat een *torentje*, waaronder gelezen wordt:
GODS ZEGEN LEI DEN GROND, EN DE BARMHARTIGHEID
VAN OCCO HEEFT DEN SCHAT TOT DEZEN BOUW GEGEEVEN,
MARIA GILLIS HEEFT DEN EERSTEN STEEN GELEID:
NU KAN HIER MAAGD EN WEEUW GERUST EN VREEDZAAM LEVEN.

De *regentenkamer* bevat een *schoorsteenmantel* in Rococostijl, van verschillend gekleurd marmer; verder ziet men er een *spiegel*, zes zeer fraaie *stoelen* met inlegwerk,

Poort van het Swigtershofje.

twee kleine *tafels*, een groote *tafel*, een *theestoof*, een Japansch gelakt *theeblad* en een Japansch porseleinen *theeservies*, alles uit de tweede helft der 18e eeuw. In de kapel bevindt zich achter het altaar een *ordonnantie* van Korinthische pilasters en festoenen, die het karakter vertoont van het laatst der 17e eeuw. De *tabernakel* op het altaar is

in Rococostijl uitgevoerd en gesloten met een deur, die een in zilver gedreven voorstelling van het Sacrament van Mirakel te zien geeft. Daaronder staat:

Kapel van het Swigtershofje.

Thronus ejus Flammae ignis. Dan[t] VII. MCCCXLV
Ecce Panis Angelorum Integer Sed perseverat
Factus Cibus Viatorum Ut Miraclum fama ferat
Flammae nihil laeditur Quod Sculptura Loquitur.

In de *sacristie* bevinden zich twee *stoelen* en twee houten *altaarluchters* uit de

18e eeuw, benevens zes koperen *armluchters* en twee *altaarkandelaars* uit het laatst der 17e eeuw.

In den gevel van de kapel van het ST. ANDRIESHOFJE, op de Egelantiersgracht, is een 17e eeuwsche *gevelsteen* aanwezig, die den Zaligmaker vertoont, met het opschrift: VREDE · SY · MET · V. De *regentenkamer* bevat een 17e eeuwschen stoel met nieuw trijp.

Boven den *ingang* van het HOFJE DE ZEVEN KEURVORSTEN, in de Tuinstraat, leest men:

T HOFJE
DE ZEVEN KEURVORSTEN.
DOOR PRONK EERTYDS GESTICHT VOOR MAAGD' EN OUDE VROUWEN,
DOOR GEELHANDS GUNST GEBOUWD, SCHIER DOOR DEN TYD GESLECHT,
LIET CANTERS ZORG TEN TROOST DER ARMOE MY HERBOUWEN.
ZYN ZOON JAN CASPAR HEEFT DEN EERSTEN STEEN GELEGD.
17 $\frac{7}{5}$ 75.

Op de binnenplaats ziet men een steen met het opschrift:

ALIDAES HOFIE
GESTICHT TER GEDACHTENISSE VAN PIETER GEELHAND
EN ALIDA CATHARINA BOTT SYNE HUYSVROVW VYT
LIEFDE EN TOT BEHVLP SYNS EVENAESTE.
aLIDa CathaRIna geeLhanD oVt DrI Iaere heeft het geboVW begonnen.

De *altaren* in de moderne kapel en sacristie zijn van fraaie geborduurd zijden *antependiën* voorzien. Verder bevat de kapel twee *reliekhouders* van hout, twee *consoles*, een houten *crucifix* met wapen, een zilveren *reliekhouder*, een *tabouret* en een *tafeltje*, alles in den stijl van het laatst der 18e eeuw.

De koperen *altaarschel* heeft een handvat, dat twee kinderfiguurtjes verbeeldt, en is met medaillon portretten en ornament uit het midden der 16e eeuw versierd. Het randschrift luidt: O · MATER · DEY · MEMENTO · MEY · PETRVS · GHEYNEVS · ME · FECYT · 1566.

Boven de deur der *regentenkamer*, die vroeger tevens kapel was, staat: *Maakt den Heere Groot met Mij ende laat ons zijnen Naam verheffen met Malkanderen.* PSALM 33 VS. 4. In dit vertrek staat een *altaar*, met schroefvormig gedraaide Jonische zuilen versierd, die een hoofdgestel dragen met het opschrift: SANCTUS, SANCTUS, SANCTUS.

Het vertrek bevat verder een geborduurd zijden *misgewaad* in den trant der reeds genoemde antependiën, 18e eeuwsch, een houten *beeldje* der H. Barbara, van omstreeks 1500, een *leunstoel* van ± 1660, met matten rug en trijpen zitting en vier defecte houten *altaarkandelaars*, in den trant van het reeds genoemd crucifix.

Boven den *ingang* van het MOENSHOFJE, in de Vinkenstraat, staat een wapen, door twee lauwertakken omgeven met het bijschrift: MOENSHOFJE.

Op de binnenplaats wordt een der gevels bekroond door een *reliëf* van steen, dat den Rococostijl vertoont en met twee engeltjes versierd is. Het opschrift luidt:

TER EERE VAN DEN ALLERHOOGSTEN GODT EN UYT LIEFDE VOOR DE EVENAASTEN HEEFT MARIA MAGDALENA VAN SLUYPWYK MOENS DEESE WOONINGEN LAATEN HERBOUWEN A°. 1766.

DOOR GODSVRUGT EN MILDADIGHEID
WORD DUS DE NAAM VAN MOENS
AAN DE EWIGHEID GEWEID *(sic)*.
J. L.

In den gevel der *kapel* van het NIEUWE SUYKERHOFJE, Prinsengracht bij de Beerenstraat, staat een *steen* met: NIEUW SUYKERHOFJE GESTICHT DOOR GERRIT TEN SANDE EN MARIA DE GROOT ECHTELIEDEN IN DEN JARE 1755.

De kapel heeft boven en naast het altaar een *stucversiering* uit de 2e helft der 18e eeuw. Tegenover het altaar is een *orgelfront* in stuc op den muur aangebracht. De kapel bevat zes houten *altaarkandelaars* in Barokstijl, en een *altaarbel* uit het midden der 16e eeuw, welks handvat Christus vertoont, terwijl het omschrift is: AVE · GRACIA · PLENA · DOMINVS · TECVM.

Boven de *poort* van het CLAES REYNIERSZ. HOFJE, Keizersgracht bij de Beerenstraat, is een wapen met C. R. 1618 en LIEFDE IS HET FONDAMENT uitgehouwen.

Het SWIGTERSHOFJE, Binnen-Amstel bij de Halvemaansteeg, heeft een *poort* van gehouwen steen. In de bekroning zijn twee armen uitgehouwen, waarvan de eene hand een geldstuk in de andere laat vallen. Daarboven staat: BEATUS QUI INTELLIGIT SUPER EGENUM & PAUPEREM, en daaronder: IN DIE MALA LIBERABIT EUM DOMINUS. PSALM XLV: 1. Op de achterzijde leest men: S. I. W. PR. PANTEL. 1746. FECIT.

Achter op een tweede *poort* staat:

ZIET WAT IK NAAR MYN STAAT VOOR DEZE OUDE VROUWEN
ZOO WILLIG HEB GEBOUWDT ZELFS MET EEN GROOT VERTROUWEN.
GEZEGENDE VAN GOD KOMT DE ARMEN TE BAAT
FAMILIEN ZULLEN ZIEN T HOFJE DAT HIER STAAT.

De *kapel* is uit het midden der 18e eeuw, met *stucversiering* boven het altaar en tegen de zoldering. Aan drie zijden bevindt zich een *galerij*. De *tabernakel* is met ebbenhout en schildpad bekleed, en draagt een fraai notenhouten *crucifix*. Verder ziet men vier houten *altaarkandelaars* in Barokstijl en een 18e eeuwsch *crucifix* met ivoren corpus.

BESLUIT.

Na een arbeid van vijftien jaren zijn wij thans met het beschrijven en afbeelden der »Noord-Hollandsche Oudheden« gereed gekomen. Wij zijn er ons bewust van, dat wij de volledigheid, hoe gewenscht ook, niet bereikt hebben.

Verschillende heeren waren zoo vriendelijk, ons op enkele fouten te wijzen.

De Heer C. W. BRUINVIS, archivaris te Alkmaar, maakte de volgende opmerkingen betreffende het 2^{e} stuk, 1^{e} gedeelte.

Blz. 10,	reg. 10 v. o.	De *wapens* zijn afgehakt, dus nu ledige velden.
» 20,	» 13 v. b.	De *koorsluiting* bestaat uit 5 zijden van een twaalfhoek.
» 20,	» 14 v. o.	Staat: overwelfd, lees: vlak geplafonneerd.
» 22,	» 1 v. b.	Vier torens tegen den westelijken muur is *betrekkelijk* juist; twee gaan tot de ondergoot, en één travée verder rijzen twee andere uit die goot tot de bovengoot.
» 24,	» 8 v. b.	De vier *muurzuiltjes* in de absis dragen onder de balken de *beeldjes* der Evangelisten.
» 25.		Van de vier *»ronde banken«* om de zuilen zijn er minstens twee door Jacob van Campen ontworpen. De *koorbanken* stonden eertijds langs de zijden van het koor. Door eene niet onhandige insnijding der kappen heeft men ze in een boog geplaatst. Het ontwerp voor het groote *orgel* is ook van Van Campen, het schilderwerk op den buitenkant der deuren van Cesar van Everdingen.
» 27,	» 9 v. o.	De lagere *afsluitingen* der kapellen zijn niet van steen, maar van hout.
» 28.		Het *bord* van het Schippersgild draagt van oudsher den naam: De Christelijke Zeevaart.
» 34,	» 14 v. o.	Staat: *Cleynsz.*, lees: *Gleynsz.*
» 35,	» 17 v. o.	Staat: De HEILIGE GEEST of, lees: De ST. JANS- of.
» 36,	» 6 v. o.	Staat: eikenhouten, lees: mahoniehouten.
» 37.		Onder de afbeelding herhaalt zich de fout van blz. 35.
» 38,	» 4 v. o.	Staat: Aan de westzijde bestaat de *gevel* nog in zijn ouden toestand (d. w. z. niet als het overige gerestaureerd). In zooverre juist, maar toch oneigenlijk, want ieder toeschouwer zal het westelijk deel als nieuw en het overige als oud aanmerken, en terecht. Het westdeel was het oude kleine stadhuis, waaraan omstreeks 1509 een vleugel voor de volksbijeenkomsten werd gebouwd; dit oude stadhuis was in 1694 zóó vervallen, dat men dit gedeelte herbouwen moest. Sedert den bouw van het gerechtshof is de betimmering der schepenbank naar het stadserf verhuisd, op een bestemming wachtende.

Blz. 41. Staat: De OUDE DOELEN (HOF VAN SONOY), lees: HET HOF VAN SONOY. De Oude Doelen is een ander, heel wat verwijderd gebouw, sedert lang Christelijke School.

Verder meent de Heer BRUINVIS, dat op bladzijde 11 en 12 als jaartal op den steen te Egmond op den Hoef moet gelezen worden mccccxxxi en niet mccccIxxxi.

De Heer C. J. GONNET, Rijksarchivaris in Noord-Holland te Haarlem, die de welwillendheid had, alle drukproeven van de »Noord-Hollandsche Oudheden« na te zien, en wien wij daarvoor hartelijk dank zeggen, gaf nog de volgende aanvullingen tot het tweede gedeelte van het tweede stuk.

Blz. 33. De voormalige *sacristy* der ST. BAVOKERK is in hare voormalige gedaante hersteld door uitbreken en wegbreken, grootendeels van de kosterswoning. Daardoor is ook een fraaie *gevel* zichtbaar geworden en is ingericht een schoone *vergaderkamer*, in verband en aansluiting met de kerkvoogdenkamer. De *kapel van het H. Graf* is hersteld.

» 46. Op de groote zaal van het STADHUIS hangen sinds 1900 twee groote koperen kronen, elk van 27 lichten, gekocht van de R. K. Kerk te Medemblik.

» 49. Het politiebureau is niet meer op het STADHUIS. De lokalen die het innam zijn gezuiverd van alles wat er in den loop der tijden was ingebracht, zoodat het oorspronkelijk plan van den bouwmeester weer zichtbaar werd.

» 51, 11de regel van ond. Daarachter liggen een paar vertrekken met *gewelven* en *zuilen*, waarin twee eenvoudige Gothische *schoorsteenen* worden gevonden.

» 97. In het REMONSTRANTSCHE HOFJE is boven nog te zien het *gewelf* en een gedeelte van den *toren* van het Oude St. Ursulaklooster.

Het HOFJE VAN GRATIE heeft een *regentenkamer* met fraaie *balksleutels* uit de 17e eeuw en eenig aardig *meubilair*.

Wij kunnen hieraan toevoegen, dat, door het wegbreken der particuliere woning in de *Kapel van het H. Graf*, die wij op bladzijde 3 van het tweede stuk, tweede gedeelte vermeldden, voor den dag zijn gekomen zes zeer fraaie 15e eeuwsche *kraagsteenen*, die engelen voorstellen, terwijl de *sluitsteenen* van het gewelf Christus met den wereldbol en de Duif des H. Geestes verbeelden.

In de vernieuwde kosterwoning is opgehangen een geschilderd *grafbord*, op een zolder der kerk gevonden. Men leest er op:

SALICH IS HY DIE DEN HEER VRESEN CAN
SYN GEBODEN HOVDEN MET EEN OPRECHT GEMOED.
SVLCK EEN MACH WEL SYN EEN GEPRESEN MAN
DIE DEN DORSTIGEN LAEFT EN DE HONGERIGE VOED,
DIE ONBEVLECKT LEEFT EN VOLCHT DE GERECHTIGH GOED,
DIE WEDVWEN EN WEESEN HELPT VYT T BENOVWEN,
DIE SY HANDE ONBESMET HOVDT VA T OSCHVLDICH BLOEDT,
DIE HEM SELFS VĀ LIEGEN EÑ LASTERING CAN ONTHOVWE,
DIE HEM ONTFERMT OVER T GECRYT DER ARMEN.
VOER SVLCKE SAL DE HEMEL HAERSELF ONTFOVWE
EN HY SAL NAEMAELS BEVRYT SY VA SVCHTEN EN KARME:
WANT DE HEER IS BEREYT OVER HEM TE ONTFARMEN.
OVERMIDTS DIESELFDE MEER NOCH MIN EN IS
DAN EEN OPRECHT ISRAELYT DAER GEE BEDROCH IN IS.

De St. Bavokerk te Haarlem in 1900, uit het zuidoosten gezien.

Daaronder is een zandlooper geschilderd met:

TIJDTSCHRIFT.

L*aet* Y*gelic* V*r*Y L*open*	*Gregoris Symenzoo van Dijck starff*
WI*e t* L*open* L*ust*	*den* XXV *Janu* A° *mdxciii.*
MY*n t*Y*t* I*s* V*er*L*open*	*Magdalena Claesdochter huys-*
I*ck* L*egh* I*n rust.*	*vrouw van Gregoris Symonszoo starf*
	den X*den* *Aprilis mdxcv.*

Wij geven hierbij een afbeelding van de *kosterwoning* zooals zij vóór de vernieuwing was.

Aan den Heer D. C. MEIJER JR. te Amsterdam, die mede alle drukproeven van dit werk heeft nagezien en die het programma opmaakte, waarnaar wij hebben gewerkt, danken wij de volgende aanvullingen tot en verbeteringen van de lijst der Amsterdamsche *gevelsteenen*, die wij in het zesde stuk gaven. Wij zijn hem daarvoor zeer erkentelijk.

Opmerkingen betreffende het zesde stuk.

Blz. 3. O. Z. Achterburgwal 61. Lees het jaartal als 1689.

» 5. Tweede Anjeliersdwarsstraat 8 vindt men een gevelsteen, welke een door twee pijlen doorboord hart voorstelt.

» 8. De gevelsteen St. Antoniesbreestraat 82 is vermeld in het vijfde stuk, bladzijde 103 onderaan.

» 8. De cartouches N. Z. Armsteeg 19 vertoonen de veel later daarin gehakte opschriften ANNO en 1758.

» 8. De gevelsteen O. Z. Armsteeg 9 verbeeldt geen slang, maar een ring.

» 8. O. Z. Armsteeg 26 vindt men een gevelsteen, waarop een vos is afgebeeld, die een haan grijpt, met het onderschrift: DE VOS.

» 12. Het onderschrift Bethaniëstraat 7 moet luiden: ACT: 8, vs. 37—38.

» 13. In den zijgevel van het huis Bickersplein 3 is op een steen een gekroonde hamer tusschen nagels, met het jaartal 1644, voorgesteld.

» 13. Bickersgracht 12 luidt het onderschrift: A° T SMALSCHIP 1688.

» 13. Een gevelsteen met een schip ziet men Groote Bickerstraat 23.

» 13. Het opschrift Groote Bickerstraat 49 moet worden gelezen: »AAN GODES SEEGE IS T AL GELEGEN«.

» 14. De gevelsteen Blindemansteeg 19 is vermeld als Suikerbakkerssteeg 10.

» 14. Boven in den gevel Bloemstraat 16 is een steen met een pelikaan aanwezig.

» 14. In den gevel Bloemstraat 57 vindt men ook een fragment van een gevelsteen, twee hand aan hand loopende of dansende kinderen verbeeldend.

» 15. Onder den gevelsteen Bloemgracht 133 staat: *Vrede is Mijn Doelwit.*

» 15. De voorstelling Boomstraat 28 lijkt eer een timmerwerf dan een schip.

» 16. Een gevelsteen met een kruiwagen bevindt zich Brouwersgracht 53. Het jaartal is 1625 (III, 122, B).

» 16. Het monogram Brouwersgracht 162 is dat van J. Koolhof. In den top is een kool gebeiteld.

» 18. Damrak 100 vindt men een gevelsteen, welke een haan voorstelt, door een hand vastgehouden.

» 20. Dijkdwarsstraat 7 vertoont zich een gevelsteen, waarop de H. Catharina is uitgehouwen, met het opschrift: *Agnus Deo Semper* en *S. Catarina.*

» 21. De voorstelling op de Egelantiersgracht 63 schijnt geen papegaai te zijn.

Blz. 21. Egelantiersgracht 145 luidt het opschrift: IN DEN KONING VAN BOHEMEN.
» 21. Egelantiersstraat 2 en 4 is het jaartal 1652.
» 22. Elandstraat 152 staat een steen met doornenkroon en D. DOORNKROON 1631.
» 22. Engelschesteeg 25 vertoont zich een gevelsteen met een hooiwagen en: HOEYWAGEN.
» 22. De gevelsteen Foeliedwarsstraat 44 wordt gezegd het Muiderslot te verbeelden.
» 22. Frederiksplein 10 bevindt zich een gevel van omstreeks 1700, met oud stoephek, waarin monogrammen.
» 24. Het jaartal Gordijnensteeg 2 is 1702.
» 24. Goudsbloemstraat 27 is in den top een smederij uitgebeiteld met het jaartal 1723.
» 25. Goudsbloemstraat 60 en 62 vindt men in den top een voorstelling van twee huizen, waarvan het eene niet voltooid is. Het bijschrift luidt: T HUYS TE DEYL.
» 25. Op twee steenen Goudsbloemstraat 70 staat: ANNO 1686.
» 25. Voor Goudsbloemstraat 86 te lezen 87.
» 25. Haarlemmerdijk 14 staat: T WAPEN VAN TESSEL.
» 26. Haarlemmer Houttuinen 109 staat: DE FORTUYN.
» 26. Een steen met het opschrift: *Het Walvischbeen is nu steen* wordt Haarlemmer Houttuinen 195—197 gevonden.
» 27. Haarlemmerstraat 20 treft men een top van 1735 aan.
» 27. Het is geen tand, die Haarlemmerstraat 16 werd voorgesteld, maar een kies met onderschrift: *De groote kies.*
» 27. Haarlemmerstraat 63 vindt men in den zijgevel een schip uitgehouwen.
» 28. Hasselaarsteeg 4 wordt een gevelsteen met: *d'halve maen* aangetroffen.
» 30. Heerengracht 57 is in den top een zuil gebeiteld.
» 30. Op den gevelsteen Heerengracht 193 staat ook het jaartal 1750.
» 38. Bij Heisteeg 5 lees: (III, 47 en 48, B. en A.).
» 38. Klein Hemelrijk is een gevelsteen bewaard, waar een man op een bank, met het onderschrift RUST WAT is voorgesteld.
» 38. Nieuwe Hoogstraat 35 prijkt ook een mooi snijraam met eikenloof versierd.
» 39. Het fraaie snijraam Houtkoopersdwarsstraat 1 is versierd met een scheepje, waaronder, op een lint, staat: *Regt door Zee.*
» 39. Lange Houtstraat 52 is geen hut maar een hert voorgesteld en luidt het jaartal 1752, niet 1762.
» 40. St. Jacobsstraat 40 staat »*het kasteel van Bentem*« in den gevel.
» 42. Joden Breestraat 18 moet worden gelezen: *H^{t} G^{kt} Compas* 1781, niet 1784.
» 42. Kalverstraat 150. Men zou kunnen zeggen vier ossen, daar de twee in verschillende standen aangegeven zijn.
» 42. Kattenburgergracht 9. De inhoud van de mand lijkt eer netwerk dan waschgoed.
» 43. De steen Groote Kattenburgerstraat 48 is nu nog maar voor de helft aanwezig. De andere helft is met No. 46 verdwenen.
» 43. Het jaartal Kleine Kattenburgerstraat 1—3 is 1661.
» 43. Kleine Kattenburgerstraat 69 bevindt zich een steen met een bakkerij en het onderschrift: *de groenne ovent.*
» 48. Kerkstraat 76 staat: IN D TURFDRAGER.
» 48. De gevelsteen Kerkstraat 375 vertoont een geharnast man te paard.

Blz. 48. Kleerensloot 3 vindt men een gevelsteen met het opschrift: *de Delfse lampetkan.*

» 50. Kolksteeg 1, lees: Kolk 1.

» 50. Koningsplein, achter No. 14, bevindt zich een mooie gevel, met trapjestop. Men ziet er drie steenen, een met een man en O. M. (oude man) en de andere met ANNO 1638.

» 52. Kromelleboogsteeg bij de Geldersche kade, zijn twee ongenummerde gevels, met gevelsteenen, waarop: *De groote Walvis* en: 16 *De Walvis* 90.

» 53. Langestraat 78 bevindt zich een steen met Johannes den Dooper.

» 54. Leidschegracht 97 staat: IN · DIE · VERGVLDEN · CATER.

» 55. Leidscheplein 6 is nu geworden wat vroeger 12 was.

» 55. De gevel Leidschestraat 27 heeft een gevelsteen met een vischvangst en: DE HUYSDUINDER VISSER.

» 55. Leidschestraat 62 is geen eend, maar een gans uitgehouwen, met het bijschrift: ELK MINT HET ZYN.

» 57. Lindenstraat 41 is ook het jaartal 1664 aanwezig.

» 57. Eerste Looiersdwarsstraat 8 is nu genummerd 12.

» 58. Nieuwe Looiersstraat 52—56 is boven een gang een 18e eeuwsche gevelsteen met: *Het Houtkopers hoff* te zien.

» 58. Looiersstraat 4 schijnt St. Paulus eer een man, die op een stok leunt.

» 58. Looiersstraat 65 vindt men een steen met: *De hoeksteen.*

» 58. Looiersstraat 64 staat ook: DE BERKEBOOM.

» 59. Martelaarsgracht 8. De radijs schijnt eer een hart.

» 61. Monnikenstraat 15 bevindt zich een houten basreliëf.

» 61. Op den gevel Nes 56 staat ook: *Herbout* 1741.

» 62. Het onderschrift St. Nicolaasstraat 4 is: INT ROOT SCA . .

» 62. St. Nicolaasstraat 51 is, achter een gevelbord verborgen, een gevelsteen met een stad, misschien Wijk bij Duurstede, aanwezig.

» 62. Nieuwendijk 17 staan in den achtergevel drie steenen, waarvan een met een schip, een met 1562, terwijl de derde van 1829 is.

» 65. Een steen met een volksmenigte om een zuil, misschien de Joden bij het Gouden kalf wordt Lange Niezel 25 aangetroffen.

» 69. Palmgracht 11 bevindt zich een steen met een korendrager, en 1626 D. CORENDRAGER.

» 70. De gevelsteen Palmgracht 50 is niet de steen, door Van Lennep en Ter Gouw vermeld, die vroeger in de Palmstraat te vinden was.

» 70. Prinseneiland 111—113 vindt men een steen, die een pelikaan met jongen voorstelt. Het opschrift is: DE WITTE PELLECAEN 1668.

» 71. Prinsengracht 35 is een gevelsteen van 1744 te zien, die een visscher in een schuitje verbeeldt.

» 72. Onder den hijschbalk van den gevel Prinsengracht 300 is een gevelsteen geplaatst, die een kat voorstelt.

» 72. Drie gevelsteenen worden Prinsengracht 325 aangetroffen. Twee zijn met festoenen versierd, een vertoont een eend met jongen.

» 72. Boven in den gevel Prinsengracht 499 is een paard uitgehouwen.

» 73. Het opschrift Korte Prinsengracht 5 luidt: DE OVDEN GOEDE.

» 80. In den zijgevel Rokin 17 staat een steen, die een pot verbeeldt, waaruit geld valt, met het onderschrift: IN DE VERKEERDE POT.

Blz. 83. Het is twijfelachtig of de gevelsteen Rozenstraat 148 wel het onderschrift DAMIATE heeft.

» 83. Onder den gevelsteen Runstraat 4 wordt gelezen: FRIDERICUS · D · III · VAN · PRUYSE.

» 83. Een fraai besneden puilijst, in den trant van het laatst der 18e eeuw, ziet men Rusland 21. Het snijraam is met een palmboom versierd, en heeft als opschrift: DE PALMBOOM.

» 84. Het opschrift VRIESLAND komt op den gevel Singel 24 voor, niet op 36.

» 89. Een steen met een raaf en: DE SWARTE RAF bevindt zich Slijkstraat 22.

» 89. In den gang naast Spuistraat 201 is op een lijst een liggend lam geplaatst.

» 89. In den gang tusschen Spuistraat 203 en 205 is een gevelsteen met een ruiter te zien. Het onderschrift luidt: PRINS VAN ORANJE EN N......

» 92. Een steen met een kruis en 1754 wordt Suikerbakkerssteeg 3 aangetroffen.

» 92. De man op den steen Taanstraat 16 is blijkbaar een herder.

» 93. De gevel Tichelstraat 61 is nu genummerd 59—61.

» 93. De gevelsteen 1e Tuindwarsstraat 6 is van 1761.

» 93. Het jaartal Tuinstraat 18 is 1725.

» 94. Het opschrift Tuinstraat 97 is blijkbaar oorspronkelijk DE MESSELAR geweest, waar later DE BREDASE is voor geplaatst.

» 94. Uilenburgerstraat 34 wordt een gevelsteen met een vaas aangetroffen. Het opschrift is: DE DELFSE TUYNPOT 1759.

» 94. In den gevel Uilenburgerstraat 83 vertoont een steen het wapen van Amersfoort met: INT WAPEN VAN AMSFORT.

» 95. De gevel Utrechtschedwarsstraat heeft ook twee cartouches met ANNO 1666.

» 95. Een gevelsteen met een haan is Valkenburgerstraat 186 te zien.

» 96. Het opschrift Vinkenstraat 75 moet worden gelezen: IN DE BLAWE TROEFFEL.

» 102. O. Z. Voorburgwal 241 is een gevelsteen met een kameel aanwezig.

» 105. Warmoesstraat 18 vindt men een steen, waarop een eenhoorn is uitgehouwen.

» 108. Op een gevelsteen in den zijgevel Westerstraat 33 is een zeevaartkundig instrument (?) verbeeld met A° 1635.

» 108. Westerstraat 34 leest men ook: INT HUIS VAN BREROO.

» 109. Een steen met een gevel is Kleine Wittenburgerstraat 21 te vinden.

» 109. Zanddwarsstraat 12 is een gevelsteen aanwezig, die een kasteel voorstelt, met: IN T HUYS VAN NASSOV. Het is deze steen, dien Van Lennep en Ter Gouw noemen, niet dien van Zanddwarsstraat 18.

» 111. Een vos, die naar een huis sluipt vindt men op den gevel Zwanenburgwal 21—23 uitgehouwen.

EINDE VAN DE NOORD-HOLLANDSCHE OUDHEDEN

27 Juni 1905.

REGISTER.

AMSTERDAM.

Roomsch Katholieke Kerken.

Besluit.

ALGEMEEN REGISTER

DER

NOORD-HOLLANDSCHE OUDHEDEN.

NOORD-HOLLANDSCHE OUDHEDEN

BESCHREVEN EN AFGEBEELD

DOOR

G. VAN ARKEL EN A. W. WEISSMAN.

UITGEGEVEN VAN WEGE HET

Koninklijk Oudheidkundig Genootschap

TE

AMSTERDAM.

ZESDE STUK

MET 80 AFBEELDINGEN.

AMSTERDAM,
TEN BRINK & DE VRIES.
1903.

AMSTERDAM.

Gemeente AMSTERDAM.

Wij laten nu volgen eene opsomming der voornaamste GEVELS en GEVELSTEENEN, daar die meer en meer verdwijnen en uitstel dus ongewenscht zou zijn.

Van de gevelsteenen vindt men er vele beschreven of afgebeeld in »*de Uithangteekens*« door Mr. J. van Lennep en J. ter Gouw. Die daar voorkomen, hebben wij vermeld, en gebruik gemaakt van de uitgave, bij A. W. Sijthoff te Leiden verschenen. De Romeinsche cijfers geven de deelen aan, de Arabische de bladzijden daarvan, terwijl B beschreven en A afgebeeld beteekent. De hier beschreven gevels en gevelsteenen waren in 1899 nog aanwezig.

O. Z. Achterburgwal.

Een zeer oud pakhuis, waarvan de gevel nog de oorspronkelijke balkkoppen heeft, die wellicht nog tot de 16e eeuw behooren, bevindt zich O. Z. Achterburgwal 4.

De gevelsteen O. Z. Achterburgwal 6 verbeeldt een wapen, waarbij staat: DE LEUPART. De puilijst is fraai besneden (II, 183, B.)

Een gevelsteen met A° 1686 is O. Z. Achterburgwal 36 te vinden.

O. Z. Achterburgwal 46 bleef een gedeelte van een gevel, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, bewaard. Behalve twee leeuwenmaskers zijn ook vijf gevelsteenen aanwezig. Vier daarvan geven ANNO 1615 en ANNO 1633 te lezen; de middenste is met een raap en een kroon versierd, waaronder staat: DE GECROONDE RAEP. (II, 241, B, en III, 238, B.)

Drie gevelsteenen worden O. Z. Achterburgwal 52 gevonden. Zij verbeelden een kasteel met een zeilend schip, waaronder staat: GOD IS MYN BURGH (III, 152, B en A) en geven: ANNO 1685 te lezen.

De gevelsteen O. Z. Achterburgwal 61 is met een vat versierd. Daarbij staat: BYERNZE TOSSANE OXHOOFT. 1680. (III, 55, B.)

Een gevelsteen, waarop een muis tusschen druiventrossen en: DE MUYS is O. Z. Achterburgwal 72 te vinden. (III, 188, B.)

De gevel O. Z. Achterburgwal 76 is welbewaard en heeft het jaartal: ANNO MDCXXXV; die gemerkt 80 is met festoenen versierd, en van Dorische pilasters voorzien, terwijl de bekroning veranderd werd en de gevelsteen A° 1651 vertoont.

Gevelfragmenten uit het midden der 17e eeuw bleven O. Z. Achterburgwal 93, 95, 151, 153 en 155 in wezen.

Eenvoudige toppen van gebakken en gehouwen steen treft men O. Z. Achterburgwal 106 en 108 aan.

De gevel O. Z. Achterburgwal 161 heeft Dorische en Jonische pilasters in den trant van Vingboons.

Een fraaie gevel in Louis XVI stijl is O. Z. Achterburgwal 171 te vinden.

Gevelsteen O. Z. Achterburgwal 46.

Naar een teekening van den Heer H. Ehrhardt.

O. Z. Achterburgwal 180 bevinden zich twee trapgevels van gebakken en gehouwen steen met: ANNO 1639. De pui is veranderd.

Een fraaie 18e eeuwsche deuromlijsting bleef O. Z. Achterburgwal 182 in wezen.

O. Z. Achterburgwal 187 bevindt zich een gevelsteen met een man bij een huis en: 1727 HUYSMAN. (II, 243, B.)

De gevel O. Z. Achterburgwal 201 is met bijzonder lange Jonische en Korinthische pilasters versierd en, op de pui na, welbewaard. Tusschen de pilasters zijn festoenen aangebracht. Van de drie gevelsteenen vertoont de middenste een kuiper, terwijl op de twee andere staat: ANNO 1673.

Een bijzonder goed bewaarde gevel van gebakken en gehouwen steen, ongemerkt, treft men naast O. Z. Achterburgwal 208 aan. De gevelsteenen vertoonen ANNO 1634.

Nieuwe Achtergracht.

Op een 18^{e} eeuwschen gevelsteen Nieuwe Achtergracht 66 staat het wapen van Leiden.

Amstel.

Amstel 14 bevindt zich een goedbewaarde pakhuisgevel van gebakken en gehouwen steen en ten deele nog met de oorspronkelijke kozijnen. Alleen top en pui zijn eenigszins veranderd. De middenste gevelsteen vertoont het wapen van Londen in een krans, met: WAPEN VAN LONDON, op de beide andere staat: ANNO 1661.

In den top van het pakhuis Amstel 34 is een kalkoen uitgehouwen, met ANNO 1733.

Amstel 54 ziet men een zeer goed bewaard hoekhuis uit het begin der 17^{e} eeuw, van gebakken en gehouwen steen. Slechts een der puien is modern. Vier fraaie maskers zijn aanwezig.

In de gevels Amstel 83—87 staat 1736.

De gevel Amstel 106 heeft een nieuwe pui. Hij is met Korinthische pilasters, grootendeels van gebakken steen, versierd. In twee cartouches staat: ANNO 1659.

De gevels Amstel 178—180 hebben samen één fraaie top, waaronder Jonische pilasters geplaatst zijn. In het bekronend fronton prijkt een schild, waarop een rooster is afgebeeld.

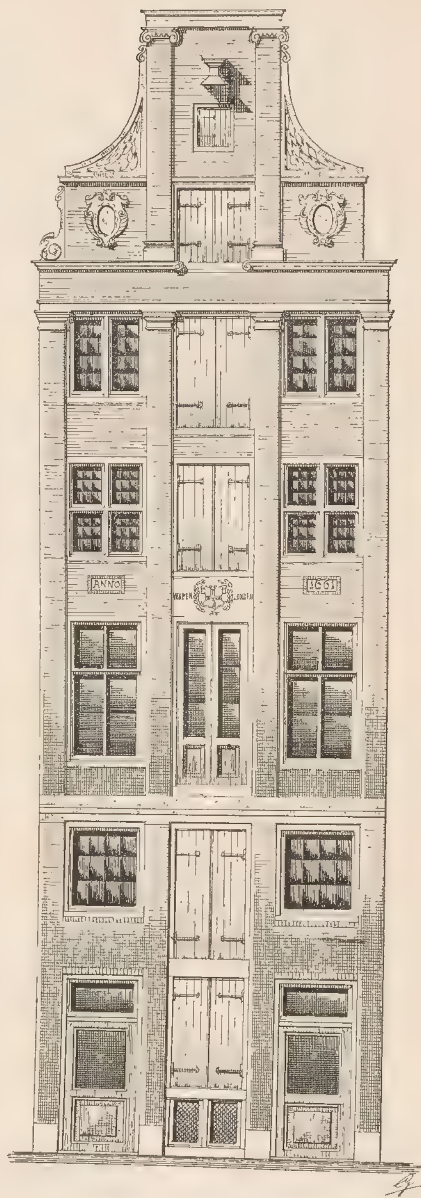
Amstel 186 ziet men een 17e eeuwsch fragment.

De sluitsteen Amstel 198 is met drie roskammen versierd.

De rijke zandsteenen gevel Amstel 216, van MDCLXXI heeft een sierlijk Toskaansch portiek en balcon.

De gevel Amstel 218 bezit een sierlijke ingang van omstreeks 1700.

Op den 18^{e} eeuwschen gevel Amstel 220 zijn de liggende figuren van Jupiter en Juno te zien.

Gevel Amstel 14.

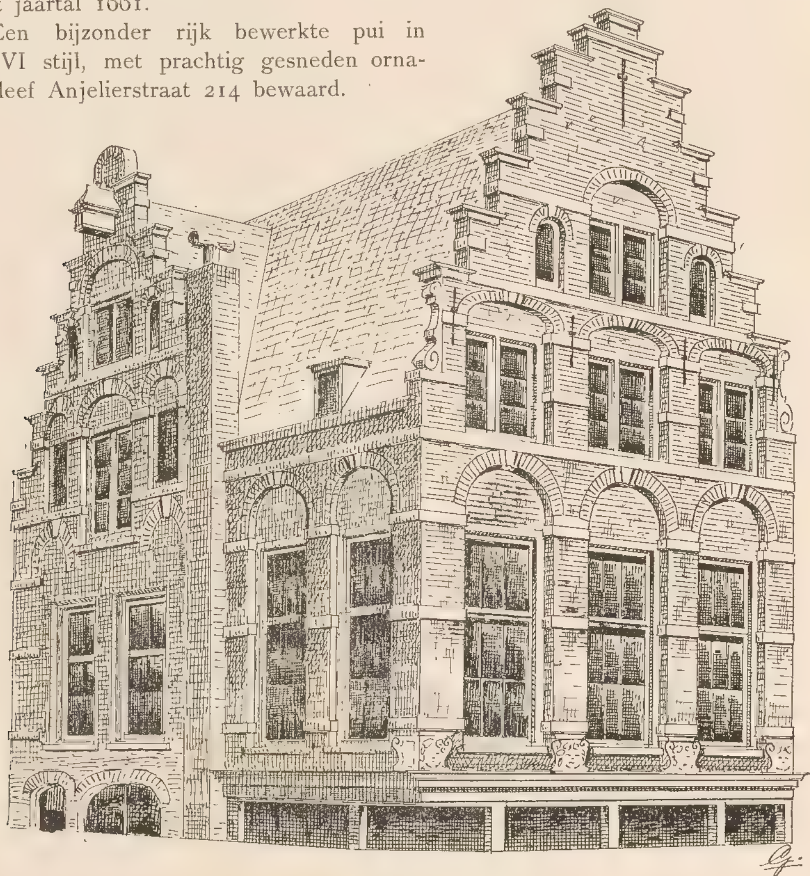
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Anjelierstraat.

Fragmenten van 17e eeuwsche gevels worden Anjelierstraat 75, 171, 173, 185 en 187 aangetroffen. Het laatste is bepleisterd.

Een gevelsteen, versierd met een fraaie cartouche, waarin een gekroonde winkelhaak is geplaatst, vertoonen de gevels Anjelierstraat 191 en 197. Bij de eerste leest men het jaartal 1661.

Een bijzonder rijk bewerkte pui in Louis XVI stijl, met prachtig gesneden ornament, bleef Anjelierstraat 214 bewaard.

Huis Amstel 54.

Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

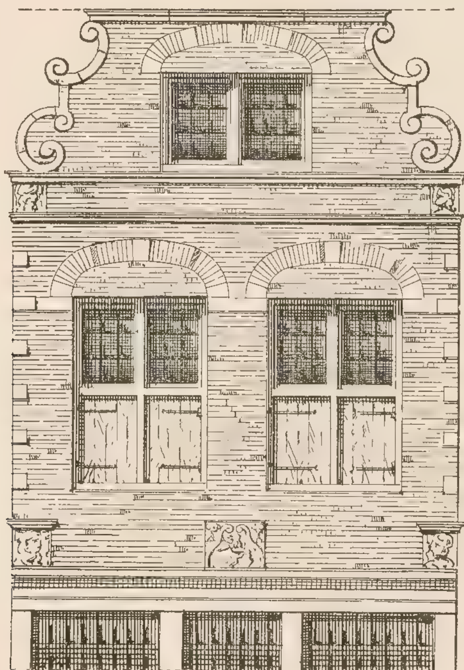
St. Annadwarsstraat.

Een gevelsteen met rollen van linnen en: INT SWARE WEBBEN wordt St. Annadwarsstraat 1 gevonden.

Een gevelsteen waarop Abel, voor een altaar geknield, is voorgesteld, treft men St. Annadwarsstraat 44 aan. (I, 178, B.) Het bijschrift luidt: ABELS OFFERHAND.

St. Annastraat.

St. Annastraat 6 wordt een fraaie 18e eeuwsche pui met rijk besneden kalf aangetroffen.

Gevel St. Annastraat 12.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

d

e

Gevelsteenen St. Annastraat 12.

De gevel St. Annastraat 12, wiens pui en bovendeel later veranderd werden, is een van de zeldzame werken der 16e eeuw (± 1560) die over bleven. In het bijzonder verdienen twee prachtig gebeeldhouwde koppen de aandacht.

St. Antoniesbreestraat.

Gevelsteen St. Antonies-breestraat 96.

St. Antoniesbreestraat 20 vindt men een gevelsteen, met een klok versierd.

Abraham's offer met een Hebreeuwsch opschrift, vertoont de gevelsteen St. Antoniesbreestraat 23. (I, 182, B.)

In den Rococo geveltop St. Antoniebreestraat 45 is een zon uitgehouwen.

Boven in een gevel van omstreeks 1700, St. Antoniesbreestraat 55, is een hert aangebracht. De klauwstukken verbeelden sfinxen met wapenschilden.

Een gevel, geheel van zandsteen, en zeer eenvoudig, in den trant van 1680, is St. Antoniesbreestraat 69 aanwezig.

St. Antoniesbreestraat 96 ziet men in den zijgevel een steen met het wapen van Prins Maurits, uit het begin der 17e eeuw, (II, 161 B en A.); het jaartal 1752 is er later op geplaatst.

N. Z. Armsteeg.

Op den gevelsteen N. Z. Armsteeg 7 is de worsteling van Jacob met den engel verbeeld. Daarbij staat: DE WORSTELING JACOBS (I, 185, B.)

De gevelsteen N. Z. Armsteeg 19 vertoont het wapen van Hamburg met: INT WAPEN VAN HAMBORG. Bovendien bleven hier twee zeer fraaie 16e eeuwsche cartouches bewaard.

Op den gevelsteen N. Z. Armsteeg 21 staat een ster met: DE VERGULDE STAR.

N. Z. Armsteeg 23 bevindt zich een gevelsteen met twee passers en: DE · 2 · VERGVLDE · PASSERS · ANNO · 1614.

Een Rococogevelsteen met een valk en D. VALK 1754, is N. Z. Armsteeg 30 te vinden.

O. Z. Armsteeg.

Een gevelsteen, waarop een slang, wordt O. Z. Armsteeg 9 gevonden.

Een pui met fraaie houten consoles en twee leeuwenmaskers bleef O. Z. Armsteeg 11 bewaard.

In den gevelsteen O. Z. Armsteeg 19 is een pelgrim, misschien St. Jacob, uitgehouwen.

Bagijnensteeg.

Bagijnensteeg 9 bevindt zich een gepleisterd fragment met een gevelsteen, waarop 1633 te lezen staat.

Bagijnhof.

Bagijnhof 2 en 3 ziet men een oude houten lijst met 16e eeuwsche consoles. Een 17e eeuwsche trapgevel is Bagijnhof 8 aanwezig.

Gevelsteen Bagijnhof 24.

Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

De gevel Bagijnhof 11 is van A° 1673. De gevelsteen stelt den H. Willebrordus voor, met: S. WILLEBOORT.

Op den gevelsteen Bagijnhof 19 is de terugkomst uit Egypte verbeeld. Daarbij staat: UYT EGYPTEN HEBBE IK MYNEN ZOON GEROEPEN. (I, 205, B.) In dezen gevel en in No. 20 staat ANNO 1721.

De gevelsteen Bagijnhof 23 geeft den evangelist Johannes te zien. Op twee andere steenen staat: ANNO 1660 (I, 207, B.)

De gevelsteen Bagijnhof 24 verbeeldt St. Ursula met de maagden (I, 246, B.)

Op den gevelsteen Bagijnhof 25 staat: INIVRIA · VLCISCENDA · OBLIVIONE.

In den 18e eeuwschen top Bagijnhof 27 is Maria aangebracht met S. MARIA. In het deurkalf ziet men een der attributen van de H. Maagd, den ivoren toren, voorgesteld.

Bagijnhof 30 leest men 1719 en 1720 in den gevel.

In den 18e eeuwschen top Bagijnhof 33 is een kasteel gebeiteld, met: POELENBURG en ANNO 1744.

Bagijnhof 34 bevindt zich een 16e eeuwsche houten gevel, die in 1888 gerestaureerd is.

In den top Bagijnhof 40 staat 1757.

Buiten Bantammerstraat.

Buiten Bantammerstraat 3 en 5 bevinden zich 17e eeuwsche fragmenten van gebakken en gehouwen steen.

Binnen Bantammerstraat.

Binnen Bantammerstraat 15 ziet men een pui in den stijl van Lodewijk XVI.

Barndesteeg.

Barndesteeg 2 bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen, met veranderde pui en top. Het fraaie poortje uit het begin der 17e eeuw, met wapen daarboven, dat Barndesteeg 6 te zien is, gaf eertijds toegang tot de Latijnsche school.

Een gevelsteen met een bok en D · GROENE · BOCK bleef Barndesteeg 11 bewaard.

Barndesteeg 15 ziet men een gevelsteen van omstreeks 1650 met drie vossen.

Eerste Batavierdwarsstraat.

Een fraaie gevel, met festoenen versierd, bevindt zich 1e Batavierdwarsstraat 1. Op een cartouche staat 1665. De gevelsteen stelt een slaaf voor, met: IN DE TVRCKSE SLAEF. (II, 137, B en A.)

De gevel 1e Batavierdwarsstraat 2 heeft vijf gevelsteenen, waarvan een met een leeuw, twee met een vos en twee met het fortuin versierd zijn. Op twee andere leest men A^{O} 1674. Bovendien is deze gevel van festoenen voorzien.

Batavierstraat.

De gevelsteen Batavierstraat 16 prijkt met een olifant bij een palmboom. Het onderschrift is: DE WITTE OLIPHANT.

Poortje Barndesteeg 6.

Een gevelsteen in Rococo-stijl wordt Batavierstraat 28 gevonden. Men ziet er een struisvogel op afgebeeld, met het bijschrift: D VOGELSTRUIS 1742 (III, 209, B en A).

Batavierstraat 73 staat Eva op een steen uitgehouwen. (I, 178, B.)

Twee goedbewaarde 17e eeuwsche trapgevels bevinden zich Batavierstraat 91—93.

Beerenstraat.

Beerenstraat 25 bevindt zich een 18e eeuwsche gevel, in den top waarvan staat: GODES · SEEGEN BEHOUDEN · HEEFT · MYN · DOEN · BOUWEN.

Bergstraat.

Bergstraat 6 bevindt zich een gevelsteen met een korenmaat en: 17 · DE · KOOREN · MAAT · 24. (III, 66, B.)

Een fragment van een gevel in gebakken en gehouwen steen bleef Bergstraat 14 bewaard. Er zijn drie gevelsteenen aanwezig. De beide uiterste geven ANNO 1633 te lezen. Op den middensten is Mozes bij den berg Sinaï verbeeld; daaronder staat: DEN BERGH SINAI. (I, 188, B.)

Bethaniëdwarsstraat.

Een gevelsteen met een schuit en: DE VTERSE SCHIETSCHVIT is Bethaniëdwarsstraat 4 aanwezig. (III, 129, B).

Gevelfragmenten met gevelsteenen, waarop ANNO 1689 bleven Bethaniëdwarsstraat 9 en 11 bewaard.

Door drie St. Jacobsschelpen in den top en twee boven de pui onderscheidt zich de laat-17e eeuwsche gevel Bethaniëdwarsstraat 13.

Bethaniëdwarsstraat 18 bevindt zich een gevelsteen met een landman en ANNO 1623.

Een gevelsteen met drie matrozen, waaronder staat: D 3 OOST · INDISVAERIS. (III, 18, B.) is Bethaniëdwarsstraat 20 aanwezig.

Bethaniëstraat.

Een zeer eigenaardige gevelsteen, waarin een moriaanshoofd en twee zwanen zijn uitgehouwen, bleef Bethaniëstraat 7 bewaard. Blijkens wat daarbij staat, ACT · 8, vs. 27, is dit een voorstelling van den »Moorman«, die door den apostel Philippus bekeerd werd. (I, 219 B.)

In de Bethaniëstraat 35 is een kroon, met GE(kroon)T LEEUWAARDEN 1745 op een gevelsteen te zien.

Beulingstraat.

Op twee gevelsteenen Beulingstraat 5—7 staat ANNO 1700. Een zeer fraai smids-uithangteeken uit de 18e eeuw is Beulingstraat 21 aanwezig (I, 166, B en A.)

De gevel Beulingstraat 25 is, op den top na, goed bewaard. Hij is met Jonische en Dorische pilasters benevens festoenen versierd. In de gevelsteenen leest men: ANNO 1653.

Beulingstraat 27 is een gevelsteen met ANNO 1649 aanwezig.

Bickersgracht.

Een gevelsteen met een schip en: A^o T SMACKSCHIP 1653 bleef Bickersgracht 12 bewaard.

Bickersgracht 22 bevindt zich een fraaie gevelsteen met het dorp Vreeland en: IN VREELANT (III, 141, B.)

Bickersgracht 36 is een 17e eeuwsch fragment te zien.

Een soortgelijk fragment, doch gepleisterd, is Bickersgracht 44 aanwezig. De gevelsteen verbeeldt twee mannen bij een paard. Daarbij staat ANNO 1613 (III, 4, B.) Bickersgracht 92 en 94 bleven zeer fraaie 17e eeuwsche pakhuizen in wezen.

Groote Bickerstraat.

Boven het poortje Groote Bickerstraat 4 staat het beeld van een Romeinsch krijgsman.

Groote Bickerstraat 11 staat boven in de lijst ANNO 1729; onder de omlijsting van het middenste raam is een houtkooperij verbeeld.

De gevel Groote Bickerstraat 29 heeft Jonische pilasters. De gevelsteen verbeeldt een schip en 1659.

Een trapgevel van gebakken en gehouwen steen, Groote Bickerstraat 25 vertoont op den gevelsteen een afbeelding van een kasteel, met 1652.

Min of meer welbewaarde 17e eeuwsche gevels bleven Groote Bickerstraat 27, 83, 95 en 99 in wezen.

De gevelsteen Groote Bickerstraat 33 verbeeldt een tarweakker met: INT KOORENLANDT.

Boven in den gevel Groote Bickerstraat 49 ziet men drie smeden. Het bijschrift luidt: 1747 AAN GODS ZEEGEN IS ALLES GELEEGEN.

Een houten relief Groote Bickerstraat 76 stelt een walvisch voor, in Rococo-omlijsting. Daarbij wordt gelezen: *DE WALVIS.*

Binnenkant.

Binnenkant 5 bevindt zich een 17e eeuwsche gevel van gebakken en gehouwen steen, met oude pui, doch veranderden top. De gevelsteenen verbeelden het fortuin en de wassende maan, waarbij: D · MAEN.

Binnenkant 7 ziet men een 18e eeuwschen gevel, waarboven het wapen van 's Gravenhage, met Neptunus en Mercurius als tenanten, geplaatst is. Daarnaast staan twee borstbeelden.

Een gevel met Jonische pilasters van omstreeks 1650, welks klauwstukken hoornen van overvloed zijn, wordt Binnenkant 27 aangetroffen.

Blauwburgwal.

Blauwburgwal 1 bevindt zich een gevelsteen, waarop een vos met vleugels is verbeeld. Het onderschrift luidt: D · VLIEGENDE VOS. Op twee steenen daarnaast staat 1648. (III, 182, B.)

De Rococo-gevelsteen Blauwburgwal 2 vertoont een schip en ANNO 1754.

Een gevelfragment van 1648 met Dorische pilasters bevindt zich Blauwburgwal 3.

Soortgelijke fragmenten treft men aan Blauwburgwal 4, met ANNO 1649 en 8, met ANNO CIϽIϽCXXXXVI.

De Rococo-gevelsteen Blauwburgwal 10 verbeeldt een schip.

De zijgevel van het huis Blauwburgwal 12 behield zijn houten consoles, die het vooruitspringend bovendeel dragen.

Ook de zijgevel van het huis Blauwburgwal 22, dat uit het laatst der 17e eeuw afkomstig is, heeft zulke consoles.

Bloedstraat.

Een gevel van 1724, Bloedstraat 16, met een gekroonden os in den top, heeft als gevelsteen een voorstelling van een schaap met een zuigend lam. Het onderschrift luidt: DAT VOET IS GOET. (II, 237, B.)

Bloedstraat No. 20 bevindt zich een gevelfragment met vier fraaie festoenen en een gevelsteen, die met een kat versierd is.

Eerste Bloemdwarsstraat.

De gevelsteen 1e Bloemdwarsstraat 2 verbeeldt een hollend paard met: YDER ZYN ZIN 1787. (II, 234, B.)

Bloemstraat.

Bloemstraat 2 bevindt zich een gevel uit het begin der 18e eeuw. Bovenin is een troffel uitgehouwen, de gevelsteen verbeeldt den wereldbol, met een lachend en een weenend hoofd daarbij. Het opschrift luidt: DEMOKRIET EN HERAKRIET *(sic)* (II, 6, B.)

Gevelsteen Bloemstraat 76.

In den 18e eeuwschen top Bloemstraat 11 bevinden zich twee schilden met schaaf en troffel.

Op den gevelsteen Bloemstraat 12 is een man voorgesteld met zijn hoed in de hand. Daarbij leest men: IN DEN . . . . (III, 32 B.)

Bloemstraat 57 bleef een trapgevel uit de 17e eeuw bewaard.

De gevel Bloemstraat 76 prijkt met drie gevelsteenen. Op twee staat, in cartouches, ANNO 1663. Op den derden is een kerk verbeeld, met het bijschrift: DE KERCK VAN DIEMEN. (III, 153 B.)

Een 18e eeuwschen gevelsteen met een schuitenmaker ziet men Bloemstraat 174.

Een man, een zwaan en de faam zijn op den 18e eeuwschen gevelsteen Bloemstraat 189 voorgesteld. (III, 270 B.)

Bloemgracht.

Op den 18e eeuwschen top Bloemgracht 8 is een liggend kalf geplaatst.

Bloemgracht 10 bevindt zich een gevel van gehouwen en gebakken steen met veranderde pui. De gevelsteen is met een cartouche van omstreeks 1630 versierd, waarin een koffer is uitgehouwen.

In den geveltop Bloemgracht 22 leest men 1735.

Bloemgracht 24 is een gevelsteen aanwezig met een kasteel en: *God is mijn burg.*

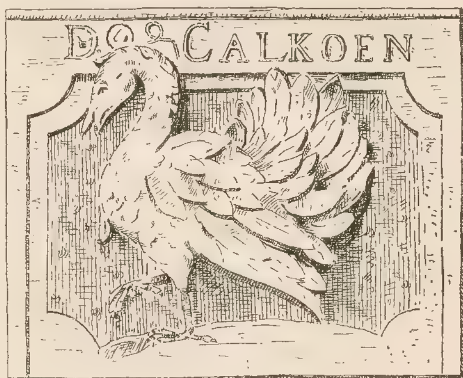
De gevelsteen Bloemgracht 47 bevat A° 1628.

Bloemgracht 71 wordt een zeer fraaie gevelsteen met een zaaier en: DE SAAYER A° CIↃIↃCCLII aangetroffen. (I, 217, B.)

Een, wat het bovendeel aangaat, wel bewaarde gevel met ANNO 1644 is Bloemgracht 108 te vinden.

Bloemgracht 87, 89 en 91 treft men drie trapgevels aan van gebakken en gehouwen steen, met nieuwe puien. Behalve twee gevelsteenen met ANNO 1642 heeft iedere gevel nog een derden, die een man met een mantel, een man met een spade en een man die zaait, vertoonen.

Boven het poortje Bloemgracht 134 staat een 18e eeuwsche gevelsteen met een kalkoen en D. CALKOEN.

Gevelsteen Bloemgracht 134.

Een fraaie 18e eeuwsche gevelsteen met de faam wordt Bloemgracht 133 aangetroffen.

Een gevelsteen met een zon bevindt zich Bloemgracht 160.

Op een gevelsteen Bloemgracht 172 staat: A° 1744 T SCRIKKELJAAR.

Bloemgracht 195 wordt een 18e eeuwsche gevelsteen gezien met drie ovens en D. 3 GLOEYENDE OOVENS. (III, 3, B.)

Boomstraat.

In den top Boomstraat 7 ziet men een dorren boom en: 1740.

Boomstraat 26 bevindt zich een gevelsteen met een man in een schuit en: IN DEN SCHIPPER.

De gevelsteen Boomstraat 28 stelt voor een schuit met drie mannen in een haven. Daarbij staat: 1726.

De 18e eeuwsche top Boomstraat 36 is met een haan versierd.

De gevelsteen Boomstraat 63 verbeeldt een gekroonde ster.

De gevelsteen Boomstraat 79 draagt het jaartal 1667.

Tweede Boomdwarsstraat.

Een gevelsteen in Rococostijl, met een kudde schapen en LAMMERDUYN is 2e Boomdwarsstraat 12 te vinden.

Brouwersgracht.

Gevelsteenen met een scheepje en gesneden puilijsten zijn Brouwersgracht 25 en 27 aanwezig.

Brouwersgracht 32 staat in een Rococo-gevelsteen: AMERICA ANNO 1773.

Min of meer goedbewaarde 17e eeuwsche fragmenten zijn Brouwersgracht 39, 45 en 66 te vinden. Het laatste heeft een 18e eeuwsche bekroning.

Op den Rococo-gevelsteen Brouwersgracht 52 zijn twee stoelen verbeeld.

Een gevelsteen met een kroon ziet men Brouwersgracht 75—77. (II, 172, B.)

Boven in den gevel Brouwersgracht 99 staat een wolf, met: 17 WOLF 11.

Het pakhuis Brouwersgracht 114—118 heeft als gevelsteen een keizerskroon en ANO MDCXVIII, (II, 172, B.)

In den 18e eeuwschen top Brouwersgracht 136 zijn twee stokvisschen uitgehouwen.

Een pakhuis in Rococostijl bevindt zich Brouwersgracht 162. Boven de deur is sierlijk smeedwerk aanwezig; men onderscheidt daarin twee stokvisschen en: *DE TWEE STOKVISSEN.*

Het fraaie pakhuis Brouwersgracht 174—178 heeft bovenaan het wapen van Amsterdam in een cartouche.

Zeventiende eeuwsche fragmenten zijn Brouwersgracht 187 en 218 bewaard. Het eerste is van 1662.

Op den gevel van het pakhuis Brouwersgracht 204—206 is een liggend hert geplaatst.

Ook het pakhuis Brouwersgracht 208 heeft zulk een versiering, met het bijschrift: T VYFDE LIGGEND HART. (III, 184, B,)

Een pakhuis met trapgevel, van omstreeks 1630, treft men Brouwersgracht 268 aan.

Op den gevel van het pakhuis Brouwersgracht 272 ziet men een leeuw, op dien gemerkt 274 een wolf.

Brouwersgracht 215—217 bevinden zich twee pakhuizen, in wier gevels het wapen van Amsterdam is aangebracht. Zij zijn gebouwd in den trant van het midden der 17e eeuw.

Binnen Brouwerstraat.

Binnen Brouwerstraat 20 bevindt zich een gevelsteen, waarop een man bij een schuit is afgebeeld. Daaronder staat: IN DE SMACK 1745.

Een bijzonder fraaie gevelsteen met de wonderbare spijziging, in een 18e eeuwsche omlijsting is Binnen Brouwerstraat 22 bewaard. (I, 208 B.)

Buiten Brouwerstraat.

Buiten Brouwerstraat 8 bevindt zich, boven een fraaie raamomlijsting, een schip. Daarbij staat 17 D. SPIERING 33.

Een gevelsteen met cartouche, waarin 1615 staat, treft men Buiten Brouwerstraat 14 aan.

Op den gevelsteen Buiten Brouwerstraat 20 is een schip afgebeeld.

Dam.

Een gevelsteen uit de 17e eeuw, met St. Nicolaas, waarbij: SINTERCLAES ziet men Dam 3. (II, 73, B.)

Gevelsteen Dam 3.

Dam 11 wordt een gevelsteen met twee palingfuiken aangetroffen.

Dam 12 is, boven een 18e eeuwsche deur, een leeuw uitgehouwen.

Damrak.

Een ongemerkte gevel aan het Damrak bij de Nieuwebrugsteeg heeft in de fries: OOSTVRIESLANT en ANNO 1740.

Op een anderen ongemerkten gevel, bij de Oudebrugsteeg is een gevelsteen te zien, die een kaarssnuiter voorstelt.

Boven in den Rococogevel Damrak 6 zijn twee gekruiste ankers aangebracht.

Op den Rococogevel Damrak 8 prijkt het borstbeeld van een gelauwerd Romein.

Een fragment met A^{O} 1632 is Damrak 20 aanwezig.

De gevel Damrak 59 is, op de kozijnen en de pui na, welbewaard. Hij is van gebakken en gehouwen steen opgetrokken, heeft Dorische pilasters op iedere verdieping en een bijzonder rijken top. Er zijn twee gevelsteenen aanwezig. De bovenste verbeeldt een stapel boeken, terwijl op den ondersten het jaartal MDCXXXII wordt gelezen.

Damrak 63 bevinden zich twee gevelsteenen met ANNO 1698.

De welbewaarde, geheel van zandsteen opgetrokken gevel Damrak 86*a* heeft Dorische pilasters en festoenen. Op den gevelsteen is een gekroonde ster uitgehouwen.

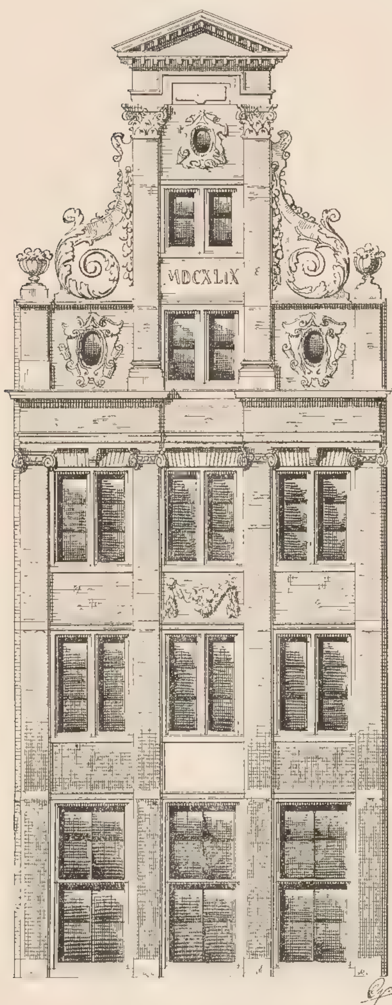
Damrak 92 is, boven een Rococoraam, een pauw te zien.

In de fries Damrak 97 staat: DE VERGULDE KEYZERSKROON.

Een zeer fraai hoekhuis, met moderne pui, wordt Damrak 98 aangetroffen. Het is met Jonische en Korinthische pilasters versierd en bezit twee rijke toppen. Bovenin staat: M.D.C.XLIX. De gevelsteen stelt een papiermolen voor.

Een geveltop van ANNO 1677, met gevelsteen, die een gekroonde ster verbeeldt, ziet men Damrak 106.

Damrak 124 is een gevelsteen met A^{O} 1759 aanwezig.

Gevel Damrak 98.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Dirk van Hasseltsteeg.

Min of meer welbewaarde 17^{e} eeuwsche gevelfragmenten treft men Dirk van Hasseltsteeg 10 en 36 aan.

Een fraaie 16^{e} eeuwsche gevelsteen, waarop twee mannen bij een zak zijn voorgesteld, is Dirk van Hasseltsteeg 16 te vinden. Het bijschrift is: **die · twe · veervercoopers.**

Van den gevel Dirk van Hasseltsteeg 30, die met Dorische pilasters versierd is, werd de pui veranderd. Men ziet er cartouches met ANNO 1658.

De gevelsteen Dirk van Hasseltsteeg 35 verbeeldt een wapen met: ANNO 1715 T WAPEN VAN MUNSTER.

Op den 18e eeuwschen gevelsteen Dirk van Hasseltsteeg 49 is een man voorgesteld, waarbij gelezen wordt: D' JONGE BARENT. (I, 64, B en A.)

Gevelsteen Dirk van Hasseltsteeg 16.
Naar een teekening van den Heer Jac van Looy.

Het gevelfragment Dirk van Hasseltsteeg 51 heeft drie gevelsteenen. De middenste toont ons Elias, door de raven gespijsd, met: IN ELIAS. Op de twee anderen staat: ANNO 1645.

De gevel Dirk van Hasseltsteeg 53 heeft vier gevelsteenen. De eerste stelt voor een dubbelen heraldieken adelaar, de tweede St. Willebrordus met een vat, en op de beide anderen wordt ANNO 1686 gelezen.

Oude Doelenstraat.

De figuur der hoop staat boven in den gevel Oude Doelenstraat 14. Daarbij is 1735 geplaatst.

Een gevel met Jonische pilasters, Oude Doelenstraat 20, is, blijkens den gevelsteen van ANO MDCL.

Binnen Dommerstraat

Een fraaie 18e eeuwsche gevel is Binnen Dommerstraat 11 aanwezig. Bovenin is het Lam Gods uitgehouwen. Op den gevelsteen is de wonderbare spijziging verbeeld. Daarbij leest men: DE VEYF GARSTENBROODEN. Lager staat:

NAAR GUNST VAN MENSEN MOET MEN WENSEN
17 MAAR AAN GODS SEEGEN IST AL GELEGEN 21.

(I, 208, B.)

Driehoekstraat.

Boven in den top van den gevel Driehoekstraat 13 leest men: ANNO 1747.

In dezelfde straat, op den hoek van de Palmgracht, wordt een fraaie raamomlijsting van omstreeks 1650 aangetroffen.

Droogbak.

Droogbak 5 en 6 bevinden zich fragmenten van gebakken en gehouwen steen, met Dorische pilasters, die het karakter van omstreeks 1660 hebben.

Boven in den gevel Droogbak 10 leest men 1708.

Een gevelsteen met drie palmboomen en ANNO 1777 is Droogbak 15 aanwezig.

Bijzonder fraai is de Rococopuilijst Droogbak 16. In het ornament zijn twee zandloopers en een kompas aangebracht. Daarbij staat: *DE JONGE KOMPASMAAKER.*

Boven in den 18e eeuwschen top Droogbak 17 zijn drie eenden uitgehouwen.

Dijkstraat.

Boven een deuromlijsting in Rococostijl, Dijkstraat 23, is een kasteel uitgehouwen. Een hooger geplaatste gevelsteen verbeeldt de St. Antonieswaag.

Dijkstraat 39 bevindt zich een fraaie pui met snijwerk in Rococostijl.

Korte Dijkstraat.

Het hoekhuis Korte Dijkstraat 2 heeft aan de zijde van Kromboomsloot zeven gesneden 17e eeuwsche balkkoppen, die verschillende maskers vertoonen.

Korte Dijkstraat 6 bleef een gesneden houten pui-console bewaard, die uit de 17e eeuw dagteekent.

Eerste Egelantiersdwarsstraat.

Een gevelfragment uit de 17e eeuw, met fraaie ankers, is 1e Egelantiersdwarsstraat 2 te zien.

Tweede Egelantiersdwarsstraat.

Een gevel 2e Egelantiersdwarsstraat 4 is van ANNO 1728.

Een fragment uit de 17e eeuw bleef 2e Egelantiersdwarsstraat 8 bewaard.

De gevelsteen 2e Egelantiersdwarsstraat 22 vertoont een bijenkorf.

Derde Egelantiersdwarsstraat.

Een fragment van een gevel uit de 17e eeuw is 3e Egelantiersdwarsstraat 5 aanwezig.

Egelantiersgracht.

Egelantiersgracht 8 vindt men een, op het benedendeel na, welbewaarden gevel van gebakken en gehouwen steen uit het begin der 17e eeuw. Behalve met een festoen, prijkt deze gevel met twee steenen, waarop zijn voorgesteld St. Willebrordus bij een vat, en een man bij een put.

Egelantiersgracht 34 bevindt zich een gevelsteen waarop een spittend man is afgebeeld, met het bijschrift: D. GRAEFMAN. (III, 25, B.)

Van de vier gevelsteenen Egelantiersgracht 63 zijn die, met leeuwenmaskers en een papegaai versierd, nog geheel aanwezig, doch de jaartal-cartouche geeft slechts ANNO te lezen en is voor de andere helft verloren gegaan.

Drie gevelsteenen, met ANNO MDCLXVI en een vogel, bleven Egelantiersgracht 69 bewaard.

Egelantiersgracht 71 bevinden zich twee gevelsteenen met ANNO 1664.

Een welbewaarde gevel van gebakken en gehouwen steen, in welks gevelsteenen ANNO 1641 te lezen staat, ziet men Egelantiersgracht 104. Die gemerkt 106 heeft hetzelfde karakter.

Egelantiersgracht 145 wordt een gevelsteen met een borstbeeld van Frederik van de Palts, koning van Bohemen en: DEN KONING VAN BOHEMEN aangetroffen. (II, 43, B en A.)

Drie zeer fraaie, doch gepleisterde gevels ziet men Egelantiersgracht 149, 151 en 153. Behalve drie leeuwenmaskers is een gevelsteen met 1632 en een met Prins Maurits en P · M · D · NASSAV aanwezig. (II, 22, B en A.)

Gesneden puilijsten worden Egelantiersgracht 154 en 156 aangetroffen.

Egelantierstraat.

In de gevels Egelantierstraat 2 en 4, die met Dorische pilasters versierd zijn, staat ANNO 1662 op cartouches.

Egelantierstraat 24 bevindt zich een 18e eeuwsche gevelsteen, waarop men ziet een koopman en zijn knecht, benevens DKM.

Een zeer goed bewaarde gevel van omstreeks 1620, van gebakken en gehouwen steen, Egelantierstraat 52, heeft in den gevelsteen een hand met een gekroonde ganzenpen. (III, 38, B.)

Fragmenten in denzelfden trant bleven Egelantierstraat 29, 31, 41 en 46 bewaard.

De gevelsteen Egelantierstraat 39 vertoont een vrouw met drie kinderen en: IN DE LIEFDE.

De fraaie puilijst Egelantierstraat 75 is versierd met een hakmes en 1647.

Twee fraaie Rococopuien, met sierlijk smeedwerk in de bovenramen treft men Egelantierstraat 92 en 94 aan.

De gevel Egelantierstraat 116, ofschoon tamelijk wel bewaard, is bepleisterd. De gevelsteenen vertoonen een leidekkershamer, een hand met een bijl, die uit wolken komt, en een passer.

De gevelsteenen van het huis Egelantierstraat 150 zijn met cartouches, waarin: ANNO 1644 en een kalkoen, versierd.

In den gevelsteen Egelantierstraat 250 is een kasteel uitgehouwen met CASTEEL VAN BREDA.

Elandsgracht.

Een gevelsteen met een kasteel en: WEST RHEENEN bevindt zich Elandsgracht 12.

Op den Rococogevelsteen Elandsgracht 14 is een schaap verbeeld, waarbij: HET SCHAAP.

De gevelsteen Elandsgracht 39 vertoont het wapen van Haarlem.

De gevelsteen Elandsgracht 100 verbeeldt den engel des vredes. Daarbij staat: IK HOOP OP VREDE. (II, 239 B.)

Elandstraat.

Elandstraat 67 staat op een gevelsteen:

SOO GODT VOOR ONS IS
WIE SAL TEGEN ONS
1718.

Op den gevelsteen Elandstraat 86 is een steenen brug verbeeld. Daarbij staat: I · V · 1756 · D · S · (II, 243, B.)

Engelschesteeg.

Een trapgevel van gebakken en gehouwen steen, met een duif versierd, is Engelschesteeg 2 aanwezig.

Twee zeer fraaie gevels van gebakken en gehouwen steen, met Dorische pilasters op twee verdiepingen en met een rijk gesneden puilijst waarin een posthoorn en een dubbelen adelaar treft men Engelschesteeg 5 en 7 aan. De gevelsteenen geven ANNO 1644 te lezen en zijn met een posthoorn en een dubbelen adelaar versierd. (II, 161, B.)

Foeliedwarsstraat.

Foeliedwarsstraat 3 bevindt zich een gevelsteen met een haring en D' VERGVLDE HARING.

Een gevelsteen met een zittende kat ziet men Foeliedwarsstraat 12.

De gevelsteen Foeliedwarsstraat 15 stelt het dorp Ransdorp voor. Drie mannen trekken aan een touw om een schuit op te halen. Daaronder staat: DE HAEL IN WATERLANT. (III, 146, B en A.)

Foeliedwarsstraat 18 bevinden zich twee gevelsteenen. De eene stelt voor een man bij een berg, op den tweeden wordt A$^{\underline{o}}$ 1688 gelezen.

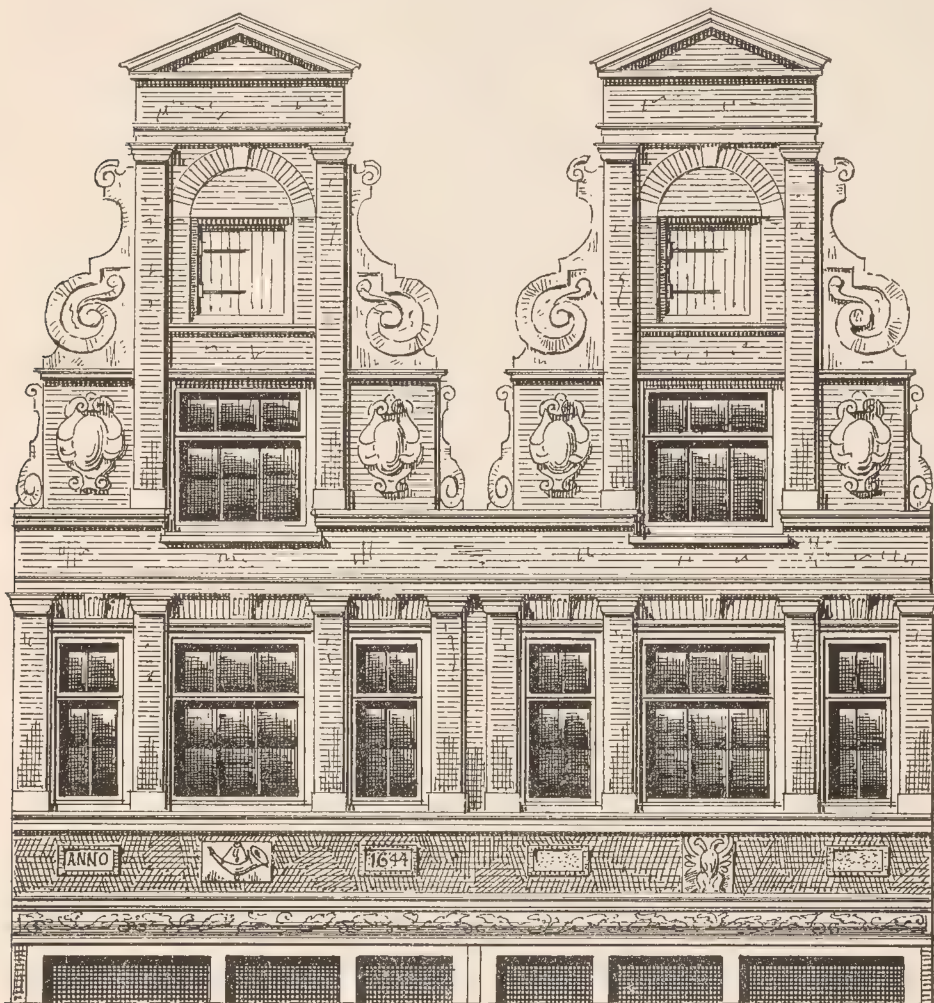
Van de beide gevelsteenen Foeliedwarsstraat 44 verbeeldt de eene een kasteel, terwijl de andere 1660 te lezen geeft.

Gasthuismolensteeg.

Een gevel uit het midden der 17^{e} eeuw, met Dorische pilasters en nieuwe pui, is Gasthuismolensteeg 9 bewaard.

Gebed zonder End,

Een 17e eeuwsch fragment van gebakken en gehouwen steen ziet men Gebed zonder End 8.

Gevels Engelschesteeg 5—7.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Gelderschekade.

Gelderschekade 8 bevindt zich een fraaie, geheel bewaarde 18e eeuwsche gevel.

Boven de deur is een Rococoomlijsting, waarin twee manden en een vat tabak, en: TABAKSVAT. (III, 53, B.)

Op een Rococo gevelsteen Gelderschekade 28 is een schip uitgehouwen. Daarbij staat: IALOUSIE.

In den gevel Gelderschekade 34 staat: ANNO 1726.

De 18e eeuwsche gevel Gelderschekade 35 vertoont een 17e eeuwschen gevelsteen, waarop een paard.

In den 18e eeuwschen gevelsteen Gelderschekade 45 staat: NOORWEEGEN.

In den geveltop Gelderschekade 48 is een boer uitgehouwen, die ploegt, terwijl op het paard een jongen zit. Daarbij staat: 17. DE BOUMAN. 22.

De 18e eeuwsche top Gelderschekade 55 prijkt met een stroomgod.

In den Rococotop Gelderschekade 65 is een hoofd uitgehouwen.

De top Gelderschekade 71 vertoont een wapen en ANNO 1714.

De gevel Gelderschekade 81 draagt het karakter van ± 1650, doch top en pui zijn uit de 18e eeuw. In de Rococodeuromlijsting is een kasteel verbeeld.

Gelderschekade 82 bevindt zich een gevel van omstreeks 1650 met Dorische pilasters.

In den top Gelderschekade 83 is een druiventros en 1734 uitgehouwen.

De top Gelderschekade 96 prijkt met het wapen van IJsselstein, waarbij: 1728. YSSELSTYN.

Gelderschekade 97 bevindt zich een trapgevel van omstreeks 1610, met 18e eeuwsche pui. Behalve drie fraaie maskers en twee leeuwenmaskers heeft deze gevel rijke ankers en is in den top een ton uitgehouwen.

Een tamelijk goed bewaard hoekhuis van ± 1610 ziet men Gelderschekade 107. De top is eenigszins veranderd, de puilijst sierlijk besneden.

De gevelsteen Gelderschekade 114 prijkt met het wapen van Molkwerum.

Gordijnensteeg.

Gordijnensteeg 2 bevindt zich een gevelsteen met een man en: DE WANDELAAR 1770. (III, 19, B.)

Wat verder, ongenummerd, ziet men een anderen, met een pot en: IN · DE · POT · KETEL.

Tweede Goudsbloemdwarsstraat.

2e Goudsbloemdwarsstraat 10 bevindt zich een 17e eeuwsche gevel van gebakken en gehouwen steen, met moderne pui.

Een 18e eeuwsche gevelsteen met een varken en: INT VETTE VARKEN wordt 2e Goudsbloemdwarsstraat 26 aangetroffen.

Goudsbloemstraat.

Goudsbloemstraat 12 bevindt zich een fraaie pui in Louis XVI stijl.

Fragmenten van 17e eeuwsche gevels worden Goudsbloemstraat 6, 16 en 20 aangetroffen.

Een gevelsteen met een meerman en IN DE MEERMAN bleef in een 17e eeuwschen gevel Goudsbloemstraat 37 bewaard.

Goudsbloemstraat 63 ziet men een gevelsteen met een distilleerketel.

De gevelsteen Goudsbloemstraat 70 vertoont drie bloemen, ANNO 1686 en: D'JONGE GOUDSBLOM.

Op den goedbewaarden 17e eeuwschen gevel Goudsbloemstraat 72 is een koe geplaatst; ook treft men hier oude ankers aan.

De gevelsteen Goudsbloemstraat 86 vertoont een man en ANNO 1686.

Een fragment in 17e eeuwschen trant is Goudsbloemstraat 91 aanwezig.

Gouwenaarsteeg.

Gouwenaarsteeg 13 bevindt zich een fraaie gevel van gebakken en gehouwen steen, met trappen. De gevelsteen verbeeldt de figuur der liefde.

's Gravenhekje.

Een gevelfragment, met Dorische pilasters, in den trant van het midden der 17e eeuw is 's Gravenhekje 4 te vinden.

Grimburgwal.

Grimburgwal 4 en 5 bevindt zich een 17e eeuwsch fragment van gebakken en gehouwen steen.

Grimburgwal 13 is een pui in Louis XVI stijl aanwezig.

Groeneburgwal.

De fraaie gevel Groeneburgwal 2 is door het veranderen van zijn top en pui bedorven, doch heeft nog sluitsteenen met leeuwenmaskers.

De gevelsteen Groeneburgwal 37 geeft een kelder te zien, met: DE LAAG BRANDEWYN STUCKEN.

In het fronton van een pakhuis Groeneburgwal 45 staat: ANNO 1775.

Haarlemmerdijk.

Boven in den gevel Haarlemmerdijk 1 staat: Aº 1725.

Een afbeelding van een wijngaard versiert den geveltop Haarlemmerdijk 2. Daarbij leest men: DE WYN 1729 BERGH. Op den gevel staat een 18e eeuwsch schip als windwijzer.

Boven in den 18e eeuwschen gevel Haarlemmerdijk 9 is een hoedenmakerij afgebeeld.

Haarlemmerdijk 14 bleef een 17e eeuwsche trapgevel bewaard. De gevelsteen is met het wapen van Texel versierd, waarbij: 'T WAPEN VAN TEXEL.

Een fragment van een 18e eeuwschen gevelsteen, waarop een naakt man, waarschijnlijk Jupiter, te zien is, vindt men Haarlemmerdijk 33.

Een Rococogevelsteen met een walvisch treft men Haarlemmerdijk 47 aan.

Zeventiende-eeuwsche fragmenten zijn Haarlemmerdijk 13, 49, 124 en 159*b* te vinden.

Het 17e eeuwsch gevelfragment Haarlemmerdijk 71 heeft een gevelsteen met een heraldieke roos en: DE WITTE ROOS. (III, 235 B en A.)

Haarlemmerdijk 79 bevindt zich een Rococogevelsteen met een voorstelling van het dorp Broek op Langendijk en: IN · LANGENDYCK. (III, 141, B.)

Hetzelfde dorp, doch nu van een andere zijde gezien, is op den gevelsteen Haarlemmerdijk 81, afgebeeld. Hier zijn echter ook de wapens van Amsterdam en Holland aangebracht, terwijl het opschrift is: IN LANGDICK. (III, 141, B.)

Boven in den gevel Haarlemmerdijk 97 staat: ANNO 1753.

Een Rococogevelsteen Haarlemmerdijk 101 prijkt met een herder en zijn kudde.

Op den gevelsteen Haarlemmerdijk 109 is de stad Sluis voorgesteld, met: SLUYS. (III, 140, B.)

Boven in den gevel Haarlemmerdijk 147 is een zon verbeeld. Daarbij staat: DE SON ANNO 1729.

Een 18e eeuwsche gevelsteen met: EDYMBURG is Haarlemmerdijk 165 aanwezig.

De Rococotop Haarlemmerdijk 192 prijkt met een borstbeeld van een 17e eeuwsch man, waarbij staat: DE KONING VAN DENEMARKEN. (II, 41, B.)

Haarlemmer Houttuinen.

Haarlemmer Houttuinen 1 bevindt zich een gevelsteen in Rococostijl, met twee anjelieren versierd.

Een gevelsteen met „de Enkhuizer maagd", doch zonder opschrift, wordt Haarlemmer Houttuinen 7 aangetroffen.

Op den gevelsteen Haarlemmer Houttuinen 13 ziet men een cartouche, waarop een poort is voorgesteld, met het bijschrift: DE VERGVLDEN POORT.

Houten gevels uit de 18e eeuw treft men Haarlemmer Houttuinen 17, 19, 21 en 23 aan.

Haarlemmer Houttuinen 25 bleef een houten gevel met deuromlijsting in Rococostijl bewaard.

Een gevelsteen in Rococostijl, waarop een hertenjacht is voorgesteld, bleef Haarlemmer Houttuinen 35 bewaard. (III, 23, B.)

Haarlemmer Houttuinen 65 wordt het middendeel van een gevel, in gebakken en gehouwen steen, in de 17e eeuw uitgevoerd, doch van spitsbogen voorzien, aangetroffen. De gevelsteen verbeeldt een wapen.

Haarlemmer Houttuinen 109 ziet men een gevelsteen met het beeld der Fortuin en: INT FORTVIN.

Haarlemmerplein.

De klauwstukken van den 18e eeuwschen topgevel Haarlemmerplein 25 zijn versierd met paletten, penseelen, verfpotten en velerlei ander schildersgerief.

Haarlemmerstraat.

Op twee gevelsteenen Haarlemmerstraat 1 staat: ANNO 1685.

Haarlemmerstraat 6 bevindt zich een gevel uit het midden der 18e eeuw, in welks top vijf boomen zijn verbeeld, met: T BOS.

Een 18e eeuwsche gevel Haarlemmerstraat 10 vertoont een ruiter in den top, met: D · K · V · SWEEDEN.

Haarlemmerstraat 11 is in een 18e eeuwschen top een baal uitgehouwen.

Een gevel Haarlemmerstraat 16 heeft drie gevelsteenen. Op den eersten ziet men een tand, op de beide andere wordt ANNO 1697 gelezen.

Boven in den gevel Haarlemmerstraat 31 staat het jaartal 1730.

Haarlemmerstraat 61 staat op een 18e eeuwschen gevelsteen: DE VREEDE.[1]

Op den gevel Haarlemmerstraat 62 is een schaap geplaatst; in de fries staat: ANNO 1745.

De gevelsteen Haarlemmerstraat 64 geeft het wapen van Limburg te zien, met: T WAPEN VAN LYMBORCH.

Een fragment van een 17e eeuwschen gevel in gebakken en gehouwen steen treft men Haarlemmerstraat 71 aan.

In den gevel Haarlemmerstraat 79 bleven twee 17e eeuwsche leeuwenmaskers en oude ankers bewaard.

In den Rococotop Haarlemmerstraat 90 ziet men een voet.

De Rococotop Haarlemmerstraat 91, van 1733, is met een tros druiven versierd.

Haarlemmerstraat 105 ziet men een welbewaarden gevel in Rococostijl, met pui. Onder de omlijsting van het middenraam staat: *De Porceleyne Blompot.* (III, 99, B.)

Naast den top Haarlemmerstraat 110 staan, als klauwstukken, twee paarden.

Gevels van gebakken en gehouwen steen, ten deele met de oude kozijnen, cartouches en ankers, zijn Haarlemmerstraat 148 en 155 aanwezig.

Halvemaansteeg.

Halvemaansteeg 10 bevindt zich een gevelsteen van 1734, waarop twee mannen bij een grot zijn voorgesteld. Het bijschrift is door het vele oververven onleesbaar.

Handboogstraat.

Handboogstraat 12 bevindt zich een gepleisterd gevelfragment uit het midden der 17e eeuw. De gevelsteen is met de wassende maan versierd. (I, 66, B.)

Gevelsteen Handboogstraat 14.

Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

Van de gevels Handboogstraat 14 en 16 zijn nog slechts fragmenten over. In twee der gevelsteenen leest men: ANNO 1651. De derde prijkt met een meermin en: DE MEEREMIN, de vierde met een voorstelling van de jongelingen in den gloeienden oven, waaronder staat: DE GLOYENDE OVEN. (I, 201, B.)

Ook de gevel Handboogstraat 3 is nog maar ten deele in zijn oorspronkelijken toestand. Behalve Jonische pilasters en een festoen ziet men een gevelsteen, waarop: T GVLDE IAER 1650.

Soortgelijke fragmenten bleven Handboogstraat 5, 18, met 1659 op een steen, 15, 22 en 27 bewaard. De gevelsteen van het laatste is versierd met een cartouche, waarin ANNO 1651 staat.

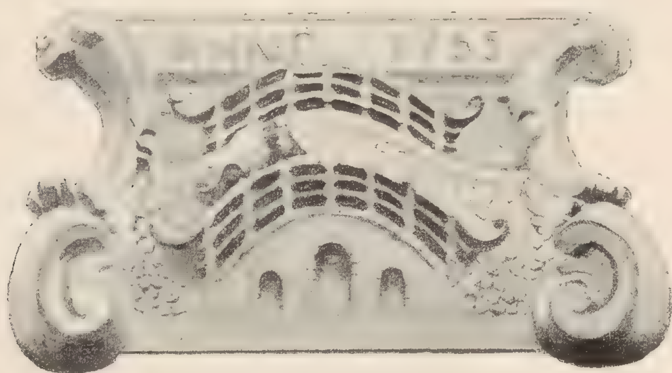
Hartenstraat.

Hartenstraat 10 en 12 bevinden zich twee gevels van gebakken en gehouwen steen die, op de puien na, goed bewaard bleven. De eerste heeft als gevelsteen het wapen van Leiden, op den gevelsteen van den tweeden ziet men een slagersblok en 1615. (III, 75, B.) Van de leeuwenmaskers boven de puien is er nog slechts één over.

Een fragment van een gevel in gebakken en gehouwen steen, met gesmeede ankers, is Hartenstraat 29 te zien.

Hazenstraat.

De gevelsteen Hazenstraat 22 vertoont een zwaan, met het bijschrift: IN DE ZWAAN.

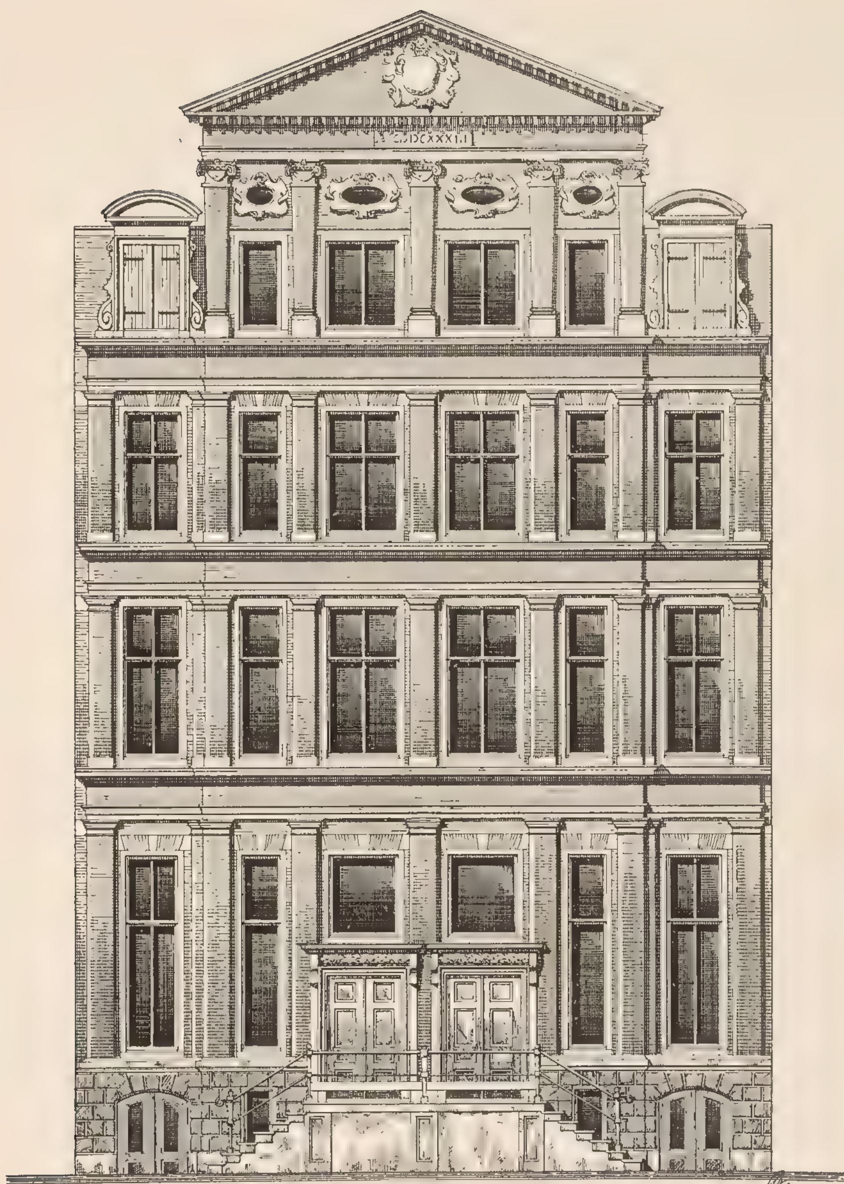

Gevelsteen Hazenstraat 62.

Hazenstraat 62 bevindt zich een fraaie 18e eeuwsche gevelsteen, waarop een brug met een os, die er overgaat, is voorgesteld. (I, 63, B. en A.), met: ANNO 1765.

Heerengracht.

Heerengracht 38 bevindt zich een 17e eeuwsche gevel van gebakken en gehouwen steen, met nieuwe pui.

Gevel Heerengracht 72.

Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

(De vensters naast de deur zijn in den vroegeren toestand geteekend.)

De gevel Heerengracht 59 is met Jonische pilasters versierd. Op den gevelsteen staat: ANNO 1657.

Boven de deur Heerengracht 60 is een medaillon met een 18e eeuwsch borstbeeld aanwezig.

Een gevel van gebakken en gehouwen steen, met Dorische pilasters en hermen bevindt zich Heerengracht 72. Hij is van A^o CIↃIↃCXXXIII.

Trapgevels van gebakken en gehouwen steen worden Heerengracht 77 en 81 aangetroffen.

In den top Heerengracht 82 ziet men een boom met het bijschrift: D'MEYBOOM 1714.

Een trapgevel van gebakken en gehouwen steen Heerengracht 84 prijkt met twee leeuwenmaskers.

Twee leeuwenmaskers ziet men ook Heerengracht 86.

Een gevel met Dorische en Jonische pilasters van ANNO 1657 wordt Heerengracht 91 gevonden.

Een fragment van gebakken en gehouwen steen, Heerengracht 100, vertoont op den gevelsteen een dubbelen adelaar.

Heerengracht 102 ziet men een 17e eeuwsch gevelfragment.

De gevel Heerengracht 105, van ANNO MDCLII is van Dorische pilasters voorzien.

In den 18e eeuwschen top Heerengracht 114 zijn de zon en een wildeman uitgehouwen.

Heerengracht 120 bevindt zich een fraaie top van gebakken en gehouwen steen, in den trant van 1620, met rijke klauwstukken.

De zandsteenen Rococogevel Heerengracht 126 prijkt met twee caryatiden en het borstbeeld van een moor.

In den zandsteenen gevel Heerengracht 134 staat: D'BEECK.

De 18e eeuwsche top Heerengracht 140 is met twee gekruiste musketten versierd.

Een 17e eeuwsche trapgevel treft men Heerengracht 145 aan.

In het 17e eeuwsch fragment van gebakken en gehouwen steen Heerengracht 152 is een gevelsteen met een zon aanwezig. De deur is in Rococostijl.

Boven een pakhuisdeur, Heerengracht 155, is fraai 18e eeuwsch smeedwerk aangebracht met het opschrift: ENGELAND.

In den 18e eeuwschen top Heerengracht 163 ziet men een vat.

De gevel Heerengracht 166 prijkt met het opschrift: SOLI DEO GLORIA.

De gevel Heerengracht 168 is door Vingboons geheel in zandsteen uitgevoerd. Bovenin staat een wapenschild, welks blazoen is weggehakt. De fraaie gevleugelde leeuwen, die het schild houden en het helmteeken, twee armen met een boek, bleven echter bewaard. (II, 158 B en A.)

De gevels Heerengracht 170 en 172 behooren tot de fraaiste, die omstreeks 1620 te Amsterdam verrezen. Zij zijn van gebakken en gehouwen steen opgetrokken en met pilasters, hermen, cartouches, enz. rijk versierd. Op twee schilden staat: INGENIO ET ASSIDUO LABORE en RELIGIONE ET PROBITATE.

De gevel Heerengracht 193 prijkt met vier Jonische pilasters in den trant van ± 1650. De gevelsteen vertoont een schip met: T SCHIP DE HOOP en H B.

Gevels Heerengracht 170—172.

Heerengracht 203 bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen in den trant van De Keyser.

In den gevel Heerengracht 218 wisselen gebakken en gehouwen steen af.

De gevel Heerengracht 219 heeft het opschrift: ANNO 1683.

De gevel Heerengracht 220 is van gebakken en gehouwen steen opgetrokken en met pilasters en rijke klauwstukken versierd. Bovenin ziet men een dubbelen adelaar.

Boven de pakhuisdeur Heerengracht 225 bevindt zich fraai 18^{e} eeuwsch smeedwerk. Daarin leest men: 17 LEIPZIG 54.

Heerengracht 245 ziet men een gevelsteen, waarop Wijk is afgebeeld, met het onderschrift: IN DE WYCK TOT MAESTRICHT. (III, 140, B.)

In den Rococotop Heerengracht 252 is een baal afgebeeld, waarbij staat: MEELBAAL.

In den 18^{e} eeuwschen top Heerengracht 246 leest men: CORNWALIS.

De zandsteenen gevel Heerengracht 257, die met Dorische, Jonische en Korinthische pilasters is versierd, vertoont den trant van Vingboons.

In een raamomlijsting Heerengracht 270 is een mantel uitgehouwen met het bijschrift: DE BONTE MANTEL. (III, 81, B.)

Een fragment uit het begin van de 17^{e} eeuw wordt Heerengracht 272 aangetroffen. Op den gevelsteen leest men: NOSCE TE IPSVM.

In den Rococotop Heerengracht 274 is een lelie uitgehouwen, met: D'WITTE LELI.

In den gevel Heerengracht 280 zijn twee wapens aangebracht.

Op den gevel Heerengracht 286 staan twee beelden.

Een gevelsteen Heerengracht 327 heeft als opschrift: GEEFT WAT TYT. (III, 265, B.)

Op den gevelsteen Heerengracht 329 is een struisvogel voorgesteld.

Heerengracht 334 bevindt zich een fragment van gebakken en gehouwen steen met twee leeuwenmaskers.

Op den gevel Heerengracht 352 staat een borstbeeld van Minerva. (II, 117, B.)

Het opschrift van den gevel Heerengracht 357 is: ANNO 1737.

De zandsteenen gevels Heerengracht 364—370, met het jaartal MDCLXII zijn van Vingboons. De gevelsteen van 366 is met een kromhout versierd. (II, 242, B.)

De zandsteenen gevel Heerengracht 376 wordt door twee zittende vrouwen bekroond.

Heerengracht 386 bevindt zich een gevel van omstreeks 1670, die met Dorische en Komposiet pilasters benevens een fronton is versierd. De ingang is veranderd.

De zandsteenen gevel Heerengracht 388 is in den trant van Jacob van Campen en met Jonische, Komposiet- en Korinthische pilasters geordonneerd. Hij draagt het jaartal MDCLXV.

De zandsteenen gevels Heerengracht 390 en 392 hebben klauwstukken, die mannen en vrouwen, in het costuum van omstreeks 1670 vertoonen.

Een gevelsteen Heerengracht 394 prijkt met de vier Heemskinderen. (II, 127, B.)

De gevel Heerengracht 406, van A^{o} 1665 is met festoenen versierd.

Heerengracht 408 bevindt zich een gevelsteen met A^{o} 1665.

De fraaie zandsteenen gevel Heerengracht 412 is met Komposiet- en Korinthische pilasters versierd. De stoep is weggebroken.

In den gevel Heerengracht 416, die met pilasters versierd is, staat MDCLXVII.

De gevel Heerengracht 436 is versierd met een adelaar, die een wapenschild houdt. De stoep is weggebroken.

In den zijgevel van het huis Heerengracht 439 staat een gevelsteen, waarop de voormalige Heiligewegspoort is verbeeld. Daarbij leest men: DE HEYLIGEWEGSPOORT A^{o} 1664. (III, 154, B.)

Gevel Heerengracht 388.

Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

De gevel Heerengracht 446 heeft een portiek van de Dorische orde. Bovenin ziet men een wapenschild zonder blazoen.

Een fraaie 18e eeuwsche gevel bevindt zich Heerengracht 475. Hij is geheel van zandsteen en heeft een portiek met Komposiet-pilasters. De bekroning wordt gevormd door twee zittende figuren en een hemelbol.

Heerengracht 462 is een zandsteenen gevel aanwezig. Het Dorische portiek is met twee vrouwenbeelden versierd. Op het attiek zijn de beelden van de welvaart en den handel geplaatst.

In den top van het huis Heerengracht 466 ziet men een adelaar en festoenen.

De fraaie gevel Heerengracht 475 is uit het begin der 18e eeuw.

Op den gevel Heerengracht 478 staan twee vrouwenbeelden.

Heerengracht 487 ziet men, in een 18e eeuwschen top, een lam en een zon.

De 18e eeuwsche gevel Heerengracht 495, die geheel in zandsteen is uitgevoerd, onderscheidt zich door een fraai portiek in Jonischen stijl. Daarboven is een balcon aanwezig, in welks rijk gesmeed hek men leest: OMNIA ORTA OCCIDVNT. (IV, 294, B.)

Boven de deur van het huis Heerengracht 499 prijken twee wapens.

De gevel Heerengracht 476 bezit groote Korinthische pilasters en is in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd. De bekroning wordt gevormd door een adelaar. De stoep is verdwenen.

De klauwstukken van den gevel Heerengracht 504 vertoonen wapenschilden met honden als tenanten.

Heerengracht 507 bevindt zich een zandsteenen gevel met groote Korinthische pilasters. De stoep is verminkt.

De gevel Heerengracht 508 heeft twee fraaie tritons als klauwstukken.

Heerengracht 510 wordt een gevel aangetroffen, wiens klauwstukken zeegoden, die op dolfijnen zitten, voorstellen. (II, 115, B.)

In den gevel Heerengracht 520 zijn twee wapens aanwezig.

De klauwstukken van den gevel Heerengracht 526 verbeelden dolfijnen.

Heerengracht 527 bevindt zich een fraaie zandsteenen gevel uit de 18e eeuw.

De zandsteenen gevel Heerengracht 539 heeft het karakter van ± 1720. Het balcon wordt door twee vrouwelijke hermen gedragen. De bekroning van den gevel geschiedt door beelden.

Een fraaie 18e eeuwsche gevel van zandsteen met een rijk gesmeed balconhek bevindt zich Heerengracht 543.

Op den zandsteenen gevel Heerengracht 554 ziet men twee zittende vrouwen.

De gevel Heerengracht 568 is gedekt door een keizerskroon. De klauwstukken verbeelden wolven.

De klauwstukken van den gevel Heerengracht 570 stellen ijsberen voor.

In den gevel Heerengracht 579 is St. Michael met den draak, rustende op een olifantskop, uitgehouwen. Ook drie festoenen zijn aanwezig. (I, 223, B.)

Op den gevel Heerengracht 592 ziet men twee meerminnen met wapens. Daartusschen bevinden zich een hert en twee vrouwen.

De gevel Heerengracht 607 is van 1670.

Heerengracht 625 bevindt zich een rijk versierd balcon. De voorzijde van de borstwering is gevuld met een relief, dat een vrouw en een zwaan, waarschijnlijk de

Tuinhuis Nieuwe Heerengracht 103

Amstelnimf voorstelt. (II, 117, B.) De onderzijde van de balconzerk is versierd met passers, graadbogen en schietlooden, waardoor het monogram A D, van Adriaan

Gevels Heerengracht hoek Amstel.

Dorsman, gevormd wordt. De gevel maakt deel uit van een blok huizen, dat zich op den Amstel voortzet. De zandsteen-architectuur is zeer eenvoudig en door Dorsman ontworpen.

Nieuwe Heerengracht.

Boven in den 18e eeuwschen gevel Nieuwe Heerengracht 81 staat een wapen.

In een der kamers van het huis Nieuwe Heerengracht 93 bevindt zich een fraaie schoorsteen uit het begin der 18e eeuw.

De gevel Nieuwe Heerengracht 103 is geheel van hardsteen. De deuromlijsting en hekken zijn rijk versierd in den trant van ± 1760. Ook van binnen is dit huis in Rococostijl gedecoreerd. Een fraai tuinhuis bevindt zich er achter.

Nieuwe Heerengracht 143 bevindt zich een rijke gevel van hardsteen, uit het midden der 18e eeuw.

In den Rococotop Nieuwe Heerengracht 173 staat suikerriet afgebeeld, met: SUYKERRIEDT daarbij.

Boven in den Rococotop Nieuwe Heerengracht 177 bevindt zich een wapen.

In de 18e eeuwsche gevels Nieuwe Heerengracht 181, 183, 185 en 189 ziet men medaillons met borstbeelden, die vier planeten verzinnelijken. (II, 114, B.)

Nieuwe Heerengracht 207 ziet men een borstbeeld in een medaillon, met het bijschrift: T GEVOEL. (II, 217, B.)

Schoorsteen in het huis Nieuwe Heerengracht 93.

Heerenmarkt.

Heerenmarkt 5 en 7 treft men fragmenten aan van gevels in gebakken en gehouwen steen, die den trant van De Keyser vertoonen. Pilasters en de helft van een nis bleven bewaard.

Heerenstraat.

Een steen met een boom en D MEYBOOM staat in den gevel Heerenstraat 2.

Heerenstraat 9 bevindt zich een gevelsteen met een duif en olijftakken, waaronder:

ANNO: DE DUYF VAN VREEDE: 1726.

De gevelsteen Heerenstraat 13 vertoont drie zakken.

Een gevel met top en A^{O} 1686 bleef, op de pui na, Heerenstraat 40 in wezen.

Heiligeweg.

Op den gevelsteen Heiligeweg 10 is het geloof verbeeld, als een vrouw met de tafelen der wet. Daarbij staat: GELOOF. (II, 210, B.)

De gevel Heiligeweg 22, van gebakken en gehouwen steen, heeft Jonische pilasters; top en pui zijn veranderd. Op den gevelsteen staat 1651.

Boven in den gevel Heiligeweg 24 staat 1734.

Een, op de pui na, welbewaarde gevel, thans gepleisterd, is Heiligeweg 34 te zien. Hij is met Dorische en Jonische pilasters benevens festoenen versierd en draagt het jaartal ANNO 1651.

Heiligeweg 42 ziet men een gevelsteen met cartouche en 1651.

Gevelsteen Heisteeg 5.

Heintjehoeksteeg.

Heintjehoeksteeg 1 wordt een gevelsteen met A^{O} 1666 gevonden.

Heisteeg.

Een zeer fraaie gevelsteen, waarop een kousenwinkel is verbeeld, met het bijschrift:

DE GRONINGER KOUSSEWINKEL is Heisteeg 5 bewaard. (III, 48, B. en A.)

Nieuwe Hoogstraat.

Nieuwe Hoogstraat 13 bevindt zich een 17^{e} eeuwsch leeuwenmasker.

Een fraai pui in Louis XVI stijl bleef Nieuwe Hoogstraat 33 in wezen.

Oude Hoogstraat.

De gevelsteen Oude Hoogstraat 5 is met een cartouche versierd, waarin 1612 staat.

Oude Hoogstraat 33 bevindt zich een gevelsteen, waarop de dubbele adelaar van het H. Roomsche Rijk is afgebeeld. Daarbij is 1633 geplaatst.

Groote Houtstraat.

De gevel Groote Houtstraat 3 heeft op een steen den kop van een moor met D MOOR 1742.

De gevelsteen Groote Houtstraat 16 vertoont een schaap.

Gevelsteen Oude Hoogstraat 5.
Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

Korte Houtstraat.

Het fragment van een 17e eeuwschen gevel Korte Houtstraat 26 vertoont drie gevelsteenen. De middenste is met het wapen van Friesland versierd. De beide andere geven: ANNO 1656 te lezen.

Lange Houtstraat.

De gevel Lange Houtstraat 28 heeft Dorische pilasters; de top en de pui zijn veranderd. Behalve twee festoenen ziet men een gevelsteen met twee ovens en een kroon, waarbij staat: DE 2 GEKROONDE OVENS.

Lange Houtstraat 52 ziet men een Rococo cartouche waarin de ark, een hut en een boom zijn voorgesteld met A^o 1762.

Lange Houtstraat 55 bevindt zich een gevelsteen met Abraham's offer en: ABRAHAM.

Een gevelsteen met Abraham's offer en: ABRAMS · OFFERHANDE wordt Lange Houtstraat 65 aangetroffen.

Joden Houttuinen.

Joden Houttuinen 40 ziet men vier fraaie festoenen uit het midden der 17e eeuw.

Naast Joden Houttuinen 126, ongenummerd, bevindt zich een goedbewaarde gevel van gebakken en gehouwen steen in het karakter van omstreeks 1625.

Huidenstraat.

Een 18e eeuwsche gevel Huidenstraat 4 is met een oranjeappel versierd.

Een zeer fraaie 18e eeuwsche gevelsteen bevindt zich Huidenstraat 21. Men ziet daarop uitgehouwen een kroon boven matrassen, kussens, zakken veeren en ander beddegoed.

St. Jacobsstraat.

St. Jacobsstraat 8 bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen uit het midden der 17e eeuw, met Dorische pilasters en veranderde onderpui.

Een op de pui na goedbewaarde trapgevel van gebakken en gehouwen steen, welks gevelsteen met een spinnewiel versierd is, bevindt zich St. Jacobsstraat 17. (III, 71, B.)

Op den gevelsteen St. Jacobsstraat 21 staat:

DIE · KAN · LEIDEN · EN
VERDRAGEN
DIE · VINT · SYN · VYANT
VERSLAGEN.
ANNO 1681.

St. Jansstraat.

Een gevel, welbewaard op de pui na, is St. Jansstraat 27 te zien. De top vertoont een koe en 1724.

St. Jansstraat 48 bevindt zich een gevelsteen met een man die in een bosch loopt. Het bijschrift is: D'MAN A° 1708. (III, 12, B.)

De gevel St. Jansstraat 50 onderscheidt zich door een gevelsteen, die in een fraaie cartouche het jaartal 1651 te lezen geeft.

Joden Breestraat.

Het huis Joden Breestraat 4—6, waar Rembrandt gewoond heeft, bezit nog zijn oorspronkelijken gevel van gebakken en gehouwen steen. De gevelsteen geeft, in een cartouche, het jaartal 1606 te lezen. Het bekronende fronton is echter, naar den stijl te oordeelen, niet ouder dan ongeveer 1660.

Een gevelsteen met een kompas, waarbij staat: HT · GET · COMPAS en 1784 treft men Joden Breestraat 18 aan.

Joden Breestraat 25—27 ziet men een gevelsteen met het gelauwerd hoofd van een Romeinsch keizer en: T ROMEINS KEYSERS HOOFT.

Een zeer eigenaardige voorstelling van een papegaai is boven in den 18e eeuwschen gevel Joden Breestraat 42 geplaatst.

In den top van den Rococogevel Joden Breestraat 75 leest men: D'OLYFBOOM.

Boven in den gevel Joden Breestraat 93 is een gevelsteen te zien met een Indiaan, die een tabaksblad in de hand houdt.

Jonkerstraat.

Jonkerstraat 68 wordt een gevelsteen gevonden met: DE NIEUWE BROOD-BACKERY 1755.

Onder een gevelsteen met een schuit, Jonkerstraat 83, staat: ANNO 1710 HET MEERSCHUYTIE. (III, 129, B.)

Jonkerstraat 88 bevindt zich een 17e eeuwsche pui.

Een soortgelijke pui treft men Jonkerstraat 90 aan en daarboven een gevelsteen met een man in een schuit en: IN DE STEIGERSCHUYT.

Een 17e eeuwsch gevelfragment is Jonkerstraat 99 aanwezig.

Op de gevelsteenen Jonkerstraat 102 en 106 ziet men cartouches met A°. 1668 en A°. 1601.

Hoogte van den Kadijk.

Hoogte Kadijk 32 bevindt zich een gevel uit de 18^e eeuw met: NIET · BY · GEVAL: GODT · VOEGT · HET · AL in den top. De gevelsteen verbeeldt een stadspoort.

In de 18^e eeuwsche toppen Hoogte Kadijk 36—40 is telkens een zonnebloem geplaatst.

De gevelsteen Hoogte Kadijk 37 verbeeldt een pelikaan.

Daarbij staat: AN. 1779 DE PELIEKAAN. (I, 77, B.)

In de 18^e eeuwsche toppen Hoogte Kadijk 68—74 zijn wapens geplaatst.

De gevelsteen Hoogte Kadijk 101—103 verbeeldt drie korenaren met $A^{\underline{o}}$ DE 3 BLOEYENDE KOORNAAREN 1757. (I, 77, B.)

Laagte van den Kadijk.

De gevelsteen Laagte Kadijk 12 verbeeldt een adelaar met A^{o} DEN ARENT 1723.

Laagte Kadijk 18—20 zijn drie zeer fraaie gevelsteenen met Geloof, Hoop en Liefde aanwezig.

Kalkmarkt.

Kalkmarkt 2 bevindt zich een gevel met pilasters van de Jonische orde, omstreeks 1650 gebouwd.

Kalverstraat.

Kalverstraat 2 ziet men een fragment van gebakken en gehouwen steen, met maskers en schelpen boven de vensters. Er zijn twee gevelsteenen, waarop $A^{\underline{o}}$ 1631 en DEN VERGVLDEN EENHOORN. (III, 224, B.)

Gevel Kalverstraat 2.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

In den Rococotop Kalverstraat 36 is een kan verbeeld, met: OLIEKAN daarbij.

In den 18^e eeuwschen top Kalverstraat 38 is een boom uitgehouwen.

De top Kalverstraat 71 is versierd met een man en een vrouw, die cartouches houden.

In de toppen Kalverstraat 100, 102 en 104 is het wapen van Amsterdam aangebracht.

Kalverstraat 108 bevindt zich een 17e eeuwsch fragment van gebakken en gehouwen steen.

De gevels Kalverstraat 112 en 114 zijn met Jonische pilasters versierd.

In den gevel Kalverstraat 138 staat: ANNO 1725.

De top Kalverstraat 150 is met twee ossen en het jaartal 1731 behakt.

In den 18e eeuwschen top Kalverstraat 154 is een schaap, in dien gemerkt 156, een paard verbeeld.

Kapelsteeg.

Kapelsteeg 5 bevindt zich een 17e eeuwsch fragment van gebakken en gehouwen steen.

Een rijkbesneden puilijst, waarin een blaasbalg is aangebracht, ziet men Kapelsteeg 13.

Wijde Kapelsteeg.

Wijde Kapelsteeg 2 bevinden zich drie gevelsteenen. Op twee daarvan staat ANNO 1691, terwijl op den middensten links een kalf met een kroon en: INT OUT GEKRONT KALF en rechts IJsselstein met: DE STAT EYSELSTIN is uitgehouwen. (I, 62, B.)

Karthuizersstraat.

Karthuizersstraat 6 worden drie gevelsteenen gevonden. Een daarvan verbeeldt een duif, de beide andere zijn versierd met cartouches waarin: ANNO 1619 staat. (I, 233, B en II, 148, B.)

Een gevelsteen met omlijsting in Rococostijl wordt Karthuizersstraat 7 aangetroffen. De voorstelling is een aambeeld met een kroon. Het bijschrift luidt: IN HET GEKROONT AAMBEELD. 1743.

Kattengat.

Kattengat 1 bevindt zich een gevelsteen, waarop een kasteel met: GROOTEN BURG is voorgesteld. In den zijgevel van dit huis ziet men een tweeden gevelsteen met een vat, benevens twee festoenen.

De gevelsteen Kattengat 3 vertoont een kruis aan drie linten met: 1717 HET WAPEN VAN STRALSONT.

Twee bepleisterde gevels met veranderde puien treft men Kattengat 4 en 6 aan. De bekroning der trapgevels wordt gevormd door een eigenaardig motief van klaverbladen. De oude ankers zijn nog aanwezig. De gevelsteen vertoont een cartouche met 1614.

Kattenburgergracht.

Kattenburgergracht 9 bevindt zich een gevel van ANNO 1663. De gevelsteen vertoont een mand met waschgoed.

De gevelsteen Kattenburgergracht 13 verbeeldt een scheepsblok met: ANNO 1663.

Kattenburgergracht 15 is een gevelsteen met een scheepsblok aanwezig.

Tweede Kattenburgerdwarsstraat.

Een gevel van 1664 is 2e Kattenburgerdwarsstraat 6 aanwezig.

Groote Kattenburgerstraat.

Groote Kattenburgerstraat 8 en 30 bevinden zich trapgevels, waarvan de laatste bepleisterd is.

In den gevel Groote Kattenburgerstraat 20 staat ANNO 1744.

Een rijke gevel van 1661, Groote Kattenburgerstraat 32 heeft op den gevelsteen een kanon.

Groote Kattenburgerstraat 48 is een gevelsteen te zien met een paard en: INT SWARTE PAART.

Op twee gevelsteenen Groote Kattenburgerstraat 92 en 94 staat: ANNO 1661.

Kleine Kattenburgerstraat.

Kleine Kattenburgerstraat 1—3 vindt men twee trapgevels van gebakken en gehouwen steen. Van de drie gevelsteenen verbeeldt de middenste een visch, terwijl op de buitenste ANNO 1663 te lezen staat.

De gevelsteen Kleine Kattenburgerstraat 14 verbeeldt een kat bij een baak en een schip.

Een trapgevel Kleine Kattenburgerstraat 16 is van A° 1663.

Trapgevels van ± 1665 bleven Kleine Kattenburgerstraat 20, 22, 27, 29, 31, 40, 42, 43, 45, 85, 141, 143 en 167 bewaard.

Kleine Kattenburgerstraat 53 ziet men een gevelsteen met 1663.

De gevel Kleine Kattenburgerstraat 103 vertoont twee leeuwenmaskers.

Kleine Kattenburgerstraat 105 bevindt zich een gevelsteen met: A° 1663.

Op den gevelsteen Kleine Kattenburgerstraat 115 staat 1664.

Korte Keizersdwarsstraat.

Een gevelsteen met drie kronen wordt Korte Keizersdwarsstraat 7 aangetroffen.

Lange Keizersdwarsstraat.

Lange Keizersdwarsstraat 3 bevindt zich een gevelsteen waarop staat: WIE KOMT OVER MEER ANNO 1741.

Keizersgracht.

Een fraaien 18e eeuwschen gevelsteen, waarop een toren met een torenwachter is voorgesteld ziet men Keizersgracht 14. (III, 28, B.)

In den 18e eeuwschen top Keizersgracht 23 is een Romeinsch borstbeeld uitgehouwen.

Trapgevels van gebakken en gehouwen steen, met twee leeuwenmaskers versierd, treft men Keizersgracht 28 en 30 aan.

Op den gevelsteen Keizersgracht 45, die een 18e eeuwsch karakter heeft, is Maria met Jezus, Johannes en twee engelen afgebeeld. (I, 204, B.)

Keizersgracht 40—42 bleven de Groenlandsche pakhuizen met hunne 17e eeuwsche trapgevels vrij wel bewaard.

In den Rococotop Keizersgracht 77 is een alliantie-wapen aangebracht.

De 18e eeuwsche top Keizersgracht 88 is versierd met de Drie Koningen en de ster.

Op den 18e eeuwschen gevel Keizersgracht 101 ziet men Neptunus, Amphitrite en twee fraaie borstbeelden.

Een 17e eeuwsch fragment van gebakken en gehouwen steen is Keizersgracht 104 te zien. Op den gevelsteen is een hoed voorgesteld. (III, 77, B.)

De 18e eeuwsche gevel Keizersgracht 105 is, in het attiek, met een bruinvisch versierd.

In den 18e eeuwschen top Keizersgracht 112 is een dubbele adelaar uitgehouwen.

De Rococotop Keizersgracht 119 heeft tusschen het ornement twee muizen.

Een rijke Rocaille omlijsting om deur en raam ziet men Keizersgracht 126.

Keizersgracht 133 vindt men een fragment van gebakken en gehouwen steen; boven een raam is het wapen van Enkhuizen aangebracht.

In de fries Keizersgracht 146 leest men MDCCLXXX.

Een 17e eeuwsch fragment van gebakken en gehouwen steen wordt Keizersgracht 141 gevonden.

Op den gevelsteen Keizersgracht 145 staat: BRESLAW.

Een 17e eeuwsch beeldje, dat een koning van Zweden voorstelt, is tegen den gevel Keizersgracht 149 geplaatst. (II, 43, B.)

Keizersgracht 170 bevindt zich een trapgevel uit het begin der 17e eeuw.

In den top Keizersgracht 180 staat 1713.

Twee fraaie trapgevels van gebakken en gehouwen steen van ANNO 1618 ziet men Keizersgracht 198.

Op den 18e eeuwschen gevel Keizersgracht 209 prijkt het fraaie beeld der Hoop.

De gevel Keizersgracht 214, van CIↃIↃCLVI is met Jonische en Korinthische pilasters versierd.

Boven een poortje, Keizersgracht 224, staat: SAXENBURG.

Boven de deur Keizersgracht 225 bevindt zich een relief, dat een kopermolen verbeeldt. Daarbij wordt gelezen: DE KOOPERMOOLE 1746. (III, 49, B.)

In een 18e eeuwsche top Keizersgracht 239 is een zon uitgehouwen.

De 18e eeuwsche gevel Keizersgracht 247 wordt door een borstbeeld bekroond.

De zandsteenen gevel Keizersgracht 248 draagt het jaartal MDCCX en is met twee wapens versierd.

De fries Keizersgracht 251 heeft als opschrift: SI DEUS PRO NOBIS QUIS CONTRA NOS.

De 18e eeuwsche top Keizersgracht 263 prijkt met een wapen.

Keizersgracht 268 hangt »de gouden ketting« uit.

In den 18e eeuwschen top Keizersgracht 280 ziet men twee bijenkorven.

De 18e eeuwsche top Keizersgracht 301 prijkt met een granaatappel.

In den top Keizersgracht 307 staat 1775.

De klauwstukken van den gevel Keizersgracht 309 verbeelden sfinxen. Daartusschen is een wapen aangebracht.

De 18e eeuwsche gevel Keizersgracht 317 is met twee liggende zeegodinnen versierd.

Keizersgracht 319 bevindt zich een fraaie zandsteenen gevel van Vingboons, met Dorische pilasters versierd.

De gevel Keizersgracht 324, met groote Korinthische pilasters en FELIX MERITIS in de fries is van Jacob Otten Husley.

Een gevel met Dorische pilasters, van ANNO 1642, bevindt zich Keizersgracht 328. De gevelsteen verbeeldt een kasteel.

Keizersgracht 387 ziet men een zandsteenen gevel met festoenen, van MDCLXVIII.

Een bijzonder fraaie zandsteenen gevel, waarschijnlijk van Vingboons, wordt Keizersgracht 401 aangetroffen. Hij is met Jonische en Korinthische pilasters versierd. De gevelsteen vertoont een gezicht op Marseille, met: MARSEILLE. (III, 142, B.) De klauwstukken prijken met festoenen en kinderfiguurtjes.

De gevel Keizersgracht 421 is van A° 1684. De gevelsteen is met een zwaan versierd, waarbij: DE SWAEN.

In den 18e eeuwschen top Keizersgracht 422 staat: DE LUIPAART.

De gevel Keizersgracht 441 is van A° 1684, die gemerkt 488 van ANNO 1686.

Een gevelsteen met een zon ziet men Keizersgracht 531.

Keizersgracht 604 staat in den gevel: INT DERDE VREDE IAER. (III, 265, B.)

Gevel Keizersgracht 401.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Een gevelsteen met het wapen van Haarlem en 1670 bevindt zich Keizersgracht 660.

In den gevel Keizersgracht 668 staat:

CIↃIↃC ZEERUST LXXXVIII. (III, 253, B.)

De zandsteenen gevels Keizersgracht 672 en 674, die ieder door twee beelden bekroond worden, zijn van Adriaan Dorsman.

In den 18e eeuwschen top Keizersgracht 695 zijn, als klauwstukken, twee fraaie stroomgoden uitgehouwen. (II, 117, B.)

Gevelbekroning Keizersgracht 695.
Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

De toppen Keizersgracht 702, 704 en 708 zijn met een kasteel, een adelaar en een wolf versierd.

De 18e eeuwsche gevel Keizersgracht 759 heeft in zijn fronton een wapen zonder blazoen.

In den gevel Keizersgracht 822 staat 1672.

Nieuwe Keizersgracht.

Nieuwe Keizersgracht 16 staat in den gevel ANNO 1733.

In den gevel Nieuwe Keizersgracht 48 leest men het jaartal MDCCLXXVI.

Een fraaie 18e eeuwsche gevel met een balcon, dat door atlanten gedragen wordt, bevindt zich Nieuwe Keizersgracht 58. Daarvoor staat een 18e eeuwsche lantaarnpaal.

In de 18e eeuwsche gevels Nieuwe Keizersgracht 53, 55 en 57 wordt gelezen: SPANHOLA, CURACAO en PORTORICO. (III, 251, B.)

Keizersstraat.

Keizersstraat 22 bevindt zich een gevelsteen, waarop St. Joris is uitgehouwen. Bovendien ziet men hier twee fraaie vrouwenmaskers.

In een 18e eeuwsch portiek van de Dorische orde, Keizersstraat 23, is een kroon, een lauwerkrans en palmtakken aangebracht.

Korte Keizersstraat.

De gevelsteen Korte Keizersstraat 11 verbeeldt een keizer, die is voorgesteld met zwaard en rijksappel, doch een gravenkroon draagt. (III, 170, B.)

Oude Kennissteeg.

Oude Kennissteeg 8 wordt een 18e eeuwsche gevelsteen waarop een Atlas, aangetroffen. (II, 120, B.)

Enge Kerksteeg.

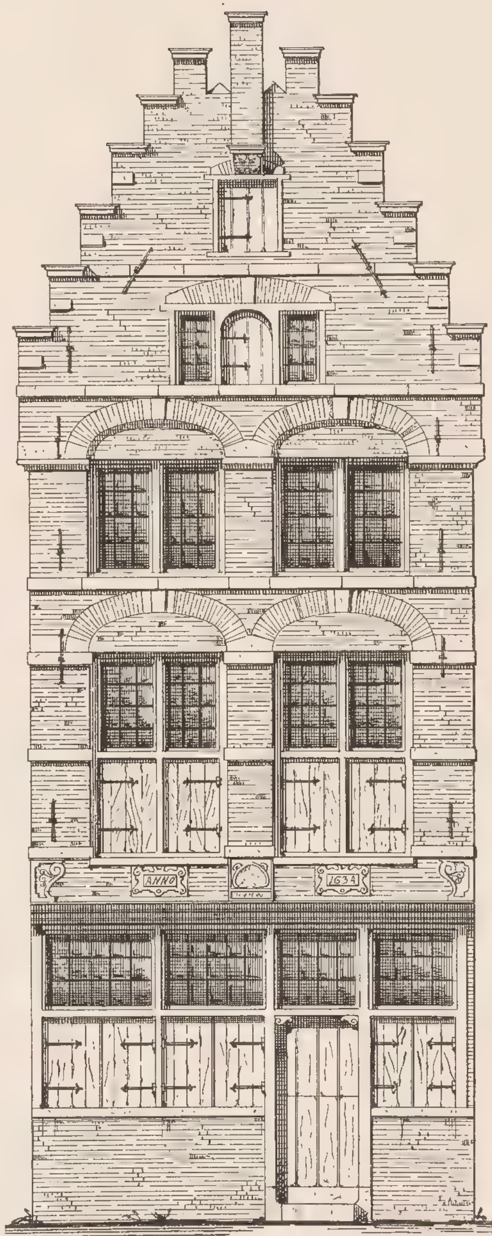
Enge Kerksteeg 2 bevindt zich een bijzonder fraaie 16e eeuwsche gevelsteen met de kruisdraging. (I, 50 B en A, 209, B.)

In den fraaien, geheel bewaarden, doch niet genummerden gevel, die daarnaast van gebakken en gehouwen steen is opgetrokken, staan drie gevelsteenen. De eerste vertoont een wan, met: DE VERGHVLDE WAN, de beide andere geven cartouches te aanschouwen met: ANNO 1634.

Kerkstraat.

Kerkstraat 34 ziet men een gevelsteen met A^o^ 1670.

De 18e eeuwsche gevels Kerkstraat 35, 37 en 39 zijn ieder met een druivetros versierd.

Gevel Enge Kerksteeg.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Kerkstraat 48 en 60 bevinden zich trapgevels van ± 1670.

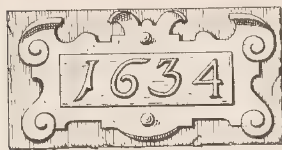
In den top van den gevel Kerkstraat 61 is Rococo ornament aanwezig.

De gevelsteen Kerkstraat 76 verbeeldt een turfdrager met: IN DE TURFDRAGER.

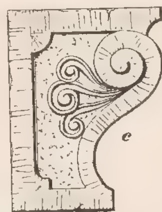
De 18e eeuwsche toppen Kerkstraat 189, 191 en 193 zijn met wapenschilden versierd.

De gevelsteen Kerkstraat 324 heeft als opschrift: ANNO 1673.

De gevelfragmenten Kerkstraat 402—406 zijn blijkbaar tegelijkertijd A^o^ 1672

Gevelsteen Enge Kerksteeg.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Detail van den gevel Enge Kerksteeg.

gebouwd. De vier gevelsteenen geven voorstellingen van: HVIS-DVINEN, DEN HELDER, WIERINGHEN en NVWEDIEP. (III, 14, B.)

Nieuwe Kerkstraat.

In de gevels Nieuwe Kerkstraat 10—14 staat 1736.

Boven in den Rococogevel Nieuwe Kerkstraat 18 is een meer uitgehouwen, met: DE GROOTE MEER.

In den gevel Nieuwe Kerkstraat 26 is een wapen en 1736 te zien.

Boven in den gevel Nieuwe Kerkstraat 37 leest men:

ANNO 1725.
DIT IS VOOR MYN KINT.
ALS HY WEL OPPAST
IST MYN VRINT.

De 18e eeuwsche top Nieuwe Kerkstraat 57 prijkt met een afbeelding van St. Jacob. Daarboven staat: LAUS DEO SEMPER, terwijl daaronder: *Jacobus* wordt gelezen. De klauwstukken stellen sfinxen voor.

Dwars Klooster.

Dwars Klooster 7 bevindt zich een fraaie gevelsteen van omstreeks 1670, waarop het bouwen van een huis is voorgesteld en D. WERKENDE METSELAAR.

Midden Klooster.

Een goedbewaarde 17e eeuwsche gevel van gebakken en gehouwen steen is Midden Klooster 6 te vinden.

Kloveniersburgwal.

In de 18e eeuwsche toppen Kloveniersburgwal 6 en 8 zijn de borstbeelden van Abraham en Isaak aangebracht, met daarbij: ABRAHAM en: ISAAK.

In den gevel Kloveniersburgwal 17 leest men: 1672.

Een fragment van gebakken en gehouwen steen, dat een 17e eeuwsch karakter heeft, bevindt zich Kloveniersburgwal 23.

De zandsteenen gevel Kloveniersburgwal 26 wordt door twee sfinxen bekroond.

Boven de 18e eeuwsche deuromlijsting Kloveniersburgwal 27 is een salamander aangebracht.

Een 18e eeuwsche raamomlijsting Kloveniersburgwal 31 wordt door een borstbeeld bekroond.

In den Rococotop Kloveniersburgwal 40 is een ontbladerde boom verbeeld, het bijschrift is niet meer te lezen.

De gevel Kloveniersburgwal 55 is met vier Jonische pilasters versierd, waartusschen festoenen zijn aangebracht.

De gevelsteen verbeeldt zeven korenbloemen met DKBN (III, 237, B.)

Kloveniersburgwal 57 zijn, boven een ingang van ± 1680, twee engelen, die een schild houden, aangebracht.

De gevel Kloveniersburgwal 62 heeft het karakter van omstreeks 1650. De klauwstukken verbeelden dolfijnen. Men ziet in den gevel, behalve vier cartouches, een gevelsteen, waarop een visscher is uitgehouwen. De deuromlijsting is uit de 18e eeuw en zeer rijk.

Gevelsteen Kloveniersburgwal 86.
Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

De 18e eeuwsche ingang Kloveniersburgwal 65 wordt door een vrouweborstbeeld bekroond.

De 18e eeuwsche top Kloveniersburgwal 67 is versierd met een 17e eeuwschen piekenier. Daarboven bevindt zich een prinsenkroon.

Kloveniersburgwal 77 bevindt zich een gevel van Vingboons, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd en van Dorische en Jonische pilasters, benevens een fronton voorzien.

Een zandsteenen gevel van Vingboons bleef Kloveniersburgwal 95 in wezen. Hij heeft zes groote Korinthische pilasters, een fronton en vijf festoenen. De stoep is verdwenen.

Een deur van 1720 met rijke omlijsting en bekroning ziet men Kloveniersburgwal 103.

Zeventiende eeuwsche fragmenten van gebakken en gehouwen steen bleven Kloveniersburgwal 86, 90, 96, 98 en 105 bewaard. Men ziet in No. 86 de helft van een gemeenschappelijken gevelsteen met cartouche en MD....

Koestraat.

Koestraat 10 bevinden zich drie gevelfragmenten van gebakken en gehouwen

steen, in den trant van ± 1620. Ook treft men hier een fraai portiek aan, dat de Toskaansche orde vertoont en in zijn gebogen fronton een voorstelling van een man met wijnloof te zien geeft.

Drie zeer fraaie deurkalven, in Rococostijl, met voorstellingen van Geloof, Hoop en Liefde, bleven Koestraat 7, 9 en 11 bewaard. (II, 210, B.)

Een gevelsteen met een man naast een zuil is Koestraat 44 te vinden.

Koggestraat.

Koggestraat 3 ziet men twee gevelsteenen met: ANNO 1718.

Op den gevelsteen Koggestraat 5 is een hand verbeeld.

Twee gevelsteenen met wapens zijn Koggestraat 7 bewaard.

Nieuwe Zijds Kolk.

In den 18e eeuwschen top N. Z. Kolk 7 ziet men de wassende maan en drie sterren.

Een gevel van omstreeks 1650, met Jonische pilasters en festoenen van schelpen bevindt zich N. Z. Kolk 11.

N. Z. Kolk 18 is de gevelsteen voorzien van een balk op strijken, met: 17 · D · BALCK · 26.

Op den gevelsteen N. Z. Kolk 22 wordt gelezen: SI DEVS PRO NOBIS QVIS CONTRA NOS. 1736.

Van den gevel N. Z. Kolk 26, die in gebakken en gehouwen steen is uitgevoerd, werd alleen de pui veranderd. De gevelsteen vertoont de wassende maan, drie sterren, eenige vaten en de wapens van Amsterdam en Delft, Dordrecht of Weesp. Daaronder staat: DE VERGULDE HALVE MAN EN DRY STARRE. (II, 73, B.)

Kolksteeg.

Kolksteeg 1 bevindt zich een gevel van 1666, met 18e eeuwsche pui en een gevelsteen, waarop de vier evangelisten zijn voorgesteld, met: D'4 GEKROONDE EVANGELISTEN. (I, 207, B en A.)

Koningsplein.

Op den gevel Koningsplein 16, van omstreeks 1740, zijn twee balen en twee marters als bekroning aanwezig.

In den gevel Koningsplein 20 staat 1667. De pui is echter vernieuwd.

Koningsstraat.

Een gevelsteen in Rococostijl, waarop men een miskelk en een Armenisch opschrift met 1765 ziet uitgehouwen, bleef Koningsstraat 27 bewaard. (I, 252, B en A.)

Gevel in den Kraaiengang.
Naar een teekening van den Heer W. Steelink.

Korte Koningsstraat.

Op den gevelsteen Korte Koningsstraat 6 staat: SONDERBURG.

Korte Koningsstraat 26 bevindt zich een gevelsteen met: T· IS NIET ANDERS
1733. (III, 256, B.)

Korsjespoortsteeg.

De zijgevel van het hoekhuis Korsjespoortsteeg 16 is uit het begin der 17^{e} eeuw. Ofschoon gepleisterd heeft hij toch nog zijn leeuwenmaskers en engelkopjes als versiering der sluitsteenen behouden. Ook de gesneden puilijst bleef bewaard.

Korte Korsjespoortstceg.

Drie gevelsteenen zijn Korte Korsjespoortsteeg 8 aanwezig.

Op den eenen staat een gans uitgehouwen, op de beide andere wordt: SOLI DEO GLORIA onderscheiden.

In den gevel Korte Korsjespoortsteeg 9 vindt men een lint met 1691. De pui is veranderd.

Kraaiengang. (Prins Hendrikkade bij den Zeedijk.)

In den Kraaiengang bevindt zich een 16^{e} eeuwsch huis, welks gevel, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, in zijn details nog Gothische vormen vertoont. (Dit huis is beschreven en afgebeeld bij het jaarverslag over 1884—1885 van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap.)

Kromboomsloot.

Kromboomsloot 18—20 ziet men twee welbewaarde pakhuizen, van gevelsteenen voorzien. Op den eenen staat A^{o} 1636, op den anderen een kasteel met: SCHOTTENBURGH. (III, 152, B.)

Een portiek in Rococostijl, Kromboomsloot 22, overgebleven van de Armenische kerk, is versierd met het Lam Gods, dat op het Boek met Zeven Zegels ligt. Daarbij staat: ANNO 1714 en een Armenisch opschrift. (I, 231, B.)

De trapgevel Kromboomsloot 45 heeft op een steen het jaartal: A^{o} 1636.

Boven in de pakhuizen Kromboomsloot 51 en 53 staat 1757.

De pakhuizen Kıomboomsloot 61 en 63 hebben een gevelsteen, waarop een tijger is voorgesteld met: DE TYEGER en ANNO 1723.

Kuipersteeg.

Twee gevelsteenen, waarop kuipers zijn voorgesteld, bleven Kuipersteeg 1 bewaard.

Land van Belofte-Steeg.

De gevelsteen Land van Belofte-Steeg 8 stelt een vrouw bij een ton met turf voor. Het onderschrift luidt: DE TVRFVVLSTER. (III, 9, B.)

Langestraat.

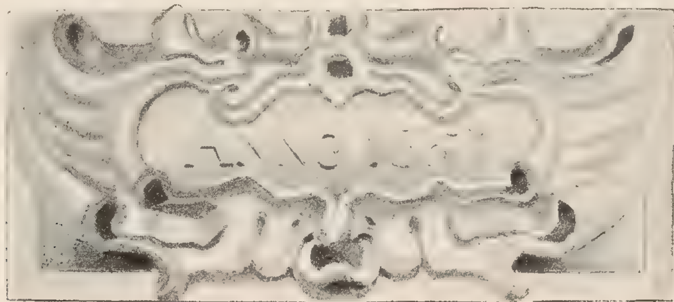
Een fraai besneden puilijst wordt Langestraat 2 aangetroffen.

De gevelsteen Langestraat 19 heeft het karakter van omstreeks 1680. Men ziet

daarop een boer afgebeeld, die met twee paarden ploegt, terwijl een daarvan door een man bereden wordt. Daaronder staat: *D'BOUMAN*. (III, 33, B.)

Boven in den Rococogevel Langestraat 27 staat: HOOP, in dien gemerkt 29: LIEFDE.

Op den gevelsteen Langestraat 30 is Job voorgesteld, met een staande vrouw naast hem. Daaronder ziet men de letters: D · G · I. (I, 186, B en A.)

Gevelsteen Langestraat 64.

Een trapgevel met een cartouche, waarin: ANNO 1657 is Langestraat 64 te zien.

De slechts ten deele bewaarde gevel Langestraat 72 heeft zijn oorspronkelijke kozijnen. Hij is van ANNO 1659.

Langestraat 80 bevindt zich een gevel van 1664.

Eerste Laurierdwarsstraat.

Een 17e eeuwsch gevelfragment treft men 1e Laurierdwarsstraat 8 aan.

De gevelsteen 1e Laurierdwarsstraat 20 vertoont twee bergen, met het bijschrift: Aº 1641 · DE 2 KRVYTBARGEN. (III, 244, B.)

Lauriergracht.

Lauriergracht 23 vindt men een gevel, welks klauwstukken twee leeuwen met schilden vertoonen. Het opschrift is: ANNO MDCLVIII.

Gevelfragmenten met Jonische pilasters, in den trant van Vingboons bevinden zich Lauriergracht 53 en 57.

In den top van het huis Lauriergracht 69 is DE KOOPERE KANDYPOT afgebeeld.

Een pakhuis, in welks gevelsteen Aº 1650 staat, is Lauriergracht 118 bewaard.

De gevelsteen Lauriergracht 120 vertoont een fraaien leeuw uit het begin der 17e eeuw.

Laurierstraat.

De gevelsteen Laurierstraat 30 vertoont een walvisch.

Een gevel van gebakken en gehouwen steen, met veranderde pui, is Laurierstraat 35 aanwezig.

Een gevelsteen met een voorstelling van den vrede, in Rococo-omlijsting, is Laurierstraat 78 te vinden.

In den top van den gevel Laurierstraat 136 staat: 1740.

Laurierstraat 163 bevindt zich een gevelsteen met St. Crispinus en: ST. CRISPIN.

Een gevel van omstreeks 1650, met Jonische pilasters en veranderde pui treft men Laurierstraat 165 aan, terwijl Laurierstraat 248 een gepleisterd gevelfragment uit het begin der 17e eeuw bewaard bleef.

Korte Leidschedwarsstraat.

Op den fraaien gevelsteen Korte Leidschedwarsstraat 69 is een postwagen met reizigers verbeeld, die door twee paarden getrokken wordt. Het onderschrift is: DE VERGULDE WAGEN. (III, 120, B.)

Lange Leidschedwarsstraat.

Een gevelsteen, waarop een toeslede is verbeeld, wordt Lange Leidschedwarsstraat 20 aangetroffen.

Lange Leidschedwarsstraat 27 ziet men drie gevelsteenen, waarvan een met een adelaar, heraldiek opgevat en de beide andere met cartouches en ANNO 1664.

Een drietal gevelsteenen worden Lange Leidschedwarsstraat 40 gevonden. Op de eerste is een bijl verbeeld, met: DE KERF BYL. Op de beide andere zijn cartouches aangebracht met: ANNO 1668.

Een cartouche met 1667 bevindt zich Lange Leidschedwarsstraat 56.

Een gevelsteen met 1670 is Lange Leidschedwarsstraat 60 aanwezig.

Een trapgevel van ± 1660 treft men Lange Leidschedwarsstraat 122 aan; de gevel daarnaast, No. 124 heeft een gevelsteen die, in een cartouche, 1664 te lezen geeft.

Een soortgelijke cartouche, doch zonder jaartal, wordt Lange Leidschedwarsstraat 126 gevonden.

Boven in den Rococotop Lange Leidschedwarsstraat 144 zijn druiventrossen aangebracht, in dien gemerkt 89 een korenschoof, in dien gemerkt 93 drie korenschoven.

Lange Leidschedwarsstraat 129 en 131 bevinden zich twee gevels, wier gevelsteenen een ossekop en ANNO 1726 vertoonen.

Leidschegracht.

Leidschegracht 10 bevindt zich een gevel met festoenen versierd, op een waarvan het jaartal 1665 staat.

De klauwstukken van den top Leidschegracht 11 hebben het karakter van ± 1670 en zijn met slangen versierd.

De gevel Leidschegracht 16 prijkt met twee festoenen van omstreeks 1665.

Leidschegracht 25 en 27 bevinden zich gevelsteenen met Aº 1684.

Een zandsteenen gevel is Leidschegracht 37 aanwezig. Hij is met festoenen versierd. De gevelsteen verbeeldt een haas, met: DE HAES. Bovenin staat: MDCLXVI.

Leidschegracht 38—40 bevindt zich een pakhuis van omstreeks 1665. In den gevel ziet men een festoen met het opschrift: *Campen.*

In den gevel Leidschegracht 72 wordt 1666 gelezen.

In den 18e eeuwschen top Leidschegracht 87 ziet men een wapen.

Leidschegracht 97 wordt een gevelsteen aangetroffen, waarop een kater, die een muis gevangen heeft, is voorgesteld. Daaronder staat:

DIE · VERGVLDEN · CATER
IN · DIE · NIEV · STAT. (III, 201, B.)

Leidsche Kruisstraat.

Leidsche Kruisstraat 14 is, in een 18e eeuwschen top, een bosch verbeeld, met: T GROENE WOUT.

Leidscheplein.

Leidscheplein 8 bevindt zich een trapgevel van gebakken en gehouwen steen.

De gevel Leidscheplein 10 is met Dorische pilasters in den trant van 1660 versierd.

Een halven gevelsteen, met vrijende paren in een tuin, ziet men Leidscheplein 12. De steen draagt het jaartal 1666.

Leidschestraat.

Leidschestraat 11 en 13 bevinden zich trapgevels van gebakken en gehouwen steen. De laatste wordt bekroond door een zittenden leeuw, die een schild houdt. De puien zijn vernieuwd.

De klauwstukken van den gevel Leidschestraat 25, die het karakter van omstreeks 1660 vertoonen, zijn versierd met het zegel en het wapen van Amsterdam. (II, 166, B.)

Boven in den Rococotop Leidschestraat 60 is een zittende vrouwfiguur te zien, met het bijschrift: T SY VVYL OF REYN.

In den Rococotop Leidschestraat 62 is een eend uitgehouwen.

Een fraaie gevelsteen met de figuur der Hoop en 1665 bevindt zich Leidschestraat 67. (II, 210, B.)

De gevel Leidschestraat 67 heeft Jonische pilasters in den trant van ± 1660.

De 18e eeuwsche gevelsteen Leidschestraat 104 is met een ruiter in Poolsch gewaad versierd.

Eerste Leliedwarsstraat.

Een trapgevel van gebakken en gehouwen steen bevindt zich 1e Leliedwarsstraat 7.

Een gevelfragment van gebakken en gehouwen steen ziet men 1e Leliedwarsstraat 15. De gevelsteen vertoont een neger met een boog.

Tweede Leliedwarsstraat.

Een 17e eeuwsche pui bevindt zich 2e Leliedwarsstraat 18.

Leliegracht.

Leliegracht 12 ziet men in een 18e eeuwschen gevel een hert met een kroon daarboven.

In den gevel Leliegracht 49 bleven twee zeer fraaie festoenen bewaard, die uit druiven, bekers, vaten, boeken, een blaasbalg enz. zijn samengesteld. Op twee linten staat: ANNO 1673.

Nieuwe Leliestraat.

Nieuwe Leliestraat 1 bevindt zich een gevelsteen met een voorstelling van Elia, die door de raven gespijzigd wordt.

Nieuwe Leliestraat 18 is een trapgevel van gebakken en gehouwen steen overgebleven.

De 18e eeuwsche gevelsteen Nieuwe Leliestraat 22 vertoont een korenveld met: DE TARWE AKKER.

In den gevel van gebakken en gehouwen steen Nieuwe Leliestraat 41 staat: 1643. De pui is vernieuwd.

Een soortgelijke gevel, Nieuwe Leliestraat 82 heeft een gevelsteen, die een vrouw met twee kinderen vertoont. Het onderschrift is: DE MIN 1662. (III, 9, B.)

De gevelsteen Nieuwe Leliestraat 84 vertoont drie vaten in een Rococo-omlijsting.

Min of meer goedbewaarde 17e eeuwsche gevels zijn Nieuwe Leliestraat 85, 128 en 130 te zien.

Nieuwe Leliestraat 109 treft men een gevelsteen aan met een poedel en een kroon. Daaronder staat: 1722 DE GEKROONDE WATERHONT.

Oude Leliestraat.

In den gevel Oude Leliestraat 13 staat 1743.

Lepelstraat.

Lepelstraat 2—4 vindt men gevelsteenen met zon en maan.

Eerste Lindendwarsstraat.

Een gevelsteen met een visscher en: IN DE IONGE VISSER 1734 wordt 1e Lindendwarsstraat 9 gevonden.

Lindengracht.

In den 18e eeuwschen gevel Lindengracht 7 is een voorstelling van een man (Mozes?) bij een boom te zien.

Lindengracht 11 bevindt zich een gevelsteen, met een man op een ezel versierd. Ook een 17e eeuwsch leeuwenmasker in hier aanwezig.

De gevelsteen Lindengracht 42 vertoont een voet en 1663.

Twee gevelsteenen zijn Lindengracht 53 aanwezig. De eerste vertoont twee apen en een hond bij een haspel en WARGAARN, op den anderen staat A° 1687. (III, 181, B. en A.)

Een fragment van gebakken en gehouwen steen treft men Lindengracht 64 aan.

Twee gevelsteenen, waarvan een met een schip, de andere met 1689 worden Lindengracht 86 gevonden.

Fragmenten van gevels, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, zijn te zien Lindengracht 168, uit A° 1641, 254, met oude ankers, 205, 207 en 209. De laatste heeft in den gevelsteen een otter en A° 1717 D'OTTER.

Ook Lindengracht 235 bleef zulk een fragment bewaard.

Drie gevelsteenen, met de letters A, B en C, zijn Lindengracht 229—231 te vinden. (III, 114, B.)

Lindenstraat.

Lindenstraat 4 en 6 bevinden zich gevelsteenen met David en: D'KONING DAVID. (I, 195, B.)

De gevel Lindenstraat 19 heeft Jonische pilasters, en drie gevelsteenen. Op een daarvan is David verbeeld, met het bijschrift: D'KONING DAVIT. Op de beide andere staat ANNO 1660.

Lindenstraat 41 ziet men een gevel van gebakken en gehouwen steen. De gevelsteen stelt voor een krab, een schuit en een vos. Het onderschrift luidt: DE · KRAB · EN · DE · VOS. (II, 127, B.)

Wijde Lombardsteeg.

In de fries Wijde Lombardsteeg 5 staat 1730.

Eerste Looiersdwarsstraat.

Een gevelsteen met een cartouche en 1628 bevindt zich 1e Looiersdwarsstraat 7.

Een gevelsteen met een boer en tabaksvaten, waarbij: D · GOYSE BOER, die een 18e eeuwsch karakter heeft, is 1e Looiersdwarsstraat 8 te zien. (III, 9, B.)

Tweede Looiersdwarsstraat.

Een gevelsteen met een os, 1739 en: D'SWARTE OS bevindt zich 2e Looiersdwarsstraat 14—16.

Looiersgracht.

Looiersgracht 15 en 17 ziet men twee rijk gesneden puilijsten.

De gevel van gebakken en gehouwen steen Looiersgracht 21 is op de pui na, goed bewaard. De gevelsteenen vertoonen een wan met: D · WAN en ANNO 1648.

Nieuwe Looiersstraat.

De gevels Nieuwe Looierstraat 38, 40 en 42 vormden vroeger waarschijnlijk één geheel. Er zijn drie gevelsteenen aanwezig. De middenste verbeeldt een wapen, met twee looiers er naast en daaronder: IN · DE · NIWE · LOEYEREY. Op de andere steenen staat: ANNO 1665. (III, 44, B. en A.)

Boven in de gevels Nieuwe Looiersstraat 64 en 66 leest men: 1736.

Looiersstraat.

Een 18e eeuwsch vogelkooper, met een zijner klanten is Looiersstraat 1 op den gevelsteen verbeeld.

Drie gevelsteenen met: ANNO 1656 en een man die een zwaard houdt, misschien St. Paulus, bevindt zich Looiersstraat 4.

De gevelsteen Looiersstraat 34 is met een lakenraam (?) versierd.

De gevelsteenen van het huis Looiersstraat 53 geven: ANNO 1691 te lezen.

Looiersstraat 59 bevindt zich een 17e eeuwsch gevelfragment.

Drie gevels in de Looiersstraat prijken met steenen, waarop telkens een boom is afgebeeld. Die van 42 heeft daarbij: ANNO 1784, die van 64 heeft: ANNO 1787, en op dien van 89 staat: DE BERKEBOOM.

St. Luciënsteeg.

St. Luciënsteeg 2 ziet men den ring van Polykrates op een gevelsteen, met: DE RINCK INT DIEP. Op twee andere staat: ANNO 1653. (II, 126, B.)

St. Luciënsteeg 6 bevindt zich een trapgevel van gebakken en gehouwen steen.

Gevelsteen Lijnbaansgracht 333.

Lijnbaansgracht.

Lijnbaansgracht 5—8 vindt men 17e eeuwsche pakhuizen, in wier gevel het Amsterdamsche wapen voorkomt.

De gevelsteen Lijnbaansgracht 189 is, in een 18e eeuwsche omlijsting, versierd met een gezicht op de „Tre Fontane" aan de Via Laurentina bij Rome. Daaronder staat: D: 3 FONTYNE. (III, 147, B.)

Lijnbaansgracht 197—198 bevindt zich een gevelsteen met een boom en: D · BERKE · BOOM. ANNO 1761.

In den gevel Lijnbaansgracht 271 staat: ANNO 1667.

De 18e eeuwsche top Lijnbaansgracht 294 is met drie boomen versierd, waarbij staat: GROENEWOUT.

De gevelsteen Lijnbaansgracht 316 verbeeldt een kasteel met: T HUYS TER VOORT.

Drie gevelsteenen bleven Lijnbaansgracht 333 bewaard. De middenste verbeeldt

een laars, waaruit een man komt kijken. Het onderschrift luidt: T MANNETIE IN DE LAERS. Op de twee andere staat: ANNO 1665. (III, 83, B en A.)

Drie soortgelijke gevelsteenen bevinden zich ook Lijnbaansgracht 334. De middenste vertoont hier echter een laars, waarboven een keizerskroon is aangebracht, terwijl op de kap de rijksadelaar werd geplaatst. Daaronder staat: IN DE GEKROOND KEYSERS LAERS. De twee andere gevelsteenen vermelden: ANNO 1665. (III, 83, B.)

Gevelsteen Lijnbaansgracht 334.

Maagdelievenstraat.

Een gevel van gebakken en gehouwen steen bevindt zich Maagdelievenstraat 1.

Maagdelievenstraat 2 ziet men op den gevelsteen een twijnwiel afgebeeld. (III, 71, B.)

Een huis in aanbouw is de voorstelling op den gevelsteen Maagdelievenstraat 8.

Een gepleisterde gevel van gebakken en gehouwen steen, Maagdelievenstraat 9 heeft op den gevelsteen een adelaar, waarbij: IN DE AREND.

Markensteeg.

Markensteeg 13 ziet men een gevelsteen waarop een vrouw is afgebeeld, met het bijschrift: CATRINA 1725.

Martelaarsgracht.

In den 18e eeuwschen geveltop Martelaarsgracht 8 zijn een radijs en een wereldbol gebeiteld.

Boven in den gevel Martelaarsgracht 12 staat een wapen.

Een 18e eeuwsche gevelsteen met: D STAM JESSE is Martelaarsgracht 26 te zien. (I, 193, B.)

Jonas Daniël Meijerplein.

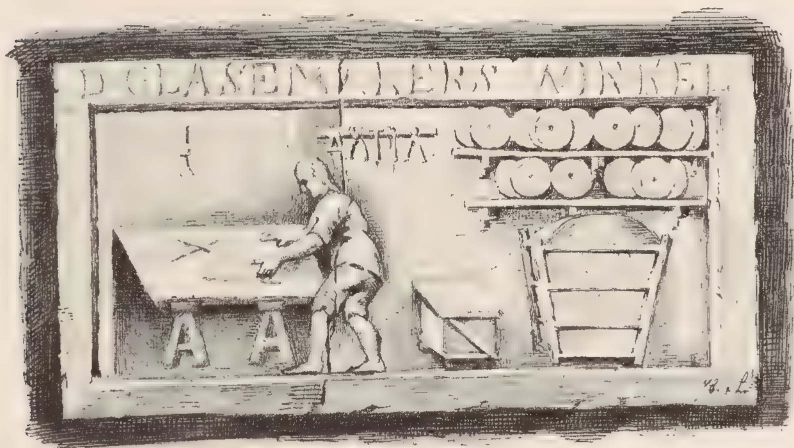
Een gevelsteen met A° 1681 wordt Jonas Daniël Meijerplein 10 gevonden.

Moddermolensteeg.

Moddermolensteeg 1 bevinden zich drie gevelsteenen. Op den ondersten is verbeeld een glazenmaker aan het werk met: D · GLASEMAKERS WINKEL.

Op den middensten staat:

BENEYT NIEMANS PROFEYT
LAAT ELLECK OP HOOPE BOUWE
WANT OF GY HET SCHOON BENEYT
HET FERTUYN SAL SYN LOOP HOUWE.

Gevelsteen Moddermolensteeg 1.
Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

Op den bovensten is een cartouche met A^{o} 1721 aangebracht. (III, 48, B en A.)

Gevelsteen Molensteeg 2.

Molensteeg.

In den gevel Molensteeg 2 is aanwezig een 16^{e} eeuwsche steen met het wapen van Amsterdam, door een zeer eigenaardige kroon gedekt.

Molsteeg.

Molsteeg 5 bevindt zich een 17^{e} eeuwsch fragment.

Molsteeg 7 is een gevel met gedeelten van pilasters in den trant van ± 1650 aanwezig.

Een trapgevel van omstreeks 1630, met nieuwe pui, ziet men Molsteeg 8.

Boven in den Rococo gevel Molsteeg 10 zijn twee wapens aangebracht.

Monnikenstraat.

Een gevelsteen met een stadsgezicht en: D'STAT OLDENBURG wordt Monnikenstraat 12 gevonden.

Nes.

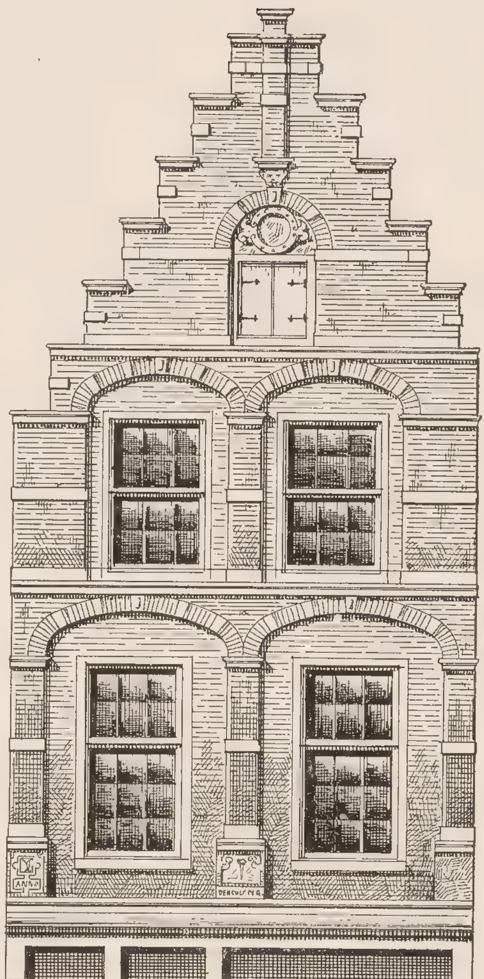
Een gevel met Jonische pilasters, festoenen en cartouches, in den trant van ± 1650, bleef, op de pui na, Nes 20 bewaard. Bovenin staat: ANNO 1648.

Boven in den gevel Nes 50 bevindt zich beeldhouwwerk, dat een hert tusschen boomen voorstelt. De gevelsteen geeft A^O. 1702 te lezen.

Nes 56 bevindt zich de St. Pieterspoort, die, aan de oostzijde, een sluitsteen met een sleutel en een cartouche waarin 1584, vertoont. (I, 50, B en II, 67, B.) Aan de westzijde is een soortgelijke sluitsteen aanwezig, die echter omstreeks 1650 schijnt aangebracht. Op een oud karbeel van hout, dat over de poort uitsteekt, rust een gevel, welks middendeel, met Dorische pilasters, het karakter van ± 1650 heeft. De top is uit de 18e eeuw, de pui modern. De gevelsteen verbeeldt een zalm met: DE LECKERKERKSE SALM. (II, 73, B.)

Boven in den gevel Nes 75 prijkt een wapen, met het jaartal 1765 daarbij.

Nes 80 ziet men een fragment van gebakken en gehouwen steen. De gevelsteen vertoont een cartouche met A^O. 1627.

Gevel Nes 85.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Gevelsteenen Nes 85.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

De gevel Nes 85 behoort tot de fraaiste uit het begin der 17e eeuw, die bewaard bleven. Alleen de pui is veranderd. Het geheel vertoont den stijl van Hendrik de Keyser. De gevelsteen verbeeldt een nagel, waaronder staat: DEN · GVLDEN · NAGEL.

Een welbewaard pakhuis uit de 18e eeuw is Nes 100 aanwezig. Boven de deuren is prachtig smeedwerk te zien, waarin *ANNO 1771* staat.

Een gevelfragment van gebakken en gehouwen steen Nes 126 heeft drie festoenen, twee linten met: ANNO 1669 en als gevelsteen een voorstelling van een gekroonden berg.

St. Nicolaasstraat.

Van den gevel St. Nicolaasstraat 4 bleef de gevelsteen slechts voor de helft bewaard. Men ziet daarop een varken met: INT ROODE VA . . .

St. Nicolaasstraat 14 bevindt zich een 16e eeuwsche gevelsteen, waarin, op een fraaie cartouche, een krakeling is uitgehouwen. (III, 89, B.)

Zeventiende eeuwsche fragmenten bleven St. Nicolaasstraat 16, 19 en 52 bewaard.

De gevelsteen St Nicolaasstraat 21 verbeeldt een varken, in 18e eeuwsche omlijsting. Het bijschrift is: T BEEMSTER VARKEN.

Een zeer fraaie 17e eeuwsche gevelsteen St. Nicolaasstraat 25 geeft vrouwen te zien, die de zintuigen verpersoonlijken. Daarbij staat: INDE · VYF · SINNEN. (II, 217, B en A.)

De gevelsteen St. Nicolaasstraat 38 stelt drie boomen voor.

St. Nicolaasstraat 48 wordt een gevelsteen gevonden met een haan en: DE BLAUWE HAAN A^o^ 1731. (III, 207, B.)

Een gevelsteen met een vat en: T SERNAEMSCHE KOFFIVAT bevindt zich St. Nicolaasstraat 58.

Nieuwebrugsteeg.

Een zeer fraaie gevel van gebakken en gehouwen steen, waarvan alleen de pui gemoderniseerd is, bevindt zich Nieuwebrugsteeg 13. De gevelsteen verbeeldt een bakkerswinkel. (III, 47, B.)

Nieuwegrachtje.

In de gevels Nieuwegrachtje 8 en 9 is 1736 uitgehouwen.

Nieuwendijk.

Nieuwendijk 5 leest men op twee gevelsteenen: ANNO 1656.

In den top Nieuwedijk 7 staat: 1736.

Nieuwendijk 20 bevindt zich een gevelsteen met een boer en het bijschrift: ALLE ZEEGEN KOMT VAN BOVEN, D'BOER. (II, 232, B.)

Een fraaie gevel van gebakken en gehouwen steen, welks fries met vlechtingen en leeuwenmaskers versierd is, doch welks pui veranderd werd, ziet men Nieuwendijk 24.

De gevel Nieuwendijk 30 heeft nog zijn oorspronkelijke trappen. Op den gevelsteen staat: CIↃ · IↃ · CXXX. Boven het middenraam is een duif als gevelsteen aangebracht. (I, 233, B.)

De gevelsteen Nieuwendijk 34 verbeeldt een palmboom.

In den 18e eeuwschen top Nieuwendijk 50 is een wapen uitgehouwen.

De gevelsteen Nieuwendijk 60 verbeeldt een Keizer, met kroon, zwaard en rijksappel. (II, 15, B.)

In den 18e eeuwschen top Nieuwendijk 61 ziet men een paard.

Op den 18e eeuwschen gevelsteen Nieuwendijk 70 leest men: PURMEREND.

Gevelsteen Nieuwendijk 198.

De gevel Nieuwendijk 113, van CIƆIƆCXXXV is, op de pui na, nog welbewaard Hij is in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd. De gevelsteen verbeeldt een postrijder, die op een hoorn blaast. (III, 123, B en A.)

Nieuwendijk 161 ziet men een gevel met Dorische en Jonische pilasters, van gebakken en gehouwen steen. Op den gevelsteen staat: 1649.

Boven aan den zijgevel Nieuwendijk 198 ziet men een zeer fraaien gevelsteen. Hij verbeeldt een cartouche, waar in een kraanvogel en het jaartal 1561.

Op den gevelsteen Nieuwendijk 222 staat een appel uitgehouwen.

Nieuwmarkt.

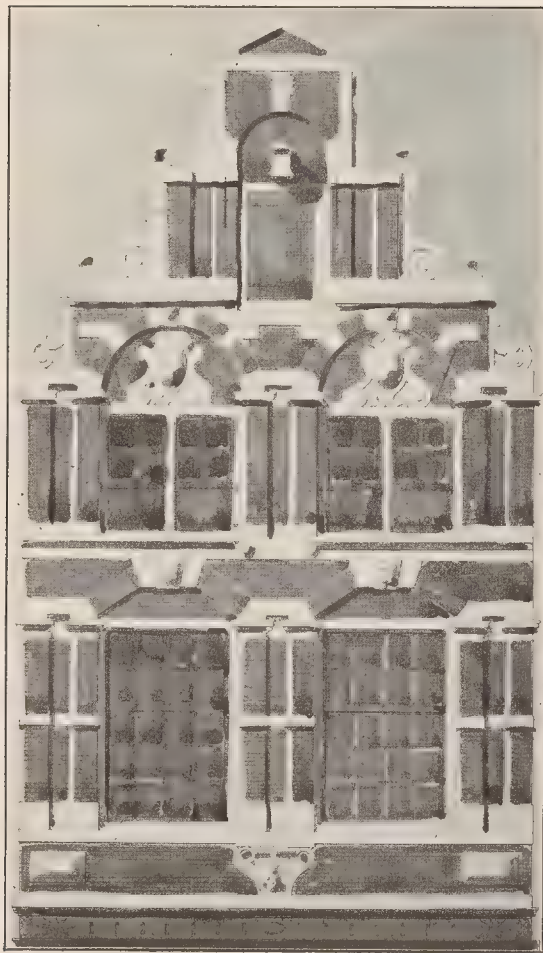
Nieuwmarkt 19 en 21 ziet men twee fraaie gevels van gebakken en gehouwen steen, in den trant van Hendrik de Keyser, met gekoppelde Dorische pilasters en veranderde puien. De boogvelden zijn met cartouches versierd.

Twee trapgevels bleven Nieuwmarkt 20 en 22 bewaard.

Behalve vier fraaie maskers en vier leeuwenmaskers zijn twee gevelsteenen met ANNO 1605 aanwezig.

In den Rococotop Nieuwmarkt 25 staat: 1724.

De 18e eeuwsche toppen Nieuwmarkt 34 en 36 zijn met een ruiter versierd.

Gevel Nieuwmarkt 19.

Nieuwstraat.

Nieuwstraat 44 is een 17e eeuwsch gevelfragment bewaard gebleven.

Oude Nieuwstraat.

Een 17e eeuwsche, geheel gave gevel bevindt zich Oude Nieuwstraat 14. Soortgelijke gevels ziet men ook Oude Nieuwstraat 22 en 24.

Lange Niezel.

Een gevel van gebakken steen, met veranderde pui en top, wordt Lange Niezel 24 gevonden. Er zijn vier gevelsteenen aanwezig. Twee vertoonen garenbalen, de derde geeft een man te zien in een bolwerk met: BOLWERCK, de vierde bevat: ANNO 1646.

Noorderkerkstraat.

Noorderkerkstraat 14 bevindt zich een 18e eeuwsche gevelsteen, waarop is voorgesteld een vrouw met een kind en de zinnebeelden van geloof en hoop. Daaronder staat: HET GELOOF HOOP EN LIEFDEN. (II, 210, B.)

Noordermarkt.

Een fraaie gevel uit het begin der 17e eeuw, welks gevelsteen met een os versierd is, bevindt zich Noordermarkt 1. Top en pui zijn veranderd. (III, 192, B.)

Een gevelsteen met A^o^ 1701 is Noordermarkt 15 aanwezig. Boven in den top staan een schaaf en een schaar uitgehouwen.

De gevelsteen Noordermarkt 16 prijkt met de fortuin te midden van laken en garen. Daarbij staat: ANNO 1726.

In den 18e eeuwschen top Noordermarkt 17 ziet men een versierden paaschos.

In den top Noordermarkt 18 zijn een kip en A^O^ 1718 uitgehouwen.

De 18e eeuwsche top Noordermarkt 19 is met een schaap versierd.

Noordermarkt 21 wordt een gevelsteen aangetroffen, waarop een schip is voorgesteld. Daaronder staat: IN HET GROOTE MARCKTSCHIP.

De gevel Noordermarkt 22, met Dorische pilasters versierd, heeft het karakter van omstreeks 1650.

De 18e eeuwsche gevelsteen 41 is met een krab, die een vos bij den staart heeft, versierd.

Noorderstraat.

Noorderstraat 40 bevindt zich een gevelsteen, waarop staat: DE OYEVAAR A^o^ 1775.

St. Olofspoort.

St. Olofspoort bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen met veranderde pui.

Oostenburgerdwarsstraat.

Oostenburgerdwarsstraat 6 bevindt zich een trapgevel van omstreeks 1660.

Oostenburgergracht..

In den 18e eeuwschen top Oostenburgergracht 37 is Salomo's rechtspraak uitgehouwen, met: SALOMONS EERSTE REGT.

Oostenburgergracht 75—77 bevindt zich een pakhuis van omstreeks 1665, in het fronton waarvan het merk der O. I. Compagnie is aangebracht.

Oostenburgermiddenstraat.

Een gevel met twee cartouches, waarin ANNO 1664 bevindt zich Oostenburgermiddenstraat 21.

De gevel Oostenburgermiddenstraat 28 is met festoenen versierd. De gevelsteen verbeeldt drie kievitten, met: DE 3 KIEVITTEN A$^{\underline{o}}$ 1669. (III, 215, B.)

De gevelsteen Oostenburgermiddenstraat 30 stelt een lepelaar voor met: INT WAEPEN VAN YESP.

Gevel Oudebrugsteeg 7.

De gevel Oostenburgermiddenstraat 51 is van A$^{\underline{o}}$ 1671.

Op den gevelsteen Oostenburgermiddenstraat 68 staat:

NIKLAAS W. HARTMAN
HEEFT
DEN EERSTEN STEEN GELEGT
DEN 26 APRIL 1761.

Oostenburgervoorstraat.

De gevelsteen Oostenburgervoorstraat 44 verbeeldt een hert met: INT GROEN.

Binnen Oranjestraat.

Zeventiende eeuwsche fragmenten treft men Binnen Oranjestraat 22 en 24 aan.

Buiten Oranjestraat.

Boven in den Rococo-gevel Buiten Oranjestraat 12 is een melkkan uitgehouwen.

Gevel Damrak hoek Oudebrugsteeg.

Oudebrugsteeg.

Oudebrugsteeg 7 vindt men het voormalig Accijnshuis, door Jacob van Campen ontworpen, met fraaie gevels van zandsteen. Het gebouw is met Jonische pilasters versierd. Boven de twee deuren prijken bijzonder goed gebeeldhouwde wapens van Amsterdam, waarbij, gelijk meermalen in de 17e eeuw, ook het zegel als blazoen gebruikt is. Aan de zijde van het Damrak ziet men afwisselend driehoekige en gebogen frontons boven de vensters.

Oudebrugsteeg 22 bleef een gevelfragment in gebakken en gehouwen steen bewaard.

Oudekerksplein.

Oudekerksplein 38 ziet men een gevelsteen met een haas en: DE HAAS 1712.

Een fragment van een gevel uit het midden der 17^e eeuw, met vier Jonische pilasters, wordt Oudekerksplein 50 gevonden.

Een gevelsteen met het wapen van Groningen en: T WAPEN VAN GRONINGE bleef Oudekerksplein 50 bewaard.

Oudeschans.

In den 18^e eeuwschen top Oudeschans 6 zijn twee portretmedaillons aanwezig.

Oudeschans 23 ziet men in een gevel van A^o 1674, behalve festoenen, twee gevelsteenen met een leeuw en een wolf.

Een 17^e eeuwsch fragment met oude kozijnen bevindt zich Oudeschans 39.

Op den 18^e eeuwschen gevelsteen Oudeschans 45 is een salamander afgebeeld, met: DE SALAMANDER. (III, 228, B.)

Boven een pakhuisdeur Oudeschans 67 bevindt zich fraai smeedwerk in Rococostijl.

Boven in den pakhuisgevel Oudeschans 75 is een korendrager uitgehouwen.

In de 18^e eeuwsche toppen Oudeschans 74 en 76 ziet men springende katten.

Paleisstraat.

Paleisstraat 9 bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen met moderne pui. Op twee cartouches wordt: ANNO 1670 gelezen. De gevelsteen toont drie koeken was met een waslichtje daarop (II, 73, B) en DE STAPEL WAS.

Gevelsteen Paleisstraat 9.

Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

De gevel Paleisstraat 21 heeft in zijn bekroning, die den stijl van Lodewijk XVI vertoont, een wapen.

Een trapgevel van gebakken en gehouwen steen, die het karakter van omstreeks 1630 heeft, is Paleisstraat 25 te vinden. De pui is vernieuwd.

Palmdwarsstraat.

Palmdwarsstraat 4 bevindt zich een gevelsteen, waarop een kat met een muis in den bek is afgebeeld.

Een zeer goed bewaarde gevel, Palmdwarsstraat 22, met oorspronkelijke pui, doch eenigszins veranderde top heeft in den gevelsteen de afbeelding van een schelvisch, met het bijschrift: D · SCHELVIS.

Palmstraat.

Palmstraat 1 bevindt zich een fragment van een 17e eeuwschen gevel, in gebakken en gehouwen steen.

Op den gevelsteen Palmstraat 11 staat:

DOOR GOODES ZEEGEN
HEB IK HET AL VERKREEGEN
A^o^ 1773.

Kromme Palmstraat.

Kromme Palmstraat 9 wordt een gepleisterde 17e eeuwsche gevel aangetroffen.

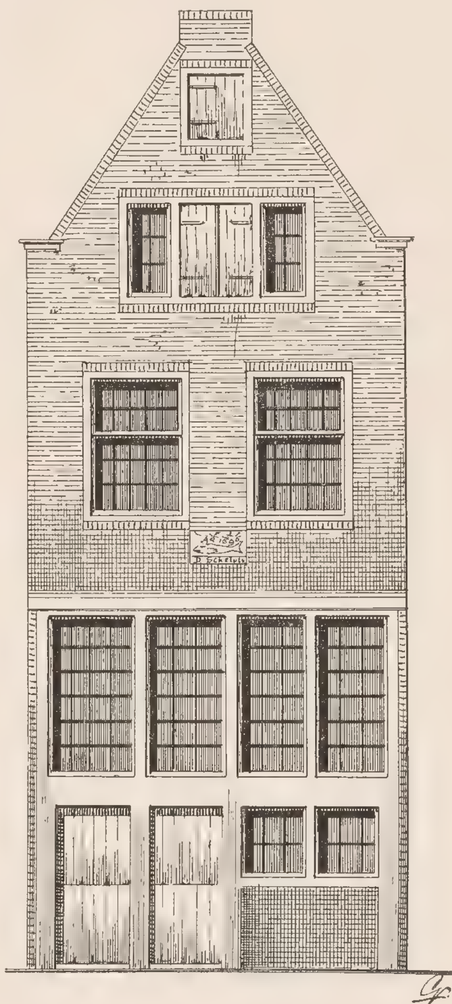
Palmgracht.

Fragmenten van 17e eeuwsche gevels bleven Palmgracht 3, 5, 12, 14 en 16 bewaard.

Op den gevelsteen Palmgracht 17 is een dorp afgebeeld. Het onderschrift is weggehakt.

De welbewaarde gevel van gebakken en gehouwen steen Palmgracht 25 heeft een gevelsteen met een zwaan en: DE SWAEN. Hij is blijkbaar uit de 17e eeuw.

De gevelsteen Palmgracht 33 verbeeldt de figuur der hoop. Daarbij staat: DE HOOP.

Gevel Palmdwarsstraat 22.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

De gevels Palmgracht 45 en 47 hebben oorspronkelijk bij elkander behoord. De gevelsteen vertoont een reiger en: ANNO 1661. Op zijde ziet men oude balkkoppen, die omstreeks de helft der 17e eeuw gemaakt moeten zijn.

De gevel Palmgracht 40 heeft fragmenten van pilasters. In twee cartouches staat: ANNO 1649.

De gevelsteen Palmgracht 50 verbeeldt het dorp Leimuiden. Daaronder staat: IN · LAYMVIEN · 1620. (III, 141, B.)

Men ziet een vrij goed bewaarden gevel van gebakken en gehouwen steen, die een 17e eeuwsch karakter heeft Palmgracht 52. De gevelsteen vertoont een wijnkooperskar en: T WYNVAT OP DE KAR.

De gevelsteen Palmgracht 64 is met een boekanier versierd. Daarbij staat: *In de Bokanier*, ANNO 1648. (III, 26, B en A.)

Palmstraat 63 bevindt zich een gevelsteen met een kool en: DE BLOMKOOL.

Passeerdergracht.

Een fraaie Rococo-gevel bleef Passeerdergracht 18 in wezen. Boven de deur is, tusschen een rijke versiering, een looier in hout gesneden.

Passeerderstraat.

Passeerderstraat 7 bleef een fraaie gevel van gebakken en gehouwen steen over.

De gevelsteen Passeerderstraat 19 vertoont een hoed van 17e eeuwsch fatsoen. (III, 77, B.)

Passeerderstraat 27 ziet men een gevelsteen met twee lange tabakspijpen, een kroon en D TWEE BROEDERS.

St. Pietersteeg.

St. Pieterssteeg 23 ziet men een gevelsteen met twee konijnen, waarboven een kroon. Het opschrift luidt: DE 2 GECROONDE KONYNEN. 1654.

Pieter Jacobsstraat.

Pieter Jacobsstraat 10 bleef een gevel bewaard, op welks gevelsteen ANO. 1643 staat.

De gevel Pieter Jacobsstraat 12 onderscheidt zich door een fraaie cartouche met 1654.

Pieter Jacobsstraat 16 staat AO. 1652 in een gevel.

Een pui in Louis XVI stijl ziet men Pieter Jacobsstraat 16.

Planciusstraat.

In twee pakhuisgevels Planciusstraat 1 en 7 bevinden zich schilden, waarop telkenmale een hert onder een boom is uitgehouwen.

Prinseneiland.

Het pakhuis Prinseneiland 151, dat van 1650 is, vertoont rijke vormen. Het heeft twee gevelsteenen, waarvan een met een windhond, de andere met een jachttafereel versierd is. Bovenop staat een vaas.

Prinseneiland 155 ziet men, in een cartouche van omstreeks 1650, Flora verbeeld.

Prinsengracht.

Prinsengracht 2 bevindt zich een welbewaard hoekhuis van gebakken en gehouwen steen. Alleen de toppen zijn eenigszins veranderd. Op de gevelsteenen leest men: ANNO 1641.

Een gevel van 1655, met 18e eeuwsche bekroning, is Prinsengracht 4 te vinden.

De gevel Prinsengracht 8 heeft het karakter van omstreeks 1650. Hij is versierd met festoenen, hoornen van overvloed en vredespalmen.

Boven een deur in Rococostijl, Prinsengracht 7 ziet men een posthoorn, waarbij staat: D : POSTHOORN. (III, 117, B.)

De gevel Prinsengracht 36 is met Jonische pilasters versierd. De gevelsteenen vertoonen ANNO 1650 en een zak met appelen.

In den top Prinsengracht 70 staat 1741.

De top Prinsengracht 72 vertoont een schaatsenrijder en 1711.

Twee festoenen en een cartouche met 1658 ziet men Prinsengracht 84.

De gevel Prinsengracht 92 is versierd met Dorische en Jonische pilasters van omstreeks 1650.

Prinsengracht 94 vindt men een rijken gevel van ongeveer 1670.

In den top Prinsengracht 125 staat: ANNO 1772.

Een Rococotop met medaillon en buste wordt Prinsengracht 126 gevonden.

In den top Prinsengracht 130 staat: 1742.

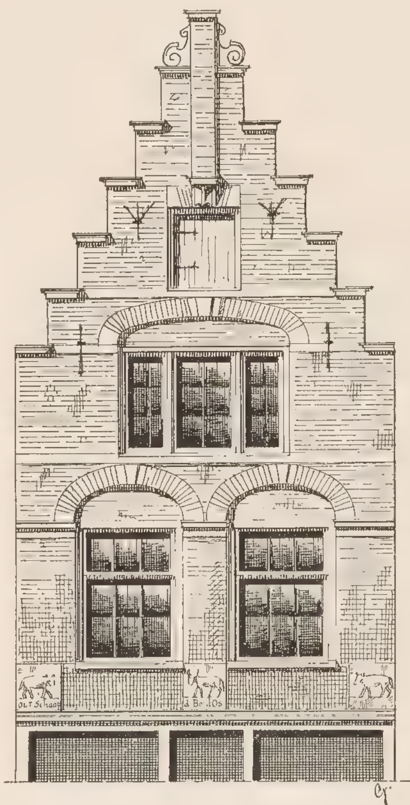
Een fraaie trapgevel van gebakken en gehouwen steen met nieuwe pui ziet men Prinsengracht 175. De drie gevelsteenen stellen twee schapen en een os voor. Daarbij staat: OUT SCHAAP en D · BONT OS.

Een trapgevel van gebakken en gehouwen steen wordt Prinsengracht 194 aangetroffen.

Fraai 18e eeuwsch smeedwerk met: VREDE VELDT er in bevindt zich Prinsengracht 195 boven een deur.

Boven in den gevel Prinsengracht 220 is een gevelsteen met een zaaier aanwezig.

In den top Prinsengracht 224 ziet men een struisvogel en 1733. De gevelsteen verbeeldt de hoop, met: DE HOOP.

Gevel Prinsengracht 175.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

De gevel Prinsengracht 226 vertoont het jaartal 1733. De gevelsteen stelt voor een vat en twee manden met tabak. Daarbij staat: TABAKSVAT.

De gevel Prinsengracht 230 is met twee festoenen versierd. De gevelsteen stelt een boom voor, waaronder een vat en een man bij een zak staan.

Op den gevelsteen Prinsengracht 276 is een liggende eland voorgesteld, met: DE ELANT.

De gevel Prinsengracht 288, met Jonische pilasters versierd, is van 1660. Bovenop staat een beeld, misschien Socrates.

In den top Prinsengracht 299 staat: CASTEEL VAN BEVEREN.

Boven een Rococodeur Prinsengracht 300 is een vos voorgesteld met een vogel in den bek.

De gevelsteen Prinsengracht 327 vertoont een goudsbloem met: DE NIEUWE GOUDSBLOEM.

Boven de Rococopui Prinsengracht 350 is een meloen verbeeld.

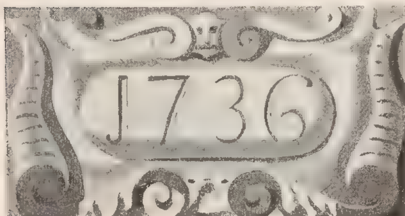
In den top Prinsengracht 351 staat een wapen.

De top Prinsengracht 353 prijkt met een palmboom, waarbij: DE PALMBOOM. Lager staan twee gevelsteenen met herten.

Ook Prinsengracht 357 en 359 zijn twee gevelsteenen met herten aanwezig.

In den Rococotop Prinsengracht 382 ziet men een poort en een boom.

De gevelsteen Prinsengracht 394 stelt Saturnus voor, met het bijschrift: SATVRNVS. (II, 114, B.)

Gevelsteen Prinsengracht 494.

Prinsengracht 438 staat op een gevelsteen:

A^O MDCCXXXVII
DEN X VAN APRIL
IS DE EERSTE STEEN GELEGD
DOOR
JAN ISAAK SCHRICK
ZOON VAN DEN REGENT
PIETER SCHRICK.

De gevelsteen Prinsengracht 452 geeft een voorstelling van Oud Beyerland, met: OUD BEYERLAND, A^O 1679.

Prinsengracht 455 ziet men rijkbesneden balkkoppen aan den zijgevel.

Een gevel met Jonische pilasters en festoenen, van ongeveer 1670 is Prinsengracht 468 bewaard.

In den top Prinsengracht 469 staat: T VREDE IAER 1713.

Op den 18e eeuwschen gevelsteen Prinsengracht 487 staat: *Sint Joris.*

Prinsengracht 494 zijn drie gevelsteenen aanwezig. Men leest er op: ANNO 1736 en: D'HOLLANSE HOEDEMAKERY. (III, 45, B.)

Prinsengracht 499 is in den top een schaap uitgehouwen met: 1728.

Gevelsteen Prinsengracht 530.

Op twee gevelsteenen Prinsengracht 530 leest men: ANNO 1674.

In den 18e eeuwschen top Prinsengracht 531 is een olifant uitgehouwen.

Op twee gevelsteenen Prinsengracht 550 staat: ANNO 1703.

De gevelsteen Prinsengracht 568 vertoont een schaap en Anno 1672. (III, 195, B.)

In den top Prinsengracht 571 is een schraapbord uitgehakt.

Boven de 18e eeuwsche deur Prinsengracht 578 ziet men een liggend schaap.

Het jaartal 1724 is in den top Prinsengracht 598 te zien.

In den top Prinsengracht 650 leest men: 1725.

Prinsengracht 681—693 bevinden zich de namen: OVERYSSEL, UTRECHT, HOLLAND, GELDERLAND, ZEELAND, VRIESLAND, GROENINGEN. (III, 145, B.)

De gevelsteen Prinsengracht 725 vertoont een zon, met: D'VERGVLDE SON.

In den top Prinsengracht 751 staat: 1701.

De gevelsteen Prinsengracht 783 verbeeldt het dorp Purmerland, met: PURMERLANT.

Prinsengracht 802 ziet men drie gevelsteenen, die het fortuin, met: INT FORTUYN, en ANNO 1672 te zien geven.

De gevel Prinsengracht 808 prijkt met vier groote Korinthische pilasters in den trant van Vingboons.

Prinsengracht 821 is op den gevelsteen een hakblok verbeeld. Daarbij staat: INT BLOCK.

Een trapgevel van gebakken en gehouwen steen is Prinsengracht 874 te vinden.

Korte Prinsengracht.

Van den gevel Korte Prinsengracht 4 zijn top en pui veranderd. Het middengedeelte heeft 17e eeuwsche Jonische pilasters.

Korte Prinsengracht 5 bevindt zich een fraaie trapgevel in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd. De gevelsteen verbeeldt een man in het kostuum van 1620, met het bijschrift: DE OVDEN.

De gevel Korte Prinsengracht 9 is, op de pui na, welbewaard. Hij is met Jonische pilasters versierd. Twee gevelsteenen zijn aanwezig. Op den eenen staat: 1653, op den anderen is het Lam Gods verbeeld, met: S IANS LAM.

De twee gevelsteenen Korte Prinsengracht 10 geven ANNO 1800 te lezen.

Korte Prinsengracht 16 bleef een fraai pakhuis in wezen. De gevelsteenen zijn drie in getal. Op den middensten is een wagen met paarden en reizigers verbeeld, waaronder staat: HET PACHVYS VAN DE GOVWE WAGEN. Op de beide anderen leest men: ANNO 1656. (III, 120, B en A.)

Op den 18e eeuwschen gevel Korte Prinsengracht 21 is de kop van een eenhoorn geplaatst.

Een fraaie, doch gepleisterde 17e eeuwsche trapgevel bleef Korte Prinsengracht 36 bewaard. De gevelsteen is met een ooievaar versierd.

Korte Prinsengracht 38 staat op twee steenen ANNO 1659.

In den top Korte Prinsengracht 49 staat een schip, met: 17 RYSDAM 39.

Nieuwe Prinsengracht.

Nieuwe Prinsengracht 1—3 leest men in een pakhuisgevel WYSSELMUNDE ANNO 1735.

Prinsenhofsteeg.

In den sluitsteen van een poortje Prinsenhofsteeg 5 is een fraai leeuwenmasker uitgehouwen. Daaronder staat, in een cartouche, 1560. (I, 50, B.)

Gevelsteen Prinsenhofsteeg 5.
Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

Prinsenhofsteeg 6 bleef een gevel uit het midden der 17e eeuw, met Dorische pilasters, bewaard. De pui is veranderd.

Prinsenstraat.

De gevel Prinsenstraat 12 verdient de aandacht omdat hij een der zeldzame voorbeelden is van een top, in Louis XVI stijl behandeld. Bovenop staat een bijenkorf.

Prins Hendrikkade.

Prins Hendrikkade 5, 6, 7, 8 en 9 bevinden zich 17e eeuwsche trapgevels in gebakken en gehouwen steen.

De gevelsteen Prins Hendrikkade 13 verbeeldt een vat, waarbij: 1744.

In den top Prins Hendrikkade 14 staat: ANNO 1740.

Trapgevels van gebakken en gehouwen steen, met nieuwe puien, bevinden zich Prins Hendrikkade 28, 29, 30 en 53.

Gevels Prins Hendrikkade 5—9.
Naar een teekening van den Heer W. Steelink.

In den Rococotop Prins Hendrikkade 72 ziet men drie wapens.

De gevel Prins Hendrikkade 91 heeft het karakter van omstreeks 1790. Er is een passer en een winkelhaak in uitgehouwen.

Zeventiende-eeuwsche fragmenten worden Prins Hendrikkade 101 en 105 aangetroffen.

Het middenraam van den fraaien Rococo-gevel Prins Hendrikkade 110 prijkt met de attributen van schilder- en bouwkunst.

In den gevel Prins Hendrikkade 115 staat: A° 1651. De top is echter uit de 18e eeuw.

In den gevel Prins Hendrikkade 121 leest men: A° 1675.

Prins Hendrikkade 129 bevindt zich een rijke zandsteenen gevel van omstreeks 1725.

In den gevel Prins Hendrikkade 131 ziet men een relief uit het laatst der 18e eeuw. Het stelt een borstbeeld voor van den admiraal de Ruyter, waaronder staat: LT · ADML · GENL · ML · ASZ · DE RUITER.

Op een rijken gevel van zandsteen, Prins Hendrikkade 133 zijn een mercuriusstaf en twee tritons als bekroning geplaatst. De gevel is van 1727.

Vier Jonische pilasters uit het midden der 17e eeuw worden Prins Hendrikkade 155 aangetroffen.

In den Rococotop Prins Hendrikkade 171 ziet men een schip en een globe.

Prins Hendrikkade 176 bevindt zich een pakhuis uit het begin der 17e eeuw. In de bekroning van een poortje daarnaast is het merk der O. I. Compagnie aangebracht.

Een 18e eeuwsche gevelsteen met een berg, en: DE SAFIERBERG is Prins Hendrikkade 183 aanwezig. (III, 243, B.)

Pijlsteeg.

Pijlsteeg 31 bevindt zich een zeer goed bewaard winkelhuis met oude pui. Op den gevelsteen staat: A° 1689.

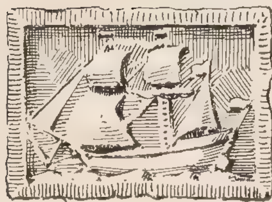
Raamgracht.

Raamgracht 14 en 16 bevinden zich fraaie kroonlijsten in Louis XVI stijl.

Raamskooi.

Raamskooi 9 treft men een 17e eeuwsch gevelfragment aan.

Rapenburg.

Gevelsteen Rapenburg 13.

Een gevel in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd en op de pui na goed bewaard is Rapenburg 13 aanwezig. Hij heeft oude ankers en, behalve een gevelsteen met een schip, een andere met: Anno · 1614.

Rapenburg 63 bevindt zich een gevel van 1770, welks gevelsteen een voet vertoont, met het bijschrift: D' GOUDE VOET.

Een 18e eeuwsche gevelsteen met een varken is Rapenburg 71 te zien.

Rapenburgerplein.

Rapenburgerplein 6 ziet men een gevelsteen, waarop een dorp is afgebeeld; daaronder staat: OOST-BEEVEREN. A^o^ 1726.

Gevel Rapenburg 13.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Een gevelsteen met een pelikaan en: DE PELLEKAEN bevindt zich Rapenburgerplein 9.

Rapenburgerstraat.

Rapenburgerstraat 9 ziet men een gevelsteen, waarop een sperwer is afgebeeld, die een duif vervolgt. Daaronder staat: NIEMANT SONDER VYANT AN. 1720. (II, 231, B.)

Een fraaie gevelsteen bevindt zich Rapenburgerstraat 37—39. De voorstelling is een eend, die een wereldbol draagt. Daaronder wordt gelezen: T' ENDT DRAAGT DE LAST. (II, 233, B. en A.)

Drie gevelsteenen worden Rapenburgerstraat 41 aangetroffen. Op de beide uiterste staat: ANNO 1698, op den derden: T IS NIET ANDERS.

De gevelsteen Rapenburgerstraat 45 stelt voor een man, die voor een huis staat, met een boom naast zich. Bovenaan staat: DE HEERE HEEFT ONS RUYMTE GEGEVEN en MDCCXVII. Lager wordt gelezen: DE TWYFELAAR, en nog lager: TWYFEL NIET GAAT DAAR GERUST ONDER DEUR. (III, 272, B. en A.)

Op den gevelsteen Rapenburgerstraat 47 is een gezicht op Curaçao voorgesteld, met: A^O TEYLANT CURACOU 1748.

Op den gevelsteen Rapenburgerstraat 82 staat: *D · Seeven Vette Jaaren van Egipte. ANNO* 1688.

Rapenburgerstraat 120 staat op een gevelsteen: A^O D · HOEPEL. 1736.

De gevelsteen Rapenburgerstraat 157 is versierd met een kanonnier en een stuk geschut, waarbij: BUSSENSCUT. (III, 131, B. en A.)

Rapenburgerstraat 183 is in den gevelsteen Jacobs droom voorgesteld. (I, 184, B.)

Rechtboomsloot.

Rechtboomsloot 16 is een hoekhuis aanwezig, welks zijgevel nog zijn oude balkkoppen heeft.

Een 17^e eeuwsch pakhuis is Rechtboomsloot 22 aanwezig.

De gevelsteen Rechtboomsloot 33 vertoont een leeuw en: 1726 DE ROODE LEEV.

Rechtboomsloot 61 bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen. Hij heeft vier gevelsteenen, waarvan twee met festoenen versierd zijn, terwijl een derde ANNO 1645 vertoont. Op den vierden is een man, met pijpkraag, als borstbeeld aangebracht. (II, 36, B. en A.)

In een fragment, Rechtboomsloot 76, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, is een gevelsteen aanwezig, die een zeeftoestel vertoont, met: COORENHARP daaronder. Op de beide andere gevelsteenen zijn cartouches aangebracht met ANNO 1623. (III, 66, B.)

Reestraat.

Reestraat 8 ziet men een steen met een liggende ree en: *Reerust.*

In de fries van de Louis XVI bekroning Reestraat 11 wordt gelezen: 17 DE GOUDE PLOEG 86.

Een gevel in Rococostijl, welks pui vernieuwd is, wordt Reestraat 19 aangetroffen. De gevelsteen verbeeldt een spittend man, waarbij: NIETS SONDER ARBEIDT 1772. (II, 232, B.) De steen is echter ouder.

Reguliersbreestraat.

In den Rococo-top Reguliersbreestraat 21 ziet men een masker.

De gevel Reguliersbreestraat 39 is versierd met een voorstelling van een maat voor droge waren. Het bijschrift is: D · MAET MEEL.

In elk der 18e eeuwsche toppen Reguliersbreestraat 44 en 46 is een paard uitgehouwen.

Reguliersdwarsstraat.

De gevel Reguliersdwarsstraat 6 is van 1662.

De gevelsteen Reguliersdwarsstraat 25 verbeeldt een ster met: T IS AL OUT A^O 1718. (III, 176, B. en A.)

Een 17e eeuwsch fragment bleef Reguliersdwarsstraat 31 bewaard.

In den gevel Reguliersdwarsstraat 39 staat 1738.

Reguliersdwarsstraat 49 ziet men in den gevel een steen met kroon, hoefijzer en aambeeld, benevens 1752.

Een 17e eeuwsche trapgevel bevindt zich Reguliersdwarsstraat 70.

De gevel Reguliersdwarsstraat 72, met festoenen, is van ± 1650.

In den pakhuisgevel Reguliersdwarsstraat 89 zijn een bout, een hamer, spijkers en een kroon uitgehouwen.

Reguliersdwarsstraat 117 en 119 bleven vijf zeer fraaie 17e eeuwsche Jonische pilasterkapiteelen bewaard.

Korte Reguliersdwarsstraat.

Korte Reguliersdwarsstraat 14 vindt men een gevelsteen, waarop een stuk smeedwerk (een gebit) en een kroon zijn verbeeld. Het bijschrift: ANNO 1735 D GEKROONDE STANG. (III, 72, B.)

Reguliersgracht.

Op den Rococogevel Reguliersgracht 34 is een adelaar geplaatst.

De gevelsteen Reguliersgracht 47 vertoont het jaartal 1677.

Op den gevelsteen Reguliersgracht 76 wordt 1711 gelezen.

Op de gevels Reguliersgracht 69—71 staan twee fraaie 18e eeuwsche borstbeelden. In het midden is een groep geplaatst, die een naakt meisje met een jongen sater voorstelt.

Rembrandtplein.

In de 18e eeuwsche gevelbekroning Rembrandtplein 20 is een fraai zeilend schip te zien.

Rembrandtplein 31 bevindt zich een 18e eeuwschen gevelsteen met een liggenden leeuw.

Ridderstraat.

De gevelsteen Ridderstraat 19 geeft een leeuw te zien met: DE LEEUW.

Ridderstraat 20 bevindt zich een goed bewaard hoekhuis met een trapgevel. Het is in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd. De zijgevel heeft eenvoudig geprofileerde balkkoppen. De drie gevelsteenen vertoonen een os en ANNO 1659.

Ridderstraat 54 wordt een gevelsteen met een krans van rozen en: DE · ROSE · KRANS · A° 1652 aangetroffen. (III, 237, B.)

Een gevelsteen met een omgekeerden wereldbol, twee spijkers en 1634 bleef Ridderstraat 67 bewaard. (II, 209, B.)

Ridderstraat 69 bevindt zich een 17e eeuwsche gevel, die gepleisterd is.

De gevelsteen Ridderstraat 81 vertoont een berg.

Op den gevelsteen Ridderstraat 90 is een cartouche met 1617 aangebracht.

Jonge Roelensteeg.

Jonge Roelensteeg 3 bevindt zich een gevelsteen met A° 1727.

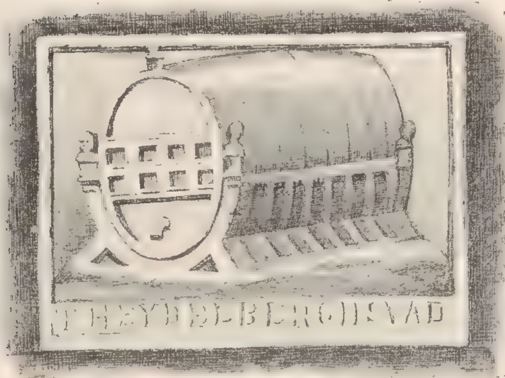
Een andere, met 1716, wordt Jonge Roelensteeg 11 aangetroffen.

Rokin.

Rokin 2 en *2a* vindt men fragmenten van gevels in gebakken en gehouwen steen, door Hendrik de Keyser ontworpen. Twee maskers zijn hier overgebleven.

Soortgelijke fragmenten worden ook Rokin 4 en 6 aangetroffen.

Een bijzonder fraai 17e eeuwsch fragment, met nieuwe pui en top, bevindt zich Rokin *6a*.

Gevelsteen Rokin 90.
Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

Rokin 18 ziet men een 17e eeuwsch gevelfragment, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd.

Twee Jonische pilasters worden Rokin 54 aangetroffen.

In den 18e eeuwschen top Rokin 64 is een Indiaan met pijl en boog verbeeld.

Twee gevelsteenen met ANNO 1689 treft men Rokin 79 aan.

Rokin 90 bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen, in den trant van ± 1660. Hij is met Jonische en Korinthische pilasters versierd, doch de pui is veranderd. De gevelsteen verbeeldt het Heidelberger vat met: T HEYDELBERGHS VADT. (III, 53, B. en A.)

De klauwstukken van den gevel Rokin 91, die het karakter van ± 1660 heeft,

verbeelden adelaars met wapenschilden. Van de bekronende frontons is slechts één bewaard.

Rokin 95 ziet men vier Jonische pilasters.

In den Rococotop Rokin 105 zijn drüiven aangebracht.

Rokin 130 is op den gevelsteen een diamant uitgehouwen, met: DE ROUWE DIAMANT. (III, 243, B.)

Roomolenstraat.

Boven in den gevel Roomolenstraat 6 leest men het jaartal 1730.

Een zeer goed bewaarde gevel van ongeveer 1740, welks gevelsteen met bloemen versierd is, bleef Roomolenstraat 9 bewaard.

Rosmarijnsteeg.

Rosmarijnsteeg 5 bevindt zich een eigenaardige met festoenen versierde gevel, die omstreeks 1650 gebouwd zal zijn.

Rozenboomsteeg.

Rozenboomsteeg 12 is een gevelsteen te zien met een zeer fraaie voorstelling, Christus door Johannes gedoopt.

Eerste Rozendwarsstraat.

Een fraaie Rococo gevelsteen, met een kerkkroon daarop verbeeld, en het bijschrift: DE KERKKROON bevindt zich 1e Rozendwarsstraat 11.

In den top van den gevel 1e Rozendwarsstraat 20 is een hollend paard uitgehouwen.

Rozengracht.

In den 18e eeuwschen gevel Rozengracht 6 ziet men een monogram, met een kroon daarboven, uitgehouwen.

Rozengracht 10 bevindt zich in den top, die den Rococostijl vertoont, een afbeelding van St. Joris met den draak.

Rozengracht 26 is, in een Rococotop, een molen afgebeeld.

Van den gevel Rozengracht 48 zijn de top en de pui veranderd. Wat nog over is vertoont Dorische pilasters en drie gevelsteenen. Op een daarvan is de Noorderkerk afgebeeld, op de twee andere staat: ANNO 1636.

Een gevelsteen, waarop een cartouche met het jaartal 1663 wordt Rozengracht 55 gevonden.

Een fraaie gevelsteen, waarop de verspieders uit Kanäan zijn afgebeeld, wordt Rozengracht 80 aangetroffen. Daaronder staat: HET LAND VAN BELOFTE.

Rozengracht 81 bevindt zich een trapgevel van gebakken en gehouwen steen, met veranderde pui. De gevelsteen verbeeldt drie spaarpotten met: 3 SPAERPOTTEN. (III, 60, B.)

In den gevel Rozengracht 110 staat: A^{O} 1671.

Rozengracht 119 bleef een trapgevel uit de 17^{e} eeuw over.

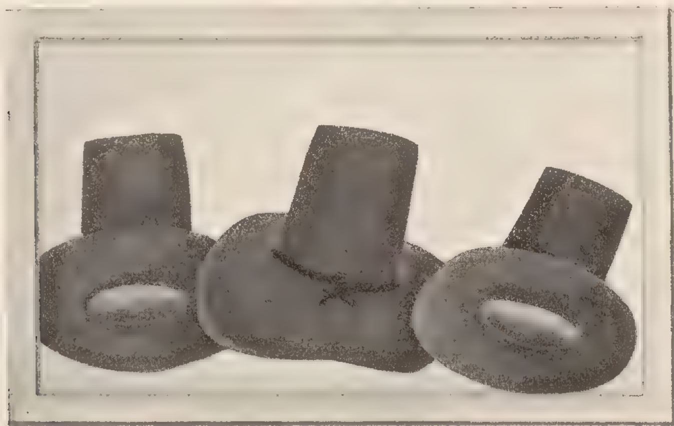
Een gevelsteen met een meerman bevindt zich Rozengracht 121.

In den gevel Rozengracht 141 staat: A^{O} *D'HOOP* 1728.

De gevel Rozengracht 145 heeft drie gevelsteenen. Een verbeeldt David met de harp, de beide anderen geven ANNO 1644 te lezen. De puilijst is fraai besneden.

Op de gevels Rozengracht 154 en 156 staat: ANNO 1700.

De drie gevelsteenen Rozengracht 198 geven te zien een korenbloem met: CORNBLOM en ANNO 1645.

Gevelsteen Rozengracht 204.

De gevelsteen Rozengracht 204 stelt voor drie hoeden, met: IN DE SWARTE KASSTOOR. (III, 77, B.)

De 18^{e} eeuwsche top Rozengracht 205 prijkt met een otter, waarbij staat: D'OTTER.

Drie gevelsteenen vindt men Rozengracht 206. Op den eersten is een bloem voorgesteld met: D SONNEBLOM, op de twee anderen wordt ANNO 1644 gelezen.

In den gevel Rozengracht 209 staat: ANNO 1644.

Rozenstraat.

Twee gevels van gebakken en gehouwen steen met: ANNO 1646 vindt men Rozenstraat 52 en 54.

De gevelsteen Rozenstraat 64 verbeeldt een vischhandelaar met: DE VISKOOPER 1764.

Een 17^e eeuwsch fragment wordt Rozenstraat 131 aangetroffen.

De gevelsteen Rozenstraat 148 verbeeldt de verovering van Damiate met: DAMIATE.

Op den gevelsteen Rozenstraat 154 ziet men een man in het kostuum van ± 1630. Het vernieuwde opschrift is: DE JONGE GRAAF.

Runstraat.

Runstraat 3 bevindt zich een gevelsteen met de figuur des vredes, en: IK VERLANG NA VREDE. (II, 239, B.)

Runstraat 4 staat, onder een Rococo-gevelsteen, welks relief is weggehakt: FREDERICUS DE III.

Een 17^e eeuwsche trapgevel wordt Runstraat 11 aangetroffen.

Een zeer fraaie gevelsteen, waarop Zutfen is voorgesteld, met: DE • STADT • ZVTPHEN bevindt zich Runstraat 20. (III, 140, B. en A.)

In den Rococo-gevel Runstraat 31 is Pegasus afgebeeld.

Rusland.

Rusland 9 bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen, met veranderde pui. De gevelsteen geeft een wolf te zien en ANNO 1659.

Schapensteeg.

Een 18^e eeuwsche gevelsteen met een paard wordt Schapensteeg 8 aangetroffen.

Schippersstraat.

Schippersstraat 7 en 18 bleven gevelsteenen, waarop het fortuin verbeeld is, bewaard.

Een fraai 17^e eeuwsch gevelfragment in gebakken en gehouwen steen, met twee leeuwenmaskers, ziet men Schippersstraat 13.

Singel.

Singel 2—4 bevindt zich een 17^e eeuwsche trapgevel, gedeeltelijk van de oorspronkelijke kozijnen en pui voorzien, en met een gevelsteen, een kruiwagen vertoonende.

Singel 8 staat in de lijst: GODT IS MYN BURG.

In de Rococopui Singel 10 is een zeer fraaie voorstelling van een postwagen aangebracht.

In den gevel Singel 22 zijn twee Mercuriusstaven benevens: VREDENBURG 1712 uitgehouwen.

De gevel Singel 24 heeft een bijzonder rijke Rococobekroning met een schip daarin.

Boven in den gevel Singel 36 staat: ZEEVRUGT. De Rococodeurbekroning geeft een schip te zien. Onder de lijst staat: VRIESLAND.

Huis Singel 2—4.
Naar een teekening van den Heer W. Steelink.

Op den gevel Singel 45 is, als topstuk, een keizerskroon geplaatst. Lager staat 1725.

De Rococogevel Singel 56 heeft als bekroning het borstbeeld van een Romeinsch keizer.

In den modernen gevel Singel 62 staat een ouden steen met het wapen van Friesland.

Een fraaie trapgevel van gebakken en gehouwen steen, in den trant van ± 1630, bleef Singel 64 bewaard. Boven de vensters ziet men schelpen en een masker. Een der gevelsteenen geeft ANNO te lezen, zonder jaartal.

De gevelsteen Singel 74 verbeeldt een postwagen met: DE HAAGSCHE POSTWAGEN. (III, 120, B. en A.)

Singel 75 bevinden zich drie gevelsteenen. Op den middensten ziet men een hand met een bijl boven een hakblok en een vat. Op de beide andere staat: ANNO 1723. (III, 39, B.)

In den Rococotop Singel 77 is een kanonnier bij een stuk geschut uitgehouwen, met: T DVYTS CANON.

Singel 83 en 85 bevindt zich een tamelijk welbewaard hoekhuis van gebakken en gehouwen steen, met Jonische pilasters versierd. De gevel aan den Singel heeft festoenen en twee gevelsteenen met ANNO 1652. De gevel aan de korte zijde heeft zijn oude pui, festoenen en een gevelsteen met zwaan bewaard. De top is veranderd.

Op den top Singel 87 staat een borstbeeld van Mercurius.

Singel 110 bleven vier Jonische pilasters over.

In den Rococotop Singel 116 ziet men een masker.

In den Rococotop Singel 124 is een pijnappel aangebracht.

Singel 140—142 bevinden zich de overblijfselen van een dubbelen gevel, door Hendrik de Keyser ontworpen. Van den eersten zijn alleen drie maskers en raamomlijstingen bewaard. Van den tweeden bleef de top, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, over. Op een schild staat het volgende, dat blijkbaar verkeerd is overgeschilderd:

FIL · NIC · GHIS · OEVERLAND
MARIA · OEVERL · ALTERI · VXIM
FECER · LAPID · XVI · KAL · AVGS.

Singel 145 bevindt zich een topgevel in Louis XVI stijl, zooals er ook een in de Prinsenstraat voorkomt.

Een fraaie deur in Rococostijl wordt Singel 155 gevonden.

In den gevel Singel 157 staat: A^{O} 1717.

Op den 18e eeuwschen gevel Singel 186 staat een borstbeeld van Mercurius.

De gevelsteen Singel 188 verbeeldt, in een Rococo omlijsting, een molen. Daarboven staat: DE ROO OLYMOLEN. (III, 49, B.)

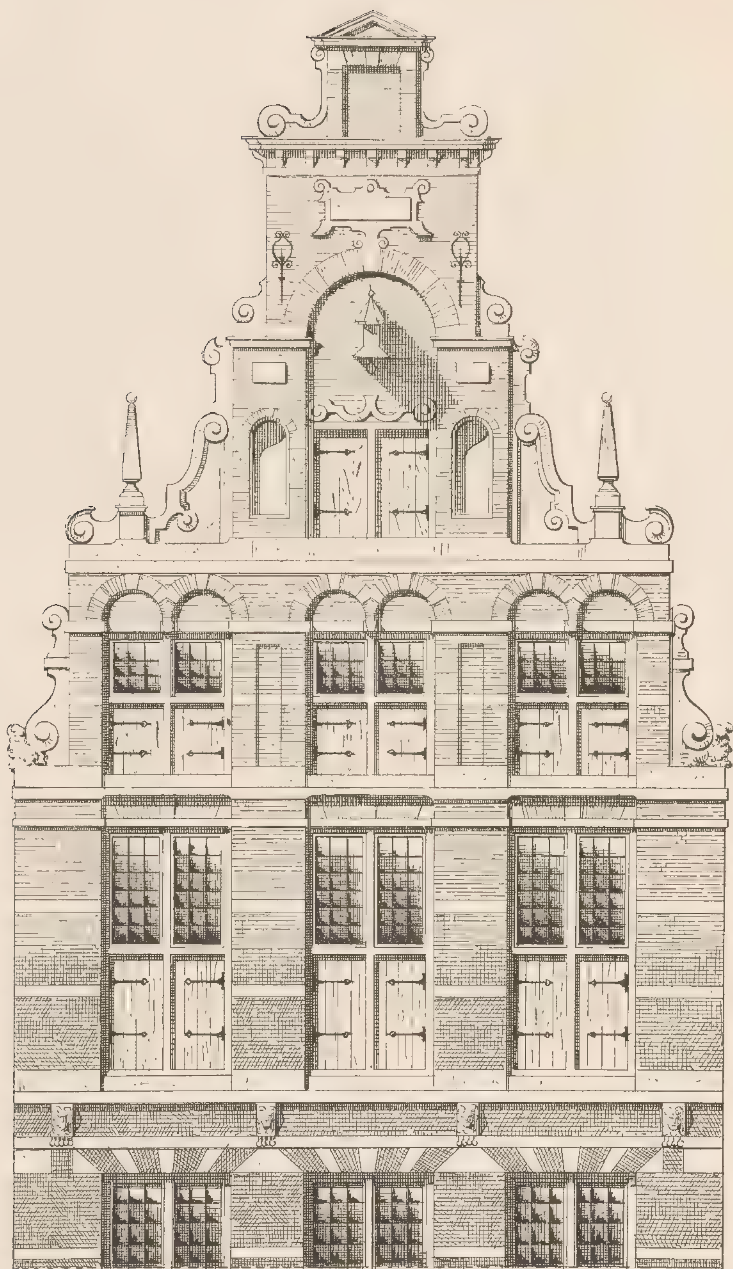
In den top Singel 192 leest men: ANNO 1739.

Een gevelsteen, thans Singel 194, afkomstig uit een huisje in de aangrenzende Hametersgang, stelt het wapen der schoenmakers voor, met het bijschrift: T HUYS VĀ HET HOVDE SCOVMAKERS EN SOVLAPPERS GILDT 1663.

Op den modernen gevel Singel 206 staat een 18e eeuwsch borstbeeld van Demokriet.

In den zijgevel van het moderne huis Singel 208 ziet men een gevelsteen, die een leeuw verbeeldt, met het jaartal 1725. Hooger staat een 18e eeuwsch borstbeeld van Heracliet.

Boven in den gevel Singel 211 staat een Louis XVI medaillon met manshoofd.

Gevel Singel 142.

Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

De geheel in zandsteen uitgevoerde gevel Singel 258 heeft het karakter van ± 1660. Hij is met fraaie festoenen en wapenschilden versierd. De klauwstukken verbeelden hoornen van overvloed. Een valk is de bekroning.

Singel 265 ziet men een gepleisterd 17e eeuwsch fragment.

Drie fraaie 17e eeuwsche Jonische kapiteelen bleven Singel 269 bewaard.

Gevelsteen Singel 363.

In de lijsten der gevels Singel 268, 270 en 272 is telkens een palmboom aangebracht.

De Rococotop Singel 290 is met een masker versierd.

Het pakhuis Singel 300 heeft een bijzonder fraaie 18e eeuwsche deuromlijsting. Het bovenlicht is met sierlijk smeedwerk gevuld, waarin men leest: SILESIEN.

In den Rococotop Singel 306 is een baal uitgehouwen met: DE CATOENBAAL er onder.

Singel 324 bevindt zich een gevel in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, in den trant van Vingboons. Van de frontons boven de vensters bleven er vier bewaard; van de pilasters zijn [slechts fragmenten over. Er zijn twee gevelsteenen, de eene met een zwaan, de andere met een kasteel en een bosch versierd.

Gevelsteen Singel 367.

De klauwstukken van den gevel Singel 326, die van omstreeks 1680 dagteekent, zijn met Neptunus en Mercurius behakt.

Boven de Rococodeuromlijsting Singel 338 is een moor te zien.

Het middenraam van den gevel Singel 356 prijkt met een haringbuis.

De gevelsteen 363 is versierd met de voorstelling van een melkmeisje. Daarbij staat: 1603. (III, 9, B.)

In den gevel Singel 364 staat: 1702.

Adam en Eva in het Paradijs vertoont de gevelsteen Singel 367. (I, 178, B.)

Singel 370 bleef een top met festoenen bewaard.

De gevelsteen vertoont een struisvogel en: D'VOGEL STRUIS.

De gevel Singel 390 heeft op zijn 18e eeuwschen top een hemelglobe. De fraaie deuromlijsting is versierd met twee engeltjes, die een cartouche houden, waarin een vrouwefiguur met: BOUWKONST is aangebracht. (II, 220, B.)

De geveltop Singel 410 heeft twee Jonische pilasters en het opschrift: ANNO 1647.

Singel 412 bevindt zich een gevel met Dorische pilasters van ± 1650.

Een gevelsteen met een cartouche en 1602 is Singel 428 te vinden.

De gevelsteen Singel 434 prijkt met den berg Thabor, waarbij IN DEN THABOR. (I, 208, B.)

Een grootendeels bewaarde gevel van gebakken en gehouwen steen, met gedeeltelijk oude kozijnen, pui en besneden puilijst is Singel 452 te zien. In den gevelsteen staat: ANNO 1642.

Gevel Singel 452.

Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Een soortgelijke gevel, ook van 1642, met maskers en oude ankers, doch met vernieuwde pui ziet men Singel 456.

De gevel Singel 460 is van 1662 en met festoenen versierd. Het benedendeel heeft een Louis XVI karakter.

Singel 462 en 464 vindt men twee 18^{e} eeuwsche gevels, geheel van zandsteen, met wapens bovenin en een rijk snijraam in Rococo-stijl.

In den 18e eeuwschen gevel Singel 500 wordt gelezen: D' OVDE SCHELEVIS.

Een leeuw met zwaard en pijlbundel, met het bijschrift: D'EENDRAGT staat in den pakhuisgevel Singel 516—518. (II, 182, B.)

De gevel Singel 548 is door Vingboons ontworpen. Hij bestaat geheel uit gehouwen steen, die zoogenaamd rustiek is bewerkt. De drie verdiepingen zijn met Dorische, Jonische en Korinthische pilasters, boven elkander geplaatst, versierd. Een balustrade kroont het geheel.

In den 18e eeuwschen top Singel 560 is een ton uitgehouwen.

Slijkstraat.

De gevel Slijkstraat 16, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, heeft zijn oude pui behouden. De top is echter eenigszins veranderd. De pui is versierd met twee houten gesneden consoles uit den tijd der stichting. De gevelsteen verbeeldt een duif met: IN DE DUYF. Op twee andere staat: ANNO 1623.

Een trapgevel van ± 1630 is Slijkstraat 30 aanwezig.

Slijkstraat 32 bevindt zich een gevelsteen met een paard en: ANNO 1701 T SWART PAARD.

Gevel Singel 456.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

Smaksteeg.

Smaksteeg 1 bevindt zich een gevelsteen met een zak, waar geld uitvalt. Daarbij staat: AL NIET 1640. (II, 237, B. en A).

Een gevelsteen met een voorstelling van Fortuna en 1762 ziet men Smaksteeg 11.

Spiegelgracht.

Op een cartouche in den gevel Spiegelgracht 4 staat: A°. 1671.

Een gevelsteen in Rococo-stijl, Spiegelgracht 9, heeft als opschrift: SI DEUS PRO NOBIS QUIS CONTRA NOS. A°. 1764.

De deuromlijsting Spiegelgracht 19 is in Louis XVI stijl behandeld.

In den Rococo-gevel Spiegelgracht 28 staat een 17e eeuwsche gevelsteen, die met een leeuw versierd is.

Spiegelstraat.

In den gevel Spiegelstraat 5 bevinden zich twee gevelsteenen. De eerste is met een zon versierd, op den anderen staat: 1670. (I, 66, B.)

Spiegelstraat 26 bevindt zich een welbewaarde gevel van 1727.

De gevelsteenen Spiegelstraat 40 en 42 verbeelden de liefde en het geloof, met: DE LIEFDE en T GHELOOF.

De gevelsteen Spiegelstraat 64 stelt een kasteel voor.

De gevel Spiegelstraat 68 is van A^O 1686, die gemerkt 70 van A^O 1684.

Spinhuissteeg.

In den gevel Spinhuissteeg 16 staat: 1728.

Spui.

Spui 11 bevindt zich een trapgevel van gebakken en gehouwen steen.

De gevelsteen Spui 14 geeft: ANNO 1662 te lezen.

Spuistraat.

Spuistraat 12 bevindt zich in den zijgevel een steen, waarop een bijl is verbeeld met: SWARTE BYL A^O 1637.

De gevel Spuistraat 13 heeft een nieuwe pui, doch, behalve Jonische pilasters ook zijn oude kozijnen en top. Op den gevelsteen staat: ANNO 1653.

In den gevel Spuistraat 16 staat: A^O 1691.

Een fraaie pakhuistop met ANNO 1659 bleef Spuistraat 16*a* in wezen.

Een fragment van een 17^e eeuwschen gevel in gebakken en gehouwen steen, welks sluitsteenen met engelkopjes versierd zijn en die fraaie cartouches heeft, bevindt zich Spuistraat 42.

Spuistraat 53 zijn drie gevelsteenen te zien. Op de beide uiterste staat: ANNO 1633. Op den middensten is een kalf met vleugels afgebeeld, waarbij: INT · VLYGENDE · KALF. (III, 194, B.)

Een 17^e eeuwsche gevel is Spuistraat 73 aanwezig.

De gevel Spuistraat 83 heeft Dorische pilasters en festoenen, benevens gevelsteenen met: ANNO 1648.

Op den gevelsteen Spuistraat 88 staat: NORWICH 1746.

De gevel daarnaast, ongenummerd is, op de kozijnen na, geheel bewaard, en in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd. Op den gevelsteen wordt gelezen: ANNO 1640.

Spuistraat 108 bevindt zich een fraaie gevel van gebakken en gehouwen steen, op de pui na, welbewaard. Hij is met Jonische en Korinthische pilasters versierd. Op den gevelsteen staat: MDCLXIII.

Op den 18e eeuwschen gevelsteen Spuistraat 117 is het dorp Zandvoort afgebeeld met: SANTVOORT.

Naast Spuistraat 118*a* bevindt zich een 17e eeuwsch gevelfragment.

De fraaie gevel Spuistraat 118 is slechts ten deele bewaard. Op den gevelsteen staat: ANO 1634.

Spuistraat 130 bevindt zich een gevelsteen, waarop een vat is voorgesteld.

Spuistraat 131 ziet men een fraaien trapgevel van gebakken en gehouwen steen. De pui is modern; daarboven bleven echter een mans- en een vrouwemasker

Gevelsteen Spuistraat 117.

bewaard. De twee gevelsteenen zijn met cartouches versierd, in een waarvan een mol is gebeiteld.

De gevelsteen Spuistraat 189 verbeeldt een arm, die een hamer vasthoudt. Daarbij staat: DEN HAEMER. (III, 36, B.)

Spuistraat 230 en 232 bevinden zich 17e eeuwsche gevelfragmenten.

Een gevelsteen met een wereldbol en 1647 ziet men Spuistraat 249.

In den zijgevel Spuistraat 274 staat een uit den vroegeren voorgevel afkomstige gevelsteen in Rococostijl, waarop:

1748
IN TROUEBEL TYDT IST AANGELEYT, IN VREEDENS TYDT VOLBRAGT
IN GOD HEB IK MYN HOOP GEVLEYT VAN WIEN IK ALLES WAGT.

Op den gevel Spuistraat 263 staat een borstbeeld; de gevelsteen verbeeldt een vat met 1723.

Spuistraat 280 en 294 bevinden zich 17e eeuwsche fragmenten.

Twee gevelsteenen met AO 1687 worden Spuistraat 271 aangetroffen.

Boven in den gevel Spuistraat 302, die een 18e eeuwsch karakter heeft, is een kasteel uitgehouwen.

De gevelsteen Spuistraat 295 verbeeldt een loods met: DE LOOSMAN.

Een gevel met ANNO 1693 treft men Spuistraat 303 aan.

Staalstraat.

Staalstraat 12 is een pui in Louis XVI stijl aanwezig.

Stoofsteeg.

Stoofsteeg 1 bevinden zich drie gevelsteenen. Een verbeeldt een bakker bij zijn oven, de tweede een dichtgeknoopte doek. De derde, die een 18e eeuwsch karakter heeft, stelt een boom voor.

Stroomarkt.

De bijzonder fraaie puilijstbekroning Stroomarkt 9 vertoont den Rococostijl en is versierd met het wapen van Venetie en: T WAPE VAN VENETIEN.

Daartegenover, ongenummerd, ziet men een 17e eeuwschen gevel van gebakken en gehouwen steen met oude ankers, doch moderne pui.

De omlijsting der deur van het huis Stroomarkt 17 vertoont een visch tusschen Rococo-ornament.

Een gevelsteen met een stadsgezicht versierd, waarbij: IN DE STAD AURIG bevindt zich Stroomarkt 27.

Suikerbakkerssteeg.

Suikerbakkerssteeg 10 bevindt zich een gevelsteen, waarop een schild met drie schelpen en 1619.

Een gevelsteen met wapenschild ziet men Suikerbakkerssteeg 21.

Taanstraat.

Taanstraat 7 bevindt zich, boven een deur in Louis XVI stijl, een medaillon met een haring.

De gevelsteen Taanstraat 16 verbeeldt een man, die op een doedelzak blaast. (III, 28, B.)

In den fraaien 17e eeuwschen trapgevel Taanstraat 17, die geheel bewaard bleef, staat een gevelsteen, waarop zijn afgebeeld een man en een vrouw, die in een tuin wandelen met: O WERELTS LUSTHOF. (II, 236, B. en A.)

Taksteeg.

Taksteeg naast No. 12, ongemerkt, is een fraaie houten puilijst met consoles aanwezig.

Een trapgevel van omstreeks 1650 bevindt zich Taksteeg 12.

Teerketelsteeg.

In een pakhuisgevel Teerketelsteeg 5 is een prinsenkroon uitgehouwen.

Nieuwe Teertuinen.

Nieuwe Teertuinen 24 bevindt zich boven de deur een Rococo-omlijsting met een vos en: DE ROO VOS.

Een gevelsteen met een beker is Nieuwe Teertuinen 25 aanwezig.

Een fragment van omstreeks 1650 vindt men Nieuwe Teertuinen 26.

Bijzonder fraai is een in hout gesneden relief Nieuwe Teertuinen 33, dat een galei voorstelt, met het bijschrift: ROODE GALY. (III, 127, B. en A.)

Thorbeckeplein.

Thorbeckeplein 15 ziet men drie gevelsteenen. De middenste is met de figuur van het geloof versierd, waarbij: T · GHELOOF. Op de beide andere staat: ANNO 1666.

Tichelstraat.

Tichelstraat 29 is een goedbewaard 17e eeuwsch hoekhuis te zien.

Tichelstraat 33 bevindt zich een gevelsteen van 1737 met het wapen van Batavia.

Gevelsteenen, waarop manden met waschgoed zijn uitgehouwen, worden Tichelstraat 53 en 61 gevonden. (II, 73, B.)

Eerste Tuindwarsstraat.

Een gevelsteen met een gekroonden haring, in een Rococo-omlijsting, bevindt zich 1e Tuindwarsstraat 6. Het opschrift is: DE GEKROONDE HAARING.

Op den gevelsteen 1e Tuindwarsstraat 19 is een broodbakkerij voorgesteld.

Tuinstraat.

Gevelfragmenten van gebakken en gehouwen steen treft men Tuinstraat 1, 14, 16 en 20 aan.

Een 18e eeuwsche gevel met een in hout gesneden wapen en: HET WAPEN VAN LINGEN is Tuinstraat 3 te zien.

Tuinstraat 18 ziet men een gevelsteen met een smid en 1726.

Tuinstraat 46 wordt een gevelsteen gevonden, waarop een man is voorgesteld, die tonnen stapelt. Het bijschrift is: IN DE ASWERCKER.

Een gevelsteen met drie torens, waarvan de middenste langs een ladder door een man beklommen wordt, terwijl twee mannen met hamers tegen de andere torens kloppen, vindt men Tuinstraat 60.

Uit de 18e eeuw is de gevelsteen Tuinstraat 88, waarop een man is voorgesteld, die tegen een ketel, waarin een jongen zit, slaat. Daaronder staat: D · IONGE KOOPERSLAGER.

De gevel Tuinstraat 97 heeft van zijn 17e eeuwsche pilasters nog slechts fragmenten over. Van de twee gevelsteenen geeft de bovenste een voorstelling van het Diaconieweeshuis, zooals dat vroeger aan den Amstel stond. Daarbij leest men:

NIEUWE DIAKENS WEESHVYS. De benedenste gevelsteen is tusschen festoenen geplaatst en verbeeldt een man met een troffel en een stok tusschen twee adelaars, die wapenschilden in den bek houden met de blazoenen van Amsterdam en Breda. Het onderschrift luidt: DE BREDASE METSELAR. (III, 154, B.)

Op den gevelsteen Tuinstraat 101 staat: DRUK IS IN DE WERELT VEEL ELK HEEFT ZYN EYGEN DEEL.

Tuinstraat 103 bevindt zich een gevelsteen met een kroon.

Tuinstraat 155, 212, 218 en 220 ziet men min of meer welbewaarde 17e eeuwsche gevels van gebakken en gehouwen steen.

Een steen van 1747 met een wereldbol en het opschrift: D · WAERELD VOL NEYD staat in den nieuwen gevel Tuinstraat 196.

Een gevelsteen met een poort en: DE POORT VAN ALTENA is Tuinstraat 222 aanwezig.

Oude Turfmarkt.

Een gevel van Vingboons, met Dorische en Jonische pilasters bevindt zich Oude Turfmarkt 13. Op den gevelsteen staat: Aº CIƆIƆCXLII.

Uilenburgerstraat.

In den pakhuisgevel Uilenburgerstraat 1 staat: *Sweeden.*

De gevelsteen Uilenburgerstraat 3 verbeeldt een klimmenden leeuw met vier leeuwenpooten er om heen. Het onderschrift is: D · WITTE LEEU.

In de toppen der pakhuizen Uilenburgerstraat 13—19 zijn steenen met gezichten op: CEVLEN, COBLENTZ, MENTS en FRANKFORT aanwezig.

Op den Rococo-gevelsteen Uilenburgerstraat 30 ziet men een dissel en een bijl afgebeeld.

Uilenburgerstraat 35 bevindt zich een gevel van omstreeks 1650. De gevelsteen is met het wapen van Portugal versierd. (II, 162, B.)

De gevelsteen Uilenburgerstraat 63—65 verbeeldt David met de harp als: D KOONING DAVID.

Uilenburgerstraat 90—92 ziet men 17e eeuwsche gevelfragmenten.

De gevelsteen Uilenburgerstraat 106 stelt voor een burg, waar een uil uit kijkt. Het opschrift is: UYLENBURCH.

Utrechtschedwarsstraat.

Utrechtschedwarsstraat 4 is op een gevelsteen een posthoorn uitgehouwen.

De gevelsteen Utrechtschedwarsstraat 59 vertoont een paard met: HET SWARTE PAART 1727.

De gevelsteenen Utrechtschedwarsstraat 64 en 66 stellen evangelisten voor. Lucas is met zijn os, Marcus met zijn leeuw verbeeld. De onderschriften luiden: LVCAS 1666 en MARCVS. (I, 207, B.)

Op den gevelsteen Utrechtschedwarsstraat 70 staat: Aº 1689.

De gevel Utrechtschedwarsstraat 72 is, op de pui na, in zijn oorspronkelijken toestand. De gevelsteen verbeeldt drie torens, waarvan de middenste langs een ladder door een man beklommen wordt, terwijl twee mannen met hamers tegen de andere torens kloppen. Daaronder staat: KLOPPEN-BURG. (III, 151, B.)

In de gevels Utrechtschedwarsstraat 160 en 162 leest men: 1726.

Utrechtschestraat.

Gevelsteen Utrechtschestraat 35.

Utrechtschestraat 35 bevindt zich een gevelsteen, waarop een vrouw is voorgesteld, die een vrucht proeft, welke zij uit een mandje, dat op een tafeltje naast haar staat, heeft genomen. Daarbij leest men: DE SMAECK. (I, 67, B.)

Utrechtschestraat 46 ziet men een gevel van gebakken steen, met veranderde pui. In een cartouche wordt 1670 gelezen.

Utrechtschestraat 139 en 141 worden twee trapgevels aangetroffen, blijkbaar tegelijkertijd van gebakken en gehouwen steen gebouwd. Op den laatsten is een leeuw geplaatst, die een cartouche houdt met het jaartal 1667. De puien van beide gevels zijn veranderd. Boven die van den laatsten bevindt zich een gevelsteen, die een lelie voorstelt. Beide gevels hebben nog enkele gesmeede ankers uit den tijd hunner stichting.

Valkenburgerstraat.

In de gevels Valkenburgerstraat 48, 56, 58 en 70 leest men: AMERIKA, AFRIKA, ASIA en EVROPA.

Op een gevelsteen Valkenburgerstraat 72 ziet men een bijenkorf afgebeeld. Daarbij staat:

DE EERSTE STEEN
GELEGT DOOR ANNA
MARIA PAASSCHENDAG
DEN 14 APRIL 1786
DE BEYENKORF.

Valkenburgerstraat 97 bevindt zich een gevelsteen waarop een schuit is afgebeeld. In de schuit zit een man, en een vogel vliegt er boven. Daarbij leest men: A^o. 1730.

Op een sluitsteen Valkenburgerstraat 195 ziet men een leeuw met een schild, waarop: DE ROO LEEUW.

De gevelsteen Valkenburgerstraat 196 vertoont een bijl en ANNO 1707.

Verwerstraat.

De gevelsteen Verwerstraat 12, heeft, in een Rococo-omlijsting, het jaartal 5617, een Hebreeuwsch opschrift en:

VERWERP MY NIET IN DEN TYD MYNS OUDERDOMS EN
VERLAET MY NIET ALS MYNE KRAGT AFNEEMT. PS. 71, V. 9.

Een gevel van gebakken en gehouwen steen ziet men Verwerstraat 36.

Verwerstraat 32 staat een steen met een pauw in den gevel en DE GEKROONDE PAW.

Vierwindendwarsstraat.

De puien Vierwindendwarsstraat 1 en 7 zijn in Louis XVI stijl versierd. In het ornament komt telkens een haring voor.

Vinkenstraat.

Vinkenstraat 1 bevindt zich een gevelsteen, waarop David met de harp is voorgesteld. Daaronder staat: D · KONINCK DAUID.

Een gevel van gebakken en gehouwen steen bleef Vinkenstraat 3 bewaard. De gevelsteen vertoont een fraai schip met: MDCLVIII.

De gevelsteen Vinkenstraat 4 bevat een voorstelling van Naboths wijngaard met het onderschrift:

NA AL IS DE LEUGE NOG SO SNEL *WYN*
BOS DE WAARHYDT AGTERHAALT SE WEL *BERG.* (I, 198, B. en A.)

Een gevelsteen met een haringbuis en: *D. BUYS* wordt Vinkenstraat 8 aangetroffen.

Vinkenstraat 54 en 69 zijn 17e eeuwsche gevels aanwezig. De laatste heeft een gevelsteen met een anker.

Een trapgevel uit de 17e eeuw, Vinkenstraat 73, heeft in den gevelsteen het wapen van Friesland met: T FRIESE WAPEN.

In een soortgelijken gevel, Vinkenstraat 75, is de gevelsteen met een troffel versierd, waarbij: IN DE BLAUWE TROFFEL.

Zeventiende eeuwsche fragmenten zijn Vinkenstraat 97 en 99 aanwezig.

De gevelsteen Vinkenstraat 119 verbeeldt een pelikaan. Daarbij staat: 1768.

Het beeld der fortuin is Vinkenstraat 153 op den gevelsteen voorgesteld. Daarbij leest men: A° 1759. GODS · SEEGEN · BEHOUWEN · HEEFT · MYN · DOEN · BOUWEN. (II, 207, B.)

Een 17e eeuwsche gevel met gesneden puilijst is Vinkenstraat 173 aanwezig.

Violettenstraat.

Violettenstraat 7 ziet men een gevelsteen, waarop een prinsenkroon is voorgesteld.

Binnen Visschersstraat.

Een gevelsteen met A^{o} 1684 is Binnen Visschersstraat 20 aanwezig.

Vliegende Steeg.

Een fraaie pui in Rococostijl bevindt zich Vliegende Steeg 1.

Voetboogstraat.

Voetboogstraat 5 bleef een gevelfragment van ± 1650 in wezen.

Op de twee gevelsteenen Voetboogstraat 9 staat: ANNO 1652.

Voetboogstraat 8 en 14 ziet men gevels met Jonische pilasters.

Op de gevelsteenen staat: ANNO 1651 en ANNO 1650.

Dergelijke fragmenten worden Voetboogstraat 16, 22 en 24 aangetroffen. Zij zijn allen van 1651.

Voetboogstraat 31 ziet men een gevelsteen met een schip, waarbij: ARNHEMS VEERMAN. (III, 128, B.)

N. Z. Voorburgwal.

N. Z. Voorburgwal 3 bevindt zich een fraaie raamomlijsting in Rococostijl, met twee scheepsblokken versierd.

Fragmenten van pilasters uit het midden der 17^{e} eeuw bevinden zich N. Z. Voorburgwal 5.

Trapgevels van gebakken en gehouwen steen worden N. Z. Voorburgwal 15 en 31 aangetroffen.

De gevelsteen N. Z. Voorburgwal 17 vertoont, hoe Sismon de Filistijnen verslaat. (I, 192, B.)

Twee kronen en CIƆIƆCLII ziet men op een gevelsteen N. Z. Voorburgwal 32. (II, 174, B.)

Een gevelsteen in Rococostijl met: SOLI DEO GLORIA en ANNO 1736 bevindt zich N. Z. Voorburgwal 35.

De gevel N. Z. Voorburgwal 40 heeft twee cartouches met ANNO 1653.

De gevelsteen N. Z. Voorburgwal 61 vertoont een kasteel met zeven leeuwen.

De gevel N. Z. Voorburgwal 72 is van A^{o} 1688.

Een gevelfragment, in gebakken en gehouwen steen uitgevoerd, is N. Z. Voorburgwal 75 bewaard. Het heeft een poortje in Jonischen stijl met het opschrift: T MAKELAARS KANTOOR. Op een cartouche daarboven wordt gelezen: 1633.

Een 17^{e} eeuwsch fragment bevindt zich N. Z. Voorburgwal 80.

Soortgelijke fragmenten treft men N. Z. Voorburgwal 85 en 134 aan.

In de 18^{e} eeuwsche geveltoppen N. Z. Voorburgwal 154 en 156 ziet men een druiventros.

N. Z. Voorburgwal 166 is een gevel aanwezig van omstreeks 1660, welks gevelsteen een kasteel te zien geeft.

De klauwstukken van den gevel N. Z. Voorburgwal 171, die omstreeks 1680 gebouwd schijnt, vertoonen twee leeuwen met wapenschilden.

De gevel N. Z. Voorburgwal 212 vertoont den stijl van Louis XVI. In het bovendeel staat: TOT NUT VAN T ALGEMEEN.

In den 18^{e} eeuwschen top N. Z. Voorburgwal 228 ziet men een raaf afgebeeld.

Boven een Rococo-deuromlijsting N. Z. Voorburgwal 231 is een voorstelling van de vlucht naar Egypte te zien.

In den 18^{e} eeuwschen gevel N. Z. Voorburgwal 248 is bovenaan een zeemeeuw uitgehouwen.

De fraaie gevel N. Z. Voorburgwal 264 is, wat zijn bovendeel betreft, dat met festoenen en olijftakken versierd is, van A^{o} 1688. Deuromlijsting en stoephek vertoonen den stijl van het begin der 18^{e} eeuw.

Boven in den gevel N. Z. Voorburgwal 274 is een cartouche, met een boom versierd, geplaatst.

De gevelsteen N. Z. Voorburgwal 276 heeft het opschrift: BERLIN.

Boven in den Rococogevel N. Z. Voorburgwal 288 staat: *NAMEN.*

In den 18^{e} eeuwschen top N. Z. Voorburgwal 316 staat een boom en: D'MOERBEYEBOOM.

De gevel N. Z. Voorburgwal 334 heeft een moderne pui; hij is met festoenen versierd en op de gevelsteenen wordt ANNO 1644 gelezen.

Boven in de gevels N. Z. Voorburgwal 346 en 348 staat een kasteel en 1734 uitgehouwen.

O. Z. Voorburgwal.

O. Z. Voorburgwal 1 bevindt zich een 18^{e} eeuwsche gevel met twee druiventrossen daarin.

O. Z. Voorburgwal 8 wordt een gevel van gebakken en gehouwen steen aangetroffen, die nog, in hoofdzaak, een 16^{e} eeuwsch karakter heeft. Behalve twee zeer fraaie leeuwenmaskers heeft hij ook een gevelsteen met een luipaard versierd. Daarbij staat: **in · d · leupert.**

Fragmenten van pilasters en festoenen in den trant van ± 1660 bleven O. Z. Voorburgwal 10 bewaard.

O. Z. Voorburgwal 14 bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen, wiens pui en top, gemoderniseerd zijn. De gevel is versierd met twee leeuwenmaskers. Op den gevelsteen is een poort voorgesteld, waaruit een leeuw kijkt. Boven de poort zijn twee gekruiste sleutels aangebracht. Er zijn nog oude ankers aanwezig.

De gevel O. Z. Voorburgwal 19 is geheel van witten steen en heeft het karakter van omstreeks 1660. Naast den top, die met Korinthische pilasters versierd is, bevinden zich twee reusachtige dolfijnen.

Tot de fraaiste overblijfselen uit het begin der 17^{e} eeuw behoort het gepleisterd gevelfragment O. Z. Voorburgwal 22, dat, toen het in welstand was, overeenkomst met den gevel van de Keyser, hier na te noemen, zal hebben gehad. De pilasters en de gebeeldhouwde puilijst zijn nog aanwezig. De boogvelden zijn met maskers versierd. Op den gevelsteen is het kasteel van Egmond voorgesteld met daaronder: INT SLODT VAN EGMONDT. (III, 149, B.)

De gevel O. Z. Voorburgwal 57 is van Hendrik de Keyser. Tusschen de gekoppelde pilasters staan cartouches, terwijl de boogvelden met maskers versierd zijn. In den top leest men 1615. Op de pui na is de gevel, die in gebakken en gehouwen steen werd uitgevoerd, nog in zijn oorspronkelijken toestand.

O. Z. Voorburgwal 65 treft men drie gevelsteenen aan. Op den middensten staat een kasteel en: GODT IS MYN BURCH. Op de twee andere zijn cartouches te zien, die tot het begin der 17e eeuw schijnen te behooren, ofschoon er ANNO 1683 in gehakt is.

In den 18e eeuwschen gevel O. Z. Voorburgwal 98 ziet men, bovenaan, een boom uitgehouwen.

Een welbewaarde en rijke gevel van 1681 is O. Z. Voorburgwal 99 aanwezig.

Gevelsteen O. Z. Voorburgwal 8.

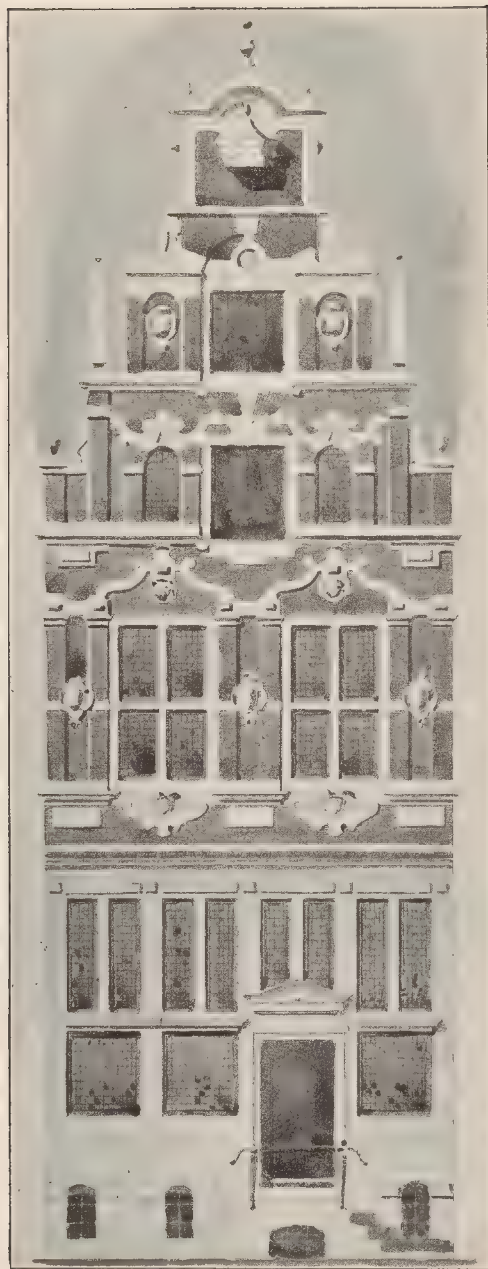
Het fragment van gebakken en gehouwen steen O. Z. Voorburgwal 100 is in de manier van De Keyser.

O. Z. Voorburgwal 101 vindt men een Rococogevel met rijk snijraam.

Een gevel van gebakken en gehouwen steen bleef op de pui na, O. Z. Voorburgwal 111 bewaard.

Gevelsteenen met A^{o} 1688 en A^{o} 1685 worden O. Z. Voorburgwal 113 en 115 aangetroffen.

In den 18e eeuwschen gevel O. Z. Voorburgwal 127 staat: *Smirna.*

Gevel O. Z. Voorburgwal 57.

Het 18e eeuwsche rijkbesneden deurkalf O. Z. Voorburgwal 136 vertoont den admiraal Tromp met kommandostaf, een schip en verdere attributen. (II, 32, B.)

Een fraaien gevel van 1663, met Jonische en Korinthische pilasters vindt men O. Z. Voorburgwal 187. Hij is met festoenen versierd. De klauwstukken verbeelden een indiaan en een neger.

Boven in den gevel O. Z. Voorburgwal 204 staat een wapen. De gevelsteen is versierd met een fraaie voorstelling van den doop van Christus, in 16e eeuwschen trant.

De gevels O. Z. Voorburgwal 205 en 207 vormden oorspronkelijk één geheel. De Dorische en Jonische pilasters, frontons en festoenen geven aan dezen hoofdzakelijk

Gevelsteen O. Z. Voorburgwal 204.

van gebakken steen gebouwden gevel een karakter, dat aan de manier van Vingboons herinnert.

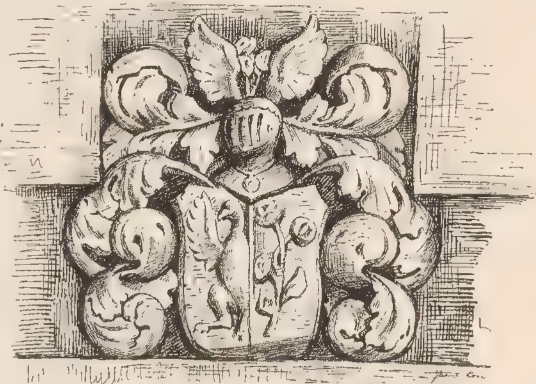
De zeer rijke gevels O. Z. Voorburgwal 215 en 217 hebben het karakter van omstreeks 1750.

Boven in den gevel O. Z. Voorburgwal 226 staat A$^{\underline{O}}$ 1720.

In den gevel O. Z. Voorburgwal 232 is bovenaan een wapen uitgehouwen. Onder het middenraam leest men: PARYS. (II, 158, B.)

Een gevelfragment van omstreeks 1650 bevindt zich O. Z. Voorburgwal 238. Het is met Jonische pilasters versierd.

Een gevel, geheel in witten steen uitgevoerd en op iedere verdieping met Toskaansche pilasters in den trant van De Keyser versierd, bevindt zich O. Z. Voorburgwal 239. In den top staat 1634, daar zijn ook cartouches en een engelenkopje aangebracht.

Gevelsteen O. Z. Voorburgwal 246.

De gevelsteenen O. Z. Voorburgwal 246 vertoonen een wapen en ANNO 1683.

De gevel O. Z. Voorburgwal 249 is een welbewaard voorbeeld van eenvoudigen bouwtrant in gebakken en gehouwen steen. Op een steen staat de oude benaming der gracht: FLUWEELEN BURGWAL.

Boven in den 18e eeuwschen gevel O. Z. Voorburgwal 272 ziet men een klok uitgehouwen.

De dubbele gevel O. Z. Voorburgwal 316 is geheel in den trant van Vingboons en, op het attiek na, dat veranderd werd, vrij wel bewaard. Hij heeft een Dorische en een Jonische pilasterorde en een fronton, waarin een cartouche en festoenen zijn aangebracht. De gevelsteen, van bijzonder groote afmetingen en fraai gebeeldhouwd, stelt voor een rustend pelgrim, in liggende houding, met een hoed op en een schelp in de linkerhand. Op den achtergrond zijn twee engelen aangebracht. (I, 185, B.) Als de beeldhouwer Jacobs droom heeft willen weergeven, dan is de aartsvader met den apostel verward.

Gevelsteen O. Z. Voorburgwal 316.
Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

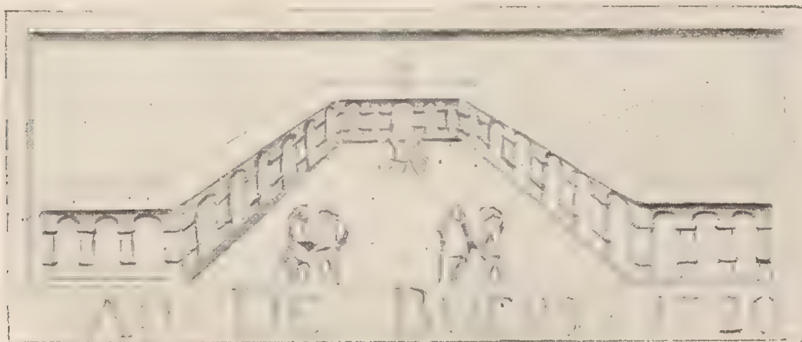
Vijgendam.

In de fries Vijgendam 6 staat: DE VIJGEBOOM.

Vijgendam 12—18 bevinden zich overblijfselen van fraaie gevels uit het begin der 17e eeuw. Zij bevatten een poort, die met een kruisgewelf op ribben is afgedekt. Verscheidene versierselen der gevels bleven over; zoo ziet men nog eenige van de oorspronkelijke houten puiconsoles, twee fraaie leeuwenmaskers, een vrouwemasker en versierde sluitsteenen. Gebakken en gehouwen steen wisselen af. In den achtergevel leest men: A^o^ CIƆIƆCXXXV.

Vijzelgracht.

Een gevelsteen, waarop een schematische voorstelling van de oude beurs met: A^o^ DE BVERS 1720 bevindt zich Vijzelgracht 37.

Gevelsteen Vijzelgracht 37.

Vijzelstraat.

Vijzelstraat 14 ziet men een gevelsteen met een bisschop.

In de Rococopuibekroning Vijzelstraat 16 is een baal, met: D KOFFIBAAL 1727 uitgehouwen.

Een gevel met festoenen, in den trant van ± 1670 bevindt zich Vijzelstraat 22.

Vijzelstraat 43 bevinden zich twee gevelsteenen. Op den eenen is een stad, wellicht Vlissingen, verbeeld. Op den anderen leest men 1665.

Vijzelstraat 86 bleef een gevelsteen bewaard met een toren tusschen twee wapenschilden en: D DIEMERTOREN.

Vijzelstraat 116 wordt een gevel aangetroffen die met festoenen, in de manier van ± 1670 versierd is. De gevelsteen geeft een voorstelling van een wijnkooperij, met: DE WYNKOOPER. (III, 2, B.)

Kromme Waal.

Kromme Waal 17 ziet men een gevelsteen met een schip.

Kromme Waal 20 bevindt zich een gevel met oud benedengedeelte, waarvan de

kozijnen nog de oorspronkelijke zijn. Men leest er, behalve het jaartal MDCXXXII, in cartouches:

DE HEER HEEFT GEGEVE ALLES WAT ADEM HEEFT LOOFT DEN HEER.
T IS BETER BENYT DAN BEKLAEGT ALS HET GODT BEHAEGT,

De gevelsteen Kromme Waal 28 verbeeldt een kasteel, met: HET HUYS RINGENBERG. (III, 152, B.)

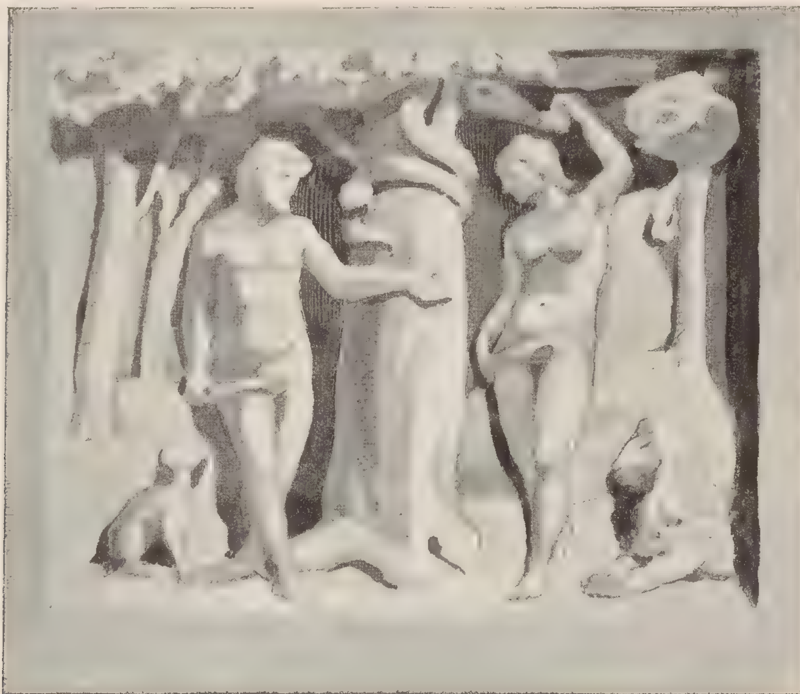
De gevel Kromme Waal 33 is van ANNO 1674.

Op twee gevelsteenen Kromme Waal 35 staat ANNO 1670.

Oude Waal.

Oude Waal 1 vindt men een gevelsteen met wapen en: MOLQVEREN. (II, 168, B.)

In een gevel met moderne pui, die in den top ANNO 1723 heeft, staat een

Gevelsteen Warmoesstraat 25.

steen met:

SECHT · NIEMANT · UWEN · SIN
OF · UWE · SINS · GEDENKEN.
DIE · HEDEN · IS · UW · VRIENDT
DIE · KAN · U · MORGEN · KRENKE.

Oude Waal 17 ziet men een welbewaarden gevel van ANNO 1729, met: LAMMERE · BERGH.

In den top Oude Waal 25 staat een gekroond aanbeeld en 1716.

Een gevel van 1730, Oude Waal 30, heeft een gevelsteen met een ploegend man en: DE BOUWER.

De kerk te Schagen is voorgesteld op den gevelsteen Oude Waal 32 met: 17 SCHAGEN 61.

De top Oude Waal 60 is met een kuiper versierd, waarbij men 1730 leest.

Balksleutels in het huis Warmoesstraat 145.

Warmoesstraat.

Een fraaie 18e eeuwsche gevelsteen Warmoesstraat 5 vertoont een kopermolen en: KOOPERMOOLEN. (III, 49, B. en A.)

Warmoesstraat 16 bevindt zich een pui in Rococostijl, daarnaast, ongenummerd, een dergelijke pui met Jonische pilasters en een gevelsteen waarop een eenhoorn.

Een fraaie 17e eeuwsche gevel van gebakken en gehouwen steen, welks pui en top echter vernieuwd zijn, wordt Warmoesstraat 24 aangetroffen.

Warmoesstraat 25 is een, waarschijnlijk 16e eeuwsche, gevelsteen met Adam en Eva in het paradijs aanwezig.

Een gevelsteen uit de 18e eeuw, Warmoesstraat 33 vertoont drie wijnstokken met: D' OUDE WYNBERG.

De gevel Warmoesstraat 85, wiens top en pui veranderd zijn, is fraai van gebakken en gehouwen steen gebouwd. De gevelsteen stelt voor een knielend jager, waarbij: IN DE WAITMAN. (III, 22, B.)

In het huis Warmoesstraat 145 bevinden zich drie reeksen van rijk versierde

Balksleutels in het huis Warmoesstraat 145.

eikenhouten balksleutels uit het midden der 16e eeuw. De eerste reeks vertoont den keizer en de zeven keurvorsten met hunne wapens; de tweede verbeeldt de Christelijke hoofddeugden. De derde reeks bestaat uit de wapens van Amsterdam en van vreemde landen.

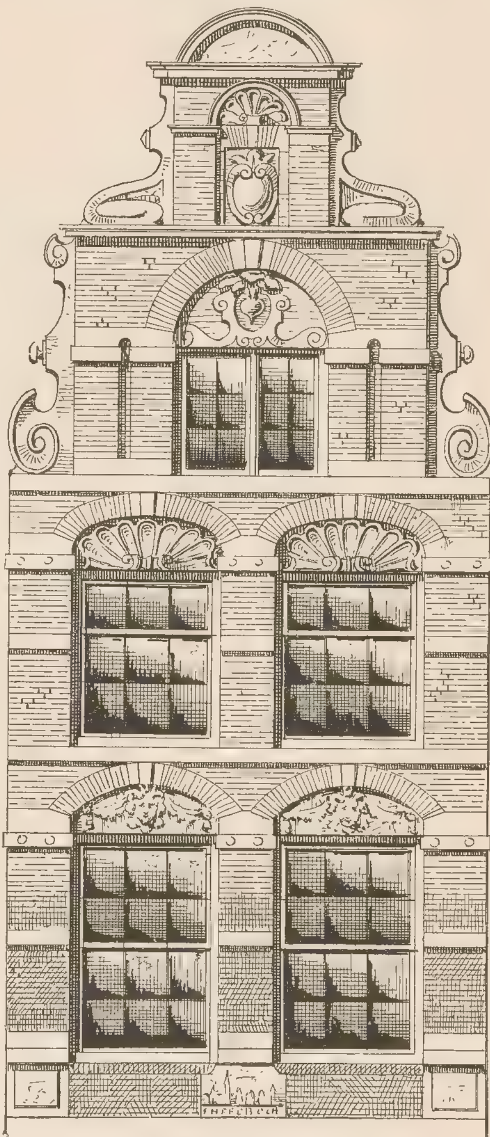
Bijzonder fraai is de gevel Warmoesstraat 165 waarvan slechts een gedeelte bewaard bleef. De velden boven de vensters zijn met festoenen, een manne- en vrouwemasker versierd. Op den gevelsteen bevindt zich een cartouche van omstreeks 1640. De voorstelling, die zich daar waarschijnlijk eens op bevond, is weggehakt.

Warmoesstraat 170 bevindt zich een gevel van gebakken en gehouwen steen, van omstreeks 1630, met veranderde pui.

De gevel Warmoesstraat 201 behoort tot de schoonste, die te Amsterdam uit de 17e eeuw overbleven. Hij is, op de pui na, uitmuntend bewaard en van gebakken en gehouwen steen opgetrokken.

Detail van den gevel Warmoesstraat 201.

Gevel Warmoesstraat 201.
Naar een teekening van den Heer E. W. Geerling.

De velden boven de vensters zijn met schelpen en maskers versierd. Dat in den top heeft een cartouche met een raap. De gevelsteen verbeeldt een stadsgezicht, welks onderschrift,'S HERTOGENBOSCH, verloren is gegaan. De gevel is blijkbaar omstreeks 1620 gemaakt. Later werd er ANNO 1725 ingehakt.

Waterlooplein.

Waterlooplein 6 wordt een gevel van gebakken en gehouwen steen met veranderde pui gevonden. De gevelsteen heeft een cartouche en 1657.

Een oud korenpakhuis bevindt zich Waterlooplein 11.

De gevel Waterlooplein 13 vertoont een Hebreeuwsch opschrift in een cartouche van omstreeks 1650.

Een gevelsteen met een kroon en: T OPREGTE TAPPEYT HVYS 1743 bevindt zich Waterlooplein 41.

Waterlooplein 55 is een gevelsteen met Hebreeuwsch opschrift aanwezig.

Een gevelsteen, waarop een windmolen, is Waterlooplein 64 te vinden.

Abrahams offer is voorgesteld op den gevelsteen Waterlooplein 90. Daarbij staat: IN ABRAMS OFFERHANDE en A° 5420.

Een zeer fraaie gevelsteen met Jozua, die zon en maan doet stilstaan, bleef Waterlooplein 105 bewaard. Men leest er op: JOSVE en: DIE GODE GEHOORSAAMT GEHOORSAMEN D'ELEMENTEN. (I, 191, B. en A.)

Weesperstraat.

Weesperstraat 2 en 4 worden twee gevels gevonden waarin, op een lint A° 1688 staat. No. 4 heeft bovendien een fraai puiraam in Rococostijl.

In de 18e eeuwsche omlijsting van een raam in den gevel Weesperstraat 33 leest men het jaartal 5510 met een Hebreeuwsch opschrift. Lager staat:

DES HEEMELS GUNST BESTRAALT & ZEEGEND & BEHOED
DIE D' OUD-BEJAARDE LIEN STAAG ONDERSTEUND EN VOED.

Weesperstraat 120 bevindt zich een moderne gevel met ouden gevelsteen, die een leggerschip met brandstoffen voorstelt. Daarbij staat: NOYT GEDOGT. (III, 128, B.)

Westerstraat.

Westerstraat 8 en 10 ziet men 17e eeuwsche gevels met gesneden puilijst.

Een gevelsteen, waarop een stad en ANNO 1710 bevindt zich Westerstraat 34.

De tamelijk welbewaarde gevel Westerstraat 54 heeft in den gevelsteen een dolfijn en ANNO 1642.

De gevel Westerstraat 91 is 17e eeuwsch, doch in de 18e eeuw van een nieuwe bekroning voorzien. De twee gevelsteenen vertoonen een schip en 1649.

De gevels Westerstraat 106 en 108 vertoonen denzelfden bouwtrant, met Dorische pilasters. De eerste heeft drie gevelsteenen, met een leeuw en ANNO 1663 behakt. De tweede heeft nog de oorspronkelijke bekroning. De middenste gevelsteen verbeeldt twee hoofden die water spuwen. (III, 270, B. en A.) De andere geven ANNO 1663 te lezen.

Een gevelsteen met twee troffels en 1734 is Westerstraat 144 te zien.

In den 18e eeuwschen top Westerstraat 145 ziet men een haringbuis.

Westerstraat 155 prijkt in den gevel een gekroonde troffel.

Westerstraat 163 bleef een 17e eeuwsche gevelsteen bewaard, die een boom te zien geeft en: DE PRVMEBOM. Later is er 1721 ingehakt. (I, 49, B.)

Een tros druiven ziet men in den Rococotop Westerstraat 178.

De gevelsteen Westerstraat 182 vertoont een Moriaanshoofd.

Een appel staat in den gevelsteen bovenin den gevel Westerstraat 198.

Westerstraat 236 wordt een 17e eeuwsch gevelfragment aangetroffen.

Tweede Weteringdwarsstraat.

In den 18e eeuwschen top 2e Weteringdwarsstraat 20 zijn wijnranken uitgehouwen.

Binnen Wieringerstraat.

Een 17e eeuwsche trapgevel met gesneden puilijst bevindt zich Binnen Wieringerstraat 4. Een soortgelijke trapgevel vindt men Binnen Wieringerstraat 7.

De gevelsteen Binnen Wieringerstraat 13 verbeeldt een driestal met een kroon, waarbij: D · GROENE GHECRONDE DRIESTAL. (III, 98, B.)

Buiten Wieringerstraat.

Boven in den Rococotop Buiten Wieringerstraat 8 ziet men een boom, met een meermin en een leeuw daarnaast.

Groote Wittenburgerstraat.

Groote Wittenburgerstraat 111 ziet men een gevelsteen met een schuitje en: INT SCHEEPSBOOT ANNO 1683.

Kleine Wittenburgerstraat.

Op den gevel Kleine Wittenburgerstraat 65 staat:

1726
BETER BENYT ALS BEKLAAGD
ALS T GOD MAAR BEHAAGD.

Wolvenstraat.

Wolvenstraat 1 en 3 ziet men gevels met zeer lange Jonische pilasters in den trant van ± 1650.

In een top van omstreeks 1700, Wolvenstraat 8 zijn drie suikerbrooden uitgehouwen.

Wolvenstraat 25 staat boven in een top 1756.

Wolvenstraat 30 bevindt zich een Rococogevelsteen met een wolf en: 17 DE OUWE WILDE WOLF 58.

Een soortgelijken gevelsteen wordt Wolvenstraat 32 aangetroffen. Daarop ziet men een naakt boogschutter en: 17 DE VERLOOREN ARBEYD 58.

Wijdesteeg.

Op twee gevelsteenen Wijdesteeg 4 staat: NOOYT GEDAGT. (I, 63, B.)

Onder de toeslede op een Rococogevelsteen Wijdesteeg 17 leest men: LANG GEWAGT. (III, 122, B. en A.)

Wijngaardsteeg.

In de Wijngaardsteeg 1 en 3 bevinden zich twee gevelsteenen, waarop de verspieders uit Kanäan zijn voorgesteld.

Zanddwarsstraat.

Zanddwarsstraat 18 is een 18e eeuwsche gevelsteen aanwezig waarop een paleis, waarschijnlijk het Broodhuis te Brussel. (III, 150, B.)

Zandhoek.

Zandhoek 1 is op een Rococogevelsteen het fortuin afgebeeld.

Een gevelsteen met den leeuw der Vereenigde Nederlanden bleef Zandhoek 3 bewaard.

In den gevel Zandhoek 4 ziet men drie gevelsteenen. De middenste verbeeldt de ark, met: NOACHS ARK. De beide uitersten stellen, in nissen, den H. Petrus en den H. Johannes Evangelist voor. Daaronder staat: S · PETRUS en S · IAN.

Gevelsteen Zeedijk 18.

Een 17e eeuwschen trapgevel vindt men Zandhoek 6. De gevelsteen verbeeldt een paard.

Een gevelsteen Zandhoek 14 geeft een afbeelding van een reaal, waaronder staat: IN DEN GOUDEN REAEL. Op de munt is Karel V te zien, die de keizerskroon draagt. Het omschrift luidt: CAROLVS · D · G · ROM · IMP · Z · HISP · REX. (II, 241, B).

Zandstraat.

Zandstraat 2 en 4 bevinden zich fraaie trapgevels van gebakken en gehouwen steen.

In de klauwstukken van den gevel Zandstraat 3 zijn twee wapens aangebracht. Lager bevindt zich een cartouche met 1663.

Een gevel van ± 1740, Zandstraat 38, heeft een gevelsteen met een stal, waarbij: DE STAL INT NULAND.

Boven de deuromlijsting van den gevel Zandstraat 42, die van omstreeks 1760 dagteekent, staat een kasteel uitgehouwen, met: BERNALENBURG. (III, 152, B.)

Zeeburgerstraat.

In een korenmolen, ongemerkt, staat een gevelsteen met: *D. Molen de Gooyer.*

Zeedijk.

Zeedijk 1 is het bovendeel van een 16e eeuwschen houten gevel nog in wezen.

Een 16e eeuwsche gevelsteen met een hoorn en: dit · is · in · dē · swartē · hoern is Zeedijk 18 aanwezig. (III, 116, B.)

Een geveltop met ANNO 1686 bevindt zich Zeedijk 31.

Op den gevelsteen Zeedijk 74 is, in een cartouche, het jaartal MDCXXXV te lezen.

De gevelsteen Zeedijk 84 vertoont een man in het kostuum van omstreeks 1630 met een zak geld.

Zeedijk 91, 93 en 95 bleven fragmenten van 17e eeuwsche gevels bewaard.

Onder een fraaie 18e eeuwsche vensteromlijsting Zeedijk 103 is een distilleertoestel uitgehouwen waarbij staat: D'BRANDEWYNSKEETEL.

Zeedijk 123 bevindt zich een Rococogevelsteen, waarop een hulst. Daarboven staat: D'HULSE en daarnaast: *Het Tijdlijk vergaat, 't Eeuwige bestaat.* (III, 234, B.)

Zwanenburgerstraat.

Zwanenburgerstraat 26 ziet men een 18e eeuwsche gevel met een gevelsteen, waarop de Blauwbrug in zijn ouden toestand en: DE · BLAAUWEBRUGH · OVER · DEN · AMSTEL. (III, 153, B.)

Een gevelfragment, in welks boogvelden rapen zijn aangebracht vindt men Zwanenburgerstraat 13.

Zwanenburgwal.

Het gevelfragment Zwanenburgwal 35 vertoont twee festoenen van schelpen, het jaartal 5431, en een gevelsteen met twee handen en een gezicht op Antwerpen. Daarbij staat: DE STADT ANTWERPEN.

De gevels Zwanenburgwal 38 en 40 vormden oorspronkelijk één geheel. Zij hebben Dorische en Jonische pilasters in den trant van 1650. De gevelsteen heeft een Hebreeuwsch opschrift. Daarbij leest men:

Op uwe ſalicheyt wacht ick o heere.

Verscheidene andere gevelsteenen zijn nog te Amsterdam aanwezig, doch door opschriftborden en andere betimmeringen niet meer zichtbaar.

Gevelsteen Zandstraat 3.

Naar een teekening van den Heer Jac. van Looy.

Uitgave van het KONINKLIJK OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP

NOORD-HOLLANDSCHE OUDHEDEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD DOOR

G. VAN ARKEL en A. W. WEISSMAN.

1e stuk met 115 afbeeldingen.

Bevattende de gemeenten: Aartswoud, Abbekerk, Andijk, Avenhorn, Barsingerhorn, Benningbroek, Berkhout, Binnenwijzend, Bovenkarspel, Broek op Langendijk, Burgerbrug, Dirkshorn, Eenigenburg, Enkhuizen, Grootebroek, Grosthuizen, Harencarspel, Haringhuizen, Hauwert, Hem, Hensbroek, Hoogcarspel, Hoogwoud, Hoorn, Koedijk, Kolhorn, Lambertschaag, Lutjebroek, St. Maarten, St. Maartensbrug, Medemblik, Midwoud, Nibbixwoud, Nieuwe Niedorp, Noord Scharwoude, Obdam, Oosterblokker, Oosterleek, Oostwoud, Opmeer, Opperdoes, Oterleek, Ouddorp, Oudedijk, Oude Niedorp, Oude Sluis, Oudkarspel, St. Pancras, Schagen, Schagerbrug, Scharwoude, Schellinkhout, Spanbroek, Sybekarspel, Twisk, Ursem, Valkoog, Veenhuizen, Venhuizen, Wadway, Warmenhuizen, Wervershoof, Westerblokker, Westwoud, Wieringerwaard, Winkel, Wognum, Wydenes, Zuid Scharwoude, Zwaag, Zydewind.

2e stuk 1e gedeelte met 72 afbeeldingen.

Bevattende de gemeenten: Akersloot, Alkmaar, Anna Paulowna, Assendelft, Bergen, Beverwijk, Bloemendaal, Callantsoog, Castricum, Driehuizen, Egmond, Graft, Oost Graftdijk, West Graftdijk, Groet, Heemskerk, Heiloo, Helder, Huisduinen, Jisp, Koog aan de Zaan, Oost Knollendam, Krommenie, Krommeniedijk, Limmen, Marken binnen, Oostzaan, Oterleek, Overveen, Petten, de Rijp, Santpoort, Groot Schermer, Zuid Schermer, Schermerhorn, Schoorl, Uitgeest, Velsen, Westzaan, Wormer, Wormerveer, Wijk aan Zee en Duin, Zaandam, Zaandijk.

2e stuk 2e gedeelte met 62 afbeeldingen.

Bevattende de gemeenten: Aalsmeer, Bennebeoek, Haarlem, Haarlemmermeer, Halfweg, Heemstede, Schoten, Sloten, Sloterdijk, Spaarndam, Spaarnwoude, Zandvoort.

3e stuk met 58 afbeeldingen.

Bevattende de gemeenten: Beemster, Beets, Broek in Waterland, Buiksloot, Durgerdam, Edam, Etershem, Holysloot, Ilpendam, Katwoude, Kwadijk, Landsmeer, Middelie, Monnikendam, Nieuwendam, Oosthuizen, Purmerend, Purmerland, Ransdorp, Schardam, Schellingwovde, Uitdam, Volendam, Warder, Watergang, Wijde Wormer, Zuiderwoude, Zunderdorp.

4e stuk met 60 afbeeldingen.

Bevattende de gemeenten: Ankeveen, Blaricum, Den Burg op Texel, Bussum, 's Graveland, Hilversum, Den Hoorn op Texel, Huizen, De Koog op Texel, Kortenhoef, Laren, Muiden, Muiderberg, Naarden, Nederhorst den Berg, Oosterend, Oude Schild en de Waal op Texel, Weesp, Weesperkarspel.

5e stuk met 96 afbeeldingen en 6 uitslaande platen.

Bevattende de gemeenten: Amstelveen, Amsterdam (de Ned. Herv. Kerken), Diemen, Diemerbrug, Marken, Ouderkerk, Terschelling, Uithoorn, Urk, Vlieland, Watergraafsmeer, Wieringen.

Prijs van elk stuk. . . . . *f* 2.50

Bovenstaande werken zijn voor de Leden van het Genootschap elk à *f* 1.25 (den halven verkoopprijs) bij den Secretaris verkrijgbaar.